JOSIP ANTOLOVIĆ

S DUHOVNIM VELIKANIMA KROZ STUDENI

21856

S DUHOVNIM VELIKANIMA KROZ STUDENI

JOSIP ANTOLOVIĆ

S DUHOVNIM VELIKANIMA KROZ STUDENI

Zagreb, 1980.

S dopuštenjem redovničkih poglavara. Izdao i odgovara:
Josp Antolović, Zagreb, Fratrovac 38
Tisak: RO »Informator«, OOUR Tiskara »Zagreb«, Zagreb,
Predradovićeva 21—23

PRVI PETAK — RAZMIŠLJANJE O SRCU ISUSOVU

Posljednji prvi petak u našoj velikoj devetnici, koju smo započeli u ožujku, posvetit ćemo razmišljanju o najdivnijem Srcu s jednom Božjom službenicom, utemeljiteljicom sestara uršulinki iz Piacenze, Brigitom Morello. Ta je odabrana duša, u redu zvana Brigita od Isusa, umrla u nedjelju 3. rujna 1679. Prigodom 300. obljetnice njezine smrti talijanski joj je Glasnik Srca Isusova posvetio nekoliko stranica, u kojima se opisuje njezin stav prema Srcu Isusovu.

Najprije ćemo se posve kratko upoznati sa životom te Isusove odabranice, a onda se uživjeti u njezinu pobožnost i ljubav prema Srcu Isusovu.

Brigita se rodila 17. lipnja 1610. u San Michele di Pagana kod Rapalla, u talijanskoj pokrajini Liguriji. Bila je šesto od jedanaestero djece svojih vrijednih roditelja Nikole Morello i Lavinije, rođene Borzese. Obitelj Morello bijaše već godinama duboko ukorijenjena u najbolje kršćanske tradicije te je sama i u svojoj rodbini dala Crkvi brojna svećenička i redovnička zvanja. U obitelji su se s velikim pijetetom i ljubavlju naročito gajile u Liguriji omiljele kršćanske pobožnosti prema raspetome Isusu i pobožnost svete krunice.

Raspeti je Isus posve zahvatio srce i maštu još male četirigodišnje Brigite, kad je na Veliki petak

slušala propovijed o Kristovoj muci. To će je pratiti i cijeli život, o čemu svjedoči i ikonografija kroz tri stoljeća, koja je redovito prikazuje s raspelom u ruci. Još više od slika svjedoče njezinu ljubav prema raspetom Isusu njezini duhovni dnevnici.

Posve je prirodno da se duša sva prožeta mistikom Kristove muke često zaustavljala na rani na Isusovu boku, a onda i na mističnom razmatranju o Srcu Isusovu, iz kojeg je provrela Isusova spremnost na muku i trpljenje za čovjekovo spasenje. Ispunjena ljubavlju prema tome Srcu, Brigita ju je oko sebe širila, naviještala, u želji da bi svi ljudi ljubili, hvalili i blagoslivljali Kristovo Srce te se brižno čuvali svega onoga što bi ga moglo povrijediti.

U svojim pismima raznim osobama, velikim dijelom redovnicima, često piše:

»Pouzdaj se u Isusa i u ovo Božansko Srce!

Moli veoma Isusa da tvoje srce učini slično svome presvetome Srcu!«

Jednoj svojoj bivšoj gojenici ovako piše: »Sve — i tvoje šestero djece skupa s tobom — polažem u ranu Isusova boka, koja je nastala iz ljubavi te u kojoj se nalazi svaka milost.«

U svojim molitvama ovako vapi:

»Molim te, Isuse, da ovo moje kameno srce sjediniš sa svojim žarkim Srcem, pa da bih tako uvijek mogla moliti skupa s tobom.

Isuse, ljubavi moja, prikazujem ti ovu svoju dušu, koja je i tvoja, da bi s tobom bila jedno. Darivam ti ovo svoje srce. Više neću srce od mesa, već želim i hoću tvoje presveto Srce.«

Brigita je često molila Isusa da njezine molitve sjedini s onim molitvama koje moljaše za zemaljskoga života, a osobito u svojoj pregorkoj muci.

No, jer se »ljubav ljubavlju plaća«, Brigita Morello nije našla boljeg sredstva da sebe i svoje duhovne kćeri pouči u pravoj ljubavi do križnoga puta koji vodi na Kalvariju. Sebe je bodrila, a druge poticala na trajno razmatranje Kristove poslušnosti, one poslušnosti kojoj je naš Spasitelj bio vjeran sve do smrti, smrti na križu. A sve je to činila da tako na najbolji način ljubavi Isusova Srca uzvrati vjerodostojnom ljubavlju, koja će se očitovati više u djelu i u žrtvi nego u riječi i osjećaju.

Svoju smo veliku devetnicu započeli u ožujku, mjesecu u kojem se zbog Korizme tako rado sjećamo Isusove muke, a završavamo je u studenom, mjesecu kad se na osobit način sjećamo svojih pokojnika, pa i činjenice da ćemo jednom i sami umrijeti. Najbolja je priprava na smrt misao na Isusovu muku, na njegov križ, na ljubav njegova Srca. Ako s Isusom budemo suobličeni u njegovoj muci, bit ćemo isto tako i u njegovu uskrsnuću, uzašašću i slavi. Velika devetnica spasa želi nas poučavati i odgajati baš u toj logici, u toj dinamici spasenja. Isus je naš spas, zato na prvi petak pristupamo k njemu u Euharistiji, da se s njim, našim Spasiteljem, što tješnje sjedinimo, dakako pripravni da dijelimo u potpunosti udes njegova zemaljskoga života, muke i smrti. Euharistija će nam ujedno biti snaga za ostvarenje našega posvemašnjega poistovjećenja s Kristom.

* *
*

Svoja razmišljanja o Srcu Isusovu zaključit ćemo onim što je Sveti Otac Ivan Pavao II. u svom podnevnom nagovoru prije Gospina pozdravljenja 24. lipnja 1979. rekao mnoštvu vjernika od preko 30.000, sabranu na trgu sv. Petra. U tom je nagovoru Papa naglasio kako se osjeća naročito povezan s onima koji sve svoje pouzdanje stavljaju u Srce Isusovo. Spomenuvši kako brojne redovničke družbe, vjerske ustanove i zajednice crpe svoju životnu snagu iz Kristova Srca, dalje je doslovno nastavio:

»Ta duhovna povezanost vodi neprestano do opipljivog rasta u apostolskoj revnosti. Tko štuje božansko Srce, u svojoj će savjesti biti budan i tankoćutan. I tko se u molitvi neprestano bude sjedinjivao sa Srcem našega Gospodina i Učitelja, taj će u sebi osjetiti želju da pruža zadovoljštinu za grijehe svijeta, za hladnoću mnogih srdaca, jer se ne smije dopustiti da ljubavi Božanskoga Srca ne bude odgovoreno na isti način. Između tih budnih vjernika naročito su spomena vrijedni oni koji svoje patnje prikazuju u jedinstvu s Isusovim na križu probodenim Srcem. Ljudska patnja, što se na taj način pretvara u ljubav, postaje snažnim kvascem Kristova otkupiteljskog dijela u Crkvi.«

S DUHOVNIM VELIKANIMA

1. studenoga

SVI SVETI

Danas, Crkva na putu, u životnoj borbi, slavi onu koja se nalazi već u trijumfu, u konačnoj nebeskoj slavi. Nemoguće da slavi svakog pojedinog u slavi, Crkva »jednom svetkovinom časti sve svete« — kako to lijepo izriče i molitva današnje svetkovine. Njihovo je mnoštvo veliko, kako to svjedoči i sv. Ivan u svom Otkrivenju, kad kaže: »Vidjeh: evo velikog mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda gdje stoji pred prijestoljem.« U tom se mnoštvu nalaze i toliki sinovi i kćeri iz našega naroda, među njima, vjerujemo, i zagrebački pomoćni biskup, sluga Božji Dr. Josip Lang, koji je umro baš na današnji dan. Sve to silno, neprebrojivo mnoštvo u radosti stoji »pred licem Jaganjca«.

Gospodin je u svome govoru na gori svečano obećao i zajamčio blaženstvo svima siromašnima u duhu koji nisu robovi prolaznih dobara, krotkima, onima koji gladuju i žeđaju za pravdom, milosrdnima, onima koji su čista srca, tolikima u povijesti progonjenima zbog pravde, tolikima potlačenima, obespravljenima, oklevetanima. Svemoćno javno mnijenje koje ovdje čini tolike nepravde, s onu stranu groba bit će osuđeno, raskrinkano, a njegovim će žrtvama čast i sloboda zauvijek biti vraćene. Svi koji su vjerovali u Kristova blaženstva, bit će doista i blaženi. Svi koji su morali gledati kako zlo trijumfira nad dobrim, nepravda nad pravdom, ropstvo nad slobodom, klicat će zbog konačnog trijumfa dobra nad zlim.

Podrijetlo svetkovine Sviju Svetih valja tražiti na Istoku već tamo u IV. stoljeću. Ondje se u Antiohiji slavio blagdan svih svetih mučenika na prvu nedjelju po Duhovima. U VI. je stoljeću isti blagdan na isti dan uveden i u Rimu, a 100 godina kasnije papa Bonifacije IV. stavio ga je na 13. svibnja, dan u koji je poganski hram Pantheon, posvećen svima bogovima, pretvorio u crkvu na čast Bogorodici i svima svetim mučenicima. I tako je taj nekadašnji poganski spomenik dobio naslov: »Sancta Maria ad Martyres« — crkva svete Marije i svetih mučenika.

Kako je poznato Pantheon je vrlo originalna građevina s otvorenom kupolom, kroz koju ulazi svjetlo. Na svetkovinu Svih Svetih kroz taj je otvor padala u crkvu kiša rumeno žarkih ruža, lijep simbol svetih mučenika i njihove Kraljice. Bilo je to za vrijeme svečane svete mise. Papa Grgur IV. premjestio je god. 835. svetkovinu Sviju Svetih na 1. studenoga. Vjerojatno zbog jednostavne prikladnosti, kako to u XII. stoljeću svjedoči Ivan Beleth. Prikladnost se sastojala u tome što je nakon završene žetve i berbe bilo lakše osigurati hranu i piće za veliko mnoštvo hodočasnika, koji bi tom zgodom nagrnuli u Rim.

Glasoviti Alcuin, učitelj cara Karla Velikoga, bio je jedan od velikih širitelja svetkovanja blagdana Sviju Svetih. On je bio rodom iz Yorka u Engleskoj, a Kelti su već u starini samtrali svetim prvi dan studenoga, koji je po njihovu sudu označavao početak zimskoga godišnjeg doba. Neki zbog toga misle da je blagdan Svih Svetih prebačen od 13. svibnja na 1. studenoga pod anglosaskim i fra-

načkim utjecajem, a ti su narodi baštinili opet neke religiozne običaje starih Kelta.

Svetkovina je Sviju Svetih jednako popularna kako u istočnoj tako i u zapadnoj Crkvi. Njezinu ljepotu neka nam u svome Govoru za nedjelju Sviju Svetih posvjedoči u ime istočne Crkve njezin veliki srednjovjekovni teolog Gregorije Palamas. Njegov se utjecaj u istočnoj može usporediti s utjecajem sv. Tome Akvinskoga u zapadnoj Crkvi. On je baš kao i Anđeoski naučitelj bio pravi mistik. Spomenimo da se Palamas rodio u Carigradu oko god. 1296., postao solunski nadbiskup oko god. 1340. te umro u tom gradu god. 1359. Evo nekoliko njegovih misli:

»Kad prorok u psalmu kaže: 'Bog čini čudesne stvari u svojim svetima', onda dodaje: 'On će dati snagu i hrabrost svome narodu' (Ps 67, 36). Promatrajte umom snagu tih proročanskih riječi. Bog će čitavom svom narodu dati snagu i odvažnost.

Bog nije pristran prema ikome. Pa ipak on čini čudesa samo svojim svetima. Sunce s visine jednakim (...) obiljem prosipa svoje zrake na sve; no ipak mogu ga vidjeti samo oni koji imaju oči i koji ih nisu zatvorili: i samo se tim čistim pogledom svojih očiju raduju čistoći svjetla... Tako i Bog s nebeskih visina daje bogatstva svoje milosti. On sam je izvor spasenja i svjetla, iz kojeg se vječno slijeva milosrđe i dobrota. Pa ipak ne koriste se svi ljudi bez razlike njegovom snagom i milošću da bi se savršeno vježbali u kreposti i ostvarivanju čudesa, već samo oni koji su svoje odluke proveli u djelo te koji su prokušani činima svoje pripadnosti Bogu i svojom vjerom; oni koji su se potpuno od-

vratili od zla, prianjajući čvrsto uz Božje zapovijedi te upirući pogled svoga duha u Krista, Sunce pravde.

Krist ne samo da nudi nebo onima koji se bore, već ih i bodri ovim evanđeoskim riječima: 'Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim' (Mt 10, 32). Vidite, nikad ne možemo očitovati svoju vjeru i javno se opredjeljivati za Krista, ako nismo od njega primili pomoć i snagu. A s druge opet strane naš Gospodin Isus Krist u budućem vijeku neće govoriti nama u prilog i neće nas predstaviti svome Ocu, ako u nama nije naišao na povod da bi nas tamo gore sjedinio s njime.

Ukoliko je Božji sluga, svaki se između svetaca u svom prolaznom životu i pred smrtnicima izjašnjava za Krista. On to čini u kratkom razmaku vremena i u prisutnosti maloga broja ljudi. A naš će se Gospodin Isus Krist, koji je Bog te gospodar neba i zemlje, izjasniti za nas u svijetu vječnosti, pred Bogom svojim Ocem, okružen anđelima i arkanđelima i svim nebeskim silama, u prisutnosti svih ljudi, poslije Adama sve do konca vjekova. Jer svi će uskrsnuti i pojaviti se pred Kristovim sudištem. Dakle, u prisutnosti sviju i pred pogledom sviju on će učiniti da njegovi budu prepoznati, on će proslaviti i okruniti one koji su mu do kraja pokazali svoju vjeru.«

Palamasovo se razmišljanje potpuno poklapa s Ivanovim Otkrivenjem, u kojem stoji: »Pobjednik će tako biti obučen u bijelu haljinu; njegova imena sigurno neću 'izbrisati iz knjige života'; štoviše, njegovo ću ime priznati pred svojim Ocem i njegovim anđelima« (3, 6).

Kao građu za duhovno razmišljanje na današnju svetkovinu i sutrašnji spomendan vjernih mrtvih navodim nekoliko misli i iz bogate ostavštine pokojnoga pape Pavla VI. On je u podnevnom nagovoru prije Anđeoskog pozdravljenja vjernicima, sakupljenima na trgu sv. Petra u Vatikanu, na današnji dan god. 1965. rekao: »Vi i danas želite Naš pozdrav i Naš blagoslov. Dat ćemo vam ih rado razmišljajući kako ova dva dana — blagdan Svetih i spomendan Pokojnih — praktički zaključuju ciklus liturgijskih blagdana godine te pružaju veoma spasonosne misli, koje naše razmišljanje prenose sa scene ovoga svijeta na onu budućega.

Misao na Sve Svete potiče nas na razmišljanje kako naš život mora biti svet i dobar, shvaćen u funkciji budućega života te kako imamo odgovornost da ga postignemo. Spomen na mrtve ispunja nas potresenošću zbog tolikih uspomena i ozbiljnih razmišljanja koja su povezana s mišlju na smrt. Molimo za naše pokojne, ali i za njihovu duhovnu pomoć!

Gospa, Kraljica neba, neka primi te naše molitve te od njih načini most između sadašnjega i onoga budućega života; neka nam bude Majka i u nebeskom životu!«

U želji da za današnju svetkovinu imamo, zaista, blagdanski obilan duhovni stol, navest ćemo nekoliko misli i iz knjige velikoga francuskog teologa, isusovca Henri De Lubaca. Te su misli uzete iz knjige »Paradoks i tajna Crkve«. One se odnose na svetost sutrašnjice.

»Tko je mogao predviđati ono jedinstveno što će dati jedan Augustin, jedan Franjo Asiški, jedan

Ignacije Lojolski? Isto tako nitko od nas ne može se danas ozbiljno uputiti u avanturu da opiše značajne crte koje će obilježavati svece sutrašnjice...

Budući pak da je naše doba izvrgnuto promjenama više od svih drugih, te ga goni vrtoglavi vihor, predviđanja o tom predmetu čine mi se danas dvostruko nemoguća. To ne bi značilo samo računati bez Duha, koji je u svojim iznašašćima uvijek nepredvidiv; već to bi značilo spekulirati o značajkama i potrebama jednoga razdoblja, čija nam sutrašnja situacija izmiče... Valja se, dakle, već unaprijed uvjeriti da svetac što ga očekujemo nikako neće biti u skladu s našim pojmovima, našim prognozama ili našim željama. Kad on bude prisutan, možda će nas šokirati, iznenaditi. Ako ga Bog bude podigao u našoj sredini, možda ćemo biti u napasti da ga odbacimo... No on će imati svoju 'osvetu'.

Govorimo o budućnosti. No ono što želim reći, upravo je dio povijesti koji uvijek počinje iznova... Kako god svetac morao biti različan od svojih brojnih prethodnika, on će ipak reproducirati njihove bitne crte. On će biti siromašan, ponizan. Posjedovat će duh Blaženstava. Neće proklinjati, a ni laskati. On će jednostavno ljubiti. On će Evanđelje uzeti doslovno, tj. sa svom njegovom strogošću. Tvrda će ga askeza osloboditi od njega samoga. On će baštiniti svu vjeru Izraela, ali dozivajući si u svijest da je ona prošla kroz Isusa. On će uzeti na se križ svoga Spasitelja i truditi se da ga slijedi.

Za naše osrednje čovječanstvo njegov život neće biti primjer i poticaj. Podvrgnut pogrešivosti

kao svaki drugi čovjek, on poučljiv prema Duhu, imat će onaj dar duhovnog rasuđivanja, što je obećan Zaručnici — svetoj Crkvi — te se neće više plašiti ni najkorjenitijih obnova, no ne dajući se zavesti ni lažnim novotarijama. Kao i toliko njegovih prethodnika odgovarajući novim djelima, novim situacijama, on će biti branitelj i oslonac potlačenih. Možda će jednako tako biti vođa ljudi. Možda će biti doveden do toga da osnuje i ne htijući neki novi institut takvoga stila koji će nas u prvi mah začuditi. Možda će i u društvu igrati ulogu, pa će se na tisuće trubalja javnoga mišljenja baviti njime. Možda će, naprotiv, biti i izoliran; možda će živjeti od mase nezapažen. Možda će njegova okolina gledati na njega kao na anahronizam, na nešto što spada u prošlost. Možda će biti neshvaćen, izdan, ostavljen od svojih: a tako je uvijek i s jednostavnom ljudskom istinom Evanđelja. Pod oblicima i u prilikama koje ne možemo predvidjeti, on će se ukopati u tajnu patnje, u predanje, u onu intimnu osamljenost — u odvratnost prema grijehu. On će također biti drugi Krist: ne čovjek koji bi htio nadmašiti Krista, već naprotiv čovjek čiji će sav ideal, sav život biti da se Njemu suobliči.

Dakle, po njemu će kao i po njegovu Učitelju te u potpunoj ovisnosti o Učitelju prosijevati Božje lice...«

MOLITVA

Svemogući vječni Bože, po Tvojoj dobroti jednom svetkovinom častimo sve Tvoje svete: udijeli nam po njihovu zagovoru obilje svoga milosrđa! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

BISKUP JOSIP LANG, SLUGA BOŽJI

Na današnji dan god. 1924. umro je u Zagrebu jedan od odličnih predstavnika pobožne i svete, kršćanske Hrvatske, koji je svojom krepošću i svetošću udario svom razdoblju u našim stranama snažan i neizbrisiv pečat. Tijelo mu počiva čekajući uskrsnuće mrtvih u zagrebačkoj župskoj crkvi sv. Marije na Docu, gdje je Josip Lang kao svećenik niz godina razvijao veliku pastoralnu djelatnost. Njegov je grob za Hrvata katolika također sveto i drago mjesto, meta pobožnoga hodočašća i molitve. Na hrvatskom jeziku imamo opširan Langov životopis »Naš veliki Lang« — u kojem se nalazi obilje podataka i informacija o tome duhovnome velikanu. Tko se želi s njim dublje i temeljitije upoznati, neka posegne za tom knjigom, a mi ćemo se ovdje zbog kratkoće prostora zadovoljiti samo najosnovnijim podacima iz biskupova života.

Josip Lang se rodio 25. siječnja 1857. u selu Lepšiću kraj Ivanić-Grada. Otac mu je po zanimanju bio mlinarski zakupnik. Obitelj se kasnije preselila pa je Josip pučku školu polazio u Jastrebarskom, a gimnaziju u Zagrebu. Nakon mature javlja se za bogosloviju, a njegov ga nadbiskup šalje na studij u Rim, gdje je bio pitomac zavoda Germanicum. Predavanja iz filozofije i teologije slušao je na Papinskom sveučilištu Gregoriani, gdje je i doktorirao. Za svećenika je zaređen u Zagrebu godine 1883.

Prvo mu je mjesto u službovanju bilo u Zlataru, gdje je bio kapelan. Langa je odmah od prvih dana svećeništva resila izvanredna pastoralna revnost za duše. Ona duboka duhovnost, što ju je u svom svećeničkom srcu nosio, tjerala ga je na rad. Lang je u Zlataru ostao doduše kratko vrijeme, ali je iza sebe ostavio trajnu uspomenu u svih koji su ga poznavali ili se kod njega ispovijedali.

Već god. 1885. Lang dolazi u Zagreb za duhovnika Bolnice sestara milosrdnica, a zatim je premješten u kuću maticu istih sestara u Frankopansku ulicu. Tamo je u samostanskoj crkvi sv. Vinka razvio veliku ispovjedničku i propovjedničku aktivnost. Bio je rado slušan i cijenjen propovjednik, koji iako tjelesno krhak, govoraše tako snažno i vatreno kao kakav prorok. Naročito se znao u propovijedi zagrijati kad bi govorio o Euharistiji i o Gospi. Jedno je vrijeme u sestarskom samostanu vršio i službu njihova duhovnika, a na ženskoj Učiteljskoj školi sestara milosrdnica petnaest je godina predavao razne predmete.

Svojim je neumornim radom i zalaganjem, a još više kreposnim životom, Lang postao u zagrebačkoj nadbiskupiji veoma ugledna ličnost. Zbog toga su ga premjestili na još odgovornije mjesto u Bogoslovno sjemenište na Kaptol, gdje je Lang kao odgojitelj proboravio 8 godina vršeći službu duhovnika klerika te 4 godine službu rektora sjemeništa. Njegovo se razdoblje u sjemeništu kasnije s pravom nazivalo Langovim. On je mnogim budućim svećenicima svojim radom ulio u srce ljubav prema Isusu u Euharistiji, ljubav prema Gospi, prema Crkvi i prema siromasima, one četiri ljubavi kojih je sam bio pun. Kao odgojitelj u sje-

meništu bio je imenovan i kanonikom zagrebačkog prvostolnog kaptola.

S radnog mjesta u sjemeništu Lang je bio premmješten za župnika katedralne župe sv. Marije na Docu. Sada je već bio snažno izgrađena duhovna ličnost i to je davalo pečat svemu njegovu pastoralnom i karitativnom radu. Usred života i zauzetoga župničkog rada Lang je imenovan pomoćnim zagrebačkim biskupom i na taj se način popeo na vrhunac svoje crkvene karijere, ali ne promijenivši ništa od svoga pobožnoga, jednostavnoga siromašnoga života. On je i kao biskup želio jedino biti ponizan Kristov sluga, prijatelj vjernika, malih ljudi, a osobito siromaha, kojima je dijelio, tako reći, sve što je imao. Zbog svega je toga općenito bio smatran svecem, pa je njegova smrt na današnji blagdan god. 1924. pobudila veliku žalost. Za njim je naročito tugovala zagrebačka sirotinja.

Ako se sada pitamo u čemu je bila Langova veličina, onda možemo reći da je bila u njegovoj velikoj i nepatvorenoj svetosti. On je bio velik svjetionik, koji je svojim primjerom vjernoga i savršenoga nasljedovanja Isusa Krista obasjavao i grad Zagreb i čitavu veliku zagrebačku nadbiskupiju, no i izvan njezinih međa. Lang je u katoličkom životu Hrvatske bio poznata ličnost.

Langova je svetost veoma simpatična, a i danas vrlo suvremena. Posve odan molitvi, srcem neprekidno uz Boga, znao je savršeno, prema nauku Evanđelja, tu svoju žarku ljubav prema Bogu protegnuti i prema bližnjemu, posebno prema siromasima i patnicima. Za vrijeme cijeloga svoga svećeničkog života rado je posjećivao bolesnike, većinom sirotinju, dijelio im utjehu vjere i obilnu materijalnu pomoć. Da pronađe bijednike, silazio je u vlažne podrumske prostorije i penjao se na tavane i potkrovlja. Svoju bi mjesečnu plaću već prvih dana razdijelio siromasima, a onda bi se, da bi im i dalje mogao pomagati, znao i zaduživati.

Langa je uz sve to resio uvijek i neporočan život. On je živio dostojno svoga poziva. Zato su ljudi na ulicama prstom upirali na njega te govorili: »Ovaj je svetac. Kad bi svećenici i crkveni službenici bili svi takvi, nitko ne bi bio protiv vjere i Crkve.« I tadašnji najljući protivnici vjere u Zagrebu u svojim su izjavama i kritikama izuzimali Langa, jer njemu se nije imalo što prigovoriti.

Za Langa je pokrenut i proces za proglašenje blaženim. Živa nam je želja da bude što prije uspješno završen. Njegova beatifikacija bit će potvrda njegove svetosti, a za našu mjesnu Crkvu nov poticaj da živi i radi kako je svojim životom i primjerom učio naš veliki Lang. Njoj su danas više nego ikada potrebni ostvareni svetački ideali.

2. studenoga

SPOMEN SVIH VJERNIH MRTVIH — DUŠNI DAN

Sveta majka Crkva u svome bogoslužju svima koji preminuše »u znaku vjere« — kao vjernici — daje važno mjesto. U svakoj misi, u euharistijskoj molitvi, ona se sjeća pokojnih i moli za njih. U svome časoslovu, u prošnjama, ona također moli za pokojne. Ona smrt vjernika okružuje opet svojim bogoslužjem, misama za pokojne, pogrebnim obredima i blagoslovima. No sve to nije joj još dosta. U svojoj ljubavi prema pokojnicima ona svetkuje i spomendan svih vjernih mrtvih, kad svim svojim svećenicima velikodušno omogućuje da za pokojnike služe tri mise: jednu za koga god žele namijeniti, drugu na nakanu Svetog Oca, a treću za sve vjerne mrtve.

Spomendan vjernih mrtvih dugujemo inicijativi jednoga sveca, benediktinskog opata iz Clunya, svetog Odilona. Svršetkom I. tisućljeća već se na mnogim mjestima nakon blagdana Sviju Svetih slavio i spomendan mrtvih. No kad je taj spomendan god. 998. sv. Odilo službeno uveo u Cluny, o kojem je bilo ovisno oko tisuću benediktinskih samostana, onda je to značilo tu praksu uvesti u velik dio Evrope, koja je tada bila pod stalnim utjecajem Clunya. Službeni spomendan mrtvih god. 1311. potvrdio je i Rim.

Španjolska je god. 1748. dobila povlasticu da njezini svećenici na Dušni dan mogu služiti tri mise. Tu je povlasticu u našem stoljeću papa Be-

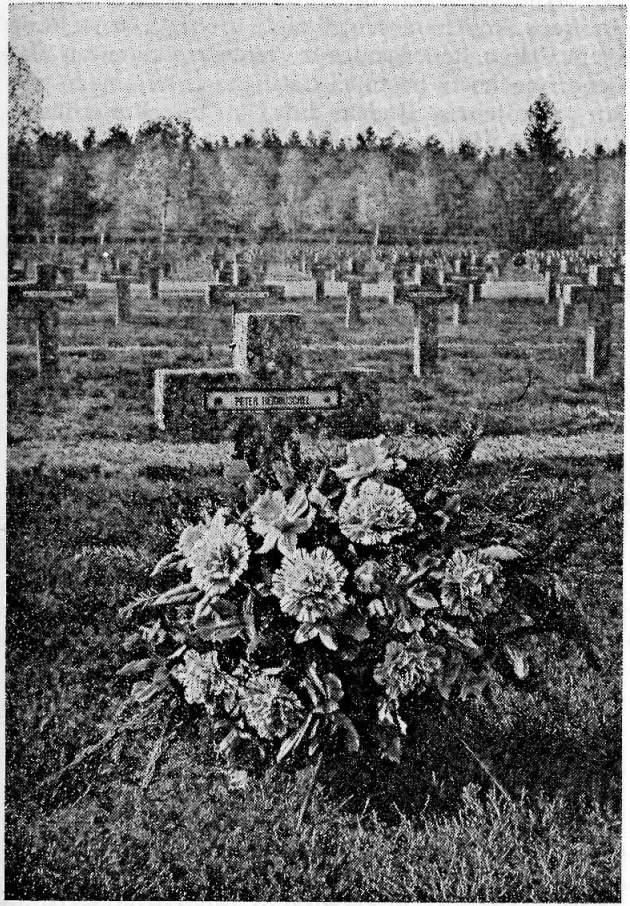

nedikt XV. god. 1915. proširio na cijelu Crkvu. Na taj je način bila opet bitno naglašena istina naše vjere, koja ima svoj temelj u objavi, a ta je da osim Crkve, hodočasnice u vremenu i slavne u blaženoj vječnosti, postoji i čistilišna Crkva, neko stanje »u kojem se ljudski duh čisti te postaje dostojan da se uzdigne u nebo«, kako to pjesnički i slikovito pjeva veliki Dante.

Sv. Pavao u II. poslanici Korinćanima služi se slikom zgrade u stanju izgradnje. Propovjednici su prema njemu radnici koji zidaju na temeljima, što su ih postavili prvi Kristovi poslanici, tj. apostoli. Među njima su oni koji obavljaju brižan posao i njihovo je djelo bez nedostataka, u neku ruku savršeno. Drugi, naprotiv, u dobri građevinski materijal miješaju i ono što je propadljivo: drvo i slamu, a to su tašta slava i nehat. No kako piše apostol: »Svačije će djelo izići na vidjelo. To će pokazati onaj Dan, jer će se očitovati vatrom, a ta će vatra otkriti kakvo je čije djelo. Onaj kome ostane što je nadozidao, primit će nagradu, a onaj čije djelo izgori, štetovat će. On sâm spasit će se, **ali kao kroz vatru«** (I Kor 3, 13—15).

Tim dušama, koje kušnja ognja obvezuje na čišćenje u očekivanju pune nebeske radosti, Crkva danas posvećuje poseban spomen, potičući nas sve da za njih molimo. Ta praksa ima svoju prethodnicu, već u Starom zavjetu, kad je Juda Makabejac »sabrao dvije tisuće srebrnih drahmi i poslao u Jeruzalem da se prinese žrtva okajnica za grijeh« (Mak 12, 43). Radi se o grijehu židovskih palih vojnika, koji su se bili ogriješili o Zakon. Sveto Pismo ovako hvali Judinu inicijativu: »Učinio

je to vrlo lijepo i plemenito djelo, jer je mislio na uskrsnuće. Jer da nije vjerovao da će pali vojnici uskrsnuti, bilo bi suvišno i ludo moliti za mrtve. K tome je imao pred ovima najljepšu nagradu koja čeka one koji usnu pobožno. Svakako, sveta i pobožna misao. Zato je za pokojne prinio žrtvu naknadnicu, da im se oproste grijesi« (II Mak 12, 43—45),

Spomendan mrtvih, koji se na vanjski način već dan prije počinje slaviti, kad naša groblja ožive živim posjetnicima grobova, za kršćanina je prilika da za svoje pokojne učini ono najvrednije, da za njih moli, eventualno dade odslužiti svetu misu. Lijepo je da grobove svojih pokojnika držimo u redu, da ih kitimo, da na njima palimo svijeće, no kudikamo je bolje za svoje pokojnike moliti. U tom nam majka Crkva sama daje najljepši primjer, jer ona za vjerne mrtve ne prestaje moliti. Njezina će molitva za njih utihnuti tek na koncu vremena.

MOLITVA

Dobri Oče, usliši naše molitve: čvrsto vjerujemo u uskrsnuće Tvoga Sina. Oživi u nama nadu da pouzdano iščekujemo uskrsnuće svoje braće! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI JUSTO, MUČENIK

Trst je grad s velikim prometom. Onamo se putuje u trgovinu. No Trst je i grad s velikom kršćanskom prošlošću. Na njezinu početku stoji za-

štitnik i mučenik Trsta, kome je u tom gradu posvećena starodrevna slikovita katedrala. Ona se uzdiže na brežuljku između sjenovitih stabala staroga zamka kao čuvarica svoga grada i biskupije.

Za vrijeme Dioklecijanova progonstva sveti Justo je svezanih ruku i nogu okrutno bio bačen u morske valove. Kad je poginuo, more mu je uzdignulo tijelo na površinu te prenijelo na morski žal. Odande su ga kršćani prenijeli na brežuljak poviše grada te pobožno sahranili. Kasnije nad njegovim grobom bi podignuta starokršćanska bazilika, današnja katedrala, kršćanski simbol grada Trsta i njegove povijesti.

Ime Justo znači zapravo pravednik. To ime ima mistično značenje, pozivajući nas sve na izvršivanje evanđeoske zapovijedi: »Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!« (Mt 5, 48). Pravednik je jedan i od Isusovih atributa, štoviše Krist je pravednik u najodličnijem smislu. On se, pak, kao Pravednik prinio za žrtvu za nas nepravedne i grešne.

Mučenici su oni koji su bili progonjeni zbog pravednosti, a zbog toga je i kraljevstvo nebesko njihovo. Sve nam to svojim imenom i svojim mučeništvom govori kršćanski mučenik sv. Justo.

3. studenoga

SVETI MARTIN DE PORRES, REDOVNIK

Martin, iako sin jednoga španjolskoga plemića i jedne crnkinje iz Paname, koja je bila podrijetlom iz Afrike, nije imao sretno djetinjstvo. Razlog bijaše boja kože njegova tijela, nije bio bijelac već mješanac, koji se rodio u Limi 9. prosinca 1579. Zbog toga ni vlastiti ga otac nije htio priznati za sina, a u matici je krštenih bio upisan kao »sin nepoznata oca«. Bila je to u svakom pogledu neopravdana diskriminacija, no tadašnje doba nije još imalo tako razvijen pojam o pravima svakoga čovjeka, kao što to imamo mi danas, barem u teoriji, u raznim dokumentima, poveljama i deklaracijama.

Martin je do osme godine živio siromašno u društvu svoje majke i sestrice, koja se rodila dvije godine poslije njega. Valjda mu otac nije baš sasma izgubio savjest, jer ga je ipak za neko vrijeme uzeo k sebi u Ekvador, pa je dječak proživio ondje nešto vedrijih dana. No, to je bilo kratko, te je nakon toga bio opet prepušten samome sebi. Otac mu je doduše slao potreban novac da svrši školu, no inače nije baš pokazivao prema njemu neke naročite očinske ljubavi. Martin je osjećao veliku sklonost za medicinu, pa je kod dvojice susjeda stekao prva saznanja o lijekovima i o onome što bismo mi danas nazvali ambulantnim liječenjem.

Kad je Martinu bilo 15 godina, pokucao je na vrata dominikanskoga samostana svete Krunice u

Limi. Dominikanci su ga primili najprije kao svoga trećoredca te ga upotrebljavali za poniznije poslove u svojoj zajednici. Brinuo se za čistoću kuće, često s metlom i krpom u ruci. On se velikodušno prihvaćao i najtežih i najneugodnijih poslova u kući.

Poglavari su napokon u Martinu otkrili divnu svetu dušu te su ga primili za pravoga člana. Pripustili su ga 2. lipnja 1603. i svečanim redovničkim zavjetima. On je i dalje kao brat pomoćnik radio sve moguće poslove u kući, a uz njih neprestano rastao i napredovao u svetosti, pa ga je Gospodin obasuo izvanrednim karizmatičkim darovima: proroštvima, zanosima, liječenjem bolesnika, pa čak i bilokacijama, da je nekoliko puta čudesno u isto vrijeme bio prisutan na dva različita mjesta.

Iako se nikad nije udaljivao iz Lime, po čudu bilokacije bio je viđen u Africi, u Kini, u Japanu, gdje je u poteškoćama bodrio tamošnje misionare. Kako se glas o njemu kao svecu veoma proširio, posjećivali su ga i pitali za savjet biskupi, teolozi, nosioci građanske vlasti. Posjećivao ga je u ćeliji čak i sam španjolski potkralj. Ponizni je brat za vrijeme pošasti kuge neumorno dvorio bolesnike, subraću, a neke je od njih čudesno ozdravio. Svi su ga zbog njegovih djela milosrđa nazivali »Martin od ljubavi«.

Martin de Porres je bio velik prijatelj dvoje svojih svetih suvremenika: bili su to sv. Ruža Limska i sv. Ivan Macias. Njegov je utjecaj u Limi bio velik pa je pripomogao da se u Limi osnovalo jedno veliko sirotište. I tako je on, koji je dugo zbog

rasnih predrasuda bio pogrdno nazivan »pas mulat«, po Božjoj milosti, s kojom je vjerno surađivao, postao opće poštovana svetačka ličnost. Njegova smrt 3. studenoga 1639. i njegov pogreb bijahu pravi trijumf. Narod ga je prije službene beatifikacije, koja je bila god. 1837. i kanonizacije god. 1962. štovao kao sveca. Štoviše, on je postao jedan od najpopularnijih svetaca Latinske Amerike.

Papa Ivan XXIII. prigodom kanonizacije sv. Martina 6. svibnja 1962. izrekao je njemu u slavu ove divne pohvale:

»Martin pokazuje svojim životnim primjerom da možemo postići spasenje i svetost onim putem što ga pokaza Krist Isus: ako naime najprije ljubimo Boga iz sveg svog srca, svom svojom dušom i svom svojom pameti; onda ako ljubimo svoje bližnje kao sebe same.

Budući da je njemu bilo jasno da je Krist Isus za nas trpio i da je on naše grijehe ponio na drvo u svome tijelu, posebnom je ljubavlju ljubio raspetoga. Kad je razmatrao njegove pregorke muke, nije se mogao svladati da obilno ne plače. Isto je tako posebnom ljubavlju ljubio najuzvišenije Euharistijsko otajstvo kojemu se, ponajčešće skriven, mnoge sate klanjaše u hramskom svetištu. Želio je da se njime hrani što je najčešće mogao.

Nadalje, sveti je Martin, veoma poslušan poticajima božanskog Učitelja, najvećom ljubavi, koja je izvirala iz neiskvarene vjere i ponizne duše, ljubio braću. Ljude je ljubio jer ih je iskreno smatrao Božjim sinovina i svojom braćom. Čak ih je više volio nego samoga sebe, jer ih je sve držao,

takve je bio poniznosti, pravednijima i boljima od sebe.

Pogreške drugih ispričavaše. Najgorče nepravde opraštaše, jer je bio uvjeren da zbog počinjenih grijeha zaslužuje daleko ozbiljnije kazne. Svim se marom trudio da krivce privede dobru plodu. Uz bolesne bijaše dobrostiv; siromašnima pribavljaše hranu, odjeću, lijekove. Ratare i ljude rođene crne kože ili u mješovitoj obitelji, što je onda smatrano za odbačeno i skoro ropsko, potpomagao je svakom pomoći i brigom, koliko je bilo u njegovoj moći. Zaslužio bi da ga pučki nazovemo 'Martin od ljubavi'.

Ovaj sveti muž koji je druge tako jako privodio vjeri nagovaranjem, primjerom i svojom krepošću, sposoban je da i sada, na čudesan način, k nebeskome uzdigne naše pameti. Svi pak, na žalost, ta višnja dobra ne razumiju kako valja, ne cijene ih. Što više mnogi su skloni opakim naslađama te ona dobra potcjenjuju ili drže za teret, odnosno naprosto zanemaruju. Kamo sreće da bi Martinov primjer spasonosno mnoge poučio kako je ugodno i blaženo poći stopama Isusa Krista i pokoravati se njegovim božanskim naredbama . . .«

Kako je sv. Martin de Porres bio izvrstan brijač i uspješno obavljao tu službu, papa Pavao VI. proglasio ga je god. 1966. »prvotnim zaštitnikom kod Boga svih brijača, onih koji izrađuju perike, frizera i njima sličnih, sa svim liturgijskim počastima i povlasticama, koje su povezane s time.« Papa je sve te obrtnike pozvao neka imaju uvijek pred očima »primjere ljudskosti i ljubavi, što im je ostavio njihov zaštitnik, pa da tako, dok se

brinu za pošten ures tijela, traže i ljepotu duha.« Crkva nas danas u svom Časoslovu poziva da »uzveličamo Gospodina, koji svog poniznog slugu Martina uzvisi nebeskim darovima.« Odazovimo se tom pozivu, jer su se i na tome poniznome Kristovu sluzi ispunile u obilju riječi Gospina Magnificata: »Uzvisi neznatne« (Lk 1, 52).

MOLITVA

Bože, svetog Martina putem poniznosti priveo si nebeskoj slavi. Daj i nama sada nasljedovati njegov slavni primjer da s njime zavrijedimo postići slavu nebesku! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI MALAHIJA, BISKUP

Taj irski biskup ni izdaleka ne bi bio tako poznat i izvan granica svoje domovine, da mu se ne pripisuju tobožnja proroštva o papama do konca svijeta. Ta proroštva po smrti jednoga, a prije izbora drugoga pape spominju novinari, učeni i neuki, svećenici i laici. No koliki su koji u tome svecu što ga Crkva danas slavi, znaju nešto više osim navodnih proroštava? — Sigurno ih je veoma malo.

Originalno ime svetoga Malahije na irskome glasi Mael Maedos Ua Morgair. On se rodio na Zelenom otoku, u Irskoj, koja tada nije poznavala inače po Evropi proširenoga feudalnog sistema. Već je u mladosti stekao zamjernu naobrazbu, zatim postao redovnik stroga života te napokon ve-

oma mudar i razborit biskup, koji se odlikovao velikom privrženošću Rimskoj Crkvi, glavi i majci svih mjesnih Crkava, predstojnici velike kršćanske zajednice ljubavi. On je iz djela Svetih Otaca dobro poznavao i uvažavao ulogu Rimske Crkve i njezina biskupa Svetoga Oca Pape. Dao se je i na put u Rim, što tada iz Irske nije ni bilo baš tako jednostavno.

Na putu u Rim Malahija se zaustavio u Clairvauxu, gdje je tada još živio i djelovao jedan od najvećih ljudi tadašnje kršćanske Evrope, slavni sv. Bernard. Na tog je velikog sveca učinio tako snažan dojam da će Bernard o Malahiji izreći jednu od svojih veoma zanosnih pohvala. U njoj će izreći jedno od njegovih životnih načela: »Prezirati svijet, ali ne prezirati nikoga! Prezirati same sebe i ne hajati što ćemo i od drugih biti prezirani!«

Malahiji nije bio baš tako lak život među njegovim Ircima, jer su mnogi od njih bolovali od zavisti i od pretjerane autoritativnosti u vjerskim stvarima te bili silno ljubomorni na svoju neovisnost.

Na svome drugome putu u Rim Malahija se opet zaustavio u Clairvauxu, gdje se i razbolio. Redovnici sv. Bernarda okružili su ga brižnom pažnjom, pružajući mu sve što su mogli. On je samo mahao glavom na sve to i govorio: »Sve je to uzalud. No iz ljubavi pokoravam se vašoj njezi.« Predviđao je, naime, da mu se bliži kraj, u čem se nije prevario, jer je umro 2. studenoga 1148. Crkva ga je 42 godine nakon smrti proglasila svecem.

A sada što je u stvari s njegovim glasovitim proroštvima o papama? — Ona su čisti falsifikat,

jedna od tolikih neistina što su između XI. i XVII. stoljeća bile stavljene na papir te se širile kao tobožnje istine. Bilo je to u doba Paracelza i Nostradamusa, kad su proroštva bila u naročitoj modi, kad se gatalo, vračalo, odgonetalo. No ne čudim se tome, jer te biljke i danas rastu. Sjetimo se samo horoskopa.

Ona je navodna proroštva i pridjevke o pojedinim papama sastavio benediktinac Arnaldo Wion te ih uvrstio u jedno latinsko djelo. Zloupotrijebio je slavu jednoga irskoga sveca — svetoga Malahije — te ih njemu pripisao. Zašto je to učinio? Možda iz želje da budu uvjerljivija? — Ne znamo. Znamo samo činjenicu.

Falsifikat ili varka može se odmah uočiti, ako se uoče pripisane značajke papa prije god. 1595. s onima nakon toga. Za one se prve vidi da su piscu jako dobro poznate, dok se to isto za drugo ne može reći. Pisac se je, da dođe do njih, nadahnjivao ili na papinskim grbovima ili na njihovu obiteljskom imenu, mjestu rođenja ili na geslu koje su imali kao kardinali ili kao pape. I na taj se način pridjevci papa od Celestina II. do Urbana VII. veoma dobro i slažu s njihovim nosiocima. Nakon toga su pridjevci mutni, neodređeni, višeznačni.

Bog može i po krivim crtama pisati ravna slova, kaže jedna poslovica. On se mogao poslužiti i neautentičnim Malahijinim proroštvima o papama, da našu pozornost na njih više obrati te da u njima kao u Kristovim namjesnicima upoznamo ono što ima trajnu vrijednost. Svakako irski svetac nije ništa kriv što su mu podmetnuta neka

»proroštva«. On je i bez proroštava, kako smo vidjeli, u Irskoj stajao na čelu svih koji su s Papom u Rimu željeli biti što tješnje povezani, on je u Rim Papi putovao, jer je vjerovao da je Papa vidljiv znak crkvenog jedinstva.

4. studenoga

SVETI KARLO BOROMEJSKI, BISKUP

U plavetnim vodama jezera Lago Maggiore zrcale se Boromejski otoci. Nekoć su bili gole stijene, a sad su na njima parkovi s gajevima palmi i naranči. Da bi na njima mogao nastati raj, moralo se mučnim radom hladno kamenje nasuti i prekriti plodnom zemljom. Taj je posao izvršila obitelj Borromeo.

Na južnoj obali jezera leži grad Arona. Tu se rodio god. 1538. Carlo Borromeo, najveći čovjek svoga roda. Kako još i danas nad svim onim krajem dominira njegov ogroman kip — zvan »San Carlone« — tako je i njegova ličnost po svom utjecaju nad svim crkvenim knezovima njegova vremena. Kultiviranje boromejskih otoka nije bilo njegovo djelo, već kasnijih pokoljenja. No on je izvršio daleko važniju kultivaciju.

Njegova je zadaća bila da Crkvu sjeverne Italije, koja je tada bila samo nešto malo više od neplodnoga stijenja, pretvori u cvatući raj.

Karlo je od svojih roditelja, grofa Giberta II. i Margarete De Medici, baštinio nepokolebivost značaja. Odgojen prema svome plemićkom staležu, zarana je došao u dodir s ljepotom što ju je pružala umjetnost njegova stoljeća. No veoma rano suočio se i sa zlima i neugodnostima svoga vremena. Govoriti o njegovu životu znači isto tako govoriti i o zloupotrebama, koje su se bile uvukle u Crkvu. No veoma je značajno za Karla Boromejskoga kako se on u svemu tome držao.

Tada su roditelji običavali određivati životni put svoje djece već u najranijoj dobi. Birali su im zvanje, stalež i bračnoga druga. Drukčije nije bilo ni kod Borromeâ. I oni su kao i svaka druga značajnija obitelj raspolagali crkvenim nadarbinama. Ako je koji sin htio uživati te nadarbine, morao je dokazati da želi pripadati kleričkom staležu. Zbog toga ipak nije morao postati svećenik. Bilo je dosta primiti samo tonzuru. Budući da je Karlo imao dobivati prihode opatije u Aroni, njegovi su roditelji dali privolu da mali primi tonzuru već u sedmoj godini, pa je o tome sastavljen i službeni dokumenat. Kao klerik Karlo je bio obavezan nositi kleričko odijelo. No taj se crkveni propis uglavnom nije obdržavao. Mnogi klerici, koji su to bili samo zbog crkvenih dobara, nosili su kleričko odijelo jedino u službenim prigodama. Tako je i Karlo i dalje hodao u baršunu, zlatu te opasan malom sabljom, kako ga prikazuju i slike toga doba. No pripovijeda se da je mali u Crkvi želio ne samo postići visoku karijeru, već i postati pravi Božji sluga. On je odredbu svoga oca ozbiljno shvatio, pa mu se domala i rodilo pravo svećeničko zvanje.

Postavši već s 12 godina opat-komendatar, dohotke od te službe i časti nije uzimao za sebe, već ih je dao u korist siromaha. Ipak je preuzeo sve dužnosti, što onda baš nije bilo u običaju. Tako je pokazao smisao za savjesnost i odgovornost, nesebičnost i socijalni osjećaj.

Kad mu je bilo 16 godina, poslao ga je otac na studij prava u Paviju. I dok je tamo vladao pomalo lud i raskalašen đački život zajedno s

djevojkama po gostionicama, dotle se mladi Borromeo sav usredotočio na studij, a nikad nije zaboravio izmoliti propisani časoslov. Za zvanje se, dakle, Karlo ozbiljno spremao već od malena: revnom molitvom i studijem, prema onoj: »Ora et labora!« — Moli i radi!

Tri godine kasnije umro mu je otac, a kako najstariji sin Federico Borromeo nije bio sposoban razriješiti zapleteno pitanje baštine, učinio je to Karlo i to tako spretno da su se svi divili. Unatoč tim poslovima i prekidu studija, već je naredne godine sve nadoknadio te postao doktor obaju prava, i to »summa cum laude«. Što sve može postići i učiniti marljivost! Lijenčina nikad na ništa ne stigne.

U to je doba Karlov ujak kardinal Giovani Medici bio izabran za papu te uzeo ime Pijo IV. Spomenimo ovdje kao zanimljivost da je on jedno vrijeme bio i dubrovački nadbiskup te se rado nazivao »cardinalis ragusinus«. Dakako da kao nadbiskup nije stolovao u Dubrovniku, već je po tadašnjem običaju mjesto njega poslove nadbiskupije vodio njegov vikar.

Prigodom izbora Pija IV. sve se žurilo da čestita i mladome Papinu nećaku. Kakva mu se sad sreća smiješi! Nepotizam će opet učiniti svoje. Nasuprot kurijalnim intrigama pape su se mislile osigurati pouzdanim ljudima iz vlastite rodbine. No ta je povjerljivost mnogo puta bila i zloupotrebljavana. Na sva laskanja prijateljâ Karlo je ponosno odgovarao da se neće gurati naprijed. U Rim će ići samo onda, ako ga Papa bude pozvao. Nije bio karijerist.

Papa ga je pozvao i obasuo častima i službama. Premda nije studirao teologiju niti primio svete redove, već u 21. godini postao je apostolski protonotar, veliki penitencijar, šef uprave crkvene države, kancelar Crkve, kardinal, nadbiskup Milana, protektor raznih redova i država. On je bio i prvi kardinal državni tajnik u današnjem smislu, druga po važnosti ličnost u Crkvi. On drži u rukama niti papine unutrašnje i vanjske politike. Kroz njegove ruke prolazi sva korespondencija s kraljevima i biskupima.

Rezidencija kardinala državnog tajnika bila je u palači Colonna, a dvorska svita brojila mu je 150 osoba. Iako je ispočetka živio raskošno kao i svi ostali tadašnji crkveni knezovi, ipak je sve to bilo nuzgredno, a u središtu njegova života stajao je rad. Svoje brojne službe gledao je ne samo kao nešto što donosi velike prihode, već kao veliku odgovornost, a to je nadasve pozitivno. Imao je veoma razvijen osjećaj odgovornosti. Prilike su u odnosu prema Papi, za vladavine Pavla IV., s vladarima i rimskim pukom bile veoma napete i mladi je kardinal pokazao mnogo diplomatske vještine, da sve dovede u normalnu kolotečinu. Uspio je besprimjerno.

Neshvatljivo je kako je mogao obavljati toliko poslova. Bio je pravi fenomen radne sposobnosti, a i to je neprocjenjiva prednost. Bio je čovjek izvanredno jake volje. Kad bi se ražestio, znao je mucati. No i to je svladao i postao jedan od najvećih propovjednika svoga vremena.

Spavao je samo pet sati. I tako je kraj svih svojih poslova pronalazio vremena za molitvu i

studij. Kako je bio dobro potkovan u oba prava, tako o filozofiji i teologiji nije imao gotovo ni pojma. No jakom voljom i marljivošću popunio je i tu rupu studirajući skolastike i stoike. Uvečer bi u vatikanskim vrtovima skupljao oko sebe odlične duhove. Tako je nastala Akademija u kojoj su bili kao članovi i mnogi kardinali. U tim krugovima održavala su se predavanja i diskusije o raznim znanstvenim temama. Neka su od tih predavanja kasnije i tiskana pod naslovom »Vatikanske večeri«. I tako su zajednički sastanci ušli u povijest duha.

Smrt Karlova starijega brata tako ga je potresla da je odlučio postati posve drugi, još bolji: dao se stoga zarediti za svećenika i biskupa. Započeo je samotnički, strogi i isposnički život i nije se više predavao nikakvim ispraznostima. Otpustio je velik dio svoje dvorske pratnje. Velikim mu je prijateljem i savjetnikom postao sveti Filip Neri.

Velika je zasluga sv. Karla da je nakon mnogih pregovora uspio nadvladati mnogobrojne diplomatske i organizacijske poteškoće da bi se mogao nastaviti i dovršiti obnoviteljski Tridentski sabor. I tako se sabor nakon dugog prekida opet sabrao. Karlo Boromejski bit će jedan od najrevnijih provoditelja u život svega onoga što je zaključio Tridentski sabor.

Milano nije 80 godina vidio svoga biskupa, već su ga zamjenjivali generalni vikari. Karlo je pošao u Milano u svoje nadbiskupsko sjedište. Tamo je najprije sredio prilike u nadbiskupskom dvoru, a onda se dao na obilaženje svoje nadbiskupije. Putovao je pješke ili jašeći na konju. Sazivao je

pokrajinske sinode, na koje su dolazili njegovi biskupi sufragani, a bilo ih je 15. Takvih je sinoda održao 6, a za vlastitu nadbiskupiju 11. U govoru što ga je izrekao na posljednjoj sinodi između ostaloga rekao je i ovo:

»Svi smo doduše slabi, priznajem, ali nam je Gospodin Bog dao sredstva kojima se možemo, ako hoćemo, lako pomoći. Onaj bi svećenik zacijelo htio posjedovati neporočnost života za koju uviđa da se od njega traži, biti suzdržljiv i pokazivati, kako se dolikuje, anđeosko vladanje. Međutim, ne pomišlja da se za to prihvati sredstava: moliti, izbjegavati razgovore zlih kao štetne i opasne prisnosti.

Onaj se opet tuži da, kad uđe u kor, da moli psalme i kad ide slaviti misu, odmah mu dušu obuzme tisuću stvari koje ga odvlače od Boga. Ali što to čini prije nego stupi u kor ili k misi u svetištu, kako se spremio, koja je sredstva uzeo i upotrijebio da očuva sabranost?

Želiš li da te poučim kako ćeš napredovati iz kreposti u krepost i, ako si već u koru sabran, kako ćeš drugi put biti još sabraniji i tvoj prinos Bogu još miliji? Slušaj što ću ti reći. Ako je u tebi već zapaljen neki žižak božanske ljubavi, nemoj ga smjesta izdati i izložiti vjetru. Tiganj drži zatvoren da ne ohladi i izgubi toplinu. Izbjegavaj — koliko možeš — rastresenost; ostani sabran s Bogom, izbjegavaj isprazne razgovore.

Dužnost ti je propovijedati i poučavati? Trudi se i prioni uz ono što je potrebno da tu dužnost valjano obaviš. U prvom redu sam čini, propovijedaj životom i vladanjem da ne bi oni koji vide

da jedno govoriš, a drugo radiš, ismijali tvoje riječi i vrtjeli glavom.

Jesi li ti dušobrižnik? Nemoj zbog toga zanemariti brigu o sebi. Nemoj se tako izdašno drugima porazdijeliti da tebi od tebe ne bi ništa preostalo. Treba da se sjećaš duša kojima si na čelu, ali tako da sebe ne zaboraviš.

Shvatite, braćo, ništa nije tako potrebno svima crkvenim ljudima koliko mislena molitva koja sve naše djelovanje prethodi, prati i slijedi. Molit ću psalme, veli Prorok, i razumjet ću. Obavljaš li sakramente, misli, brate, što činiš; ako proslavljuješ misu, razmatraj što prikazuješ; moliš li psalme u koru, misli kome i što govoriš; ako dušama ravnaš, misli kojom su krvlju oprane. I tako nek se sve vaše obavlja u ljubavi. Tako ćemo lako moći nadvladati sve poteškoće koje, to je nužnost (u to smo naime postavljeni), danomice mnogobrojne, doživljavamo. Tako ćemo imati snage da Krista rodimo u sebi i u drugima.«

Sv. Karlo se marno brinuo za duhovnu obnovu biskupa, klera i puka. Tu su mu pomagali oratorijanci sv. Filipa Nerija, isusovci, a i on je sam osnovao oblate sv. Ambrozija. Za puk se brinuo i preko katehista. Na njegov poziv javilo se 2.000 muževa i žena spremni poučavati u vjeri. Te katehiste organizirao je u »Bratovštini kršćanskoga nauka« i napisao im priručnik, koji je »remek-djelo odgojne mudrosti« (D. Petry).

Bio je čudo radinosti. Njegova korespondencija u Ambrozijanskoj biblioteci broji 268 folijanata, a sadrži 35.000 pisama.

Umro je god. 1584., relativno mlad, u dobi od 46 godina, iscrpljen molitvom, pokorom, napornim

radom, brojnim putovanjima, — stizavao je i u najudaljenije i najzabačenije predjele svoje nadbiskupije — a osobito nesebičnim zalaganjem i služenjem svima za vrijeme velike pošasti kuge u Milanu. Umro je, ali i mrtav još govori kao jedan od divova biskupskoga pastorala.

MOLITVA

Čuvaj, molimo, Gospodine, duh kojim si prožeo svetoga Karla Boromejskog, biskupa, i daj da se Crkva neprestano obnavlja, preobrazujući se u lik Kristov, i tako svijetu pokazuje Kristovo lice! Po istom Kristu Gospodinu našemu! Amen!

PAPIN IMENDAN

Imendan Karola Wojtyle — sadašnjega pape Ivana Pavla II., koji je već u prvoj godini svoga pontifikata pokazao i dokazao svoje velike pastoralne sposobnosti — u kojima je dostojan sljedbenik svoga velikoga zaštitnika sv. Karla Boromejskoga — prilika je da se za čas zamislimo u njegove misli, što ih je 13. rujna 1979. iznio u svome prvome pastoralnom susretu s talijanskim radnicima u industrijskome centru Pomezia, nedaleko Rima. Izabrali smo namjerno baš taj Papin govor u Pomeziji, jer je upravljen radnicima, koji ne samo ondje, nego i u svim velikim industrijskim centrima svijeta sačinjavaju glavninu pučanstva.

Papa se radnicima, okupljenima oko njega u Pomeziji, predstavio kao prijatelj, kao kolega. A zatim je zapodjenuo s njima prisan dijalog. Da bi

sve skupa bilo što neposrednije, Papa je na početku ostavio po strani ono što je imao napisano te počeo pripovijedati o svome radničkom iskustvu i o svojoj bliskosti s radnicima.

Nakon pozdrava djeci, mladima, muževima i ženama, bolesnicima, poduzetnicima, direktorima i organizatorima poduzeća, ocima oblatima, koji ondje vode dvije župe, i biskupu, monsignoru Bonicelliju, Papa je svima prisutnima upravio ove značajne riječi:

»U ovoj audijenciji, u kojoj se po prvi put susrećem u službenoj formi sa svijetom rada u Italiji, želim s vama povesti dijalog te vas upitati kakvo je vaše držanje prema Crkvi, koja prema vama njeti duboku zahvalnost i simpatiju za ono što jeste i za ono što radite. No koji put je u krugovima rada rasprostranjeno baš oprečno mišljenje. Kaže se da se Crkva zanima za ćudoredne i religiozne vrijednosti, a ne zanimaju je ekonomske i vremenite vrijednosti, pa kao da onda i ne razumije stvarnost u kojoj se nalazi radnik. I tako se sumnja ili izriče nepovjerenje u dobrohotne riječi i geste Crkve. Neki se čak i pitaju što ima religija i što će činiti s industrijom, nisu li to raznovrsne stvarnosti? Ne miješa li se tako sveto s profanim?

Predraga braćo i sestre — doviknuo je Ivan Pavao II. — odgovorit ću vam sa svom slobodom da ti prigovori nisu opravdani, kad se vaša djelatnost promatra kao dio jednog šireg djelovanja, a koje je upravo ono čovjekovo, to je moralno djelovanje, i kad se ima u vidu svrha do koje vaš rad želi doći, tj. do čovjekova života u njegovoj cjelini, u njegovu dostojanstvu te u njegovu višem i besmrtnom

preodređenju. Reći ću vam i to da bi ti prigovori mogli spriječiti ulaz duhovnim čimbenicima u vaš sektor. A kad njih nema, onda eto uzroka za tolike nedostatke, nerede, opasnosti i štete. Kršćanski elemenat umjesto da stvara nemire, pomaže da se oni mogu dobro nadvladati, jer u tvornicu unosi obilje mira, pravednosti i jedinstva.

Zbog toga su u velikim socijalnim enciklikama ‚Rerum novarum' Leona XIII., ‚Quadragesimo anno' Pija XI., ‚Mater et Magistra' i ‚Pacem in terris' Ivana XXIII. te ‚Populorum progressio' Pavla VI. pape neumorno tvrdile kako je nužan i religiozni koeficijent, da bi se došlo do boljih rješenja u ljudskim odnosima, a koji proizlaze iz industrijske organizacije; to pak nije zato da bi se religiozni elemenat upotrebljavao kao otuđenje, već naprotiv da se u njegovu svjetlu otkrije bitno pomanjkanje svakog sistema koji ide za tim da na mjestima rada ljudske odnose promatra samo kao čisto ekonomske, te da mu sugerira kakvi ih drugi odnosi moraju upotpuniti, što više, prema kršćanskom pogledu na život i preporoditi: najprije čovjek, zatim ostalo.

Lijepo je uočiti kako kršćanska vjera proglašava primat Boga nad svim stvarima, a zbog toga istoga stavlja u bivovanje, u vremenite stvari primat čovjeka. Lijepo je također zapaziti kako taj primat sačinjava motiv koji potiče i opravdava onaj društveni dinamizam i onaj građanski napredak, kojemu industrijski fenomen utiskuje svoju neizbježnu pokretnu snagu. I upravo snagom priznavanja toga primata, koji upravo danas izlazi iz primitivnog stadija industrijske ere, kad se vje-

rovalo da društveni sklad proizlazi jedino iz determinizma ekonomskih uvjeta u igri, dok je svima znano da su tolike nedaće bile prouzrokovane potragom za ljudskim blagostanjem, koje će se isključivo i jedino temeljiti na ekonomskim dobrima te na materijalističkom stavu prema životu, koji pak čovjeku ne služi već ga zarobljuje.

U tom smislu ne smije se zaboraviti da je rad za čovjeka, a ne čovjek za rad; kad tako ne bi bilo, čovjek bi opet postao rob. Ako je, dakle, čovjek prva vrednota, ne možemo ga umanjiti ni obezglaviti, niječući mu njegovo bitno usmjerenje prema transcendenciji, tj. prema Bogu, koji je od čovjeka učinio suradnika, demiurga — stvaratelja stvorenja —. U tom uzvišenijem gledanju rad, muka i ujedno nagrada ljudske aktivnosti, donosi jedan drugi odnos, onaj bitno religiozni, koji je sretno izrečen u benediktinskoj formuli: Moli i radi! Religiozni čimbenik daje ljudskome radu jednu duhovnost što oživljava i otkupljuje. Takvo srodstvo između rada i religije odražava onaj tajanstveni savez, no koji je stvaran te koji posreduje između čovjekove aktivnosti i one providencijalne Božje, Boga koji je prvi uzrok što upravlja i vlada stvorenjem.

Eto, predraga braćo, razloga zbog kojih Crkva, kako sam gore naglasio, ne može gledati na radnika bez iskrenog osjećaja simpatije; simpatije koja označuje sudjelovanje u njegovoj patnji, razumijevanje i spremnost na poštovanje, na prijateljstvo i ljubav, a što znači još i priznavanje i proglašavanje njegova dostojanstva kao čovjeka, brata, te njegove osobe, na čijem je licu utisnuta Božja slika.

Simpatija što izbija nadasve iz činjenice da je i Krist bio čovjek rada rukama, bio je u ovisnosti o sv. Josipu, bio je ‚tesarov sin'. Krist je uvijek s vama, uvijek među vama, gdje se čovjek znoji, radi i trpi, On je prisutan. Mogu vam reći da sam ovamo došao tražiti ga među vama, koji ovdje razasipate svoj mučni napor, kao i On jedno vrijeme u nazaretskoj radionici. Stoga vas u njegovo ime sve blagoslivljam i stišćem vam ruku u znak bratske dobrohotnosti.«

Papin susret u Pomeziji bio je susret s radnicima nakon sličnih susreta već prije: onoga u Monterreyu, u Meksiku, sa seljacima u Nowom Targu, u Poljskoj, te onoga s radnicima u Čenstohovi i Novoj Huti, isto u Poljskoj.

5. studenoga

SVETI SRIJEMSKI MUČENICI

Sigurno se zna da se kršćanstvo tijekom III. stoljeća počelo širiti i razvijati i po rimskoj pokrajini Panoniji. Širili su ga radnici, trgovci i vojnici, koji su uglavnom s Istoka dolazili u ove krajeve. Tako su već u to doba postojale biskupije u gradovima: Sisku, Vinkovcima i Osijeku. No naročito je bilo poznato biskupsko sjedište u Sirmiju, današnjoj Srijemskoj Mitrovici.

Kako drugdje tako i u Panoniji imamo sigurnijih podataka o kršćanstvu iz vremena krvavih progona, osobito za cara Dioklecijana. Upravo u gradu Sirmiju i okolici povjedočilo je Kristovu vjeru više kršćanskih mučenika. Najpoznatiji su: sirmijski biskup sv. Irenej, poginuo 6. travnja, đakon Demetrije, po kojem je grad Mitrovica dobio kasnije ime. Novija su istraživanja utvrdila da je on bio đakon biskupa Ireneja te da je poginuo tri dana poslije svoga biskupa, tj. 9. travnja. Osim toga mučeno je sedam kršćanskih djevica, tribun kopljanikâ Urzicin, vrtlar Sinerot; u Sirmiju je poginuo kao mučenik singidunski svećenik Montan sa svojom ženom Maksimom i lektor Hermogen.

Pet kipara koji su radili u fruškogorskim kamenolomima: Klaudije, Kastorije, Simforijan, Nikostrat i Simplicije — kao kršćani nisu htjeli klesati kip boga Eskulapa i tako su odbili naredbu samoga cara Dioklecijana. Zbog toga su živi bili zatvoreni u olovne sanduke i bačeni u rijeku Dunav.

No najslavnija je srijemska mučenica sv. Anastazija. Ona je na Božić 304. godine u Sirmiju spa-

ljena na lomači. Kroz plamen ognja ušla je u vječnu božićnu radost neba. Nekoć se prije liturgijske obnove u drugoj božićnoj misi slavio njezin spomen. Grad Zadar, kome je zaštitnica, a koji je pohrvaćenim imenom zove Stošija, veoma je svečano slavi 15. siječnja.

Za seobe narodâ u VII. stoljeću tjelesa su srijemskih mučenika ponajviše prenesena u Italiju, gdje ih sahraniše po raznim crkvama. Tijelo sv.

Anastazije dospjelo je u Carigrad, a tijelo sv. Hermagore u Akvileju. Tjelesa petorice fruškogorskih kipara prenesena su u Rim.

U Đakovačkoj biskupiji slavi se danas zajednički blagdan svih srijemskih mučenika. Taj je blagdan kao i uopće štovanje srijemskih mučenika dobio na vrijednosti otkada je đakovački i srijemski biskup Ćiril Kos, nalazeći se 15. siječnja 1976. u Zadru na proslavi sv. Stošije, zamolio kod svečane koncelebracije zadarskog nadbiskupa Marijana Oblaka da bi dao dio svetačkog praha sv. Anastazije Srijemskoj Mitrovici — i otkako je došlo do ispunjenja te molbe 24. listopada iste godine.

U malom srebrnom relikvijaru u petak 22. listopada moći sv. Anastazije bile su najprije donesene u Đakovo, gdje su kod večernje koncelebracije u katedrali pokazane svećenstvu i vjernicima. Tako je na putu u njezin rodni grad bilo omogućeno Božjemu narodu biskupskoga grada Đakova da sv. Anastaziji, srijemskoj mučenici, iskaže svoju počast. U pozdravnoj besjedi biskup Kos zahvalio se nadbiskupu Oblaku, koji je predvodio koncelebraciju, te među ostalim istaknuo ovo:

»Dok je biskup Strossmayer gradio svoju katedralu, bio je providencijalan i velik. U tom je kamenu i u tim natpisima napisao one događaje koji će se zbiti stotinu godina nakon njegove smrti. Podsjećam vas večeras na sliku u katedrali, na kojoj Isusa skidaju s križa. Na toj slici uz biblijske osobe, koje su sudjelovale u tom sudbonosnom trenutku spasenja, nalaze se s lijeve strane sv. Ćiril i Metod, slavenski apostoli, a onda kraj njih dva Dalmatinca: sveti Kajo, papa, koji je umro god.

296., dakle, samo osam godina prije smrti sv. Anastazije, i drugi Dalmatinac, poznati bibličar sv. Jeronim, crkveni naučitelj, koji će se roditi 36 godina po smrti sv. Anastazije. Uz ta dva Dalmatinca stoje dva srijemska biskupa: sveti Andronik, učenik sv. Pavla i sveti Irenej, prvi povijesno utvrđeni biskup Srijemske biskupije, čiju su baziliku i nadgrobnu ploču otkrili arheolozi 18. kolovoza ove godine.

I tako je Strossmayer na ovoj slici znakovito pokazao dalmatinske i panonske mučenike i svece te tako na slikovit način označio vezu sjevera i juga, pa na neki način i predoznačio vezu Zadra i Solina s Đakovom i Mitrovicom. Svi su oni propovijedali Riječ, svi su oni životom svjedočili za Božju Riječ i utjelovivši je u svoje živote, potvrdili je svojom mučeničkom smrću.

Svetu Stošiju štuje Carigrad i Rim, štuje Istok i Zapad. Ona je svetica jedinstva crkava, ona treba da bude svetica jedinstva i zajedništva naših biskupija. Posebno u ovoj svečanosti Zadra i Đakova, odnosno Zadarske i Đakovačko-srijemske biskupije . . .«

Povodom prijenosa moći sv. Anastazije zadarski je nadbiskup Marijan Oblak 24. X. 1976. u Srijemskoj Mitrovici izrekao zanosnu propovijed, u kojoj ovako veliča svetu mučenicu:

»Meni najmanjemu dana je ova milost da ovoj crkvi đakovačkoj i srijemskoj danas u ovu njezinu župu sv. Dimitrija, đakona i mučenika, donesem iz Zadra u Srijemsku Mitrovicu moći svete Anastazije, mučenice. Sv. Anastazija je Srijemkinja, Mitrovčanka, građanka slavnoga Sirmiuma, prijestolnice rimskoga Ilirika, drevnoga kršćanskog središta Panonije.

U Sirmiju je veoma rano, usred poganskoga svijeta, posijano sjeme Isusove radosne evanđeoske vijesti. Ono je izraslo i dozrelo u živu, svetu i svjedočku Crkvu. Potvrda su tome njezini sveci i mučenici. Kad je stari Sirmium bio razoren, na njegovim je ruševinama podignut novi grad, Mitrovica, prozvan imenom svoga mučenika sv. Dimitrija.

U toj je Sirmijskoj crkvi, usred poganskoga društva, Anastazija, mi je u Zadru skraćenim i pohrvaćenim imenom zovemo Stošija, vjeru u Isusa Krista upoznala, prihvatila, živjela i mučeništvom posvjedočila. Ona je na Božić 304. godine, za vrijeme progona cara Dioklecijana, ovdje u sadašnjoj Mitrovici spaljena na lomači. Kroz plamen ognja ušla je u vječnu božićnu radost Neba. Na dan Isusova porođenja ona je doživjela svoj nebeski rođendan i ostvarila u punini poziv svoga krsnog imena. Suobličena Isusu Kristu u mučeništvu postala je prava Vazmenka — Uskrsnica. I tako je svojim životom i mučeništvom na sebi združila Isusovo otajstvo utjelovljenja i rođenja s otajstvom njegova trpljenja, smrti i uskrsnuća.

Anastazijina se slava i štovanje iz njezinoga Sirmiuma, gdje joj je bila podignuta prva crkva, prenose najprije u Carigrad, a odatle u Rim. U tima dvama najvažnijim središtima onoga vremena mučenici Anastaziji podižu se prekrasne bazilike. Sam papa je dolazio na Božić u njoj slaviti zornicu, drugu božićnu misu na spomen Stošijina mučeništva. Anastazijino je ime, uz ime najpoznatijih ra-

nokršćanskih mučenica, upisano u Rimski kanon i uneseno u Litanije Svih Svetih. Kršćani su pred provalom barbarskih naroda Huna i Avara moći mučenika prenijeli na sigurnije mjesto. Tako je mučenički prah sv. Anastazije donesen u Carigrad.

Bizantski car Nicefor, u znak priznanja i nagrade biskupu zadarskome Donatu za postignuti mir između Karla Velikoga i Bizanta, poklanja mu 810. godine moći svete mučenice Anastazije.

Otada grad Zadar u svojoj katedrali, dotada posvećenoj sv. Petru, apostolu, a od tada svojoj zaštitnici sv. Stošiji, s poštovanjem čuva sažgane ostatke svete mučenice i pobožno ih časti.

Pred četiri dana, 20. listopada 1976. godine, otvorio sam uz dužno poštovanje, u prisutnosti svoga generalnog vikara, prepozita Stolnog kaptola, kancelara nadbiskupije i župnika katedrale, olovnu kutiju, pohranjenu u kamenom sarkofagu što ga je dao načiniti sveti zadarski biskup Donat, donosilac svete relikvije iz Carigrada u Zadar, i izvadio sam dio svetoga mučeničkoga praha sv. Anastazije da ga poklonim i donesem vama.

Sv. Anastazija danas se u slavlju vraća u svoj Srijem i u svoju Mitrovicu. Vraća se kao milost velikih, ovogodišnjih naših jubileja, 1300. godišnjeg spomena našega krštenja i 1000. obljetnice crkve Gospe od Otoka u Solinu, što je dade sagraditi Zadranka, hrvatska kraljica Jelena. Vraća se da bude sveti luk što u jedno spaja našu kršćansku prošlost i sadašnjost, žubor jadranskih žala i šuštanja klasova srijemskih salaša. Vraća se kao dobra znanica svoga biskupa Ireneja, kome je na zajedničku radost u kolovozu ove godine ovdje u

Mitrovici pronađen grob, vraća se da s njime i svima mučenicima svoga vremena, posebice onima koji su svjedočkom krvi natopili ovo naše tlo ovdje u Mitrovici i na obalama Jadrana, u Solinu, zasvjedoči da je krv mučenika sjeme kršćana. U ovo slavlje prenosa moćiju sv. Anastazije znakovito je uneseno ređenje novih đakona. Đakoni se posvećuju za službu oltara, za službu riječi i za službu ljubavi. Naši novi đakoni neće nikada zaboraviti da su svoju službu primili uz grob biskupa-mučenika sv. Ireneja, u crkvi đakona-mučenika Dimitrija, na dan prijenosa moći svete Anastazije, mučenice, koja se sva posvetila Bogu i služenju siromasima, bolesnima i progonjenima. Sveta crkva naše prošlosti upire u vas oči da vi svetom službom oltara, revnim propovijedanjem riječi Božje i djelima kršćanske ljubavi gradite i posvećujete Crkvu Božju za ovo naše presudno danas i za ono neophodno sutra.

Predraga moja braćo i sestre, neka ovaj povratak svete Anastazije u svoj Srijem i svoju Mitrovicu bude njezinoj biskupiji i župi blagoslov i molitva, poticaj i hrabrost na kršćanski život, zagovor, pomoć i milost!«

Ovaj mozaički prikaz srijemskih mučenika završit ćemo himnom, kojim Zadrani slave svoju zaštitnicu srijemsku mučenicu svetu Anastaziju, po zadarski Stošiju.

Popjevkom veselom blagdan objavite, Stošiju blaženu, Zadrani, častite!
Ona je obrana Zadra nam rodnoga, Dalmacije ures uzvišen.

Romulskih knezova, svjetao izdanak, zarana nauči
prezirat slavičnost,
Raskošje, bogatstvo, zamamne radosti: Kristu se
posvemu posveti.
Prijetnja se muževih okrutnih ne boji, tamnice od-
vratne u njegovim dvorima,
Ni gladi goleme, ni žeđi strahotne, ni zlo kada bi-
jesan sprema njoj.
Snagom da duševnom trpljenje nadjača, ustrajno
moli se, pomoć zadobiva,
A silno bogatstvo po smrti muževoj odmah dijeli
siromasima.
Vjerni puk kršćanski gleda zaštititi, utješit nevolj-
ne uze što tište ih,
I svakog uza to na slavnu nastoji mučeničku borbu
potaknut.
Žudeć junakinja s Bogom se združiti, strašnome
pristupa ognju, smrt prezire,
Vesela napušta tijelo propadljivo, anđeoskom zbo-
ru pristupa.
Slava je Gospodu što svime upravlja, Sinu što ne-
voljni rod ljudski otkupi,
I u sve vijeke čast, po svijetu čitavom Duhu štono
ognjem grije nas. Amen!

Štovanje svete Anastazije veoma je živo i u Samoboru, gdje joj je posvećena župska crkva. Naročito je lijepo vidjeti Samoborce i Samoborke obučene u krasne narodne nošnje početkom kolovoza na župskome hodočašću u Mariji Bistrici. Tada oni obilazeći oko bistričke crkve zanosno pjevaju:

Nas je otpravila,
Tebe je pozdravila,
Majko Božja Bistrička,
Sveta Anastazija!

Sve to navodimo da se sjetimo kako kršćanstvo kod nas nije od jučer, već je prisutno gotovo 2.000 godina i kada nas ono po svecima i mučenicima prije dolaska Hrvata u ove naše krajeve još i danas međusobno duhovno povezuje i ujedinjuje: i Srijem i Zadar i Samobor i Mariju Bistricu, Zadarsku i Zagrebačku nadbiskupiju te Đakovačku i Srijemsku biskupiju.

SVI SVECI I BLAŽENICI IZ DRUŽBE ISUSOVE

Družba Isusova u svom vlastitom kalendaru slavi danas jednim blagdanom sve svoje svece i blaženike, da bi se na taj način jasnije shvatilo i dublje doživjelo jedinstvo čitavoga reda.

Slično s prastarom predajom Crkve, po kojoj se na svetkovinu Svih Svetih sjećalo svih onih koji su s Kristom u slavi, današnjom proslavom Družba se sjeća ne samo svoje braće, koja su zadobila čast oltara, već i svih onih brojnih, koji su skupa s Kristom kao isusovci radili oko spasenja ljudi, koji su ga slijedili najprije u patnji, da ga onda slijede i u slavi — kako ih je to učio u knjižici Duhovnih vježbi njihov utemeljitelj sveti Ignacije.

Blagdan Svih Svetih ili svetih pojedinog reda, kraja ili naroda pomaže nam veoma da bolje shva-

timo i doživljavamo svoj odnos s onom našom braćom u slavi, koja u nebu žive s uskrslim Kristom, koja su po njemu, s njime i u njemu povezana i sa svakim od nas na jedan stvaran, živ i životvoran način.

Značajno je da je baš naša moderna teologija, produbljujući pojam Božjega naroda i dajući nam potpuniju spoznaju stvarnosti Kristova otajstvenog tijela, osjetno pridonijela i življem shvaćanju zajedničarske dimenzije Crkve te spona i vezâ što postoje između njezinih udova kao i eshatološke naravi Crkve, hodočasnice i putnice prema vječnosti. No tim je samim jasnije osvijetljeno i njezino intimno jedinstvo s onom slavnom Crkvom u nebu. Tko se s tim želi bolje upoznati, neka polako čita i razmatra VII. poglavlje dogmatske konstitucije II. vatikanskog sabora »Lumen gentium«.

Kao što je jedinstvo između Crkve na putu i one na nebu jedna duhovna stvarnost, i to ne samo u redu stvari, već kudikamo više u redu životnih veza, tako je isto stvarnost povezanost Družbe Isusove u vremenu s onom Družbom u vječnosti.

Otac Paolo Molinari o tome veoma lijepo piše: »Sv. Ignacije, sv. Franjo Ksaverski, svi naši sveci i blaženici ne samo da su živi u Kristu, već nastavljaju na još intenzivniji i uspješniji način nego prije svoje djelovanje u korist Crkve i Družbe, koju su već u ovom životu tako snažno ljubili: sjedinjeni s Kristom, jedinim posrednikom, postojano posreduju za nas kod Oca. To isto vrijedi i za sve one naše koji su dospjeli do mete svoga zemaljskoga života i sada su u Gospodinovoj slavi, pa iako nisu te nikada neće ni biti službeno proglašeni svetima

ili blaženima. Njihova nam imena i broj nisu poznati: znamo ipak da su svi oni 'socii Jesu' — Isusovi sudrugovi; da je njihov broj neobično velik; da su iz svakoga roda, naroda i puka, svakoga stupnja i svake dobi te da su živjeli i radili u najrazličitijim okolnostima i apostolskim djelima Družbe.

Tko od nas nije poznavao, poštivao, ljubio kojeg oca ili brata, iz čije osobe odsijevaše Božja prisutnost? Koliki su nam isusovci, sada već pokojni, na našem putu prema Gospodinu bili vodiči, savjetnici u rasuđivanju našega zvanja, učitelji za vrijeme naše izgradnje, poglavari ili sudrugovi u apostolatu — još više istinska braća u zajedničkom životu. Kolike smo druge poznavali i ljubili dugi niz godina u više ili manje trajnim i intenzivnim kontaktima s njima za vrijeme raznih razdoblja našega života u Družbi.«

Današnji blagdan prilika je da se svega toga opet sjetimo, da sve te drage veze opet oživimo u živoj vjeri i nadi, da ćemo jednog dana i mi doći onamo gdje se oni sada i za svu vječnost nalaze.

SVETI IVAN OGILVIE

Danas bih na blagdan Svetih i blaženih iz Družbe Isusove želio još opisati sv. Ivana Ogilvia, koji je zasada po datumu kanonizacije najmlađi naš svetac. Proglasio ga je svetim 17. listopada 1976. papa Pavao VI.

Ivan Ogilvie se rodio od kalvinskih roditelja god. 1579. kod Drum-na-Keith u Škotskoj. Još kao dječak poslan je na evropski kontinent da proširi

svoje obrazovanje. Tu se uz pomoć glasovitog biblicista, oca Kornelija van den Steen, poznatijeg pod latiniziranim prezimenom a Lapide, obratio na katoličku vjeru. Jedno je vrijeme kao pitomac Škotskog kolegija u Louvain-u studirao na tamošnjem sveučilištu.

Dobivši od Gospodina milost redovničkoga zvanja, stupio je u Družbu Isusovu i to kao član austrijske provincije. Bilo je to upravo na današnji dan god. 1599. Redovitu je isusovačku izgradnju primio na kolegijima u Beču i Olomoucu. Već je u prvim godinama svoga redovničkoga života bio veoma cijenjen zbog svoje iskrene i muževne pobožnosti, izvanredne sposobnosti za rad s mladima u Marijinim kongregacijama te duboke i djelotvorne ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Ivan Ogilvie nikad nije zaboravio da je po narodnosti Škot i stoga je stalno u srcu gajio želju da se vrati u svoju domovinu te ondje radi za katoličku vjeru. Tu je želju nosio u srcu i u onom času kad je god. 1610. u Parizu bio zaređen za svećenika. Zamolio je stoga poglavare da ga pošalju u Škotsku, no oni još nisu smatrali da je kucnuo čas za taj korak. Zato je otac Ogilvie prve godine svoga svećeništva proveo u radu u gradu i biskupiji Rouen, u Francuskoj.

Tadašnji general reda, dalekovidni i energični otac Klaudije Acquaviva poslao ga je god. 1613. u Škotsku, da ondje svoje sunarodnjake utvrdi u katoličkoj vjeri, a one koji od nje otpadoše natrag k njoj vrate. Ogilvie se uspio potajno iskrcati u Škotskoj te je odmah pošao u sjeverne njezine predjele. No naglo je nakon toga pošao u Francusku na jedno pomalo misteriozno putovanje. Želio se s tamošnjim poglavarima posavjetovati o svome radu. Vrativši se natrag, velikodušno je radio i žrtvovao se u Edinburgu, Glasgowu te u Renfreshiru. Neumorno je radio dan i noć, oprezno doduše, no uvijek u opasnosti da bude otkriven i predan u smrt.

Izdajnički je bio predan te 14. listopada 1614. u Glasgowu zatvoren u podrumima nadbiskupske palače. Već kod prvog preslušavanja bio je upitan tko je poglavar Crkve u Škotskoj: kralj ili papa? On je nedvojbeno izjavio da je duhovna glava Crkve u Škotskoj papa i za tu je istinu osuđen na smrt te 10. ožujka 1615. i pogubljen. Malo prije same smrti javno je priznao svoju građansku lojalnost prema kralju, koji ima vlast u vremenitim stvarima, no on u savjesti ne može priznati kralja glavom na duhovnom području. Za svoje katoličko uvjerenje i za papin primat pošao je hrabro u smrt, ali i vedro, opraštajući svojim progoniteljima, moleći se sve do posljednjega daha.

Ivan Ogilvie može biti primjer jakosti svima koji trpe za Krista i zbog vjere u njega. Takvih danas ima mnogo. Zato je dobro što Crkva kanonizacijama i danas stavlja za uzor i nasljedovanje junake prošlih dana. Družba Isusova slavi spomendan sv. Ivana Ogilvie 17. listopada, na dan njegove kanonizacije.

SVETI EMERIK

Danas se slavi i spomendan sv. Emerika, čije ime mi Hrvati nazivamo Mirko, a što ga i kod nas nose mnogi muškarci. Tome je mladom svecu u ži-

vopisnim Šestinama kod Zagreba posvećena župska crkva, pred kojom se nalazi i grob velikana naše nacionalne povijesti, velikog Hrvata i borca za hrvatsku državnost, dr. Ante Starčevića. Šareni krov župske crkve sv. Mirka u Šestinama, sama crkva sa svojim lijepim grobljem naročito ožive baš u ove prve dane studenoga, kad slavimo i ovoga sveca i kad su od Dušnoga dana još svi grobovi puni svježih i bujnih krizantema, toga najljepšega kasnojesenskoga cvijeća. Jedna je takva krizantema bio i sv. Mirko, koji je umro mlad, u cvijetu mladosti.

On je bio sin sv. Stjepana, prvog ugarskog kralja, u koga je otac stavljao velike nade. Godinu mu rođenja ne znamo točno, već samo približno. Rodio se između 1000. i 1007. godine. Odgajao ga je uz oca i sv. Gerard, koji će kasnije postati čanadskim biskupom.

Spremajući ga za svoga nasljednika na prijestolju, otac mu je isprosio za ženu jednu bizantsku princezu. Prema životopisu, koji je napisan gotovo 100 godina poslije njegove smrti, Emerik je živio u braku u potpunoj čistoći.

Emerikovo je ime naročito vezano uz jedan spis, što su ga u srednjem vijeku nazivali »Speculum regum« — Ogledalo kraljeva, a u kojem su opisane vladarske vrline. Izvorni je naslov toga spisa »De institutione morum ad Emericum ducem« — O odgoju u dobrim običajima, upravljeno i posvećeno knezu Emeriku. Spis se pripisuje baš njegovu ocu sv. Stjepanu, kome je bilo toliko stalo da u Emeriku ugarsko prijestolje dobije što primjerenijeg vladara, čovjeka koji će ne samo gospodovati, već vladati, obdržavajući sam kršćanske vrline, promičući opće dobro. I kršćanski bi vladar u neku ruku morao biti pastir i otac svojih podanika.

Emerik je imao odličnih vrlina te je mogao postati dobar kršćanski vladar, ali se Providnosti drukčije svidjelo. Nama, zaista, Božji putovi nisu shvatljivi, ali u duhu vjere valja ih prihvatiti, kao što ih je prihvatio i sv. Stjepan, kad mu je bilo javljeno da mu je sin Emerik, njegova nada i uzdanica naroda, u lovu nesretno poginuo. Tom ranom i nenadanom smrću stvorila se teška situacija u pitanju naslijeđa na ugarskome prijestolju, koje bijaše tim delikatnije što se radilo o mladom kraljevstvu, koje je prvi kralj sv. Stjepan nastojao utvrditi te duhovno i moralno uzdići. Kao godina smrti svetoga Emerika računa se 1031.

Prema dvama ugarskim hagiografskim izvorima, sastavljenima između gog. 1095. i 1116., papa Grgur VII. je odredio jednom konstitucijom, koja se nije sačuvala, da se izvrši »elevatio corporis« — uzdignuće tijela — svih onih koji su Panoniju obratili na kršćansku vjeru. Među tima ugarskim svecima njihova historiografija nabraja s kraljevima Stjepanom i Ladislavom i s biskupom Gerardom i kneza Emerika. Ta je konstitucija bila povod da su u Ugarskoj procvali mnogi hagiografski zapisi, među kojima i »Vita b. Hemerici« — Životopis sv. Emerika. Ta je knjiga za tadašnje vjernike željela biti pobudno štivo.

6. studenoga

SVETI LEONARD, PUSTINJAK

Sveti Leonard je jedan od veoma popularnih svetaca u srednjoj Evropi, odakle je njegovo štovanje došlo i u hrvatske krajeve, osobito u Međumurje te samoborski kraj. Jedan učenjak kaže da je njemu u čast podignuto ništa manje nego 600 crkava i kapela, u koje valja ubrojiti i crkve i kapele u našim krajevima, od kojih je, svakako, najljepša ona u Kotarima kod Samobora, što se ubraja među najvrednije barokne kulturne spomenike Hrvatske. Sv. Leonard je prisutan i u toponomastici, po njemu se, naime, nazivaju neka mjesta, ali isto tako i u folkloru, narodnim običajima.

Sv. Leonard si je iskupio naročito veliko poštovanje i slavu za vrijeme križarskih vojna, kad je po njegovu zagovoru bio oslobođen iz sužanjstva slavni križar Boemund od Antiohije. On je upao u ropstvo muslimanima g. 1100., a iz njega je oslobođen po svečevu zagovoru dvije godine kasnije. Vrativši se u Evropu, darovao je svetištu Saint-Léonard-de-Noblac srebrne verige, slične onima što ih je kao zarobljenik nosio. Kako se onda mnogo govorilo i pisalo o slavnim vitezovima i križarima, jasno je da je pobožnost jednoga Boemunda prema sv. Leonardu djelovala na pučku maštu, pa i na srce, te su ga u toj pobožnosti mnogi nasljedovali širećí tako posvuda svečevo štovanje. Sveti Leonard iz Noblaca ili Limogesa u Francuskoj bio je, zapravo, svetac otkriven tek početkom XI. stoljeća, otkad potječu i prvi njegovi životopisi, koji su prilično legendarni. I oni su širili svečevu slavu i štovanje. Navodim sve te povijesne činjenice da nam bude jasno odakle je došlo do tako velike popularnosti sv. Leonarda.

Leonard se rodio u Galiji za vrijeme cara Anastazija, koji je vladao između 491. i 518. godine. Rodio se u krilu plemićke obitelji, a njegovi su roditelji bili intimni prijatelji velikoga franačkoga kralja Klodviga, koji je malome Leonardu bio krsni kum. Znamo iz povijesti da se Klodvig kao prvi franački knez pokrstio, a za njim i njegovi Franci, pa je to krštenje bilo presudno i za budućnost Evrope, jer će Franci kasnije stvoriti na Zapadu najjaču državu.

Kad je Leonard odrastao, nije se — kako su to inače činili plemićki sinovi — posvetio vojničkom staležu, već se radije stavio u službu sv. Remigija, koji je postao nadbiskup u Reimsu. Znamo da je taj svetac krstio Klodviga. Kako je sv. Remigije bio prijatelj s kraljem Klodvigom, imao je povlasticu da vrati slobodu svima zarobljenicima, na koje bude naišao; istu je povlasticu zatražio i Leonard, dobio je i njome se u korist zarobljeniku više puta poslužio. Ne zaboravimo da je to bilo u doba seobe naroda, u jednom burnom razdoblju, kad je bilo toliko nevinih zarobljenika.

Kralj je ponudio Leonardu i časti, pa i biskupsko dostojanstvo, no svecu nije bilo stalo do ljudske slave, moći i ugleda, jer je želio živjeti prema Evanđelju. Zato se povukao u samoću najprije kod sv. Maksimina u Micyu, a zatim u obližnju okolicu Limogesa, usred šume koja se zvala Pavum. Tamo je provodio pustinjački život molitve i pokore.

Jednoga je dana Leonardovu samoću prekinuo kralj Klodvig, koji se s velikom pratnjom nalazio

u lovu. S kraljem je bila i kraljica, koju su baš tada spopali nenadano porođajni bolovi. Molitva i briga sv. Leonarda osiguraše kraljici sretan porod. Kralj je u zahvalu dao Leonardu jedno zemljište kraj izvora i sredstva da ondje sagradi samostan i crkvicu u čast Majke Božje. Pokraj toga samostana razvilo se kasnije i naselje, što je na početku pokrštavanja evropskih naroda manje-više svagdje bila praksa. Godina smrti sv. Leonarda nije nam poznata, no zato nam je poznata njegova slava u kršćanskome puku, koja je samo odsjev one slave što je uživa u blaženome gledanju Boga.

HRVOJE KRSTIĆ, UZOR-MLADIĆ

O Hrvoju je god. 1966. već pisao »Glas koncila« u tadašnjoj svojoj rubrici »Da ih ne pokrije zaborav«. S istom namjerom, da ga ne pokrije zaborav, pišem o njemu danas na njegov smrtni dan. Pišem također pod dahom naših kršćanskih jubileja, što smo ih mi Hrvati katolici slavili prošlih godina vraćajući se u svoju daleku prošlost, a želeći povezati u jednu cjelinu cijelu našu povijest, sve ono vrijedno i herojsko što se u njoj dogodilo, povijest svete Hrvatske, koja je u svakom svom razdoblju imala tako divnih duša. Te duše i živa uspomena na njih mogu nama biti poticaj, trajno nadahnuće, da u životu idemo za istinskim idealima, da se ne izgubimo u srednjosti, u glupostima, u trci za užicima i standardom, da ostanemo dosljedni onome boljemu i u nama samima i u našoj 13 stoljetnoj kršćanskoj povijesti.

Hrvoje se rodio tamo između dva rata kao deveto i posljednje dijete u majke. Majka mu se, dok ga je nosila pod srcem, nalazila u veoma teškom zdravstvenom stanju, pa se bilo ozbiljno bojati da bi je taj porod mogao dokrajčiti. No dijete se na začuđenje liječnika sretno rodilo, i liječnici su se pitali kako se uopće mogao roditi i kako mu je majka u tom porodu mogla ostati živa. Jedan je stari iskusni liječnik rekao da je to nečuveno.

Kad Hrvoju nije bilo još ni 7 godina, umro mu je otac od neke srčane bolesti. Mali još nije shvaćao svu težinu toga događaja, jer je svojoj dvije godine starijoj sestrici prostodušno rekao: »Slavka, sreća da nam je pape onu priču svršio, jer sad ne bismo znali kako je svršila.« Po tome se vidi da je obitelj Krstić bila iz Dalmacije, iako je stanovala u Zagrebu. No vidi se i da je Hrvoje imao barem malo trenutaka sretnoga i bezbrižnoga djetinjstva. Kažem malo, jer se već kao dijete od godine i pol teško ozlijedio, a kad mu je bilo 9 godina doživio je još veću nedaću. Jednom se tada s djecom igrao na nekoj terasi, kad im pristupi neki čovjek i poče ih tući. Hrvoje bježeći od batina, padne u jarak te ostane u njemu ležati. Uto je došao drugi čovjek, izvukao ga iz jarka i pustio da ode. No on se sam uputio na kliniku lijevom rukom držeći desnu, koja je na dva mjesta bila slomljena. Lom je bio tako jak da mu je kost probila zimski kaput.

Djeca su u međuvremenu pošla Hrvojevoj mami reći joj što mu se dogodilo. Mama je odmah odjurila na kliniku, gdje ga je našla kako ga vode na rentgen. Hrvoje joj je mirno rekao: »Mama nisam kriv!« Na klinici se pokazao pravim junakom, tako da je liječnik mogao reći mami: »Dok smo

mu naravnavali kost, nije ni trepavicom trepnuo.« No morao joj je reći i drugo daleko teže: da će mali ostati bogalj za cijeli život, jer će mu vjerojatno morati amputirati ruku. Na sreću to se ipak nije dogodilo, jer nije došlo do otrovanja, čega su se liječnici ozbiljno bojali. Hrvojevu su ruku — po pričanju njegove majke — liječnici učvrstili »kao na trokut«. Kad je otpušten iz bolnice, brižna je majka tu ruku kupala i masirala te se ona malo-pomalo ispravila.

Obitelj je Krstić stanovala na četvrtom katu. Kad bi majka dolazila s tržnice s teškim košarama za svoju brojnu obitelj, pozvonila bi s uličnih vrata i Hrvoje bi odmah doletio, uzeo košare te ih nosio gore, da se mama ne mora toliko mučiti uza stube. Isto je tako vukao gore drva i ugljen, uvijek radostan što može pomoći. Kako je bio najmlađi, starija ga braća prilično iskorištavala za razne usluge, šaljući ga svaki čas u dućan. A dobri bi i uslužni Hrvoje lupio malim petama, vojnički pozdravio i rekao: »Na zapovijed!« Majka tvrdi za njega da nikad nije rekao »ne mogu, a kamoli neću«.

Hrvoje kao dječak imadijaše plemenito srce. Za majčin dan uvijek bi nekim skromnim darom znao razveseliti majku. Ona se tome čudila, jer je znala da dečko nema džeparca; bili su i odviše siromašni za takvo što. No Hrvoje bi za kojekakve usluge od dobrih gospođa znao dobiti po koji dinar za bombone, to uštedio samo da mamu razveseli. Čitavu je obitelj znao razveseliti pekući palačinke, jer je to spretno i umješno radio.

Jedne večeri nije bilo Hrvoja kući sve do devet sati. Majka se prestrašila te rekla kćerci: »Jao,

Slavka, devet je sati, a Hrvoja još nema kući. Ako ima da mi se pokvari, onda, Isuse, uzmi ga prije!« Hrvoje se nije skitario po Zagrebu, već bio na sastanku Katoličke Akcije, kojoj je bio revan i aktivan član.

Kad je Hrvoju bilo 17 godina, pošao se skijati. Bilo je to treće ratne zime. Vraćajući se kući, prehladio se i dobio tešku vrućicu i legao u krevet. I tada se dogodilo nešto čudno. Brat mu je bio liječnik te govorio da je to samo gripa i da će proći. I bratić liječnik dolazi do iste olake dijagnoze. Pregledao ga je još jedan rođak liječnik, ali isti zaključak. No Hrvoju nije bilo baš tako lako. Brat liječnik, koji je radio na dispanzeru, obećao je tamo ga pregledati. Hrvoje je pošao na dispanzer lako odjeven, jer nije imao zimskoga kaputa. Kad je došao, rekli su mu da se svuče do pojasa. On je poslušao i poslušno čekao da zadnji dođe na red. Vratio se kući s temperaturom od 40 stupnjeva. Drugi liječnik pregleda Hrvoja te ustanovi upalu pluća. Hrvoje mora u bolnicu. Majka prekorava sina liječnika što je brata tako dugo pustio gola do pojasa čekati u hladnoj sobi, a on joj odgovara: »Učinio sam to da mi drugi pacijenti ne bi prigovorili kako brata priman preko reda.« S jedne strane lijepo, a s druge tragično. Eto, to je vrzino kolo oko mladog Hrvoja.

Hrvoja nekako u bolnici zaliječiše te vratiše kući na kućnu njegu. Majka je preko kćeri liječnice u Klenovniku uredila da Hrvoje pođe onamo na liječenje. Bio je tamo u ratnom vihoru odvezen u otvorenu kamionu, a padala je hladna kiša. Došao je u sanatorij opet s 40 stupnjeva temperature.

Organizam mu je teško oslabio. Nakon oporavka vratio se kući opet u otvorenu kamionu »sav spržen od žege sunca« — kako priča njegova majka. Prije nego je legao u krevet, mama ga je zamolila da joj nešto odsvira, jer je slutila da joj više neće svirati. On je sjeo za klavir te odsvirao Schubertov »Ave Maria«.

Hrvojevo se stanje stalno pogoršavalo. Posjećivali su ga njegov ispovjednik i prijatelji. Sve ih je radosno primao, tako da nitko nije mogao opaziti koliko je trpio, zabilježio je o njemu ispovjednik. Kad je jednoga dana mama sjedila kraj njegova bolesničkoga kreveta, otkrio joj je svoju svetu mladenačku tajnu: »Mama, ja ću ti otkriti jednu tajnu. Ako ozdravim, kad svršim maturu, otići ću u redovnike, samo još nisam odlučio u koji samostan. Ja sam to zvanje osjetio kad sam jednom na Ksaveru prisustvovao prvoj misi jednoga redovnika.«

Nije ozdravio. Štoviše, bolest se stalno pogoršavala i dečko je mnogo trpio. Gledajući ga na postelji boli, majka mu je jednom rekla: »Hrvoje moj, ti trpiš kao Isus na križu.« A on će njoj: »Ne, mama, On je trpio više!« Raspeti je Isus dopustio da mu se njegov odabranik Hrvoje u muci suobliči što više. Zato je pripustio da i on osjeti onu strahovitu ostavljenost od sviju. Hrvoje je jednom priznao majci: »Svi kao da su me ostavili. Ja bih htio da me i ti ostaviš, da trpim sam. Posve sam.« Trpio je, ali mu nije bilo lako, baš kao i Isusu na križu. Jednoga je dana u mukama uzdahnuo: »Jao, dokle će tako?« No odmah je pogledao na Kristov lik na križu te dodao: »Ipak ne moja nego Tvoja

volja!« Otac ispovjednik fra Ljudevit često je Hrvoju donosio Isusa u svetoj Pričesti, da lakše s njim zajedno trpi. Majčinom nespretnošću, zašto se ona kasnije ljuto prekoravala, Hrvoje nije primio pričest zadnji dan svoga života. I to bijaše pripuštenje što ga je mirno, svetački podnio.

Kad se napunila čaša patnje do vrha, Hrvoje u Gospodinu preminuo. Bilo je to 6. studenoga 1944. Nalazeći se u zadnjim napadajima bolesti, odvratio je majci: »Istina, mama, ovako još nisam trpio, ali poslije ovoga napadaja dolazi veliki mir.« I došao je. Mir u Isusovu zagrljaju, na Isusovu Srcu. Hrvojev sprovod vodio je zagrebački župnik župe sv. Marije, dobri, plemeniti i sveti svećenik Dr. Milan Beluhan, duhovnik mladih članova Katoličke Akcije. Taj je kreposni svećenik poslije sahrane pristupio Hrvojevoj majci te rekao: »Sretan sam što sam mogao voditi sprovod ovoga sveca.«

Neka uspomena na dobrog i plemenitog Hrvoja bude živa kod sviju, koji budu čitali ove redke. Mladi je Hrvoje dokazao da se i u gradu i u našem Zagrebu može biti dobar, može živjeti kršćanski, može ljubiti Isusa i Gospu, može biti uslužan, spreman pomoći, može u srcu nositi visoke ideale. A mi sa svećenikom pjesnikom, isusovcem Milanom Pavelićem, molimo: »Gospode, sij nam takav soj po hrvatskom polju!« — Takvih nam mladih danas više nego ikada prije treba. I ako ih bude, i ako ih od Gospoda izmolimo, živjet će ova sveta, trinaestovjekovna Hrvatska, uvijek vjerna Bogu, Kristu, Gospi, Crkvi, vjeri pradjedova i sama sebi.

Promatrajući Hrvojevu fotografiju, lijepog mladića, bujne brižno počešljane kose, što se

nekako zagledao u daljinu, možemo nazreti i na vani barem nešto od onoga duhovnoga sjaja što ga je taj neobični mladić nosio u svome srcu. Takav sjaj nevinih mladenačkih očiju nosi u sebi nešto od one ljepote vječne mladosti, ali koja je moguća jedino u najvećem prijatelju mladih, u Isusu Kristu.

7. studenoga

SVETI BRCKO, BISKUP

Pišem o tom biskupu iz nama vremenski dalekog IV. stoljeća, jer se po njemu u blizini Zagreba naziva župa Brckovljani, kojoj je on i zaštitnik. Kad o njemu pišemo, moramo odmah postaviti pitanje, kako to da je jedan čovjek, koga složno i povjesničari i legende opisuju kao osobu veoma teška značaja, malo preporučljivu, mogao ipak doći do milosti nedvojbene svetosti?

Povijesna je, naime, činjenica da je Brcko bio učenik osobe izuzetne svetosti, svetog Martina, slavnog turonskog biskupa, čiji se blagdan 11. studenoga vrlo svečano slavi, jer on se ubraja među najpopularnije svece. Isto je tako činjenica da je Brcko bio neposrednim nasljednikom sv. Martina na njegovoj biskupskoj stolici, kao i da mu je postao takmacem u natjecanju za svetost, barem u kasnijim godinama svoga života.

Da bismo upoznali duh podnošljivosti i strpljivosti sv. Martina prema njegovu prilično svojeglavu i tvrdu učeniku Brcku, neka posluži ova njegova izreka: »Ako je Krist podnosio Judu, zašto ja ne bih podnosio Brcka?« Prije nego je Brcko postao svetac, bio je, zaista, i nepodnošljiv, i uobražen, i razdražljiv, i sklon na klevetanje, dakle, pun mana.

Brcko je bio najprije u Toursu đakon biskupa sv. Martina, pomalo mu zavidan zbog njegove svetosti. To je išlo tako daleko da bi onima koji su željeli vidjeti sv. Martina zbog njegove velike sve-

tosti, govorio ovako: »Tražite toga bezumnika? Gledajte ga: eno ga tamo, kao i uvijek gleda u nebo kao luđak!«

Za Brcka svečeva uzvišena viđenja ne bijahu drugo do smiješna praznovjerja, njegova strogost samo licemjerstvo, njegova mudrost ludost. On je bio tako umišljen, da je u turonskoj pa čak i u cijeloj Crkvi savršenim držao jedino samoga sebe.

No u stvarnosti je Brcko bio sâm veoma nesređen i nezgodan redovnik, koga je sv. Martin često puta morao prekoravati. Na sreću je to uvijek činio razborito i s ljubavlju, što je bila uspješnija metoda odgajanja. Govorio mu je da je došao u samostan siromašan, a sada drži za sebe konjušnice i sluge. No branio ga je, kad mu je netko iz svoje bolesne mašte prišivao da se on osim konja i slugu okružio i dražesnim sluškinjicama.

Sv. Martin je bio dalekovidan čovjek pa je shvatio da i njegov još nesređeni đakon jednoga dana može ipak doći do duhovnog savršenstva. I zbog toga nije prestajao prema njemu biti krajnje strpljiv i očinski dobrohotan. Prorekao mu je da će ga čak i naslijediti na biskupskoj stolici, ali da će kao biskup imati poteškoća te morati mnogo trpjeti. Tako je i bilo. Sv. Martin je umro svršetkom IV. stoljeća, a Brcko ga je naslijedio. Postavši biskup, bio je daleko od toga da odmah postane savršen. To je postao malo-pomalo, radeći na izgradnji svoga značaja te vlastitom duhovnom i ćudorednom savršenstvu. Vremena je, hvala Bogu, imao, jer je bio biskup gotovo pola stoljeća.

Kad je ostario, jedna ga je teška kleveta prisilila da napusti grad Turon i ode u Rim. Vratio se

nakon 7 godina, kad je bio oslobođen svake sumnje. Jedan za drugim poumirali su dvojica biskupa, koji su bili izabrani nakon njega, te je on opet mogao uzeti u svoje ruke upravu biskupije. Posljednjih je godina naročito pokročio u svetosti te na taj način iskupio slabosti prijašnjega života. Uvidio je i veliku svetost svoga negdašnjeg učitelja sv. Martina te svoje nesmotrenosti prema njemu iskupio gradnjom prve bazilike na njegovu grobu. U istoj je bazilici pokopan i on, nakon što je preminuo u dubokoj starosti. Narod je i njega počeo častiti kao sveca.

Život sv. Brcka uči nas da za svetost nikad nije kasno, uči nas da i po prirodi teški značajevi mogu uz Božju milost i rad na samome sebi postići kršćansko savršenstvo. Štoviše, onaj koji se morao boriti s više slabosti, svladati veće poteškoće, pokazuje još zaslužniju svetost od onoga koji je nekako već po prirodi dobar. To nas može veoma ohrabriti da ne padamo u malodušnost zbog svojih slabosti, već da uvijek upiremo pogled prema Gospodinu, koji i od kamenja može stvoriti djecu Abrahamovu i od tvrdih i oporih značajeva prave svece.

8. studenoga

IVAN DUNS SKOT, OŠTROUMNI NAUČITELJ

Povodom 700. godišnjice rođenja Ivana Duns Skota bio je svojedobno održan u Oxfordu međunarodni kongres skolastike. Organizirao ga je predsjednik Skotističke komisije u Rimu o. Karlo Balić, hrvatski franjevac. Za tu godišnjicu izdao je i papa Pavao VI. 14. srpnja 1966. apostolsko pismo »Alma Mater«, u kojem među inim kaže:

»... Uz veličanstvenu katedralu sv. Tome Akvinskog, među drugima diže se i ona, svake časti dostojna, — iako različita po obujmu i građi — koju je Ivan Duns Skot podigao visoko prema nebu svojim žarkim spekulativnim genijem, postavio je na čvrste temelje i ukrasio smionim tornjevima. On je uglavnom slijedio platonsko-augustinski pravac, ali je znao približiti se i Aristotelu te ga ispraviti gdje je trebalo, i kao zadnji od preko 50 franjevačkih učitelja, među kojima se nalaze sv. Antun Padovanski, Aleksandar Haleški, sv. Bonaventura, Matej iz Akvasparte, Rikard iz Mediaville, Adam iz Marisca, Ruđer Bacon, Vilim iz Ware Duns Skot je sažeo i produbio njihova istraživanja, i tako postao najodlučniji vođa franjevačke škole.

Duh i ideal sv. Franje Asiškog krije se i vrije u djelima Ivana Duns Skota, koji je, podređujući znanje dobrom življenju, postigao da u njegovim djelima živo diše serafski duh Asiškog Patrijarha. Dokazujući prednost ljubavi nad znanjem, ističući sveopće prvenstvo Krista, tog Božjeg remek-djela,

proslavitelja Presvetog Trojstva, otkupitelja ljudskoga roda, Kralja u naravnom i nadnaravnom redu, kojem uz bok blista iskonska ljepota Bezgrešne Djevice, Kraljice svemira, Duns Skot divno osvjetljuje vrhunce evanđeoske objave, kako su ih sv. Ivan i sv. Pavao vidjeli gdje veličanstveno lebde u Božjim osnovama spasenja...«

O značenju apostolskog pisma »Alma Mater« održao je u crkvi svete Marije u Oxfordu tadašnji apostolski delegat u Engleskoj monsignor Higino Cardinale veoma lijepo predavanje i time otvorio II. međunarodni kongres skolastike. To predavanje lijepo osvjetljuje lik jednoga od najvećih srednjovjekovnih mislilaca, pokazuje njegovu suvremenost i dokazuje da srednji vijek nije, nipošto, bio razdoblje mraka i tame, već doba koje je rađalo prvake ljudske misli uopće. Donosimo ga u izvatku, kako ga je izdao otac Bonaventura Duda.

1. Franjevci u Oxfordu: Franjina braća dođoše u Englesku god. 1224. Dok su se mnogi od njih, prema izvornom duhu svoga utemeljitelja, posvetili tome da vjeru približe i učine utjecajnom u običnom puku, ovdje u Oxfordu — pod vodstvom i pokroviteljstvom Roberta Grossatesta, braća su fascinirala umove studenata iz cijele Evrope i uzdigli nauku svoga doba do nesumnjivih vrhunaca. Oxford u XIII. stoljeću hitro dosiže svjetski glas zahvaljujući dolasku braće franjevaca. Velika imena uživala su poštovanje cijeloga svijeta: Adam de Marisco — doctor mirabilis, čudo od profesora; Vilim de Ware — doctor fundatus, temeljit profesor; Rikard de Mediavilla — doctor solidus. Sve ih nadvisuje i sjaji kao najblistavija zvijezda toga

zviježđa intuitivni genij: Ivan Duns Scotus — doctor subtilis, oštrouman, istančan profesor.

2. Duns Skot kroz stoljeća: Što se tiče snage intelekta, sa Skotom se ne može usporediti nijedan suvremenik. Bio je najsuptilniji mislilac, posljednja figura zlatnoga doba skolastike; par mu je samo sv. Toma Akvinski — doctor communis, zajednički učitelj. Nadasve logičar i metafizičar, posjedovao je veliku sklonost prema matematici i znanosti. Tu je ključ njegova misaonog sistema, kojim je tako obilno obogatio filozofsku i teološku baštinu svoga i svih vremena.

Njegov buran život i rana smrt razlogom su da je ostavio svoja djela nedovršena. Velik je broj njegovih djela izgubljen, druga su do nas došla u patvorenom i podmetnutom obliku, zbog čega je Skot — čemu nema primjera u povijesti drugih velikih mislilaca — kroz stoljeća bio iskrivljen. Njegova je rehabilitacija počela god. 1610., kad je papa Pavao V. odredio da »sve ono što je sigurno Skotovo valja očuvati netaknuto i nepovrijeđeno«.

Drugi Pavao, papa Pavao VI. izdao je 14. srpnja 1966. divno apostolsko pismo »Alma Parens« — Plodna majka, koje sada želim bez pretenzija popratiti tumačenjem. To je, evo nakon tri i pol stoljeća, prvi službeni papinski dokument posvećen Skotovoj nauci.

Taj Kongres, sa znatnim zakašnjenjem, predstavlja čin zadovoljštine iskrivljenoj uspomeni jednog od najvećih sinova Oxforda. Doista, upravo u ovaj je grad Thomas Cromwell bio iz Cambridge-a poslao svećenika Richarda Laytona, centralnu ličnost kraljevske komisije iz god. 1535., da uništi sve

dokumente i knjige koje su se odnosile na Skota, i da zabrani njegovu nauku, iako ona nije bila uvoz, već je procvala na plodnom tlu njegove domovine.

U mnogim i raznovrsnim Skotovim djelima nalaze se veoma mnogi elementi za plodne studije i razmatranja, koja će pozdraviti i naša suvremenost. U svom nesnalaženju sadašnja je generacija u potrazi za zbiljnostima života, te osjeća potrebu za novom misaonom sintezom, koja bi ponovno našla odgovore za pitanja što muče duhove. Prosvijetljeno razumijevanje Skotovih učenja bit će za mnoga područja suvremene misli od velikog interesa i neprocjenjive vrijednosti.

Nadovezujući svoje učenje na pravac svojstven Oxfordskoj školi, Skot je u svom mišljenju posvećivao velik interes aktualnom, konkretnom, individualnom. Kao što je rekao Gerald Manley Hopkins, on je bio »satkan od najtankoćutnijeg tkiva odgonetača stvarnosti«. Razlažući svoju nauku, on se veoma koristio pozitivnim dokazima, uvjeren da oni imaju posebnu vrijednost i kad se radi o tom da spekulacije čistog uma budu životne i plodne. Njegov misaoni sistem predstavlja najznačajniji pokušaj da se pronađe sklad koji postoji između prirodnog i natprirodnog i da se očuva i dalje razvije kršćanska filozofska i teološka baština.

3. Skot kao filozof: Želim da moje predavanje ostane usredotočeno na Skota više kao teologa nego kao filozofa. Ali, ne mogu odoljeti napasti da ga stavim u odnos prema čitavoj modernoj i suvremenoj misli.

Prije kraja XIX. i početkom XX. stoljeća postalo je običajem da se Doctor subtilis prikazuje

kao preteča moderne filozofije. S jedne strane, zbog toga što je Skot naglašavao slobodu i raznolikost, na skotizam su se pozivali kao na oslobodilačku silu od hladne logike akademskog tomizma. S druge strane, protiv Skota su se oborile neosnovane optužbe zbog panteizma, skepticizma, subjektivizma, modernizma. To je ponovno odjeknulo i iz krugova neupućenih, kad je štampa donijela vijest o ovom Kongresu. Kritično izdanje kompletnih Skotovih djela — koje je jedno od najvećih dostignuća našega stoljeća na polju tekstovne kritike, što možemo posebno zahvaliti ocu Karlu Baliću — omogućuje nam čitanje i pravu procjenu Skotovih vrijednosti.

U Skotovu filozofskom sistemu individualno — zasebno ima prvenstvo, protivno općoj težnji njegova doba da se općemu poda mjesto, a zasebno uvrsti u područje raspadljivog. Srednjovjekovni je čovjek mislio i živio u okvirima duboke kolektivne svijesti: bio je zahvaćen snažnom društvenom strukturom u kojoj je lako gubio svijest o individualnoj i osobnoj odgovornosti. Reagirajući na tu težnju, sv. Franjo Asiški je u svom Pravilu naglasio važnost individualnog, prepuštajući mnogo nadahnuću i vodstvu božanske milosti. Skot, koji je u metafizički jezik preveo »predivan ideal savršenstva i plamen serafskog duha sv. Franje« (Pavao VI.), temelji integraciju na principu diferencijacije i individuacije. Njegova se razmatranja u tom ne ograničuju na metafizički red, na ono što nadilazi ljudska sjetila, on zapanjuje novim i upravo revolucionarnim zapažanjima u pravcu socijalnih teorija posljednjih triju stoljeća. U njegovim

se spisima mogu zapaziti tragovi početka moderne političke i društvene nauke.

4. Skot kao filozof-teolog: Bog je prvi bitak. Od njega dolazi i k njemu teži svako stvorenje, koje on u tančine poznaje, koje ljubi, za nj se brine, a da time ne prestaje zauzimati svoj uzvišeni — božanski položaj. Čovjek pak obdaren dostojanstvom svoje individualne osobnosti, dok teži prema Tvorcu i vrhovnoj svrsi, ne gubi svoju individualnost, slobodu, samoodređenje i spontanost volje. Između Boga i čovjeka stoji Isus Krist u svojoj vlastitoj individualnosti, kao Početak svega, izvor i osmišljenje svake egzistencije, posljednji uzrok svega stvorenja i Suveren čitavoga svemira.

Da bismo u potpunosti mogli ocijeniti vrijednost Skotove teorije osobnosti, valja razumjeti njegovu temeljnu nauku o prvenstvu ljubavi nad spoznajom. Skot promatra sve stvoreno kao djelo Božje ljubavi. Prvi iskonski Božji čin jest ljubav: Bog je u sebi bitno ljubav. Druga bića on je stvorio ne nužno već zato što je htio s njima podijeliti u najvišem stupnju svoju ljubav. To se moglo ostvariti samo sjedinjenjem stvorene naravi s božanskom. Zato, prije svakog stvorenja i neovisno o bilo kojem otkupiteljskom planu — Bog je htio i preodredio Krista u utjelovljenju.

Bog dariva samog sebe čovjeku po milosti, a milost je bitno ljubav, kojoj je posljednji predmet — Bog. Taj se posljednji »objekt« ne može postići ako nije uključena i ljubav prema bližnjemu, jer istinska ljubav nije ekskluzivna i prema tome mora obuhvatiti sve one koje Ljubljeni — Bog — ljubi. Svaki je čovjek predmet Božje ljubavi, dakle,

svakog čovjeka valja s Bogom i u Bogu ljubiti. Čovjekova ljubav prema Bogu postizava savršenstvo time da čovjek osvaja druge da zajedno s njime ljube Boga. Tako kraljevstvo Božje ljubavi obuhvaća sva stvorenja. Krist nam daje najviši primjer ljubavi, jer ljubav svih anđela i ljudi preuzima u svoj čin ljubavi prema Bogu. Sve je stvorenje tako povezano u Kristu i po njemu s Bogom u predivnoj sintezi svemira. Tako je ljubav temeljna intonacija svega. Nije li sve to jeka poruke sv. Pavla Korinćanima: »Sve je vaše... vi ste Kristovi. A Krist je Božji« (I Kor 3, 22-23). Ne čuje li se u tom žarki poziv za jedinstvo u Kristu, za što se sada svi kršćani dobre volje tako ozbiljno zalažu.

Točnošću, što zapanjuje, Skot razvija genijalni filozofski dokaz za opstojnost i narav najvećega bića — Boga kao prvog počela. Njegovo dokazivanje počiva na nepostojanosti i promjenljivosti stvorenog, što uključuje niz uzroka koji konačno rezultiraju iz prvog uzroka, čija je narav neograničena i savršena. Njegovi strogi zahtjevi o tome koja se svojstva traže da bi se dokazala neka tvrdnja, njegovo dokazivanje čine još privlačnijim modernom duhu. U tom smislu kaže papa Pavao VI. da je »uvjeren da se iz dragocjene teološke riznice Ivana Duns Skota mogu izvući svijetli dokazi da se pobije i rapršti mrak i tamni oblak bezboštva što zamračuje naše doba.«

Monsignor Cardinale raspravlja o Skotu još i kao teologu, a i kako su mnoge njegove misli došle do izražaja na II. vatikanskom saboru. Te su misli: odnos Svetog Pisma i usmene predaje, kristocentrična koncepcija svemira, koja prožima sve dokumente Sabora, narav, funkcija i vlast biskupa i napokon kolegijalnost biskupa i odnos s njihovom glavom, rimskim prvosvećenikom. Za Skota je papa Kristov namjesnik po sasvim posebnoj, osobnoj i jedinstvenoj delegaciji, — onaj koji nastupa u svojstvu Kristove osobe. Papa na taj način uživa posebno prisustvo Duha Svetoga, koje je sam Krist obećao moleći za Petra; on predsjeda kolegiju biskupa s pravom, sveopćom jurisdikcijom, a ne samo kao simbol jedinstva.

Tome izlaganju monsignora Cardinale želim nadodati lijepu izjavu velikog suvremenog pisca, sada već pokojnog, trapista Thomasa Mertona, o Skotovu dokazivanju Božje opstojnosti. On kaže: »Svima koji barem malo poznaju filozofiju, savjetovao bih Duns Skotove dokaze za istinsko opstojanje bezgraničnoga bića — dokaze koji se nalaze u drugom dijelu I. knjige njegova »Oxfordskog djela«. Latinski mu je doduše dosta težak da te zaboli glava, ali je taj dio općenito priznat — pod vidom točnosti, dubine i objektivnosti — kao najsavršeniji, najpotpuniji i najiscrpljiviji dokaz za Božju opstojnost što ga je ikada napisao ljudski duh.«

A što kaže crkvena povijest o Skotu? — Navest ću o tom mišljenje Hermana Tüchle, koji o svim pitanjima crkvene povijesti piše trijezno, »sine ira et studio«, ne iznoseći nikad nesigurno kao sigurno, tako da su njegovi sudovi veoma objektivni i pouzdani.

»... Na svršetku velike epohe skolastike, koncem XIII. stoljeća, susrećemo jednog genijalnog franjevca, Ivana Duns Skota, koji je stekao brojne učenike i na taj način postao osnivač druge ili no-

ve franjevačke škole, nazvane skotistička. On se rodio oko god. 1265., kao sin Niniana Dunsa od Littledeana, u južnoj Škotskoj; god. 1279. stupio je u franjevački red, studirao, zatim s velikim uspjehom poučavao u Parizu, Oxfordu, Cambridge-u i konačno (od god. 1307.), ali za kratko vrijeme, na višoj školi svoga reda u Kölnu, gdje je i umro 8. studenoga 1308. Franjevci ga štuju kao blaženika. Njegova je spisateljska djelatnost uza svu kratkoću života bila neobično plodna. Glavna su mu djela: Opus oxoniense ili Ordinatio — komentar Sentencija Petra Lombarda — Reportatio Parisiensis, Quaestiones Quodlibetales, Quaestiones in Methaphysicam, itd. Ipak su njegova djela predana u pogrešnom obliku, pa im nije dostatno zajamčena autentičnost.

Izvanredna prodornost duha koja karakterizira Duns Skota zaslužila mu je časni naslov »Doctor subtilis« — oštroumni naučitelj. Neki su posve krivo, slabo tumačeći njegovu tešku terminologiju, htjeli u njemu vidjeti skeptika i racionalista, koji je otvorio put duhovnoj tendenciji, veoma srodnoj kriticizmu i modernom idealizmu. U stvari je Skot autentično srednjovjekovni mislilac i pozitivni graditelj ništa manje nego veliki učitelji visoke skolastike, njegovi prethodnici. I on, kao i oni, ispovijeda realizam (obojen augustinizmom). Ipak naglašava granice razumske spoznaje i podvrgava sistem sv. Tome općoj i dubokoj kritici... Za razliku od sv. Tome koji stavlja na vrh razum, on naučava primat volje (voluntarizam — protiv prvenstva intelektualizma). Na tome principu počiva i njegovo poimanje Boga. Za njega je teologija praktična znanost, koja ima kao svrhu ljubav. U djelu opravdanja daje mnogo više važnosti ljudskome faktoru nego tomisti, i dok ovi kao i neki stariji franjevci (Aleksandar Haleški, Bonaventura) dovode u sumnju Marijino bezgrešno začeće, Duns Skot mu objavljuje temelje i pobjedonosno ga brani. Njegova nauka uživa u franjevačkom redu isto toliki ugled kao nauka sv. Tome kod dominikanaca. Od tada je skotistička škola bila u otvorenoj opoziciji i borbi s tomističkom. Njegov se utjecaj osjetio još u XVI. stoljeću i nanovo u sadašnjem razdoblju...«

Iako Tüchle ne spominje zasluge našega patra Balića za skotističku nauku, to ipak u bibliografiji navodi neke njegove studije. Te su ga studije, a osobito novo kritično izdanje Skotovih djela učinile najzaslužnijim učenjakom za skotističku nauku. Prijelomno djelo u povijesti suvremenoga skotizma izdao je otac Balić u svojoj 28. godini. Zapravo, to mu je djelo zbog tadašnjih znanstvenih rasprava oko Skota bezimeno izdala Louvain-ska »Revue d'histoire ecclesiastique« kao prvo djelo svog novog znanstvenog niza. Djelo ima naslov: »Les commentaires de Jean Duns Scot sur les quatre livres de sentences«, Louvain 1927.

Godine 1933. izdaje o. Balić magistralno djelo: »Ioannis Duns Scoti Doctoris Mariani — Theologiae Marianae elementa«. To je, sigurno, — kako tvrdi o. Bonaventura Duda — kod nas u Hrvatskoj na visoko znanstvenom području teologije i tekstualne kritike jedno od najoriginalnijih djela. Balić je organizirao također prva dva slavenska skotistička kongresa: u Zagrebu god. 1935. i u Krakowu god. 1937. Daljnji su kongresi trebali biti u Slovačkoj, pa opet u Zagrebu, ali ih je omeo ratni vihor.

O. Balić je dobio god. 1938. mandat od generalne uprave franjevačkog reda da sasvim na novoj osnovi postavi veliki pothvat za kritično izdanje svih djela Duns Skota. Pripravni je rad za to trajao 12 godina, dok konačno nije počelo izlaziti monumentalno djelo Joannis Duns Scoti, OFM, Doctoris Subtilis et Mariani — OPERA OMNIA — studio et cura Commissionis Scotisticae ad fidem codicum edita praeside P. Carolo Balić, Civitas Vaticana 1950. i dalje. Godine 1966. to je vatikansko izdanje svih Skotovih djela obuhvaćalo 8 monumentalnih svezaka, što je možda samo jedna desetina onoga što još valja izdati. Balić je tim izdanjem ušao u red najvećih istraživača skolastike i u red najvrsnijih učenjaka takozvane tekstualne kritike. S njim na tom djelu, uz druge, gotovo od početka surađivaše cijela ekipa hrvatskih franjevaca. U okviru toga rada Balić je organizirao dva kongresa skolastike: prvi u Rimu, u svetoj jubilarnoj godini 1950., a drugi u Oxfordu i Edinburgu prigodom 700. obljetnice od rođenja oštroumnog naučitelja. Na tom je kongresu sudjelovalo također 13 učenjaka iz Hrvatske, među njima i Dr. Franić, nadbiskup.

Zbog zanimljivosti donosim i nekoliko misli iz predavanja franjevca oca Allegre o Duns Scotu i Teilhard de Chardinu, jednom od najvećih učenjaka naše epohe.

»... Časni Ivan Duns Scot i Westscott postadoše zastupnici Kristova prvenstva u stvorenju ponajprije na temelju Svetoga Pisma, a drugi su postali osim na temelju Svetoga Pisma i na temelju teoloških razloga te otačkih nauka zastupnici iste nauke. O. Teilhard je pak došao do istih postavki na temelju prirodnih znanosti, tj. iz promatranja onog čudesnog i silnog jedinstva koje vlada u svemiru i u kozmičkim pojavama. To ga je prisililo da potraži os, oko koje se vrti cijeli svemir te o kojoj visi, os koja je središte, cilj — rekao bih strjelica što ljudskom rodu označuje viši cilj i k njemu ga dovodi. Za oca Teilharda ta je os, to središte, taj cilj u Kristu, koji je Alfa i Omega, ili — kako je rado govorio — Krist — Pleroma : Punina.

Teilhardovo učenje, ako se usporedi s učenjem Duns Skota, pokazuje i sličnosti i mimoilaženja. Njih se dvojica razlikuju u izvoru: Duns Skot polazi od objave, o. Theilard od znanosti i objave — točnije, od znanosti i nekih pavlovskih pojmova, što ih je, a da nije možda ni vidio, istrgnuo iz cjeline Pavlova gledanja. Slični su s obzirom na cilj: obojica teže k proslavi Kristovoj. Rekao bih da časni Ivan Duns Skot i otac Theihard idu usporednim, ne istim putem; no dok staza kojom stupa Skotova spekulacija stalno ostaje pod osvjetljenjem nebeske objave, teilhardovsku stazu zasjenjuje katkada oblak ograničenosti ljudskoga uma; istina, i on je bio velik i izvanredan um, ali uvijek samo ljudski...«

Na koncu ovoga prikaza nek bude spomenuto da su naši hrvatski franjevci Zagrebačke provincije svojedobno u Zagrebu organizirali malu skotističku proslavu i na taj način našu javnost opet upoznali sa svojim velikim i zaslužnim subratom. Tom su zgodom učesnicima proslave podijelili pismeni elaborat od dvadesetak stranica, kojim sam se ovdje obilno poslužio.

9. studenoga

OBLJETNICA POSVETE LATERANSKE BAZILIKE

U sačuvanim spisima o mučeništvu sv. Justina i njegovih drugova čitamo kako ih je gradski prefekt Rustik upitao: »Gdje se sastajete?« Na pitanje je umni sv. Justin odgovorio ovako: »Gdje tko može i kako si već odabere; ti misliš da se svi mi sakupljamo na jednom te istom mjestu, no nije tako, jer Bog je kršćana nevidljiv te ga ne može obuhvatiti nijedan prostor; on ispunjava nebo i zemlju i njegovi ga vjernici štuju i slave posvuda.« Sveti mučenik je iskoristio progoniteljevo pitanje da ga pouči o Božjoj naravi. U svom jasnom i slobodnom odgovoru ponovio je pred sucem u biti ono isto što je Krist rekao ženi Samarijanki: »Vjeruj mi, ženo, dolazi čas kad se nećete klanjati Bogu ni na ovoj gori ni u Jeruzalemu. Vi ne znate čemu se klanjate; mi znamo čemu se klanjamo, jer spasenje dolazi od Židova. Ali dolazi čas — i već je tu — kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, jer Otac takve klanjaoce želi. Bog je Duh, i koji mu se klanjaju, moraju mu se klanjati u duhu i istini« (Iv 4, 21-24).

Današnji blagdan obljetnice posvete bazilike presvetog Spasitelja ili sv. Ivana na Lateranu, papine katedrale, »glave i majke« svih crkava u Rimu i katoličkom svijetu, sigurno nije u suprotnosti sa svjedočanstvom sv. Justina, a još manje s Kristovim riječima Samarijanki. Poštivajući načelo i slobodu molitve uvijek i posvuda, Crkva je ipak

već tamo od apostolskih vremena osjećala stvarnu potrebu nekih mjesta, u kojima će se njezine zajednice okupljati na molitvu, na slušanje Božje riječi i na slavljenje Euharistije. Zato se i osjetila potreba za gradnjom crkava, koja traje kroz svu crkvenu povijest sve do danas. Božjem su narodu potrebni crkveni prostori, da u njima ostvaruje svoje zajedništvo u Kristu, jer je Crkva po svojoj biti zajednica koja se neprestano oko oltara okuplja slaveći uspomenu na Kristovu muku, smrt i uskrsnuće, uprisutnjujući čak te tajne na svetim žrtvenicima.

U početku su se kršćani na svoje euharistijske sastanke okupljali u privatnim kućama. Bilo je to i zbog toga što Crkva u društvu još nije uživala slobodu i građansko pravo. Kad je Milanskim ediktom god. 313. u Rimskome Carstvu zadobila slobodu, počeše se posvuda graditi crkve, makar da ih je bilo sagrađeno nešto već prije toga ukaza. Sada je crkve mogla graditi slobodno i nesmetano i tako započe i ono zlatno doba sakralne umjetnosti najprije gradnjom starokršćanskih bazilika, zatim romaničkih i gotičkih katedrala, pa onda veličanstvenih renesansnih remek-djela te raskošnih i raspjevanih baroknih crkava sve do crkava od betona i željeza u najrazličitijim oblicima u naše dane. No kraj njih postoje i one ne velike umjetničke vrijednosti, ali nama zato ipak ne manje drage seoske crkve, crkvice i kapele, u koje smo se u svome djetinjstvu sakupljali na bogoslužje te koje u nama sve do u stare dane bude tolike nezaboravne uspomene.

Lateransku je baziliku dao sagraditi papa Melhijad (311—314.) na zemljištu što mu je za tu svrhu

kraj lateranske palače, do tada carske, a od tada papinske rezidencije, poklonio car Konstantin. I tako nastade majka svih crkava. Dakako da je i ona više puta doživjela sudbinu da je bila srušena pa onda opet ponovno sagrađena. U njoj je ili u susjednoj lateranskoj palači, gdje se danas nalazi Rimski vikarijat, održano pet općih sabora, zvanih lateranskih, god. 1123., god. 1139., god. 1179., god. 1215. i god. 1512. Za nas ta crkva ima još posebno značenje, jer je u njezinu baptisteriju papa Ivan IV. podigao kapelu solinskim mučenicima, o čemu još i danas svjedoči krasan mozaik.

Sve je to lijepo i kršćaninu drago, no dok slavimo obljetnice posvete crkava, ne smijemo zaboraviti ni na ono što nas uči sv. Cezarije iz Arlesa: »Živi i pravi Božji hram moramo biti mi sami.«

MOLITVA

Bože, Ti nam daješ svake godine iznova slaviti dan posvećenja ovoga svetog hrama Tvoga. Usliši nam molitvu: da Ti ovdje uvijek iskazujemo čistu službu i postignemo potpuno otkupljenje! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

BLAŽENI GRACIJA IZ MULA, REDOVNIK

Na današnji dan god. 1508. ugasio se život jednoga našeg redovnika, koji je umro na glasu svetosti, a Crkva mu je kasnije i službeno priznala naslov blaženika. Bio je to b. Gracija iz Mula, u Boki Kotorskoj. Tijelo mu je god. 1810. bilo pre-

neseno u rodni Muo, gdje se i danas časti. Posjetioci njegova groba, koji malo znaju o njegovu životu, zanimaju se tko je bio, kako je živio, zašto ga je Crkva uvrstila u broj blaženika? Na ta pitanja dat ćemo odgovor u ovom kratkom prikazu, a u želji da bi u našem narodu bilo živo štovanje i toga našega blaženika, a osobito nasljedovanje njegovih vrlina.

Gracija se rodio od siromašnih, ali časnih roditelja u Mulu god. 1438. Da su mu roditelji bili časni ljudi, vidi se po tom što su svome sinu dali duboko kršćanski odgoj. Na taj je odgoj spadala i ljubav prema radu, radom svojih ruku pošteno zasluživati svagdašnji kruh. Gracija se kao i njegov otac posvetio ribarskome poslu, što je ljudima uz more na škrtoj zemlji bilo redovito zanimanje. More im je davalo ribu, pa ako se još našlo nešto maslinova ulja i kruha u kući, ljudi su imali osigurano ono najpotrebnije za život. Zato su u svojim molbenicama često i molili Gospodina: »Da plod zemlji i moru dati udostojiš se, molimo te usliši nas!« Sigurno je tako često molio i mladi ribar Gracija. No molio se da ga u opasnome ribarskome poslu Gospodin očuva, jer kad se ribar nenadano nađe u oluji, itekako osjeća potrebu Božje pomoći i zaštite. Ne kaže uzalud narodna poslovica: »Tko ne zna moliti, neka pođe na more!«

Gracija je kasnije kao pomorac došao u Mletke, tada na cijelom Jadranu najmoćniju pomorsku silu, grad bogatstva, raskoši i sjaja, u koji su dolazili pomorci i s naših jadranskih žala. Jednom je ondje kao tridesetogodišnjak, a bio je neoženjen, slušao propovijed augustinca blaženog Šimuna iz Came-

rina. Ta ga je propovijed tako potresla da je odlučio ostaviti svijet i posve se predati Gospodinu. Bl. Šimun ga je primio u ogranak augustinskoga reda, koji je sam osnovao, koji se zvao »di Monte Ortone« — po samostanu na brdu Ortone, nedaleko Padove. Gracija je stupio u taj red kao brat pomoćnik. Kasnije će njegov život u samostanu dokazati kako je ozbiljno shvatio svoje redovničko zvanje, zavolio ga te nastojao živjeti u skladu s idealima redovničkoga života.

Kao redovnik Gracija se odlikovao u oštroj pokori, vršeći razna pokornička djela. Oštro je postio. Nosio je pokornički pojas, bičevao se. Bila su to tada uobičajena pokornička djela, danas pala u zaborav, iako ne baš posve. Sveci su ta pokornička djela smatrali uvijek i kao neku pojačanu molitvu Gospodinu, pa su ih kad se radilo o tome da od Gospodina isprose kakvu posebnu milost, još i podvostručili. Gracija je u duhu pokore nastojao i oko poniznosti, jer je vjerovao da Gospodin skrušeno i ponizno srce rado sluša i nikad ne odbacuje. U duhu pokore strogo je obdržavao tri redovnička zavjeta, nastojeći se što više suobličiti siromašnom, nevinom i poslušnom Isusu. Izbjegavao je svako besposličarenje i udoban život pa je svoje dane provodio u neumornom radu.

I to nije sve. On je bio i pravi mistik. Mnogo je vremena posvetio molitvi, u kojoj je mnogo napredovao, tako da njegovi životopisci govore o njegovoj molitvi kao o nečem veoma duboku, što je zahvaćalo njegovo biće sve do u najintimnije sfere. Osobito je bio pobožan prema presvetoj Euharistiji. Tu je tajnu toliko štovao, o njoj razmišljao,

da je jednom, dok je radio u vrtu, Gospodin učinio i čudo da nagradi njegovu euharistijsku pobožnost. Dok je u vrtu prekapao zemlju, Gospodin je učinio da su se rastvorili zidovi crkve, samo da bi on mogao i vizuelno pratiti čin pretvorbe i podizanja. Mnoge slike ovjekovječile su taj prizor.

Možda je upravo Gracijanova euharistijska pobožnost ono specifično na što nam on svojim primjerom naročito ukazuje, a što nam isto i Sveti Otac Ivan Pavao II. danas tako snažno naglašava i preporučuje. On je za vrijeme propovijedi u Phoenix parku, u Dublinu, u Irskoj, 29. rujna 1979. ondje prisutne, a i sve nas ostale potaknuo na štovanje Euharistije, i to ne samo u misi nego i izvan mise. Navest ćemo te riječi, a mi o njima razmišljajmo, imajući u duhu pred sobom lik našega blaženoga Gracija, koji kleči raširenih i uzdignutih ruku, nalazeći se u vrtu te promatrajući sveta Otajstva, što mu ih je Gospodin pokazao. Sve ono što Sveti Otac tako toplo preporučuje bilo je u srcu i u životu našega blaženoga Gracije, koji je bio čovjek Euharistije.

Evo Papinih riječi: »Također vas bodrim i na druge vježbe pobožnosti, koje ste kroz stoljeća s ljubavlju čuvali, osobito one koje se odnose na Presveti Sakramenat. Ti čini pobožnosti časte Boga i korisni su za naš kršćanski život; oni našim srcima pribavljaju radost te nam pomažu da više cijenimo liturgijski kult Crkve.

Pohod presvetom sakramentu — koji je tako proširen u Irskoj, i sačinjava znatan udio u vašoj pobožnosti kao i u vašim hodočašćima u Knock — veliko je blago katoličke vjere; ono hrani socijalnu

ljubav i pruža mogućnost klanjanja i zahvaljivanja, pružanja zadovoljštine i molitve. Euharistijski blagoslov, svete ure i euharistijske procesije isto su tako dragocjeni elementi vaše baštine — i u potpunoj su suglasnosti s naukom II. vatikanskog sabora.«

Čitajući te jasne i lijepe riječi Svetoga Oca, a nakon žalosnih iskustava zadnjih petnaestak godina, mogli bismo s najdubljom zahvalnošću reći: »Hvala ti, Sveti Oče, što si nam to opet tako svečano naglasio i potvrdio, jer od toga su živjele čitave generacije i našega pobožnoga kršćanskoga puka!«

Sveti Otac je u homiliji u Dublinu »s radošću pred Irskom i čitavim svijetom ponovno utvrdio divnu nauku Katoličke Crkve s obzirom na utješnu Kristovu prisutnost u Presvetom Sakramentu... Euharistija u misi i izvan mise tijelo je i krv Isusa Krista te zaslužuje poklon koji se daje živome Bogu i njemu samome.«

Blaženi Gracija je bio pobožan i prema Blaženoj Djevici Mariji, što isto toliko u svojim govorima naglašava današnji Papa. Pobožnost prema Gospi sastavni je dio kršćanskog života i duhovnosti.

Blaženi Gracija kao i drugi sveci i blaženici bio je potpun kršćanin. Njegovo se kršćanstvo nije iscrplo samo u pobožnim i hvale vrijednim vježbama, pa ni u pokori, već je on svoju ljubav proširio i na bližnjega i tako je ispunio sav novozavjetni kršćanski zakon, koji se može svesti u dvije zapovijedi: u ljubav prema Bogu i prema bližnjemu.

Ispunivši bogatim i vrijednim sadržajem sve dane svoga života, Gracija je na današnji dan blago usnuo u Gospodinu. Bio je pokopan najprije u zajednički grob braće, no već nakon malo vremena njegovo neraspadnuto tijelo, koje je oko sebe širilo ugodan miris, bi položeno u mramorni sarkofag te vjernicima izloženo na štovanje. Po njegovu zagovoru dogodiše se brojna milosna i čudesna uslišanja. Narod ga je uvelike štovao, a to je štovanje papa Leon XIII. 6. lipnja 1889. službeno potvrdio.

I za život blaženog Gracije možemo reći da je bio lijep. Bio je to, jer je u poniznom staležu redovničkoga brata augustinca ostvario veoma visok ideal, koji i nama danas Crkva preko Pape stalno stavlja pred oči.

Gle slavno tijelo našeg Odvjetnika,
Milosti Božje poklad dragocjeni,
Kršćanska slava a bokeška dika,
Gracija vrli!

U ovoj zemlji gdje kolijevku ima,
Gdje pri krštenju primi očišćenje,
Od majke gdje ču prvu popijevku,
Prvo molenje,

Tebi oltare sad potomci dižu,
Pred njima vrvi puk od svake strane:
Pjesme ti poju, molitve uzdižu,
I tamjan pale.

O sretna mati koja te rodila!
O sretna zemlja što te uzgojila!
O sretna ruka što je postavila
Ovdje ti tijelo!

Moli se za nas Bogu jedinome,
Koji nas stvori i milošću spasi
Nek vječna slava u nebu se ori
Presvetom Trojstvu! Amen!

(Himan jutarnje)

MOLITVA

Bože, koji si blaženoga Graciju uresio osobitom krepošću pokore, daj, molimo Te, da idući njegovim stopama donesemo dostojne plodove pokore! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

10. studenoga

SVETI LEON VELIKI, PAPA I CRKVENI NAUČITELJ

Leon je bio prvi papa kome je povijest dala naslov »Veliki«. Njegov život i djelo opravdavaju taj naslov, a mi se s njim upoznajmo pa ćemo se o toj opravdanosti i sami uvjeriti.

Leon se rodio svršetkom IV. stoljeća u pokrajini Toskani, staroj Etruriji, gdje je prije Rimljana živio narod Etrušćana, koji je iza sebe ostavio tragove visoko razvijene kulture. Po Leonovim se sačuvanim spisima vidi da je u djetinjstvu i mladosti primio izvanredan odgoj i stekao veliku naobrazbu. Bio je odličan poznavalac rimske književnosti, govorništva, teologije, pa i drugih znanosti.

Papom je postao god. 440. naslijedivši Siksta III. u veoma teškom trenutku crkvene povijesti. Crkva je bila razdirana herezama iznutra, a navalama barbara izvana. Bilo je to razdoblje seobe naroda. U profanoj je povijesti papa Leon postao velik po svom upravo čudesnom i dramatičnom susretu s Atilom, vođom Huna, kojega je uspio odvratiti od Rima. Strašni Atila, zvan »bič Božji«, prešavši Alpe, utaborio se kod Mantove. Uz njega je strašna vojska s mnoštvom zarobljenika i ugrabljena plijena. Ognjem i mačem je opustošio gotovo polovinu Evrope, prešao Alpe s istom sigurnošću i spretnošću kao nekoć prije njega kartaški vojskovođa Hanibal. Spustivši se u Padsku nizinu, opljačkao je i velikim dijelom uništio gradove i naselja, među kojima Milano i Paviju, a sada mu je, eto, otvoren put i prema Rimu, prijestolnici

svijeta, za kojim su hlepili prije i poslije njega toliki osvajači.

Rim nije imao nitko braniti, jer je Bizant, gdje je bila prijestolnica carstva, bio daleko. Sve su nade Rimljani stavili stoga u svoga biskupa, papu Leona, koji se goloruk u pratnji nekolicine prelata uputio ususret strašnome Atili. »Legenda Aurea« bilježi o tom najneobičnijem susretu ovo: »Kad se, dakle, Papa približio Atili, čim ga je taj spazio, sišao je s konja i upitao ga što želi?«

Papa je imao samo jednu želju, da Atila napusti Italiju, oslobodi zarobljenike i odrekne se pohoda na Rim. Činjenica da se jedan strašan vojskovođa, koji je iza sebe imao gotovo polmilijunsku vojsku, pokorio nenaoružanom i golorukom Papi, uzbuđivala je dugo maštu mnogih i tako nastadoše razna, pomalo i legendarna tumačenja toga susreta.

»Legenda Aurea«, poznati srednjovjekovni hagiografski spis, donosi ovo tumačenje: »Vojnici su prigovarali Atili što se on, pobjednik svijeta, dao pobijediti od jednoga svećenika. On im je na to odvratio da je imao proviđenje i o sebi i o njima; vidio je kako kraj Pape stoji strašan jahač s mačem u ruci, a koji mu je rekao da će i on i svi izginuti ako ne poslušaju Papu.« Povjesničari danas tvrde da se praznovjerni ratnik Atila stvarno prestrašio Božje srdžbe, s kojom mu se zaprijetio časni starina papa Leon. Možda se sjetio tajanstvenog završetka Alarihova, koji je nakon pljačke Rima nenadano umro. Povijesna je činjenica da se Atila sa svojim hordama povukao natrag preko Alpa i preko Dunava. Godinu dana kasnije smrt je i njega dokončala.

Genzerika, vođu Vandala, god. 455. papa Leon nije ipak uspio odvratiti od pljačke Rima, ali je uspio barem poštediti od nasilnika ljudske živote te kuće od razaranja i paleža.

Inače o životu sv. Leona nemamo baš mnogo podataka. On je bio čovjek koji nije volio govoriti o sebi ni o svojim spisima. Znamo ipak da je imao veoma visok pojam o svojoj papinskoj službi i odgovornosti te da je u sebi znao utjeloviti dostojanstvo, vlast i brigu Petra, poglavice apostolâ. Unatoč svome strogom i ozbiljnom velikosvećeničkom držanju znao je ipak sačuvati i ljudsku toplinu, osjećajnost što zrači iz njegovih 96 govora te iz 173 sačuvana pisma. Naročito njegove homilije odaju pastira duša, koji je sav bio predan duhovnome dobru povjerenog mu stada. On svojim ovcama govori pristupačnim jezikom i rječnikom, prenoseći svoje misli u jasne, trijezne i prikladne izraze, koji će vjerniku pomoći da bolje živi prosvjetljenim kršćanskim životom.

Pisma mu pak odaju visoko kultiviran stil, a bila su vjerojatno upravljena ljudima više kulture. U povijest dogmi Leon je ušao svojom glasovitom Dogmatskom poslanicom Flavijanu, u kojoj iznosi jasnu nauku o hipostatskoj uniji. Kad se ta poslanica god. 451. pročitala na Kalcedonskom saboru, saborski su oci s oduševljenjem izjavili da je na Leonova usta progovorio sam Petar. Taj su dokumenat mnogi smatrali da je pisan pod nadnaravnim nadahnućem. Papa Leon Veliki je umro nakon 21 godine pontifikata 10. studenoga 461. godine.

Za duhovno osvježenje navodimo isječak iz III. govora pape Leona na godišnjicu izbora:

»Premda smo, predragi, nemoćni i nedostojni za izvršavanje naše službe, jer ako nešto pobožno i revno želimo činiti, osjećamo teret svoje slabosti; ipak prati nas silan zagovor vječnoga i svemogućega Svećenika koji je nama sličan, Ocu jednak, koji je božanstvo čovještvu podvrgao, a ljudsko uzdigao do božanskoga, njegovoj se uredbi dolično i pobožno radujemo. On, premda je mnogim pastirima povjerio brigu za svoje ovce, sam ipak nije prestao čuvati ljubljeno stado.

Od njegove vječne zaštite primismo silu apostolske službe. On je svojim djelom neprestano prati. Čvrstoća temelja na koji se sazidava sva Crkva nije ugrožena teretom hrama koji na njoj leži. Jer, vječna je čvrstoća one vjere koju je on pohvalio u prvaku apostolâ. I kao što trajno ostaje što je Petar u Kristu vjerovao, tako trajno ostaje i ono što je Krist u Petru ustanovio. Ostaje, dakle, uredba istine, i blaženi Petar ustrajući u primljenoj čvrstoći stijene, ne napušta kormilo Crkve koje je primio.

On je pred drugima istaknut: zove se stijenom, proglašuje se temeljem, postavljen je za vratara kraljevstva nebeskoga, postavljen je za suca koji svezuje i razriješuje, i njegova presuda vrijedi i na nebu. Iz svih tih otajstava spoznajemo kakvo je njegovo zajedništvo s Kristom. On sada potpunije i moćnije izvršava što mu je bilo povjereno, sve službe izvršuje i svu brižljivost očituje u Onome i s Onim po kome je proslavljen.

Ako nešto pravilno činimo i ispravno prosuđujemo, ako nešto svagdašnjim molitvama postižemo od Božjega milosrđa, to je onda djelo i zasluga

onoga čija moć živi na njegovoj stolici i čija vlast je iznad svake druge vlasti. To je, predragi, postigla ona ispovijest vjere, koju je Bog Otac nadahnuo apostolskom srcu, a koja nadilazi sve nesigurnosti ljudskih mišljenja te prima čvrstoću stijene koja se ne da slomiti nikakvim navalama. Jer, u svekolikoj Crkvi Petar svakodnevno govtori: 'Ti si Krist Sin Boga života' i svaki se jezik koji Gospodina priznaje napaja učiteljstvom toga glasa.«

MOLITVA

Bože, Ti ne dopuštaš da vrata paklena ikad nadvladaju Tvoju Crkvu utemeljenu na čvrstoj stijeni apostolstva. Daj, molimo Te, da po zagovoru svetoga Leona, pape, Crkva ostane postojana u istini i čvrsta u trajnom miru! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

PAPA PAVAO VI.

Nakon smrti pape Ivana XXIII., koja se zbila 3. lipnja 1963., izabran je za papu 21. lipnja, baš na sam blagdan Srca Isusova, kardinal Giovanni Battista Montini, koji je uzeo ime Pavao VI. Konklave za izbor novoga pape bile su kratke. Trajale su dan i pol.

Jedan od ondašnjih uglednih kardinala, münchenski nadbiskup Julius Döpfner, pisao je tada o novome papi Pavlu VI.: »Njegovi visoki darovi duha, njegova iskrena pobožnost, bogato iskustvo na mjerodavnim položajima Rimske kurije te plodna djelatnosti u jednoj teškoj, velikoj dijecezi — bilo

je to u Milanu — pružaju odlične pretpostavke za univerzalnu službu Petrova nasljednika...

Na ugodno je odobravanje naišlo i ime novoga Pape. Ime apostola narodâ u neizrečenim, ali u jasnim obrisima, već samo po sebi zvuči kao program: njegova žarka ljubav prema Kristu, njegov

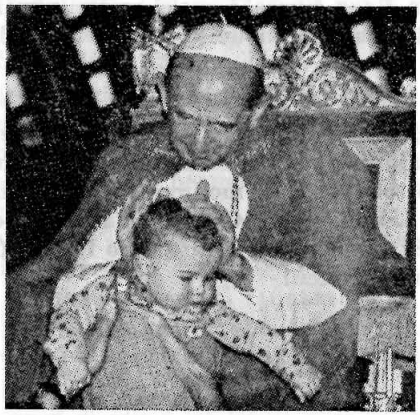

apostolat, što preskače uske granice njegova naroda i širi se po svemu tadašnjem poznatom svijetu, odlučno odbijanje zabludâ, što su prijetile predanoj nauci, a ujedno hrabrost za prilagođivanje nužnostima onoga trenutka, briga za jedinstvo Crkve i ujedno za mnoštvo njezinih članova kao i za životnost pojedinih zajednica, nije li sve to divan i sadržajan program?«

Kardinal Döpfner završio je uvodne riječi u jednoj knjižici o novome Papi ovako: »Papa Pavao bit će nam u borbi, koja traži mnogo smionosti i

odgovornosti, siguran vođa u sili Duha Svetoga. Zbog toga se možemo u njega pouzdati, a za njega se žarko moliti.«

Kardinal Döpfner je umro nekoliko godina prije Pavla VI., a sada nakon smrti Pavla VI., koji je umro 6. kolovoza, na blagdan Gospodinova Preobraženja 1978., možemo mirne duše reći da su se njegove prognoze o novome Papi dobrim dijelom obistinile i ostvarile.

Papa Pavao VI. bio je papa u jednom teškome, pa i sudbonosnome vremenu po Crkvu. Valjalo je nastaviti tek započeti II. vatikanski sabor i sretno ga privesti kraju. Valjalo je saborske odluke provoditi u djelo, valjalo je voditi Crkvu kroz jednu od najvećih kriza u povijesti. Nije potrebno govoriti o znakovima te krize, koji su i onako dobro poznati.

Papa Pavao VI. trudio se sačuvati netaknutim poklad vjere. Njegovo »Vjerovanje Božjega naroda«, što ga je sam sastavio, ući će u povijest velikih simbola — obrazaca kršćanskoga vjerovanja.

Čuvajući vjerno Božju objavu, nastojao je osluškivati i znakove vremena, bilo svijeta u kojem živimo, te pronaći odgovore na pitanja što ih suvremeni svijet pred Crkvu postavlja. Tako je veoma jasno, glasno i stalno davao odgovore na probleme mira u svijetu počevši od njegova povijesnog govora u Ujedinjenim narodima pa preko njegovih tolikih poruka za svjetski dan mira 1. siječnja na Novu Godinu, koji je uveden na njegovu inicijativu.

Na probleme glada i nerazvijenosti u svijetu, probleme Trećega svijeta odgovorio je svojom socijalnom enciklikom »Populorum progressio«.

Odgovarao je i na druge teške probleme, tako, na primjer, na problem prenošenja ljudskoga života u enciklici »Humanae vitae«, ali je pri tom baš u tom slučaju nailazio i na kritiku i na otpor. No on je — iako je u duši mnogo trpio — znao biti namjesnik ne samo slavnoga Krista s gore Tabora, Krista Cvjetnice i Hosana, već i popljuvana, ponižena, izbičevana, trnjem okrunjena, u skrletnu haljinu zaodjevena i na križ razapetoga Krista.

To je, eto, Pavao VI.! I zato, kad je on u večernjim satima na Gospodinovo Preobraženje g. 1978. umro, toliki su se iskreno ražalostili, ali i u dubokom poštovanju pred likom jednoga velikog čovjeka našega vremena poklonili, odavši mu tako dužno priznanje.

I u niz naših Duhovnih velikana — a na želju i očekivanje mnogih — mi stavljamo papu Pavla VI. danas 10. studenoga. Izabrali smo baš taj dan, jer 10. studenoga 1963. svečanim preuzimanjem u posjed Lateranske bazilike, svoje katedrale, Pavao VI. je završio niz službenih svečanosti za početak svoga pontifikata.

Njegov je životni tijek započeo 26. rujna 1897. u Concesiu kod Brescie, gdje se rodio kao sin doktora Giorgia Montini i Judite, rođene Alghisi. Krstio ga je u župskoj crkvi u Concesiu 30. rujna Don Dio Giovanni Fiorini, a kumovao mu je advokat Enrico de Manzoni.

Prvu pričest primio je 6. lipnja 1907. u kapeli Male Gospe. Bila je to kapela časnih sestara.

21. lipnja iste godine, a upravo na isti dan, u koji će biti izabran za papu primio je u kapeli isusovačkoga kolegija Cesare Arici u Bresci sakrament svete potvrde. Taj mu je sakramenat kršćanske punine i zrelosti podijelio mjesni biskup, monsignor Giacomo Pellegrini.

Mladi je Giovanni maturirao god. 1916. na liceju »Arnaldo da Brescia«, u Bresci. Odlučio se nakon toga za studij teologije. Iz zdravstvenih razloga boravio je kod kuće i išao samo na predavanja u bogosloviju. Tek je zadnjih nekoliko mjeseci teološkog studija proveo u bogoslovnome sjemeništu obukavši 21. studenoga 1919. kleričko odijelo i primivši nakon toga tonzuru.

Na blagdan sv. Petra i Pavla 1920. nadbiskup-biskup Brescie zaredio ga je u svojoj katedrali za svećenika. Mlada misa je bila u krugu obitelji, roditelja i dva brata, te brojnih rođaka, prijatelja i znanaca u Gospinoj crkvi Maria delle Grazie u Bresci. Iako se Giovanni Battista Montini rodio u Concesiu, gdje su njegovi roditelji imali vilu, on je s roditeljima proveo mladost u Bresci, gdje mu je otac bio veoma ugledan građanin i jedan od najzauzetijih katolika grada i biskupije.

Kad se Papa Pavao VI. pišući svoju oporuku pomalo već opraštao od ovoga svijeta, s radošću se sjećao svoje mladosti, provedene u dragoj Bresci, sjećao se tolikih osoba, među kojima su bili i oci isusovci u kolegiju Cesare Arici.

Biskup iz Brescie poslao je svoga mladog svećenika Montinia u Rim, gdje je od 1920—1922. bio pitomac Lombardijskog sjemeništa polazeći predavanja na Gregoriani i na državnom rimskom Sveučilištu.

Već god. 1923. Montini stupa u neposrednu službu Svete Stolice. Bio je najprije poslan kao »adetto« u Apostolsku nuncijaturu u Varšavu, gdje je

tada bio nuncij Lorenzo Lauri. No nakon nekoliko mjeseci boravka u poljskoj prijestolnici već se u jesen iste godine vratio u Rim. Nije mu odgovarala poljska kontinentalna klima. Vrativši se u Rim, jedno je vrijeme studirao na Crkvenoj diplomatskoj akademiji. U listopadu 1924. započinje svoju djelatnost u Vatikanskom državnom tajništvu. U isto je vrijeme bio duhovni savjetnik rimskoga Kružoka katoličkih sveučilištaraca.

U Državnom tajništvu postao je god. 1925. minutant, a u isto vrijeme nacionalni asistent Udruženja katoličkih studenata Italije — kratica FUCI. Godine 1931. postao je docent povijesti crkvene diplomacije na Crkvenoj diplomatskoj akademiji.

Kako je u Državnom tajništvu bila uočena Montinijeva savjesnost, izvanredna radna sposobnost, on je 11. rujna 1937. postao substitut za redovite crkvene poslove u istome Tajništvu, dakle, jedan od prvih suradnika kako kardinala državnoga tajnika, koji je tada bio Eugen Pacelli, budući papa Pijo XII., tako i samoga Svetoga Oca Pija XI.

Papa Pijo XII. htio je u svom drugom konzistoriju Montinija imenovati kardinalom, na čemu se on iz motiva poniznosti zahvalio. Povijesna je, dakle, netočnost, a koju smo toliko puta morali čitati u raznim člancima naših novina, da je Ivan XXIII. popravio nepravdu Montiniju, što mu je tobože bio nanio Pijo XII., pa ga je tek on u svom prvom konzistoriju god. 1958. imenovao kardinalom. Istina je samo ovo drugo, prvo je obična laž i zlonamjerna podvala jednoga od novinara, koji se već desetljećima drvljem i kamenjem nedostojno nabacuje na nama katolicima dragu i časnu osobu Pija XII.

Kad već nije htio prihvatiti kardinalski šešir, imenovao je papa Pijo XII. god. 1952. Montinija skupa s Tardinijem državnim prosekretarima i tako su njih dvojica na ispražnjenom mjestu kardinala državnog tajnika vodili poslove tog najvažnijeg papinskog ureda.

Kako je nakon smrti kardinala Ildefonsa Schustera bila slobodna nadbiskupska stolica u Milanu, najvećem talijanskom gradu, a poslije Rima i najvažnijem, Pijo XII. je na to mjesto postavio monsignora Montinija. Sam ga je u znak ljubavi i poštovanja želio posvetiti za biskupa, ali mu je to bolest spriječila, pa je ređenje obavio 12. prosinca 1954. u vatikanskoj bazilici kardinal dekan Eugen Tisserant. Papa je preko radija iz Castel Gandolfa novome nadbiskupu upravio poruku punu očinske ljubavi.

Od najvećih Montinijevih pastoralnih pothvata u Milanu valja spomenuti velike misije god. 1957., u kojima je sudjelovalo preko tisuću misionara, propovjednika, konferencijera. Duša je i koordinator svega toga golemoga posla bio sam revni nadbiskup Montini.

Postavši kardinal, kasnije i papa, Giovanni Battista Montini vodit će kao Pavao VI. opću Crkvu kroz punih 15 godina. U Papin je život i djelatnost unio toliko novina: odrekao se tijare, nakon što se njome kao zadnji papa u prisutnosti 94 posebne delegacije iz cijeloga svijeta i velikog mnoštva vjernika na trgu sv. Petra 30. lipnja 1963. svečano okrunio. Postao je papa — putnik, obišavši svih pet kontinenata. Postao je papa dijaloga s nesjedinjenim kršćanima, s pripadnicima nekršćanskih reli-

gija, pa čak i s ateistima i suvremenim svijetom. Proveo je u djelo liturgijsku obnovu, a s njome i narodne jezike uveo u liturgiju. Uveo je redovito održavanje Sinode biskupa, još više je internacionalizirao i proširio kardinalski kolegij i Rimsku kuriju.

Mi Hrvati dugujemo mu zahvalnost za kanonizaciju prvoga hrvatskog sveca sv. Nikole Tavelića, za beatifikaciju Leopolda Mandića, što je zagrebačkog nadbiskupa Franju Šepera imenovao kardinalom, a kasnije i pročelnikom Kongregacije za nauk vjere, što nam je dao metropoliju na Rijeci i u Splitu, što je sve hrvatske krajeve i crkveno ujedinio s Crkvom u Hrvatskoj. Hvala mu za sve to! Objektivna će povijest u svoje vrijeme i o njemu nastojati izreći svoj sud. No najvažniji sud o njemu kao i o svakome drugome jest onaj što će ga izreći sam Gospodin. Mi vjerujemo da će taj sud biti pozitivan, jer je Pavao VI. želio biti ponizan Gospodinov sluga, zato je i želio biti sahranjen u jednostavnu lijesu, u zemlju, bez nadgrobnog spomenika.

Za vrijeme Papinske kapele — to je svečana Papina misa — a na uspomenu prve obljetnice smrti Pavla VI., koja se služila u nedjelju 16. rujna 1979., u prigodnoj homiliji Ivan Pavao II. na temelju nedjeljnih čitanja ovako je ocrtao lik pokojnog Pape Pavla VI.:

»U današnjem Evanđelju sv. Marko nam opisuje isti onaj događaj kod Cezareje Filipove, koji opisuje i sv. Matej. Isus pita svoje učenike: 'Što ljudi kažu za njega?' — Nakon raznih odgovora uzima riječ Petar i kaže: 'Ti si Krist' — a što znači Mesija — pomazanik. U Matejevu Evanđelju Petar odgovara: 'Ti si Krist, Sin Boga živoga' (Mt 16, 16). A zatim slijedi blagoslov, upravljen Petru zbog njegove vjere i obećanje koje započinje riječima: 'Ti si Petar' (stijena, pećina). Uzvišen tekst koji svi znamo napamet.

Kod Marka naprotiv, neposredno nakon Petrove ispovijesti: 'Ti si Krist' — Isus prelazi na naviještanje svoje muke. 'Sin čovječji mora mnogo trpjeti, zatim će biti ubijen i nakon tri dana će uskrsnuti'. I tada Petar, kako čitamo, 'poče odvraćati Gospodina'. Prema Mateju to je glasilo ovako: 'Bože sačuvaj! Tebi se takvo što ne smije dogoditi!'

Petar ne želi da Isus govori o muci i smrti. On nije sposoban to prihvatiti svojim srcem koje ljubi na posve ljudski način. Tko ljubi, želi ljubljenu osobu očuvati od zla... Pa ipak će Krist Petra oštro prekoriti. Taj je ukor u Matejevu Evanđelju još značajniji po oprečnosti, jer je u suprotnosti s prethodnim riječima, kojima je Krist blagoslovio Petra i navijestio njegov primat u Crkvi. I upravo je primat ono što ne dopušta bježanje od tajne križa, ne dopušta da se udaljuje od njega i njegove spasonosne stvarnosti niti za jedan jedini palac.

Danas smo se sabrali u bazilici sv. Petra da se sjetimo prve obljetnice smrti Pavla VI. To smo učinili već na sam dan obljetnice: 6. kolovoza, na blagdan Gospodinova Preobraženja, u onoj kući u Castel Gandolfu, u kojoj je on prije godinu dana zaključio svoj zemaljski dan. Danas to činimo na svečan način u vatikanskoj bazilici, gdje već više od godine dana počivaju smrti ostaci velikoga Pape. Njegova veličina nalazi svoj temelj u Kristovu

križu. Kao Petrov nasljednik on je primio onaj blagoslov i sav sadržaj mesijanskog obećanja što bijaše proglašen u krajevima Cezareje Filipove, i primio je u svoj njegovoj punini misterij — tajnu — križa. Nosio je taj križ ne samo u svojim rukama, stupajući svake godine tragom križnoga puta u rimskom Colosseumu. On ga je nosio u sebi, u svome srcu, u čitavoj svojoj misiji... 'A ja sam daleko od toga da se ičim ponosim, osim križem Gospodina našega Isusa Krista' (Gal 6, 14). Te riječi apostola, čije je ime uzeo god. 1963. na početku svoga pontifikata, potvrdile su se u čitavom njegovu životu. Pavao VI.: apostol Raspetoga, isto onako kao što je to bio i apostol Pavao. I tako, kao apostol Pavao, i on je mogao nadopunjati onu svoju ispovijest hvalenja u Kristovu križu, govoreći: 'Po kome je meni razapet svijet i ja svijetu!' (Ib.) I možda takve riječi sačinjavaju bitni ključ za razumijevanje života Pavla VI., kao što su sačinjavale i za shvaćanje života i misije svetoga Pavla.

Križ, kako to u današnjoj liturgiji govori prorok Izaija, a zatim 114. (115.) psalam, ima svoju unutrašnju dimenziju. Pavao VI. dobro je poznavao tu unutrašnju dimenziju križa. I njemu nisu bili tuđi 'napadaji' i 'pljuvanje' (Usp. Iz 50, 6), što ih je podnosio kao učitelj i sluga istine. Isto tako njegovoj duši nisu bile strane ona 'žalost i tjeskoba' (Ps 114, 3), o kojima govori psalmist. Žalost i tjeskoba, što se rađaju iz osjećaja odgovornosti za najsvetije vrednote, za veliku stvar koju Bog povjerava čovjeku, mogu biti nadvladane samo u molitvi; može ih svladati samo snaga bezgraničnog pouzdanja: 'Dobar je i pravedan naš Gospodin, naš Bog je milosrdan. Gospodin štiti ponizne: bio

sam bijedan i on me spasio' (Ps 114, 5-6). Pavao VI. je bio čovjek takve duboke, teške — te upravo zbog toga — i neslomive nade. I baš je zbog toga bio stijena, pećina, na kojoj se u ovom izuzetnom razdoblju velike promjene nakon II. vatikanskog sabora izgrađivala Crkva.

Na unutrašnje i izvanjske kušnje odgovarao je onom neslomljivom vjerom, nadom i pouzdanjem, koje su od njega učinile Petra naših dana. Tu vjeru i tu nadu pratile su velika mudrost i poniznost, koje su ih činile tako čvrstima i neslomljivima.

On nas je učio riječju i djelima one spasiteljske vjere, o kojoj na tako uvjerljiv način u drugom čitanju govori danas sveti Jakov. 'Vjera je bez djela mrtva u samoj sebi' (Jak 2, 17). Učio nas je, dakle, Pavao VI. živu vjeru; učio je cijelu Crkvu život vjere prema mjeri našega razdoblja. Što su drugo, ako ne takvo poučavanje žive vjere povezane s djelima, njegove velike enciklike, napose 'Populorum progressio', te u jednoj drugoj dimenziji 'Humanae vitae'? Danas se to bolje razumije nego prije 10 godina. Povezanost između vjere i života mora se očitovati iz svakog djela. Mora biti očevidna na svakom polju naše djelatnosti.

Mučno bi bilo, kad u današnjoj prigodi ne bi odzvanjale i riječi samoga velikoga Pape, one riječi tako pune vjere i ljubavi:

'Pred smrću, potpunim i konačnim rastankom od sadašnjeg života, osjećam dužnost da slavim dar, sreću, ljepotu, udes samoga svoga prolaznoga života: Gospodine, hvala Ti što si me pozvao u život, a još više što si me učinio kršćaninom, što si me preporodio i odredio za puninu života. A sad kad je

dan na zalazu i sve svršava i raspada se na ovoj čudesnoj i dramatičnoj vremenitoj zemaljskoj sceni, kako Ti želim još zahvaljivati, Gospodine, nakon ovog naravnog života i na daru višega života vjere, milosti, na koje se konačno jedino oslanja ono u mome biću što je trajno. Zatvaram oči nad ovom tužnom zemljom, dramatičnom i veličanstvenom, zazivajući na nju još jedanput Božju dobrotu' (Iz Testamenta Pavla VI).

Slušajući ga danas, godinu dana nakon smrti, imamo još pred očima njegov odlazak. Ako je umoran otišao, ostavio je iza sebe veliku baštinu. Smrt ga je rastavila od problema ove zemlje, od službe ove Stolice. Čini se kao da govori, kao nekoć Petar: 'Gospodine, zapovjedi mi da dođem k Tebi!' (Mt 14, 28). A Gospodin je to i dopustio.

Svi mi koji sudjelujemo u ovoj euharistijskoj žrtvi, da preporučimo vječnom Ocu dušu Pavla VI., zahvaljujemo za sve što nam je učinio i za sve što je bio za Crkvu. 'Blago tebi, Šimune, sine Jonin' (Mt 16, 17).«

Obnavljajući uspomene na duhovni profil Pavla VI. njegov dugogodišnji osobni tajnik, monsignor Macchi, otkrio je da je papa Pavao VI. na svom putu na Daleki Istok u onom atentatu u Manili bio stvarno ranjen, »ranjen u prsa, na sreću ne smrtno«. Papa je iz te gužve izišao posve smiren, s blagim osmijehom. Kad se nakon toga očima susreo sa svojim tajnikom Macchijem, svojim mu je pogledom upravio prijekor što je atentatora onako nasilno udaljio. Zatim je nastavio prijekor sa smiješkom »kao netko koji je doživio nenadanu sreću. Koja je ljubav veća od one kad netko dade vlastit život i krv!?«

Don Macchi je otkrio o Pavlu VI. i ovo: »Nitko, sigurno, nije mogao pomišljati da Papa, osim što trpi od artroze, ima oko pojasa i podljikav cilicij — lančić — što mu je prodirao u meso. Bilo je to sredstvo što je ljubomorno držao u tajnosti, a koje upotrebljavaše u zgodama koje su od većeg značaja za Crkvu.« To se dogodilo u božićnoj noći god. 1974., kad je Pavao VI. obavljao obred otvaranja Svetih vrata, a time i Svete jubilarne godine. Tada mu je bilo već 77 godina. U takvim i sličnim zgodama, a osobito za vrijeme Korizme, Pavao VI. je činio veće pokore.

Sve je to Don Macchi pripovijedao u milanskoj katedrali u prisutnosti kardinala Colomba, svećenika i vjernika 23. rujna 1979. poslije podne za vrijeme svečanosti u počast prve obljetnice smrti Pavla VI. On je naglasio kako je Montinijev život sav bio u znaku askeze, u kojoj je neprestano rastao. »Pavao VI. je na stvaran i divan način vezao aktivni s kontemplativnim životom te svojim primjerom kršćaninu XX. stoljeća pokazao tip moderne duhovnosti, davši svoj duhovni i religiozni odgovor na tjeskobu modernog egzistencijalizma.«

Don Macchi je pripovijedao i o posljednjim satima života Pavla VI. »Liječnici i mi drugi, prisutni, bili smo zahvaćeni nemirom, a Papa je uronuo u molitvu ne brinući se mnogo za kuru, što su mu je najvećom brzinom davali. Očenaš je, sigurno, bio njegova posljednja riječ, molitva, oporuka i poruka u isto vrijeme. Vjerujem da je ta molitva prvi potreban ključ, da bismo shvatili dušu i duh Pavla VI.«

Monsignor Macchi je ovako dalje nastavio svojim ocrtavanjem duhovnoga lika Pavla VI.: »Bio

je to čovjek koji je mnogo razmatrao o Bogu. Iz toga se razmatranja znao uvijek s poštovanjem diviti Božjim stvorenjima. Znanstvena su ga otkrića očaravala. Sjećam se s kakvim je zanosom pratio avanture prvoga čovjeka na mjesecu. Iz istog je izvora izvirala i njegova velika ljubav prema umjetnosti, glazbi, pjesništvu. A sve se to pretakalo u zahvalnost prema Stvoritelju, no i prema ljudima.«

Monsignor Macchi nam je otkrio o Pavlu VI. i ovo: »Kad je kao milanski nadbiskup i kardinal polazio u konklave, bio je uvjeren da će se vratiti i duh mu je ostao vedar i gotovo bezbrižan sve do predvečerja ulaska u same konklave.«

Pavla VI. resila je i duboka poniznost i jednostavnost, tako, na primjer, kad su mu iznosili primjedbe pa i kritike prije nego je dao konačan oblik svojih pisanih govora. Poznato je da su ga nazivali hamletskim, tj. neodlučnim tipom. On je to dobro znao. Sam je o tome 2. srpnja 1963., malo nakon izbora za papu, pisao: »Ima ih koji znadu donijeti odluke onako instinktivno ili koji se zadovoljavaju iskustvenim ispitivanjem okolnosti. Ja imam u sebi neku sposobnost umovanja, a koja koji puta zaustavlja brzinu u donošenju odluka.«

O istoj stvari Pavao VI. je napisao god. 1975. u jednom svom govoru — taj dio nije ipak izrekao — ovo: »Kakvo je stanje moje duše? Jesam li Hamlet, Don Kihot, ljevica ili desnica? Ne osjećam da sam odgonetnut. U meni prevladavaju dva osjećaja: pun sam utjehe, obasut radošću u svim našim kušnjama.« Dakle, Pavao VI. je bio itekako i čovjek sigurnosti i radosti, koje su se temeljile na Bogu i davale mu smionosti i hrabrosti za donošenje »odgovornih i hrabrih odluka«, kao što je, na primjer, ona kad je objavio encikliku »Humanae vitae«, o prenošenju ljudskog života.

Mons.gnor Macchi je ocrtao i bezgraničnu ljubav Pavla VI., pogotovo u veoma teškim situacijama. On kaže: »Pavao VI. je čak imao karizmu inventivnosti. Tako je njegovo pismo crvenim brigadama možda najrječitiji primjer za to, iako ne i jedini.« Posljednjih mjeseci života Papa se mnogo bavio mislima kako bi iskazao ljubav onim osobama koje su ga u životu uvrijedile, ogorčile, bilo je takvih uvreda i od pokojega čovjeka Crkve.

Nakon svog izbora za papu Pavao VI. je pisao: »Jedinstven položaj! Valja reći da me stavlja u krajnju osamljenost. Ne moram se bojati, ne moram tražiti vanjski oslonac, koji bi me odteretio moje dužnosti, kad valja odlučivati, preuzimati svaku odgovornost, voditi druge, pa iako to izgleda nelogično i možda apsurdno. I trpjeti moram sam. Povjerljive utjehe mogu biti samo rijetke i diskretne: dubina duha ostaje sa mnom. Ja i Bog.«

Iz svega je toga proizlazila i svagdašnja muka Pavla VI,. njegov duh predanosti i žrtve. Ipak on nije nikad bio, kako se to često opisuje, »žalostan čovjek«, ustvrdio je odlučno Don Macchi. Naprotiv, on je u nutrini osjećao veliku milinu. »Njegovo je lice u javnosti često bilo strogo, nadasve kod ceremonija, jer mu je duh bio posve upravljen prema razgovoru s Bogom.«

Taj razgovor s Bogom, pripovijeda Don Macchi, naročito je bio intenzivan na svršetku dana, »kad bi Papa kasno uvečer posve sam, u tami, klečao na podu u svojoj kapelici.« Iz njegove velike ljubavi

prema Kristu proizlazila je isto tako velika ljubav i prema Crkvi. A njegova je najveća muka bila, kaže Don Macchi, »kad je čuo o otpadu onih nekoć dobrih, osobito svećenika i redovnika, te kad je morao potpisivati dekrete o laicizaciji svećenika. Tada bi ponavljao: 'To je moj najteži križ!'«

Kako je monsignor Pasquale Macchi kao Montinijev tajnik, još dok je on bio nadbiskup u Milanu i kasnije za cijeloga njegova pontifikata u Vatikanu, bio u njegovoj najvećoj svagdašnjoj blizini, to njegova svjedočanstva o Pavlu VI. imaju, doista, izuzetnu vrijednost.

11. studenoga

SVETI MARTIN, BISKUP

Hagiografi smatraju svetoga Martina jednim od najvećih biskupa svih vremena. On je i prvi svetac koji nije bio mučenik, a ipak imao svoj liturgijski blagdan. On je jedan od onih ljudi o kojem su govorile čitave generacije. Njegova gesta dobrotvornosti prema siromahu, što se smrzavao pred vratima grada Amiensa, davši mu polovicu svoga plašta ispunjala je maštu mnogih, slikara i umjetnika također. Francuska ga štuje kao svoga prvotnoga zaštitnika, a u poljoprivrednim i vinogradarskim krajevima Francuske, Italije, pa i naših vinorodnih predjela »novo se vino pije na blagdan svetoga Martina«.

Martin se rodio kao sin jednoga rimskog tribuna u Sabariji, u Panoniji, današnji Szombately u Madžarskoj, oko god. 315. Djetinjstvo je proveo uz oca vojničkog tribuna u jednom vojnom garnizonu u Paviji. I njega su protiv volje mu unovačili u carsku gardu i tako je na silu postao vojnik. U to vrijeme valja staviti i onu zgodu iz njegova života, kad se usred ciče zime našao pred gradskim vratima grada Amiensa u Galiji te ondje susreo siromaha prosjaka, koji je od njega zatražio milostinju. Ne imajući kod sebe novaca, a gledajući prosjaka kako se smrzava, odrezao je polovicu svoga vojničkoga plašta i dao mu da se zaogrne. Slijedeće je noći usnio san vidjevši samoga Gospodina zaogrnuta u polovicu plašta, koji mu je govorio: »Ovim me je plaštom zaogrnuo Martin.« Bio je to veliki

milosni čas njegova života. On se još više oduševio za kršćanske ideale, prema kojima je nastojao provoditi život.

Neki životopisci spominju kako je Martin kao rimski vitez imao za poslužnika nekoga roba. No on je s njim postupao kao s bratom, čak mu je sam znao očistiti obuću. I takvo je ponašanje značajno isto tako kao i ono prema onom prosjaku, jer pokazuje stav pravoga kršćanina prema bližnjemu.

Završivši vojnu službu i oprostivši se zauvijek od nje, Martin je bio zaređen za egzorcista. Nakon toga se vratio kući u Panoniju, gdje mu je uspjelo pridobiti za kršćanstvo vlastitu majku. Od kuće je pošao u Milano, gdje se tada vodila žilava duhovna borba protiv krivovjeraca arijanaca. I on se upustio u tu borbu, braneći svojski vjeru u Kristovo božanstvo, u njegovu istobitnost s Ocem. Zbog toga je bio prognan iz Milana te se sklonio u pokrajinu Liguriju. No ni tu nije dugo ostao, već je pošao u Poitiers, u Galiju, i tu se predao kontemplativnom životu u slavnome samostanu Ligugé.

Kad je grad Turon — francuski Tours — ostao bez biskupa, pozvali su ga u taj grad da izliječi jednoga bolesnika. On je došao, ali mu tada saopćiše da je taj bolesnik obudovjela turonska biskupija bez svoga pastira, koja je potrebna njegove pomoći. I bio je izabran za biskupa Turona te posvećen god. 370. O njemu se govorilo »da je bio vojnik na silu, biskup po dužnosti, a monah po izboru.« Monaški mu je život najviše odgovarao, no Gospodin je želio imati ga kao pastira jedne biskupije.

Kao biskup Martin se dao i na veliko djelo evangelizacije među Galima, na dobrotvorne akcije, na smirivanje duhova unutar Crkve, na otpor protiv uplitanja građanske vlasti u čisto crkvene poslove. Uvijek je bio bliz onima siromašnima, uz one progonjene. Zbog toga su ga takozvani viši krugovi znali prezirati, izrugivati, smatrati ludim. Imao je protivnika i u redovima klera. I tako je 27 godina biskupskoga života sv. Martina prošlo u suprotivštinama i progonstvima svake vrste.

Njegov životopisac Sulpicije Sever ovako je opisao posljednje dane svečeva života: »Martin je davno prije znao svoj kraj. Rekao je braći da je blizu rastavljanje njegova tijela. Međutim, postojaše razlog da posjeti biskupiju Candes. Kler je, naime, te crkve bio u međusobnoj neslozi. Martin, želeći uspostaviti mir, makar i znajući kraj svojih dana, nije odbio da poradi takva slučaja krene na put. Držao je da će biti odličan završetak njegovih kreposti, ako povraćeni mir ostavi u Crkvi.

Boraveći, dakle, neko vrijeme u selu ili u crkvi, kamo je otišao, uspostavivši mir u kleru, Martin je već pomišljao da se vrati u samostan. Odjednom ga stanu napuštati tjelesne sile i pozvavši braću, upozori da se već raspada. Nastane tuga, svi se ražalostiše i u jedan glas jadikovahu: 'Zašto nas, oče, ostavljaš? Kome nas, rastužene, prepuštaš? Napast će vuci grabežljivi tvoje stado; tko će nas, kad je pastir mrtav, braniti od njihovih ujeda? Istina, znamo da ti čezneš za Kristom, ali tvoje su nagrade spasene pa odgođene neće biti umanjene; radije se smiluj nama koje ostavljaš.'

Ganut tim plačem, makar je sam uvijek srcem uranjao u Gospodina milosrđa, kaže se da je zaplakao. Obrativši se Bogu, Martin je onima koji su

plakali ovom riječju govorio: 'Gospodine, ako sam još nužan za tvoj narod, rad ne otklanjam; neka bude tvoja volja!'

O neizrecivog li muža! Rad ga ne nadjača niti ga smrt svlada. Nije se spremnije priklonio ni jednoj strani, niti se prestrašio smrti niti je otklonio živjeti! Očiju i ruku stalno usmjerenih u nebo, nesavladavi duh nije odmicao od molitve. Kad su ga prezbiteri, koji su tad k njemu došli, molili da promjenom boka olakša tijelu, rekao je: 'Pustite, braćo, pustite da radije gledam nebo nego zemlju, kako bi se duh već otputio svojim putem kojim mu je ići Gospodinu.' Dok je to govorio, vidio je kako blizu stoji đavao. Reče: 'Zašto stojiš tu, krvava životinjo? Ništa nećeš, krvniče, na meni naći; prima me krilo Abrahama.'

S tom riječi duh predade nebu. Martin je, veseo, primljen u krilo Abrahama; Martin, siromašan i skroman, bogat ulazi u nebo.«

MOLITVI

Bože, proslavio si se po životu i smrti svetoga Martina, biskupa. Obnovi u nama čudesa svoje milosti da nas ni smrt ni život nikad ne odijeli od Tvoje ljubavi! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

12. studenoga

SVETI JOZAFAT, BISKUP I MUČENIK

U vatikanskoj bazilici sv. Petra podno jednog oltara nalazi se grob mučenika kršćanskog jedinstva sv. Jozafata. Ondje se rado okupljaju hodočasnici istočnoga obreda, koji su sjedinjeni s Rimom, osobito Ukrajinci. No i ostali Slaveni katolici gaje veliko poštovanje i pobožnost prema sv. Jozafatu, koji je odličan predstavnik svetosti među Slavenima. Jozafat je svečevo redovničko ime, a nosio ga je već u Starom Zavjetu jedan judejski kralj. Po njemu je prozvana i dolina podno Maslinske gore, gdje bi se prema proroku Joelu imao održati opći sud na koncu svijeta. »U one dane i u ono vrijeme kad okrenem udes Judeji i Jeruzalemu, sakupit ću sve narode i povesti ih u dolinu Jošafat. Ondje ću im suditi ... (Joel 4, 1—2).

Jozafat Kuncewycz se rodio oko god. 1580. u Ukrajini od pravoslavnih roditelja. Na krštenju je dobio ime Ivan, a kad bude stupio u red bazilijanaca dobit će ime Jozafat. U taj je red stupio prihvativši katoličku vjeru, jedinstvo s Rimom, a sačuvavši kao i ostali sjedinjeni kršćani, takozvani unijati, istočni obred i običaje. Sad će postati velik čuvar i pobornik kršćanskoga jedinstva. To će biti i uzrok njegove mučeničke smrti.

Obukavši redovničko odijelo, Jozafat je imao povlasticu da je bio prvi novak bazilijanskog sjedinjenoga samostana Presv. Trojstva u Vilni. Bilo mu je tada 20 godina. On će u taj stari red s bogatom tradicijom i duhovnošću unijeti nov žar, nove ideje pod utjecajem isusovaca, koji su tada

na teritoriju poljske države bili veoma aktivni. Učinio je to kad je u samostanu postao poglavar, a još više kad je postao nadbiskup u Polocku, u Ruteniji, koja je iz ruskih prešla u poljske ruke za vrijeme kralja Sigismunda III.

Kao nadbiskup Jozafat je bio barbarski ubijen od dvanaestorice zlikovaca 12. studenoga 1623. u Vitebsku, u Bijeloj Rusiji, budući da je njegova pastoralna revnost i zaslužna djelatnost za jedinstvo s rimskom Crkvom navukla na se mržnju pravoslavaca, koji su odijeljeni od Rima. Jozafat je svojim protivnicima govorio: »Vi me smrtno mrzite, dok vas ja sve nosim u srcu i bio bih radostan da umrem za vas.« Bile su to proročke riječi. Domogavši se građanske vlasti te iskoristivši momenat političkih razdora u Poljskoj, rulja je fanatika, naoružana sabljama i puškama, nahrupila u Jozafatovo obitavalište te ga usmrtila. Golo tijelo bacili su mu u rijeku Dunu. No vjernici su čekali da dođu do njega i da ga časno sahrane. Njegova je smrt bila povodom mnogih obraćenja i učvršćenju unijatske Crkve. Jozafat je veoma brzo proglašen blaženim. Papa Pijo IX. proglasio ga je god. 1867. kao prvog istočnjaka svetim.

Prigodom 300. obljetnice mučeničke smrti sv. Jozafata papa Pijo XI. izdao je incikliku »Ecclesiam Dei«, iz koje o svetom mučeniku donosimo ovaj izvadak: »Božja je Crkva tako divnim određenjem sastavljena da u punini vremenâ postane kao ogromna obitelj koja obuhvaća svekoliki ljudski rod. Znamo da je uz ostale odlične znake po božanskoj volji označuje ekumensko jedinstvo.

Krist Gospodin nije jedino apostolima povjerio službu koju je sam primio od Oca kad kaza:

Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji; idući, dakle, učite sve narode, već je također nadasve htio da zbor apostola bude jedan, dvostruko spojen najužom vezom. Iznutra je vez ona vjera i ljubav koja je razlivena u našim srcima po Duhu Svetom, a izvana upravljanje jednoga svima, jer je prvenstvo apostola predao Petru. Ono je vječno počelo i vidljiv osnov jedinstva. Da bi pak ono jedinstvo i sloga ustrajali zauvijek, Bog koji sve predviđa posvetio je jedinstvo kao znakom istodobno svetošću i mučeništvom.

Takva je čast zapala Jozafata, nadbiskupa Polocka, slavenskog istočnog obreda. Njega s pravom priznajemo za odličnika, sjaj ili stup istočnih Slavena. Jedva da je netko drugi više osvjetlao njihovo ime ili bolje pridonio spasenju. On je njihov pastir i apostol; pogotovo što je svoju krv prolio za jedinstvo svete Crkve. Što više, osjećajući da ga pokreće neko nebesko nukanje, shvatio je da za ostvarenje svetoga općeg jedinstva najviše može pripomoći time ako zadrži u jedinstvu opće Crkve istočni slavenski obred i bazilijansko ustrojstvo samostanskog života.

Međutim, nastojao je prije svega oko povezanosti svojih građana s Petrovom stolicom. Odasvud je skupljao dokaze koji su bili vrijedni da promiču i potvrđuju tu povezanost. Posebno je razmatrao liturgijske knjige kojima se služe Istočnjaci i sami odijeljeni prema odredbama svetih Otaca. Primijenivši, dakle, tako pomnu pripravu, započeo je djelo uspostave jedinstva. Takvom je istodobno snagom i ljupkošću i s takvim uspjehom radio da su ga sami neprijatelji nazvali 'otimač duša'.«

Poznato je kako sadašnji Sveti Otac Ivan Pavao II. u svojim nastupima podržava vjernike istočnoga obreda, koji su sjedinjeni s rimskom Crkvom. To je pokazao i na svome putu po Sjedinjenim Američkim Državama, kad je u Filadelfiji posjetio ukrajinsku katedralu Bezgrešnog Začeća. Taj je posjet bio daleko više od onoga što bi se moglo nazvati kurtoazijom prema ukrajinskim katolicima istočnoga obreda.

Monsignor Robert Moskal, kancelar ukrajinske nadbiskupije Filadelfije i katedralni župnik, uvjeren je da će posjet Svetoga Oca poslužiti i odgajanju svih Ukrajinaca katolika u njihovu obredu, pa i onima koji žive tamo iza željezne zavjese čvrsto odani i vjerni svojoj vjeri unatoč progonstvima.

Monsignor Moskal smatra da je posjet Ivana Pavla II. njihovoj katedrali sreća za sve Ukrajince gdjegod živjeli. Publicitet, koji je prethodio tom posjetu, pomaže da se Ukrajinci odgajaju u svojim vjerskim tradicijama. To su i one što im je prenio i sv. Jozafat. Posjet pak sâm njihovoj katedrali naglašava činjenicu kako se i s različitostima obreda i tradicija može živjeti u skladu i miru pa zvali se mi Ukrajinci, Bjelorusi, Poljaci, Španjolci, Nijemci ili bilo koji drugi narod.

Obavezan spomendan sv. Jozafata, mučenika jedinstva, doziva nam sve to u pamet i zato se može reći da njegova svetkovina ima ekumensko značenje: stvarnost jedinstva u poštivanju opravdanih i zakonitih razlika.

MOLITVA

Pobudi, molimo, Gospodine, u Crkvi svojoj Duha Svetoga! Njime ispunjen sveti Jozafat dao je život za svoje ovce. Daj da i mi po njegovu zagovoru, prožeti istim duhom, budemo spremni položiti svoj život za braću! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

13. studenoga

SVETI STANISLAV KOSTKA, REDOVNIK

Klečeći pred oltarom triju svetih mladića: Alojzija Gonzage, Stanislava Kostke i Ivana Berchmansa, u sjemenišnoj crkvi Dječačkog sjemeništa u Zagrebu na Šalati, dok je u Sjemeništu bilo živo štovanje svetaca, mnogi su se mladići oduševljavali za ideale čistoće, svećeništva, redovništva. Utemeljitelji Sjemeništa vjerojatno su zato i postavili taj oltar. U Sjemeništu je djelovala i Marijina kongregacija i to za nižeškolce: prva četiri razreda gimnazije, i višeškolce: viša šetiri razreda. Prvoj je bio zaštitnik i uzor sv. Stanislav Kostka, a drugoj sv. Ivan Berchmans. Njihov se blagdan i u Sjemeništu i u Kongregaciji svečano slavio. Kao duhovno štivo redovito su se čitali njihovi životopisi, pisani doduše starinski i pobožno, ali je činjenica da su i ti životopisi na one sjemeništarce koji su iskreno radili na izgradnji samih sebe, na ostvarenju duhovnog zvanja, djelovali, bili poticaj na ostvarenje Stanislavove životne lozinke: »Za više sam stvari rođen!« Plodovi svega toga nastojanja nisu izostali. Iz klupa Dječačkog sjemeništa na Šalati, od onih dječaka što su nekoć klečali pred oltarom svetih triju mladića izišle čitave generacije svećenika i redovnika, pa i nekoliko biskupa, koji danas u našoj mjesnoj Crkvi nose veliku odgovornost.

Sjetivši se svega toga, upoznajmo se danas, na njegov spomendan, sa sv. Stanislavom Kostkom.

On se rodio god. 1550. u krilu plemićke obitelji Kostka, u gradu Rostkowu. Bio je drugi sin bogate, moćne i ponosne obitelji, ponosne poljskim ponosom. Dječakova je majka željela da se njezinom drugom sinu dade ime svetoga krakovskog biskupa Stanislava, zaštitnika katoličke i uvijek vjerne Poljske. Stankova je majka bila duboko pobožna žena pa je i sina odgojila u religioznom duhu. Kod mlađega je više uspjela nego kod prvorođenca Pavla.

Iako se obitelj Kostka osjećala katoličkom, ipak je u njoj vladao duh kao i u ostalim bogatim obiteljima, koje su živjele u raskoši, obilju, gozbama, lovu i zabavama. Zahvaljujući majčinu odgoju, koji je prihvatio, Stanko je od malena išao svojim putem, »ad maiora« — prema nečemu višemu; davao je prvenstvo onome što nam danas Papa — Poljak Ivan Pavao II. naglašuje kao primat duhovnih vrijednosti. Za Stanka su se te vrijednosti sastojale u revnosti života po vjeri, u čistoći srca, u žarkoj ljubavi prema Kristu i Gospi.

Kad je Stanislavu bilo 14 godina, poslaše ga roditelji sa starijim mu bratom Pavlom i odgojiteljem u Beč na klasične nauke. Kako je upravo tada austrijski car započeo nizom nasilja prema isusovcima, oduzeo im je doskora i zgradu, koja je bila namijenjena za konvikt đacima što su izdaleka dolazili u školu u njihov kolegij. I tako se i braća Kostka, pošto su jedno vrijeme proboravili u isusovačkom konviktu, moradoše pobrinuti za stan u gradu, gdje su izvan škole bili izvan kontrole, jer je njihov odgojitelj po značaju bio laka roba i sam povodljiv za laganim i udobnim ži-

votom, pa nije bio sposoban svojim odgajanicima nametnuti stegu ozbiljnog mladenačkog i đačkog života.

I sada se vidjelo tko je od njih trojice najzreliji. Bio je to najmlađi: Stanislav. Dok su se Pavao i odgojitelj odali rasipnu životu, često u sumnjivu i lošem društvu, dotle je Stanko nastojao oko pobožnosti i marljivosti u studiju. On je svoje vrijeme iskupljivao bolje od one starije dvojice. Činio je to unatoč tome što mu se stariji brat Pavao izrugivao i stalno ga kao »pretjeranog pobožnjakovića« ismijavao. Stanko je bio potpun nonkonformist, mislio je svojom glavom, držao se svojih stavova, nije bio povodljiv ni za kim tko nije bio dobar. U tome je njegova moralna veličina, u tome ostaje vječan uzor za nasljedovanje. Stanko nije bio rob potrošačkog mentaliteta. Njegovo »za više sam rođen« u potpunosti odgovara onome što sv. Pavao piše u Poslanici Rimljanima: »Hodimo pristojno kao po danu; ne u razuzdanim gozbama i pijankama, ne u bludnosti ni raspuštenosti, ne u svađi i zavisti, nego se obucite u Gospodina Isusa Krista i ne brinite se oko tjelesnoga da ugađate požudama« (13, 13—14).

Stanko se oblačio u Krista prisustvujući svaki dan svetoj misi, primajući često pričest, pohađajući često euharistijskog Isusa u crkvi. Kako se nalazio na stanu kod jednog protestanta, taj nije htio ni čuti da bi se bolesnom Stanku donijela pričest u kuću. Fanatizam je strašna stvarnost, nešto bezobzirno, što gazi pravo i slobodu čovjeka. A Stanko je za vrijeme jedne svoje groznice tako žarko želio primiti Isusa u svetoj pričesti. Pobo-

žan kao nevino dijete živom vjerom obratio se, da mu pomogne, svetoj djevici i mučenici Barbari, koju je štovao kao zaštitnicu dobre smrti. Kako je vjera ona što stvara čudesa, kako nas to uči sam Isus, Stankova je vjera bila nagrađena i Gospodin je učinio čudo da se Stanko, ležeći bolestan, mogao čudesno pričestiti. U bolesti, u kojoj je bio prepušten sam sebi, bez njege i podvorbe, Stanko se u molitvi mnogo preporučivao i blaženoj Gospi. Moleći joj se, osjetio je u srcu kako ga ona poziva da stupi u Družbu njezina Sina, u Družbu Isusovu. Ne čudimo se tome, jer je u toj Družbi tada gorio onaj žarki plamen prvotne revnosti, što ga je u svojim duhovnim sinovima zapalio Ignacije — Vatroslav. Bila je to Družba Fabra, Ksavera, Kanizija, Borgije, sve po izbor svetaca iz prve isusovačke generacije.

Stanislav je ozdravio i sad mu više do ničega nije bilo stalo doli do ostvarenja svoga zvanja, da izvrši ono što mu je preporučivala draga Gospa. Iz sačuvanih godišnjih izvještaja Bečkoga kolegija, a koji se brižno čuvaju u Rimskom arhivu Družbe Isusove, saznajemo o Stanku Kostki ovo:

»Neki poljski mladić, odlična roda, a još odličniji u kreposti, pošto je kod naših, tj. isusovaca, u Beču proveo dvije pune godine kao đak, nije ipak bez pristanka roditelja mogao biti pripušten u Družbu i to ne samo što je bio naš konviktorac (to je bilo kroz neko vrijeme dok car isusovcima nije oduzeo zgradu konvikta) i stalni đak naže gimnazije, već je bilo i drugih razloga zbog kojih je trpio. Prije nekoliko dana (izvještaj je pisan u rujnu 1567.) izgubivši posve nadu da bi ovdje mogao

stupiti u Družbu, otputovao je drugamo u nadi da će ipak moći ostvariti svoj naum. Bio je on velik primjer postojanosti i pobožnosti, drag svima, dosadan nikome, po dobi dječak, po razboritosti muž, tijelom malen, duhom velik i uzvišen. Svaki dan je slušao dvije mise, češće se od ostalih ispovijedao te Kristovo tijelo primao, u molitvi dugo proboravio; ujedno je i suučenike, studirao je naime govorništvo, znanjem ne samo dostizavao, već i prestizavao, dok je malo prije bio iza njih. Danju i noću u srcu mu bijahu Isus i Družba; katkad je i plačući molio poglavare da ga prime; pisao je i Papinom poslaniku, da bi on naše na to prisilio. No sve je bilo uzalud. Stoga je odlučio protiv volje roditelja, braće, rođaka, znanaca poći drugamo te pronaći vrata za ulazak u Družbu Isusovu. Ako pak ni drugdje ne uspije, onda je odlučio da će čitav život kao hodočasnik putovati te iz ljubavi prema Kristu provoditi najsiromašniji i najzabačeniji život. Pošto su naši saznali za njegove namjere, počeli su ga od toga odvraćati, te ga poticati da pođe s bratom koji se naskoro sprema u domovinu. Možda će roditelji ipak, kad budu vidjeli tu postojanost, njegovoj časnoj molbi udovoljiti. On naprotiv ostavši u svome naumu nepokolebljiv, držaše da se takvom nečemu od roditelja uzalud nadati. On ih poznaje bolje od drugih. No što je Kristu obećao, to će svakako i izvršiti. I tako, kad ga od te odluke i nauma nisu mogli odvratiti ni odgojitelji ni ispovjednici, jednog je jutra, primivši prije presveto Kristovo tijelo, bez znanja odgojitelja i brata, odrekavši se dosta bogate baštine, odložio odijelo kojim se služio kod kuće i u školi, obukao najsiromašniju odjeću, uzeo u ruku

štap, te kao kakav siromašan seoski dječak otišao iz Beča. Što će još biti Bog zna. Ipak se nadamo da nije otišao i da se to nije dogodilo bez Božje volje. Tako je, naime, uvijek bio postojan te je izgledalo da nije bio pod utjecajem djetinjeg, već nebeskog nadahnuća.«

Donijeli smo taj izvještaj, u izvorniku pisan latinskim jezikom i dugim rečenicama, koji ipak o Stanku tako mnogo kaže, osobito o njegovoj jakoj volji da ostvari svoje redovničko zvanje. Iz njega se jasno vidi da Stanko nije bio neki sladunjav razmažen plemić, već u mladenačkoj dobi pravi junak te zrelo profilirana ličnost.

Kad je Stanko jednoga jutra potajno napustio Beč te pošao prema Augsburgu k njemačkom provincijalu Petru Kaniziju, brat Pavao i odgojitelj dadoše se u potjeru za njim. No nisu ga uhvatili te su se vratili natrag neobavljena posla. Stanko je sretno stigao u Augsburg, no ne našavši ondje sv. Petra Kanizija, pošao je u Dillingen. U razgovoru sa Stankom i Petar Kanizije se uvjerio da se kod njega radi, zaista, o pravom zvanju. Zato je odlučio poslati ga u Rim generalu reda Franji Borgiji.

I tako se Stanko, noseći sa sobom preporučeno pismo njemačkog provincijala Petra Kanizija, uputio pješke put vječnoga grada. Njega u ostvarenju poziva nije mogla zaustaviti nikakva zapreka, pa ni vrletne Alpe preko kojih se valjalo probiti do Italije. U Kanizijevu pismu što ga je slao Borgiji piše ovo: »Onaj koji će pod Kristovim vodstvom donijeti ovo pismo, poslan je iz naše provincije, Stanislav, Poljak plemić, prokušan i vrijedan mla-

dić, koga naši u Beču ne usudiše se primiti u novicijat, da time ne bi razjarili njegovu obitelj. Kad je došao k nama te htio ispuniti davnu želju (jer se prije nekog vremena, još prije nego je bio pripušten, sav predao Družbi), jedno je vrijeme proboravio u Dillingenu u kolegiju konviktoraca. Jedno je vrijeme bio na kušnji te se pokazao u poslu pouzdan, a u zvanju uvijek postojan. Međutim je zaželio da bude poslan u Rim, da bude što dalje od svojih, jer se bojao da će ga progoniti. No mislio je da će ondje još više uznapredovati u pobožnosti. Među našim novacima nije nikad živio, premda je i ovdje mogao obaviti novicijat.« I sada dolaze najljepše i upravo proročanske riječi: »Mi se od njega najodličnijemu nadamo.« Nade nisu bile uzaludne, bile su posve opravdane.

Na Stankov je korak otac mu reagirao žešće nego što se bilo nadati, reagirao onako nasilno i bahato, kao što su to znali činiti tadašnji zemaljski moćnici. Zaprijetio se da će, ako se Stanislav ne vrati u obitelj, potjerati iz Poljske sve isusovce.

Stanko je, međutim, sretno stigao u Rim te ondje u rimskom novicijatu sv. Andrije započeo svoj novicijat. Bio je u svakom pogledu uzoran novak: šutljiv, čedan, poslušan, ne odavajući na vani ipak ništa izvanredno. Gospodin mu nije namijenio dug život, jer on je u malo vremena ispunio mnoge godine, naglo dozrio za nebo. Koncem listopada 1567. stigao je u Rim, a već je 15. kolovoza 1568. umro. Dogorio je naglo u rimskoj vrućini kao svijeća. Bilo mu je tek 18 godina. Papa Benedikt XIII. proglasio ga je god. 1726. svecem.

Kao svoga zaštitnika štuju ga novaci Družbe Isusove. Danas ih Družba ima 1.000. Radost je zbog

toga pred generalom Družbe Isusove te njegovim najvažnijim suradnicima u svom govoru od 21. rujna 1979. izrazio i Ivan Pavao II. On im je rekao: »S vama se radujem poradi broja vaših novaka, koji su utješni znak ponovnog buđenja zvanja. Ti su mladići Božji dar; no, baš zbog toga su i za vas velika odgovornost. Vi ćete im, sigurno, znati dati primjeran odgoj: duhovni odgoj prema hvale vrijednoj ignacijanskoj ascetici, intelektualni odgoj solidnim filozofskim i teološkim naukama prema direktivama Crkve, te apostolski odgoj upravljen prema onim oblicima apostolata koji su vlastiti Družbi, otvoreni svakako novim zahtjevima vremenâ, ali i vjerni onim tradicionalnim vrijednostima što imaju vječnu uspješnost . . .«

Dobro je da je te lijepe i sadržajne misli rekao najodgovornijima u Družbi baš Papa što potječe iz domovine svetoga Stanislava Kostke, zaštitnika i uzora Družbinih novaka. Njegovo »za više sam stvari rođen«, u svjetlu Papinih riječi i danas je veoma suvremeno. To »za više« odnosi se na trostruku dimenziju: duhovni život, temeljit studij i apostolska sprema, koja je potrebna ne samo novacima Družbe Isusove, nego i svima mladima koji danas u Crkvi žele naći svoje mjesto. Kako je sv. Stanislav Kostka i jedan od zaštitnika mladeži, dobro je i danas proučavati njegov lik, njegov značaj, koji je tako rječit. Samo će oni mladići uspjeti u životu, uspjeti i u Crkvi naći svoje pravo mjesto, koji poput Stanka budu uporno, plivajući protiv struje, radili na ostvarenju svojih ideala, svoga životnoga poziva. Sadašnji je Papa već više puta rekao da su mladi njegova uzdanica, no jasno im je rekao, veoma rječito je to učinio u

Irskoj, kakvi moraju biti. Njihov se život ne smije istrošiti i izgubiti u suvremenom potrošačkom mentalitetu, već u spremnosti na žrtvu i zalaganje za vječne i neprolazne ideale.

MOLITVA

Bože, koji si ljubio svetoga Stanislava poradi žara kojim je posvetio svoju mladost, dopusti da neprestano otkupljujući vrijeme hrlimo putem Tvojih zapovijedi! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

14. studenoga

SVETI NIKOLA TAVELIĆ, PRVI HRVATSKI SVETAC

Iako smo jedan od najstarijih kršćanskih naroda Evrope — kršćansko ime nosimo već 13 stoljeća — to smo ipak dobili službeno proglašenog sveca tek god. 1970., kad je Pavao VI. u bazilici sv. Petra u prisutnosti 25.000 hrvatskih hodočasnika proglasio svetim Nikolu Tavelića, mučenika za kršćansku vjeru. O razlozima zašto nemamo službeno proglašenih svetaca, iako smo u svojoj povijesti imali toliko svetih ljudi, mnogo se pisalo. Odgovornost leži na nama samima. Sami smo se premalo zanimali za svoje duhovne velikane, premalo radili, molili i nastojali da dođu do časti oltara. Ne možemo očekivati da drugi rade za proslavu naših svetih ljudi. To moramo mi sami učiniti. Kako je to težak i mučan posao, najbolje znaju oni koji su radili za kanonizaciju sv. Nikole Tavelića. Pa ipak je upornost i ustrajnost u tom nastojanju bila okrunjena uspjehom. Sada pak valja nastojati da svoga, jedino službeno proglašenoga sveca štujemo. Tome neka pridonese i ovaj prikaz njegova života.

Nikola je ugledao svjetlo svijeta oko god. 1350. Potekao je od plemenite obitelji šibenskih Tavelića, starohrvatskoga plemena Šubića, što dokazuju i crveno-bijelo-plave kocke njegova obiteljskoga grba.

U mladosti je bio ponesen idealom sv. Franje pa je stupio u franjevački red. Želja za misionar-

skim radom dovela ga je god. 1379. u Bosnu, gdje je 12 godina u najvećim poteškoćama bogumilima-paterenima propovijedao pravu kršćansku vjeru te ih veliko mnoštvo vratio natrag u krilo Katoličke Crkve.

Kad su nakon nenadane smrti prvog bosanskog kralja Tvrtka, koji je umro 23. ožujka 1391., zbog nasljedstva na prijestolju, u Bosni nastali neredi koji su onemogućili svaki duhovni rad, Nikola Tavelić je s dvojicom svoje subraće franjevaca — Fra Adeodatom iz Ruticinija i Fra Petrom iz Narbone — kao misionar pošao u Svetu Zemlju. To će ga s dvojicom spomenutih i još s Fra Stjepanom iz Kunea dovesti do mučeničke smrti. I o tom se mučeništvu mnogo pisalo, raspravljalo, polemiziralo. Valja priznati da je sve ipak bilo temeljito proučeno, ispitano, odmjereno, jer inače ne bi nikad došlo do kanonizacije te četvorice mučenika.

Mi ćemo sada navesti prikaz toga mučeništva iz apostolskog pisma pape Pavla VI., kojim se podjeljuju svetačke počasti Nikoli Taveliću i njegovim drugovima mučenicima. To je pismo god. 1971. bilo objavljeno u Acta Apostolicae Sedis, službenom glasilu Svete Stolice, a sažetak je svega onoga što je u tom slučaju najvažnije. Nadalje, to je pismo i plod svih onih proučavanja i raspravljanja što su po veoma strogim crkvenim propisima nužno prethodili samoj kanonizaciji, zato ono nosi i pečat najvažnijega službenog dokumenta o našemu prvom svecu. Evo toga teksta:

»Slavno svjedočanstvo postojanosti dala su četvorica redovnika, kojima se ponosi ponajprije Franjevačka redovnička obitelj, a s njom i čitava

Crkva. To su: Nikola Tavelić, rođen u Šibeniku iz plemenite hrvatske obitelji; Deodat iz Ruticinija u Akvitaniji; Petar iz Narbone u Francuskoj; Stjepan iz Cunea u Italiji — svećenici Reda manje braće, ljudi divnih vrlina duha, hrabri i postojani u podnošenju smrtnih muka.

Po nauku i primjeru svoga oca i zakonoše svetoga Franje, oni su posvetili život na korist vjernika, a i o tome da druge narode, osobito islamski svijet, privedu kršćanskoj vjeri i bogoštovlju.

Oni su iz različitih zemalja došli u grad Jeruzalem, vođeni velikom pobožnošću prema mjestima Palestine kojima je hodao sam Otkupitelj ljudi. Nije se zatim bez Božje providnosti dogodilo da su se ondje složili ti Božji ljudi da one narode privedu Kristovu nauku, slijedeći primjer svetog Utemeljitelja, koji je radije ljude krepostima i svetim životom obraćao negoli naukom i riječima učio. Jasno i vjerodostojno svjedočanstvo, napisano od jednog očevica i svjedoka njihova mučeništva, govori da su oni bili ljudi veoma velike pobožnosti, da su provodili veoma krepostan život. Pripovijeda se, osim toga, da su bili potpuno vjerni zakonima i odredbama svoga Reda, sa starješinama najspremnijom voljom sjedinjeni i od njih veoma mnogo cijenjeni. A njihova osobita vjera u Boga i postojanost duha zasjala je u onome času kad su odlučili otvoreno posvjedočiti za Krista, javno propovijedati i tumačiti njegovo Evanđelje, u kojemu se nalazi blago istine i put kojim ljudi mogu postići vječno spasenje.

Vođeni takvom odlukom, tj. da služe dobru nevjernika, savjetovavši se prije dugo s razboritim i

mudrim ljudima, da ne bi počinili nešto što se protivi istini i dužnoj ljubavi prema svakome, pođu k najvećoj muslimanskoj, tzv. Omarovoj džamiji, a zatim do stana državnog službenika, pučki rečeno 'kadije', koji je vršio vjersku upravu u gradu, da u djelo provedu stvorenu odluku. Bio je to dan 11. mjeseca studenoga god. 1391. Slavio se blagdan pučkim jezikom nazvan 'Qurban Bajram', uz veliko sudjelovanje svijeta. Ušavši u kuću državnoga službenika, sasvim slobodno i smjelo stanu govoriti o uzvišenom i spasonosnom Kristovu nauku, kojem treba potpuno zapostaviti onaj koji je Muhamed uveo. Franjevce je u govoru jačala najbolja nada da će se slušatelji obasjani Božjim svjetlom, konačno prikloniti štovanju jednoga Boga i njegova Sina, Otkupitelja ljudi. Ujedno ih je vodio neki zanos i žar da za istinitost kršćanske vjere podnesu mučeništvo. I takvo ih očekivanje nije prevarilo.

Čuvši napad na svoj zakon, prisutni se silno rasrde na propovjednike Evanđelja, osobito kadija, koji je odmah nastupio kao sudac i govorio Božjim ljudima da opozovu što su rekli, štoviše da odstupe od buntovne kršćanske sekte; ako to ne učine, morat će umrijeti. Kad su braća ostala postojana u Kristovoj vjeri, sudac ih je osudio na smrt. Nevjernici odmah divljački navale na njih i stanu ih tući. Tri su dana Kristovi borci trpjeli različite najstrašnije muke. Zatim su odvedeni pred građanski sud da, navodno, odgovaraju javno za zločinstva. Opet su izjavili da je Krist Sin Božji. Kad je bila izrečena smrtna osuda, mnoštvo, još žešće raspaljeno srdžbom i beskrajnom mržnjom, navali

na njih mačevima, sasijeku ih, bace na lomaču, raznesu, da njihov pepeo kršćani ne bi možda sačuvali i štovali.«

A sada još kratko navedimo povijest štovanja Nikole Tavelića i put do kanonizacije. Već prva pismena izvješća, pisana brzo nakon mučeništva, govore o Nikoli i njegovim drugovima kao o mučenicima. Potaknuti izvještajem njihova mučeništva, franjevci ih počeše štovati u svom redu, no to se štovanje proširilo i izvan reda.

Šibenski biskup, Antun Josip Fosco, postavši biskupom, pokrenuo je god. 1880. postupak da bi Sveta Stolica dopustila štovati Nikolu Tavelića kao blaženika. Ona je to učinila posebnim dekretom god. 1889. za šibensku biskupiju, a god. 1898. za cio franjevački red. Dvije godine kasnije štovanje je odobreno i za Svetu Zemlju.

Jači pokret za štovanje bl. Nikole započet je zauzimanjem glavnog urednika Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima, katoličkog laika, Dr. Josipa Andrića god. 1935. Plod je toga pokreta bio da je Sveta Stolica god. 1937. protegla Nikolino štovanje na sve naše biskupije i tada je na hrvatskom jezičnom području nastala prava poplava toga štovanja, o čemu svjedoče brojne slike i kipovi blaženika. Nabavile su je gotovo sve naše crkve. Naročito je bila raširena slika bl. Nikole Tavelića što ju je izradio hrvatski akademski slikar Gabrijel Jurkić.

Duhovni vođa hrvatskoga narodnog hodočašća u Svetu Zemlju, zagrebački nadbiskup-koadjutor, kasniji kardinal, Dr. ALOJZIJE STEPINAC svečano je posvetio 25. VII. 1937. u kapeli Apostolske

delegature u Jeruzalemu oltar u čast jeruzalemskom mučeniku bl. Nikoli Taveliću. Na sam blaženikov blagdan 14. studenoga 1939. papa Pijo XII. primio je u audijenciju članove hrvatskoga hodočašća, koje su vodili naši biskupi s nadbiskupom Stepincem na čelu. Nadbiskup je tada zamolio Pija XII. da blaženoga Nikolu proglasi svetim. U Evropi je tada već harao ratni vihor, koji se nezaustavljivo dalje širio. Svršetak rata naša mjesna Crkva dočekala je u veoma teškoj situaciji.

Kad su prilike postale povoljnije, rad za kanonizaciju Nikole Tavelića opet je oživio. Rasplamsao se kao nikad prije. Bilo je to djelo franjevca o. dr. Ante Crnice. On je razvio na tom području golemu aktivnost. Izdao je mnoštvo sličica i letaka o bl. Nikoli, napisao o njemu više brošura i knjiga. Tavelićevo štovanje među narodom najviše je širio »Vjesnik bl. Nikole Tavelića«, koji je o. Crnica izdavao i uređivao mnogo godina. Zahvaljujući radu o. Crnice i zalaganju šibenskog biskupa Josipa Arnerića, došlo je do slavlja Tavelićeve kanonizacije. Možemo reći neviđenog slavlja i po broju hodočasnika i po neopisivoj radosti susreta naših hodočasnika u Damazovu dvorištu s papom Pavlom VI. Sam Papa tim je susretom bio duboko ganut te izjavio da to dvorište nikad nije vidio tako ispunjeno. Izrazio je i svoju zahvalnost za radost koju su mu svojom prisutnošću naši hodočasnici učinili. Slavlje se i nakon kanonizacije ponovilo u Tavelićevu rodnome gradu.

A sada je na nama da mi »pročelnika« naših svetaca, kako Nikolu Tavelića netko nazva, dalje štujemo, osobito slaveći svake godine što svečanije

njegov blagdan i provodeći u djelo njegovu poruku. Ta je poruka živa vjera u istinitost Kristove poruke, kojoj valja da uz sve žrtve, pa i uz cijenu krvi, ostanemo uvijek vjerni. U tome nek se očituje ona »uvijek vjerna Hrvatska«!

MOLITVA

Bože, Ti si svetoga Nikolu proslavio revnošću za širenje vjere i palmom mučeništva. Daj da po njegovu primjeru i zagovoru sve protivštine nadvladamo i Tvojom moći stignemo k Tebi, koji si jedini život! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI JOSIP PIGNATELLI, SVEĆENIK

Tko želi upoznati vjernost redovničkom pozivu, neka posegne za životopisom sv. Josipa Pignatellia, što ga napisa njegov redovnički subrat, otac March. Josip Pignatelli, potomak španjolske grane jedne napuljske obitelji, kojoj je pripadao i jedan papa-reformator, Inocent XII., te kardinali, biskupi i glasoviti političari, — rodio se god. 1737. u Saragozzi, metropoli Aragonije. U Španjolskoj je svršio škole, postigao zamjernu izobrazbu i kulturu te već god. 1751., u cvijetu mladosti, stupio u Družbu Isusovu. Nad Družbom su se tada posvuda po Evropi, u Španjolskoj na osobit način, već nadvijali tmasti oblaci, predznak oluje koja će dovesti do ukinuća reda. Pa ipak je Josip Pignatelli želio biti isusovac.

Kad je Družba iz Španjolske bila protjerana, a on kao plemićki sin po vezama mogao izbjeći iz-

gnanstvo, ali uz uvjet da napusti Družbu, pisao je 8. srpnja 1767. svome bratu Joakimu Pignatelliu, grofu de Fuentes ovako: »Prošlo je više od 14 godina kako sam prigrlio ovaj redovnički život u Družbi Isusovoj: tada sam očitovao želju za indijskim misijama, ali me poglavari, da se ne zamjere našoj obitelji, nisu htjeli uslišati. Sada me pak nikakav razlog neće pokrenuti da napustim ovu Družbu, u kojoj sam odlučio živjeti i umrijeti.«

Vjernost Družbi za španjolskoga isusovca značila je tada biti lutalac i beskućnik, prognanik, značila je odiseju, lutanje po moru i kopnu. Kako isusovci nakon izgona iz Španjolske nisu bili »poželjni« čak ni u samome Rimu, započelo je njihovo lutanje, kojega je dionik bio i Josip Pignatelli. On je sa subraćom jedno vrijeme proboravio na Korzici, zatim u Genovi, Parmi i Ferrari. U Ferrari je položio i svečane zavjete, potvrdivši na svečan način one što ih je učinio na svršetku novicijata, definitivno i zauvijek uklopljen u tijelo Družbe, koja je tada proživljavala svoje najteže časove. Samo dvije godine kasnije, ustupivši pritisku Burbonaca, Klement XIV. je ukinuo Družbu.

Otac Pignatelli, ostavši siroče bez majke Družbe, postade skroman svjetovni svećenik, ali bez prava na pastoralni rad. Barem ga on nije mogao obavljati. Tada se nastanio u Bologni, vrijeme provodio u molitvi i u studiju, postavši svima uzor svećeničke skromnosti i čednosti.

Francuska revolucija, koja je buknula 16 godina nakon ukinuća Družbe, sa svim svojim ispadima, nasiljem i krvoprolićima, pokazala je cijeloj Evropi one zadnje posljedice filozofskog iluminizma i religioznog antiklerikalizma. Pokazalo se do kakvih sve gluposti može dovesti »božica razuma«. U to je vrijeme nekolicina isusovaca, uz pristanak Pija VI., tiho, u sjeni, oblikovala opet svoju redovničku isusovačku zajednicu u Parmi. Na čelu te zajednice kao rektor i učitelj novaka nalazio se otac Josip Pignatelli.

Kad je pak god. 1804. Pijo VII., Napoleonov zatočenik, ponovno uspostavio Družbu Isusovu u kraljevstvu Dviju Sicilija, o. Pignatelli je postao provincijal, no zbog nereda u gradu morao je veoma brzo pobjeći iz Rima. Opet se vratio u Rim te bio zbog svoje ljubavi, poniznosti, uglađenosti i drugih vrlina obljubljen od sviju. Umro je tiho i nečujno u Rimu 15. studenoga 1811., spremajući prije toga malo-pomalo posvemašnje uskrsnuće Družbe, koje ipak sam nije doživio. No do njega je došlo samo 3 godine nakon njegove smrti, kad je Pijo VII. 7. kolovoza 1814. ponovno uspostavio Družbu Isusovu po cijelome svijetu.

Papa Pijo XII. proglasio je Marijanske godine 1954. Josipa Pignatellia svetim. Hrvatski isusovci proslavili su naročito svečano tu kanonizaciju u Zagrebu, a i po drugim svojim crkvama i kapelama Provincije. Tijelo sv. Josipa Pignatellia počiva u crkvi Al Gesù u Rimu, gdje se nalazi i grob osnivača Družbe Isusove, svetog Ignacija. Taj je svetac, kako ga je nazvao Pijo XI., koji ga je proglasio blaženim, bio »glavna karika na lancu što je vezao Družbu koja je postojala s onom što je imala postojati.«

O njemu je don Juan Andrés, povjesničar opće književnosti, a koji je pod njegovim vodstvom i

sam stupio u Družbu, ovako pisao: »Poniznost i ljubav glavne su Pignatellieve oznake, no mnogo bi toga bilo za reći i o njegovu pouzdanju u Boga.« Svojim je vrlinama sv. Josip Pignatelli bio jedan od najznačajnijih svetaca XVIII. stoljeća. I kad je živio zbog ukinuća Družbe kao svjetovni svećenik, svi koji su ga izbliza promatrali i dobro poznavali, jednodušno tvrde da je unatoč vanjštini »sačuvao srce i duh isusovca«. Još i više: svi su bili duboko uvjereni da je prvi provincijal Napulja i Italije nove, barem djelomično iz groba uskrsle Družbe, bio pravi svetac. To je uvjerenje njegovom beatifikacijom i kanonizacijom Crkva najsvečanije potvrdila. Družba Isusova slavi njegov spomendan na današnji dan.

MOLITVA

Bože, koji si svetog Josipa Pignatellia u suprotivštinama ojačao nepobjedivom jakošću, da bi svoju raspršenu braću mogao ujediniti, dopusti da i mi potpomognuti pomoću subraće, u svim neprilikama ostanemo vjerni svome zvanju! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

15. studenoga

SVETI ALBERT VELIKI, BISKUP I CRKVENI NAUČITELJ

Malo ih je i u samome Parizu koji znaju da trg Maubert nosi ime današnjega sveca. Maubert dolazi od Magnus Albert, što znači Albert Veliki. Taj je veliki, učeni srednjovjekovni mislilac, filozof, teolog, prirodoslovac bio pravi polihistor, sveznadar, koji je poznavao sve znanje svoga vremena. Priliv studenata na njegova predavanja na pariskom Sveučilištu bio je tolik da je bio prisiljen poučavati vani na trgu, koji sve do dana današnjega nosi njegovo ime.

Albert se rodio oko god. 1206. u Lauingenu, u pokrajini Švapskoj. Kad mu je bilo 16 godina, jedan ga je rođak poveo u Padovu, da bi tamo dovršio sveučilišne nauke. Kao mladi student susreo se jednog dana u Padovi s generalnim magistrom dominikanaca, blaženim Jordanom Saksoncem, koji mu je približio ideale redovničkoga života. Kako je Albert bio nevin mladić, njegovo se srce za njih odmah zagrijalo i on je god. 1229. obukao odijelo, bijeli habit, što ga nose dominikanci, postavši i sam dominikanac, no ne samo to, već i jednom od najsjajnijih zvijezda toga reda.

Dominikanci su Alberta poslali u Köln, gdje je bila najvažnija škola njihova reda. Kako je Albert bio pravi genij, sposoban da postane živa enciklopedija, dao se svidm žarom i upravo strastvenošću, što je vlastita velikim učenjacima, na studij filozofije, teologije, prirodnih znanosti. No on nije bio

samo učenjak. On je svoje veliko zanimanje za sveopću kulturu prema duhu svoga vremena, kad je skolastička filozofija doživljavala svoj najbujniji procvat, znao spojiti u skladnu cjelinu, ono što bismo danas rekli »integrirati« s asketskim nastojanjem oko savršenosti. Znao je dobro da pusta znanost bez kreposti i duhovnoga života može postati napast, pa je ovako molio Gospodina: »Gospodine Isuse, zazivamo tvoju pomoć, da se ne bismo dali zavesti od ispraznih i napasničkih riječi o plemenitosti obitelji, o ugledu reda, o onome kako znanost ima u sebi privlačnosti.«

Dominikanci su dobro iskoristili Albertove sposobnosti, pa su ga slali za profesora na mnoga učilišta. Tako je Albert poučavao u Hildesheimu, u Freiburgu, u Regensburgu, Strasbourgu, u Kölnu te napokon u Parizu, koji je tada bio centar znanosti. Njegov je najslavniji i najsposobniji učenik bio Toma Akvinski. On je odmah uočio njegove sposobnosti, njegovu oštroumnost te mu pomagao da se razvije u jednog od najvećih filozofa i teologa kršćanstva.

Albert je bio čudesan čovjek. Kad su ga braća izabrala za njemačkog provincijala, on je napustio parisku katedru, jer je želio biti stalno nazočan i bliz onim redovničkim zajednicama koje su sada bile povjerene njegovoj poglavarskoj brizi. Obilazio ih je putujući pješice, a bila je to prostrana provincija od Sjevernog mora pa sve do naših krajeva; putem bi prosio hranu i molio za kakvo skromno konačište. Bio je pravi redovnik, po duhu i životu siromah.

Jednog je dana bio pozvan u Rim, da mu ondje saopće imenovanje za biskupa u Regensburgu. I

kao biskup želio je i dalje ostati samo siromašan redovnik. Postala je upravo poslovična njegova nenavezanost na vremenita dobra, koja mu je tadašnja biskupska služba mogla itekako namaknuti. Govorilo se, naime, da »u njegovim kasama nije bilo ni jedne škude, u bačvama ni kapi vina, a u hambaru ni pregršti žita.«

Sveti Albert je upravljao biskupijom u Regensburgu samo tri godine. Sam je zatražio da ga oslobode tereta te službe, kojoj se zbog vremešne dobi osjećao nedoraslim. Molbi mu bi udovoljeno i on se vrati u zajednički redovnički život u dominikanskom samostanu u Würzburgu, a još je jedno vrijeme i poučavao u Kölnu. Već star i umoran počeo se polako spremati na smrt. Dao si je pripremiti grob, na koji je svaki dan dolazio moliti časoslov za pokojne. Umro je u Kölnu na današnji dan god. 1280. Svecem ga je proglasio tek god. 1931. papa Pijo XI. Za tu je prigodu hrvatski dominikanac, otac Hijacint Bošković na hrvatskom napisao te izdao njegov životopis u dominikanskoj nakladnoj kući »I s t i n a«. Papa Pijo XII., koji je i sam bio čovjek velike kulture, te u audijencijama znao tako učeno govoriti učenjacima našega vremena, proglasio je Alberta Velikog zaštitnikom znanstvenika koji se bave prirodnim znanostima. Povijest kulture dala je Albertu naslov »Veliki«, a među skolastičkim naučiteljima nosi naslov »doctor universalis« — sveopći učitelj.

Alberat Veliki nije bio univerzalan samo u posjedovanju znanja, on se odlikovao isto tako i u mnogim vrlinama. Bio je jedna krasna ličnost, otmjena u držanju, fin u saobraćaju, a nadasve po-

božan i produhovljen čovjek. Pripovijeda se da je jedan dominikanski propovjednik promatrajući ga još kao studenta rekao: »Kakva bi to bila šteta kad bi jedno onako lijepo tijelo i duša, tako dobro izgrađena, morali završiti u paklu!«

Albert je nastojao iskoristiti misli starih filozofa, naročito Aristotela, da bi ih uokvirio u logički snažan sustav kršćanske nauke. To će poći za rukom potpuno ostvariti njegovu najboljem učeniku, Tomi Akvinskom, koga su studenti za vrijeme studija nazivali »nijemim sicilskim volom«. Albert im je tada rekao: »Jednog će dana taj nijemi vol svojim rikanjem ispuniti svijet.« Nije se u svojoj prognozi prevario. Toma je stvorio jedinstven sistem kršćanske filozofije i teologije te umro prije svog učitelja Alberta, koga je veoma cijenio i ljubio. Albert je plakao za njim kao za sinom, te branio njegovu nauku, kad su je napadali.

Kad je Albert ostario, ostavilo ga je pamćenje i zahvatila staračka skleroza. No nikad ga nije ostavila njegova pobožnost prema euharistijskom Kristu i prema Gospi. Evo nešto veoma pobožno iz njegova pera, da o tome razmišljamo te se i sami produbljujemo u pravoj pobožnosti. To je odlomak iz njegova Tumačenja Lukinog Evanđelja.

»Ovo činite meni na spomen. U tome valja dvoje zapaziti. Prvo, naredbu obavljanja tog otajstva. To naznačuje — Isus — kad kaže: Ovo činite. Drugo, da je spomenčin Gospodina koji za nas odlazi u smrt.

Dakle, veli: Ovo činite. Ništa korisnije, ništa ugodnije, ništa spasonosnije, ništa ljupkije, ništa

sličnije vječnome životu nije bilo moguće narediti. To pokazuje pojedinačno.

Ono, naime, što koristi oproštenju grijeha i punini milosti u životu je najkorisnije. Ovaj, to jest Otac duhova, poučava nas za ono što je korisno u primanju njegova posvećenja. Njegovo je pak posvećenje u njegovu žrtvovanju, tj. kad se prikazao u otajstvu, i Ocu za nas, i nama se prinesao za uporabu. Za njih ću sebe posvetiti. Krist, koji je sebe po Duhu svetome Bogu neokaljanog prinio, očistit će našu dušu od mrtvih djela da služimo živome Bogu.

Ništa ugodnije ne možemo činiti. Što je, naime, ugodnije od onoga u čemu Bog pokazuje svu svoju nježnost prema nama? . . .

Ništa spasonosnije nije moglo biti naređeno. To je otajstvo plod Stabla života. Tko ga blaguje s pobožnošću iskrene vjere, za vječnost neće okusiti smrt . . . Ništa ljupkije nije bilo moguće narediti. Ovo otajstvo tvori i ljubav i sjedinjenje . . . Ništa se sličnije vječnome životu nije dalo narediti. Nastavak je vječnoga života u tome što Bog svojom ljupkošću sebe ulijeva u one koji blaženo žive.«

MOLITVA

Bože, Ti si svetoga Alberta, biskupa, učinio velikim u usklađivanju ljudske mudrosti s božanskom vjerom. Daj nam prianjati uz njegovo naučavanje da napretkom znanosti Tebe dublje upoznamo i savršenije ljubimo! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

16. studenoga

SVETA MARGARETA ŠKOTSKA

Pod aureolom svetosti nalaze se mnoge Margarete. Velik je dio njih cvjetao u kraljevskim vrtovima, pokazujući kako nije nemoguć spoj vremenite kraljevske krune s krunom vječnoga kraljevstva. Spomenut ću ove: Margaretu, kćerku lotaringijskog kralja, benediktinku iz XIII. stoljeća; Margaretu, kćerku ugarskoga kralja, dominikanku također iz XIII. stoljeća; Margaretu, kćerku bavarskoga kralja, udovicu iz XIV. stoljeća; Margaretu od Lorene, koja je bila odgojena kao kćerka kralja Renata Anžuvinca; njima bi se još mogle pridružiti Margareta vojvodâ od Savoje i Margareta grofova Colonna. Među tolikim sveticama što nose ime Margareta, možda je najpovlaštenija Margareta Škotska, jer nije postigla svetost po neprohodnim putovima boli i poniženja, već u radosti i jednostavnosti.

Na jednoj glasovitoj slici što prikazuje raj, nedostiživi je majstor Beato Angelico uz mnoge fratre postavio i jednoga kralja i kraljicu. Time je želio reći jezikom slike kako se s kraljevskom krunom može ujediniti i kruna svetosti. Dokaz je za to i svetica koju danas slavimo. Ona se rodila god. 1046. kao kćerka engleskoga kralja Eduarda, ali u Ugarskoj, kamo su se sklonili roditelji pred Kanutom, otimačem engleskoga prijestolja. Njezina majka Agata bila je sestra ugarske kraljice, a po rodu je potjecala od prvoga ugarskoga kralja svetoga Stjepana.

Kad je umro nasilnik Kanut, Eduard se mogao vratiti u Englesku. Margareti tada nije bilo još ni 9 godina. Nakon nekog vremena engleska je kraljevska obitelj morala opet bježati, no ovaj put se sklonila u Škotskoj, gdje je kralj Malcolm III. zaprosio ruku Margarete, koja je tada imala 24 godine. I tako je Margareta postala škotska kraljica.

Margareta je s Malcolmom živjela u sretnom braku te mu rodila šest sinova i dvije kćeri. Svu je tu djecu dobro odgojila, iskazujući im uvijek pravu majčinsku ljubav, a i djeca su majci ljubav uzvraćala, pa s njima nikad nije imala problema. I muž joj je bio veoma dobar, iako je bio čovjek bez obrazovanja te nije znao ni čitati ni pisati. U svojoj jednostavnosti ljubio je listove stranica molitvenih knjižica, iz kojih je njegova supruga molila. On ju je veoma volio, cijenio te u mnogim pitanjima pitao za savjet.

Kraljica, iako je svojim znanjem i kulturom nadilazila kralja, nije se nikad zbog toga ni uznosila ni oholila, već uvijek ostala skromna, jednostavna i čedna. Bila je i žena veoma dobra a samilosna srca pa je zdušno, velikodušno i nesebično pomagala mnoge siromahe. Crkva u molitvi na današnji dan ističe kako se sveta Margareta »čudesno odlikovala neobičnom ljubavlju prema siromasima«. Za kraljevinu Škotsku nije bilo boljih godina od onih pod vladavinom Malcolma III. i žene mu Margarete, koju su — kako navode mnogi životopisci — dobrohotno gledali podanici, ljubio je muž, poštivali sinovi i kćeri, a ona se sva posvećivala svojoj duši i dobrobiti drugih.

Ne imajući vlastitih boli ni nevolja, nastojala je svim silama ublažiti boli drugih. Ne imajući ni

obiteljskih ni dinastijskih poteškoća, pritjecala je u pomoć svima koji su trpjeli i mučili se. Kad se nalazila već na samrtnoj postelji, sva Bogu odana, primila je vijest — tešku vijest — da su joj muž i sin poginuli u vojnom pohodu protiv Vilima Crvenoga. Taj je križ primila u duhu pokore za sve nedostatke i ljudske nesavršenosti svoga života, od kojih ni sveci nisu posve slobodni. U duhu vjere bila je uvjerena da će se s mužem i sinom opet sastati u vječnosti.

Margareta je umrla 16. studenoga 1093. u Edimburgu, a sahranjena je u Dunferlinu. Svetom je proglašena god. 1249. Crkva u svom Časoslovu na spomendan sv. Margarete Škotske svojim svećenicima, a i Božjem narodu, nudi za čitanje odsječak iz Pastoralne uredbe »Radost i nada« II. vatikanskog sabora o Crkvi u suvremenom svijetu. U tom je tekstu riječ o svetosti braka i obitelji. Ako se u braku i obitelji održavaju ćudoredna načela, onda je takav brak i sretan, u njemu vlada ljubav, sloga i sklad između bračnih drugova te njihova potomstva. Dokaz je za to bračni i obiteljski život svete Margarete Škotske.

Promatrajući bračni i obiteljski život sv. Margarete Škotske, dolaze mi na pamet riječi Stjepana Radića, koji je rekao: »Vjera je temelj moralnoj kulturi. Vjera uopće, a kršćanski nauk napose temelj je poštenoga odgoja.«

Isto tako promatrajući poštenje u braku i obitelji svete Margarete Škotske, dolazi mi na pamet ono što je Antun Radić, brat Stjepanov, godine 1902. pisao u »Domu« o hrvatskom poštenju: »Jest, ima još staroga hrvatskog poštenja, ne bojmo se! A kada budemo mogli tako kazati, onda će nam

odmah biti lakše na duši, jer bez svega Hrvatu kako-tako, ali bez poštenja — bome nikako! ... Pa kakvo je onda to hrvatsko poštenje? — pitate. To vam je ono, kad se sastanu Hrvati, pa ti se čini kao da se je sastala jedna obitelj, jedna familija, kao da su sve to rođaci; to je ono, kad jedan drugoga ne bi u nevolji ostavio, a kamoli izdao — za živu glavu; to je ono, kad se jedan drugim diči, kao otac sinom, kad svi imadu jedno dobro srce, jednu milu dušu. Jednom riječju: Hrvatsko poštenje — to je hrvatsko bratinstvo.

Ima li još toga poštenja, toga bratinstva? Nije li nas tuđin već tako raztočio, da će brat brata izdati za volju tuđinu? ...«

Na misli Antuna Radića nadodao bih samo da je hrvatsko i svako drugo poštenje jedino ono koje se temelji na ćudorednom zakonu, pogotovo kršćanskom. Kršćanski je ćudoredni zakon oplemenio život, brak i obitelj ne samo sv. Margarete Škotske, već sviju onih, i pojedinaca i obitelji i naroda, koji su nastojali po tome zakonu živjeti. Ako je to tako, onda mirne duše možemo reći da će i u buduće biti hrvatskoga poštenja, ako hrvatske obitelji i ako hrvatski narod bude nastojao živjeti prema Evanđelju, onako kako nas uči vrhovni učitelj čovječanstva Isus Krist.

MOLITVA

Bože, Tvojim darom sveta Margareta čudesno se odlikovala neobičnom ljubavlju prema siromasima. Daj nam njezinim zagovorom i primjerom ljudima očitovati sliku Tvoje dobrote! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETA GERTRUDA, DJEVICA

Sedam godina nakon kanonizacije sv. Margarete Škotske, tj. god. 1256., rodila se u Eislebenu, u njemačkoj pokrajini Turingiji, djevojčica Gertruda, kojoj će povijest dati naslov »velika«; velika je i bila po svojoj kulturi, a još više po svojoj ljubavi prema presvetom Srcu našega Gospodina.

Kad je bila u petoj godini života, roditelji su Gertrudu smjestili u samostan. Ne treba nas to ništa čuditi, jer su tada njemački ženski samostani bili i neke vrste internat za djevojčice, gdje su se one odgajale i izobražavale te postizavale kulturu, koja drugima nije bila pristupačna. Tada, naime, nije bilo osnovnih škola, otvorenih, čak i obvezatnih za svu djecu. Pojam redovnice označavao je tada ne samo ženu u samostanu, koja se bavi duhovnim životom, nego i ženu intelektualku, osobu s kulturom.

Mala, za školu i nauku veoma nadarena Gertruda, naročito je proučavala književnost ili kako se taj studij nazivao »gramatika«. Izučavala je ispravno pisati i čitati na latinskom jeziku, koji je tada bio jezik izobraženih osoba. Naročito je voljela pjesništvo. Kasnije si je i prigovarala zbog svoje velike sklonosti prema profanoj poeziji. Do svoje 25. godine, iako je već bila redovnica, bila je žena zaljubljenica literature. Njezina je redovnička ćelija bila više osvijetljena »intelektualnim svjetlom« — kako bi to rekao njezin veliki suvremenik Dante — nego »svjetlom ljubavi«.

Zahvaljujući jednom viđenju, njezino se intelektualno svjetlo pretvorilo u plamen ljubavi.

O tome ona sama pripovijeda ovako: »U mojoj 25. godini, u ponedjeljak, na blagdan Marijina očišćenja — Svijećnica — u onaj željeni čas kad se moli Povečerje, u suton, Ti, Istino, moj Bože, vedriji od svakog svjetla, tajanstveniji od svih tajna, započeo si blago smirivati onaj nemir što si ga probudio u mom srcu.«

Bio je to milosni trenutak kad se Gertrudin intelektualizam pretvorio u misticizam, čari razumskih spoznaja u plamen ljubavi. I tada je redovnica, literarni stručnjak, počela pisati rasprave, pune nove poezije. Bila je to pjesma o božanskoj ljubavi, pjesma što pršti najprofinjenijim slikama i usporedbama, pjesma puna intuicije, pjesma zaljubljenice u Krista, koja ljubavlju dublje od razuma prodire u božanske tajne i ljepote najljepšega Bića. Okusimo barem malo od te poezije u prozi, iako u nesavršenom prijevodu:

»Neka blagoslivlje duša moja, Gospodine Bože, stvoritelju moj, neka te blagoslivlje duša moja i neka te iz zadnjih mojih žilica slave tvoja milosrđa kojima me bez ikakve moje zasluge obasula tvoja nesuzdržana ljubav! Zahvaljujem kako najbolje mogu tvome beskrajnom milosrđu, a s njime zajedno slavim tvoju veledušnu strpljivost kojom si pokrio sve godine moga djetinjstva i djevojaštva koje sam, gotovo do kraja dvadeset i pete godine, provela u ludoj zaslijepljenosti. Mislima, riječima i činima bez ikakva grizodušja počinjala sam, kako mi se danas čini, kad god bih mogla, sve što mi se svidjelo. I ti me u tom nisu spriječavao ni oduravanjem zla ni privlačivošću dobra što bijaše utisnuto u moju narav, ni vanjskom pokudom

mojih bližnjih. Živjela sam kao poganka među poganima kao da nisam nikada shvatila da ti, o moj Bože, nagrađuješ dobro, a kažnjavaš zlo. A ipak si me ti od djetinjstva, to jest od moje pete godine, odabrao da se s tvojim najodanijim prijateljima krećem u kolijevci svete vjere.

Stoga, da to ispravim, prikazujem ti, ljubljeni Oče, svaku patnju tvoga predragoga Sina: sve od onoga trenutka kad je u štali, položen na sijeno, zaplakao, pa sve što je dalje prepatio u nedaćama djetinje dobi, u suprotivštinama dječaštva i trpljenjima mladosti — od onoga časa kad je priklonio glavu i silnim glasom na križu predao duh. Isto tako, za nadoknadu svih mojih nemarnosti, prinosim tebi, ljubljeni Oče, sav onaj presveti život, tako savršen u svim mislima, riječima i činima, od časa kada je tvoj Jedinorođenac, poslan s vrhunca prijestolja, ušao u naš kraj pa sve do onoga časa kad je tvome očinskome licu prikazao slavu pobjedničkog tijela.

U znak zahvalnosti, sva zaronjena u bezdan svoje ništetnosti, zajedno s tvojim previsokim milosrđem slavim i klanjam se preslatkoj tvojoj dobrostivosti kojom si, milosrdni Oče, o meni, koja sam tako propalo živjela, mislio misli mira a ne ucviljenja, kako li ćeš me uzvisiti mnoštvom i veličinom svojih dobročinstava. K tome si me počastio neprocjenjivom prisnošću svoga prijateljstva, pružajući mi na sve načine na uživanje sve bogatstvo svoga božanskoga Srca, tog plemenitog kovčega božanstva.

K tome, privezao si uza me moju dušu najvjernijim obećanjima, kojim li sve dobročinstvima želiš da me obaspeš u smrti i nakon smrti. Kad nikakvog drugog dobra od tebe ne bih imala, već bi me to samo trebalo ponukati da mi srce živom nadom čezne za tobom.«

Zanimljiva je povijesna činjenica da su ti Gertrudini duhovni tekstovi, puni žarkog misticizma, ti himni božanskoj ljubavi, dugo ostali skriveni kao što je bio skrovit i život njihove autorice. Gertruda je u svom samostanu svojom kulturom nastojala biti od koristi i drugim sestrama. Tako je za njih sastavila priručnike od najljepših tekstova iz Biblije. U govornici je stajala na raspolaganju za duhovne razgovore i savjete hodočasnicima što su dolazili u samostan cistercitkinja u Heftu. Ipak za života nije bila baš poznata prevelikom krugu ljudi. Umrla je, dakle, prilično skrovito te pomalo pala u zaborav. Dan smrti bio joj je 17. studenoga 1301.

Gertruda će postati slavna tek 200 godina nakon smrti, kad budu izdana za javnost njezina pisana djela. Preko njih će se upoznati njezina duhovna veličina, sve bogatstvo njezina srca. Ona će tada postati duhovna učiteljica gotovo svih svetaca takozvane katoličke obnove u XVI. stoljeću. Službeno će biti uvrštena u popis svetaca tek godine 1738. Njezini su spisi naročito probudili i val pobožnosti prema Srcu Isusovu. Zato ona i u povijesti štovanja Srca Isusova imade veoma značajno mjesto.

MOLITVA

Bože, Ti si u srcu svete Gertrude, djevice, sebi pripravio ugodno prebivalište. Njezinim zagovo-

rom raspr̀si tminu našega srca te radosno osjetimo Tvoju nazočnost i Tvoje djelovanje! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI IVAN, TROGIRSKI BISKUP

U drevnoj i umjetnički veoma vrijednoj trogirskoj romaničkoj katedrali nalazi se grob trogirskoga biskupa, svetoga Ivana, koga njegov grad kao svoga zaštitnika danas slavi.

Kad je papin poslanik (XI. stolj.) prolazio južnohrvatskim krajevima, zamolili su ga Trogirani da im postavi za biskupa svećenika Ivana, koji se nalazio u poslanikovoj pratnji, a bio je poznat kao svet i učen svećenik. Trogirska biskupska stolica bila je, naime, ispražnjena. Papin poslanik je njihovoj molbi udovoljio. Biskupsko posvećenje svećeniku Ivanu podijelio je splitski nadbiskup Lovro.

Ivan je kao biskup u Trogiru razvio živu pastoralnu djelatnost, uključivši se tako u veliku grgurovsku obnovu koja je išla za reformom Crkve, osobito njezina klera. Sv. Ivan Trogirski zastupao je hrvatsku orijentaciju dalmatinskih gradova, pa njegovo ime, uz ime splitskog nadbiskupa Lovre, nalazimo na ispravama kraljeva Krešimira, Zvonimira, Stjepana II.

Iz Kamaldoljanskih (ogranak benediktinaca) ljetopisa vidi se da je sv. Ivan, prije nego je postao biskup, bio benediktinac u samostanu sv. Petra u Osoru, na otoku Cresu. Iz istog samostana bio je i splitski nadbiskup Lovro. Baš zbog toga što je u Trogir došao iz Osora (Auserinus, Osorinus), nikla je kriva tvrdnja da je sv. Ivan potekao iz glasovite rimske obitelji Orsini.

Veliku zaslugu za grad Trogir stekao je sv. Ivan time što je godine 1105. uspio odvratiti hrvatsko-ugarskoga kralja Kolomana da ne razori Trogir, a čime se bio ozbiljno zaprijetio.

Godinu smrti sv. Ivana Trogirskog ne znamo. Svakako je umro prije 1111., te bio pokopan u katedrali. Pripisivala su mu se velika čudesa, pa ga je narod u Trogiru i okolici veoma štovao. Štuju ga i danas.

BLAŽENI ROK GONZÁLEZ, ALFONZ RODRIGUEZ, IVAN DEL CASTILLO, MUČENICI

Prisutnost Družbe Isusove u Latinskoj Americi zasvjedočili su svojom krvlju trojica isusovaca, svećenika, koje danas slavimo. Oni su radili u glasovitim redukcijama, a svoj rad zapečatili mučeništvom. Papa Pijo XI. proglasio ih je god. 1934. blaženima.

Rok Gonzáles od Svetoga Križa rodio se god. 1576. u gradu Asunción, koji je tada bio prijestolnica ogromnoga područja Rio de la Plata. Taj grad je danas metropola Paraguaja. Rok je već u dobi od 22 godine bio zaređen za svećenika. Kao biskupijski svećenik stupio je 10 godina kasnije u Družbu Isusovu. Fra Luis de Bolaños posvjedočio je o njemu da je nakon ulaska u Družbu Isusovu provodio svoj život »u potrazi za Indijancima, trudeći se da ih dovede u redukcije — specijalna na-

selja, pripravljena za njih — gdje ih je poučavao i smještao po selima. U svemu tome radu pretrpio je mnogo nevolja, bijede svake vrste, lišen i hrane i odijela.«

Rok je naročito djelovao u redukciji sv. Ignacija, gdje je bio graditelj i organizator cjelokupnog života. On sam je svoju aktivnost ovako opisao: »Bilo je potrebno to selo podići iz temelja. Da bi se otklonila uvriježena prigoda za grijeh, dao sam se na to da ga izgradim po uzoru španjolskih sela, da svatko ima svoju kuću s dobro određenim međama. Za našu se službu gradi stan i crkva. Mnogo smo radili da bismo sve to sredili, ipak s daleko većim zanosom i marom te upotrijebivši sve svoje sile, radili smo oko toga da bi Gospodinu našem Bogu sagradili hramove ne učinjene rukama, već duhovne, a to su duše ovih urođenika. Nedjeljama i blagdanima za vrijeme mise održava se propovijed, a svemu tome još prethodi tumačenje katekizma.«

Otac Rok je krštavao i izgrađivao, propovijedao i društveno organizirao narod. Na taj se način po svim vidovima borio da ljude oslobodi posljedica grijeha, ropstva porocima, što više svega drugoga što zasužnjuje čovjeka i ponizuje njegovo ljudsko dostojanstvo. Borba za što potpunije oslobođenje čovjeka obvezivala ga je da se hrabro suoči te uhvati u koštac s još dvije vrste nasilnika, koji su išli za porobljavanjem Indijanaca. To su bili vračevi i takozvani »encomenderos« — tj. gospodari nad Indijancima na temelju kraljeve koncesije.

Nije čudo da su »encomenderos« već tada išli za tim da isusovci budu protjerani iz misije među Indijancima Guaranì. O tome Rok González u jednom pismu piše: »Nije od jučer, već dulje vremena da ta gospoda 'encomenderos' i vojnici dižu svoj glas protiv Družbe, jer ona brani Indijance i njihovo pravo da budu slobodni.« Danas, kad smo tako osjetljivi na poštivanje ljudskih prava i kad nas na to neumorno potiče papa Ivan Pavao II., možemo se diviti kad čitamo pisma kao što je pismo blaženoga Roka Gonzáleza. On u svom pismu dalje piše: »Nije daleko dan kad će nasilja, naročito ona učinjena siromasima, primiti zasluženu kaznu.«

Iz redukcije sv. Ignacija otac González proširio je svoj apostolski rad u pravcu Paraná. Okolnosti u kojima se taj rad odvijao bile su više nego teške. U tim su krajevima osim gladi vladale i zarazne bolesti, a da zlo bude još veće, španjolski su vojnici činili prave lovačke hajke na Indijance. Otac Rok je osim toga trpio i od svojih unutrašnjih tjeskoba, o kojima u jednom pismu svom provincijalu piše ovako: »Živim ovdje umirući, no vi raspolažite sa mnom kako će biti na veću slavu Božju.«

Rezultat je takvog upravo herojskoga predanja bio čudesan. Mnogi su Indijanci primili sakramenat krštenja te počeli živjeti životom dostojnim čovjeka. Otac Rok je nastojao oko njihova svestranog uzdizanja. U posljednjem razdoblju svoga života otac González je imao odlične suradnike u dvojici mladih isusovaca: Alfonzu Rodriguez i Ivanu del Castillo. Obojica su bili Španjolci. Oni su iz svoje domovine došli najprije u Buenos Aires, a zatim u Cordobu god. 1617. Ondje su postigli akademske naslove iz filozofije i teologije. U istom su gradu služili i svoju mladu misu.

Ivan del Castillo pošao je zatim u Concepcion, u Čile, gdje je ostao dvije godine. God. 1628. obojica su došla u pomoć ocu Roku, koji je s njima mogao proširiti još više svoje polje rada. Osnovali su još dva nova sela. U blizini jednoga od tih sela živio je vrač po imenu Nezù, koji je skovao smrtnu zavjeru protiv sve trojice misionara.

Svanuo je dan 15. studenoga 1628. Otac Rok je tek završio misu te izišao van iz kapele, da bi postavio novo zvono na stup, koji je otac Alfonz Rodriguez s grupicom Indijanaca dovukao s brda. Kad se otac Rok u poslu bio prignuo, jedan ga je od zavjerenika tako udario kamenom sjekirom, da je odmah ostao na mjestu mrtav. Navalili su i na oca Alfonza, koji se baš spremao na misu. Njemu su smrskali glavu, a tjelesa obojice sasjekli na komade te spalili.

Otac Ivan del Castillo, koji se nalazio u obližnjem selu, bio je uhvaćen dva dana kasnije, strahovito mučen i ubijen. Isusovac, otac Ibáñez Padilla piše o tim blaženim mučenicima da oni »tvore izraz svećeništva, stavljena u službu ljudi, u dubokom naviještanju Evanđelja, što je sa sobom nosilo novu društvenu organizaciju i vjerodostojno oslobođenje od svake vrste nasilja«. Njihova je pak osobna vjerodostojnost u mučeništvu zadobila svoj vrhunac.

MOLITVA

Gospodine, neka Tvoja riječ raste u zemljama, u koje su tvoji blaženi mučenici Rok, Alfonz i Ivan otišli kao sijači, te donese stostruki plod pravednosti i mira! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

AUGUSTIN BEA, KARDINAL

Mi živimo u jednom stoljeću koje sa sobom nosi tolika iznenađenja, tolike nevjerojatnosti, ono čemu se gotovo nitko ne nada, što nitko ne očekuje. Sve se to osjeća i u životu Crkve, čemu su očevidni svjedoci i nedavni događaji. Jedno je od velikih iznenađenja u crkvenom životu našega stoljeća bio izbor za papu Angela Giuseppe Roncallia, kardinala u dobi od 77 godina, koji si je uzeo ime Ivan XXIII. On je u svom drugom tajnom konzistoriju 14. prosinca 1959. uvrstio u broj kardinala isusovca Augustina Beu, koji je tada imao 78 godina, bio dakle po dobi starac kao i papa Ivan. Pa ipak su ta dva starca u duboko poodmakloj dobi, uvečer svoga života, učinila neobično mnogo, Ivan XXIII. sazvavši II. vatikanski sabor, a kardinal Bea za jedinstvo kršćana. Može se bez pretjerivanja reći da je za zbližavanje kršćana od osnutka Tajništva za jedinstvo kršćana, koje u svom obnoviteljskom radu god. 1960. osnova papa Ivan XXIII., stavivši mu na čelo kardinala Beu, učinjeno više u nekoliko godina nego prije u nekoliko stoljeća. Kad su se Angelo Giuseppe Roncalli i Augustin Bea nalazili tako reći već na zalazu života, dobili su svoju najveću životnu šansu, prihvatili je i u kratkom roku izvršili svoju, uistinu, povijesnu misiju pokrenuvši u povijesti Crkve jednu novu — ekumensku epohu. Danas na smrtni dan kardinala Bea upoznajmo se s njegovim životom i djelom.

»Kardinal jedinstva« ili »ekumenski kardinal«, kako nazivaju Augustina Beu, potječe iz njemačke

pokrajine Schwarzwald. Rodio se ondje 28. svibnja 1881. u seocu Riedböhringen. Otac mu je po zanimanju bio izučeni stolar, koji se poznatom njemačkom upornošću samostalno razvio u pravoga graditelja. Uz posao u zanatu vodio je i svoje malo poljsko gospodarstvo, u čemu ga je pomagala njegova vrijedna žena. Veoma nadareni Augustin bio im je jedino dijete. Na roditeljsku žalost on je pokazivao malo smisla kako za očev zanat tako i za gospodarstvo. Više ga je zanimala knjiga, pa mu je seoski župnik davao privatne instrukcije.

Kad je Augustinu bilo 11 godina, razbolio se na plućima. Liječnik je izjavio njegovoj majci da je mali praktički osuđen na smrt, preostaje mu još samo nekoliko mjeseci života. Neka mu to vrijeme nastoji učiniti što ugodnijim, neka mu ispuni svaku želju i priprema jela koja dečko voli. On je taj liječnički sud o sebi čuo kroz odškrinuta vrata — rekavši kasnije: »No kod te liječničke presude na smrt imao sam i ja reći svoju riječ.« Rekao ju je jedući s tekom svoja omiljena jela, a posljedica bijaše da je sretno prebrodio krizu.

Nakon gimnazijskih nauka u Sasbachu, Konstanzu i Rastattu položio je god. 1900. briljantno ispit zrelosti. Rektor Nadbiskupskog gimnazijskog konvikta u Rastattu u preporučenom pismu Nadbiskupskom ordinarijatu u Freiburgu kaže za Beu »da će jednom postati odličan svećenik«. U svom se sudu nije prevario. Mladi je abiturijent opravdao njegovu preporuku. On se već dulje vremena bavio mišlju da postane svećenik. Nakon duhovnih vježbi u isusovačkom kolegiju u Feldkirchu odlučio je postati redovnik i to u Družbi Isusovoj. To

nije mogao odmah ostvariti, jer su u Njemačkoj još uvijek bili na snazi nepravedni zakoni protiv isusovaca, iz god. 1873., pa su njemački isusovci živjeli izvan granica svoje prema njima negostoljubive domovine.

Da ne gubi vrijeme, Bea je započeo studij teologije u Freiburgu i. Br. U travnju 1902. napustio je domovinu te pošao u Holandiju i ondje stupio u isusovački novicijat u dvorcu Blyenbeek. Kako je Bea po naravi bio veoma solidan čovjek, on je i svoju prvu redovničku izgradnju temeljito obavio i tako položio čvrste temelje velebnoj zgradi osobne duhovnosti i aktivnosti, u kojima će provoditi sav svoj kasniji plodni život. On će raditi mnogo i uspješno, a snagu će za to crpsti iz svoga dubokoga duhovnoga života, oko kojega je nastojao sve do posljednjega daha, o čemu naročito svjedoči njegov Duhovni dnevnik.

Svršivši sretno i uspješno novicijat, Bea je 17. travnja 1904. položio prve redovničke zavjete te u Valkenburgu kod Maastrichta nastavio studij filozofije i teologije. Tamo je 25. kolovoza 1912. zaređen za svećenika. Slijedeće je jutro u kućnoj kapelici posve tiho i pobožno služio svoju prvu misu, kod koje mu je ministrirao Otto Karrer. Kako su u njegovoj domovini još vladali protuisusovački zakoni, seoski je župnik iz Riedböhringena pitao vlasti da li bi jedan isusovac u svojoj rodnoj župi mogao imati mladu misu? Dobio je pozitivan odgovor, ali uz uvjet da mu kod nje ne propovijeda nijedan drugi isusovac. Otac Bea je došao kući, služio mladu misu i kod nje sam propovijedao. To vlastima nije bilo baš drago, no nisu mogle ništa

poduzeti, jer uvjet je bio »da ne propovijeda nijedan drugi isusovac«, što je Bea doslovno i ispunio.

Mladi je svećenik proslijedio studijem najprije u Valkenburgu, gdje je god. 1913. promaknut za doktora teologije, a onda u Berlinu gdje je kraće vrijeme studirao jezike i pedagogiju. Treću je probaciju obavio u Exhatenu u Holandiji. Ondje s njim zajedno bijaše i član Hrvatske pokrajine Družbe Isusove o. Alojzije Lončar, koji se s njim sve do smrti dopisivao. Bea je u probaciji vršio službu bidela, pa je tako bio veza između instruktora i probacionerâ. Ta se služba povjeravala obično najuzornijem ocu. Za vrijeme I. svjetskog rata pozvan je u vojsku u Koblenz, ali iz nje je brzo bio i otpušten. Poglavari mu tada povjeriše u dužnost da u Aachenu otvori kuću za isusovce, pozvane u vojsku, koji će ondje provoditi vrijeme dopusta. Zahvaljujući organizatorskoj sposobnosti oca Bea unatoč svim poteškoćama na njemačkom je tlu osnovana prva isusovačka kuća nakon izgona po Bismarcku.

Još za vrijeme rata Bea je god. 1917. pozvan u Valkenburg da kao docent preuzme predavanja starozavjetne egzegeze. Dvije godine kasnije postaje prefekt studija. Njegove su sposobnosti i vrline iz godine u godinu dolazile sve više do izražaja pa mu general reda god. 1921. povjeri upravu novoosnovane Gornjonjemačke isusovačke provincije sa sjedištem u Münchenu. Sin graditelja kao pravi pionir dao se svim žarom na unutrašnju i vanjsku izgradnju provincije. Najveće mu je djelo bila izgradnja kolegija u Pullachu, kojem je kamen temeljac postavio u rujnu 1924.

Brzo nakon toga odlukom poglavarâ o. Bea odlazi u Rim, gdje najprije preuzima katedru novozavjetne teologije na Papinskom sveučilištu Gregoriani. Kasnije preuzima tešku službu rektora Papinskog biblijskog instituta, koju je veoma mudro i spretno obnašao punih 19 godina, od 2. rujna 1930. pa sve do god. 1949., kad je na vlastitu molbu oslobođen te službe. Njegova je neprolazna zasluga bila da je Biblijskom institutu dao novi smjer, ne doduše liberalan, ali ipak otvoren. To mu je pribavilo poštovanje i kod protestantskih učenjaka. Zato nije čudo da su ga protestanti god. 1935. pozvali na svoj Međunarodni biblijski kongres u Göttingenu, na kojem se raspravljalo o pitanjima iz Staroga Zavjeta. Bea se uz izričitu Papinu privolu odazvao tom pozivu, bio u Göttingenu od protestanata s poštovanjem primljen, pa čak su mu povjerili predsjedanje na zaključnoj kongresnoj sjednici. Bio je to tada ekumenski događaj prvoga reda.

Za vrijeme II. svjetskog rata Bea je nesmetano djelovao u Rimu. U to teško doba padaju dva značajna događaja, kod kojih je kao biblijski stručnjak sudjelovao i pater Bea. Prvi je događaj objavljivanje epohalne enciklike Pija XII. »Divino afflante Spiritu«, koja je biblijskoj znanosti odobrila moderne metode i kriterije. Enciklika je dala snažan zamah razvoju biblijske znanosti u Katoličkoj Crkvi. Drugi je događaj novi prijevod latinskog psaltira. Po Papinu nalogu osnovana je komisija za novi prijevod psalama na latinski jezik, kojoj je stajao na čelu rektor Biblicuma o. Bea. Prijevod se izrađivao od 1941. do 1944. Kad je bio gotov te

uveden u Časoslov, a pomalo i u nove misne tekstove, ime oca Bea postade poznato po cijelome katoličkom svijetu.

Bea je od god. 1945. pa sve do Papine smrti bio ispovjednik Pija XII., a vršio je i službu stalnog savjetnika u nekoliko rimskih kongregacija, pa tako i u Svetom oficiju. Pola godine nakon što je kao konzultor ubrojen među članove te najvažnije Svete kongregacije, izišla je i glasovita Instrukcija iste Kongregacije o ekumenskom pokretu.

Ivan XXIII. imenovao je Beu kardinalom, a zatim predsjednikom Tajništva za jedinstvo kršćana. Kao predsjednik, u već poodmakloj dobi, razvio je nevjerojatnu aktivnost. Mnogo je putovao, držao predavanja, konferencije, sudjelovao u raznim ekumenskim susretima, u pripravnim radovima za II. vatikanski sabor, a pogotovo na samome Saboru. On je u ekumenskim pitanjima bio najveći autoritet. Dva mjeseca prije svoje smrti papa Ivan XXIII. izjavio je: »Pomislite, koju mi je milost Bog iskazao da sam otkrio Beu!«

Nakon jednog Beina predavanja bilo mu je postavljeno neočekivano pitanje, da li je s obzirom na ponovno jedinstvo kršćana optimist ili pesimist? Kardinal je dao svoj tipičan odgovor, u kojem je sažeta metoda i način njegova ekumenskoga rada. Odgovor glasi: »Niti sam optimist niti pesimist, već realist. Svaki onaj tko dobro poznaje položaj, zna samo dobro da se poteškoće protiv jedinstva nagomilavaju još i danas. — Bilo je to 21. siječnja 1962. — No on zna i to da uz Božju milost za izgrađivanje jedinstva i neumoran rad za jedinstvo, i s istom Božjom milošću mora ipak jednom doći do cilja.«

Sam je kardinal za jedinstvo kršćana mnogo molio, dao služiti brojne svete mise, pozivao kontemplativne redovnike i redovnice na molitvu, da svi budu jedno, i sam se za to svojim radom do posljednjega daha zalagao. Da taj rad nije bio uzaludan, pokazuju rezultati i ekumenski razvoj zadnjih deset godina nakon kardinalove smrti, koja se zbila 16. studenoga 1968.

Veliki je pobornik kršćanskoga jedinstva, ekumenski kardinal, nakon relativno kratke bolesti u Gospodinu preminuo. Pokopan je kraj svojih roditelja 21. studenoga 1968. u župskoj crkvi svoga rodnoga mjesta Riedböhringena.

17. studenoga

SVETA ELIZABETA UGARSKA

Kad čitamo hvalospjeh ljubavi sv. Pavla u prvoj poslanici Korinćanima, 13. poglavlju, ostajemo zadivljeni nad tom himnom u prozi. Kad čitamo životopis sv. Elizabete Ugarske, odmah nam se nameće misao da je ta svetica svojim životom napisala najljepšu himnu ljubavi. Njezin život i nije ništa drugo do Pavlov hvalospjev ljubavi u prozi. I za nju kao i za onu Tabitu u Jopi, o kojoj pišu Djela apostolska, možemo reći: »Njezin se život sastojao samo od djela ljubavi i djela milosrđa koja je činila« (Dj ap 9, 36). Upoznajmo taj kratki, ali lijepi i kršćanskom ljubavlju bogati život. U njemu ćemo otkriti i svu ljepotu djela ljubavi, što je po primjeru te svetice i danas u Crkvi i u svijetu čine tolike Elizabete, redovnice što se žrtvuju po bolnicama, sirotištima, ubožnicama, staračkim domovima, osobe što rade u karitativnim ustanovama, plemenite duše koje same na svoju ruku pomažu siromasima, starcima, bolesnicima, osamljenima. O, hvala Bogu, i danas ima još Elizabetâ, jer ima kršćanske ljubavi, jer ih ima koji su kao i sv. Elizabeta usvojili Kristove riječi, izrečene na zadnjoj večeri: »Ovo je zapovijed moja: ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas! Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za svoje prijatelje. Vi ste moji prijatelji ako činite što vam zapovijedam« (Iv 15, 12-14).

I danas ima Elizabetâ, »jer je ljubav Božja izlivena u našim srcima po Duhu Svetomu koji nam je dan« (Rim 5, 5). Ta je ljubav bila naročito obilno

izlivena u srcu sv. Elizabete te bila duša svih njezinih dobrotvornih djela i pothvata.

Elizabeta je bila kćerka ugarsko-hrvatskoga kralja Andrije II. Rodila se god. 1207. u Ugarskoj. Kad su joj bile tek 4 godine, već su je zaručili za turingijskog grofa Ludovika. Vjenčanje s njim obavljeno je kad joj je bilo 14 godina, a njemu 20. Unatoč tome što su bili tako mladi, pa bi čovjek mogao reći i nespremni za brak, njihov je brak bio ipak sretan.

Sama je Elizabeta priznala svojoj vjernoj sluškinji Isentrudi: »Ako ja toliko ljubim jedno smrtno stvorenje, koliko više moram ljubiti Gospodina, koji je besmrtan i gospodar sviju!«

I vjerna Isentruda pripovijeda o međusobnoj bračnoj ljubavi Ludovika i Elizabete ovako: »Ljubili su se divnom ljubavlju te su jedno drugo blago poticali na hvalu i službu Bogu.« Elizabeta je nježno ljubila svoga muža, a i on nju zbog njezine ljepote, plemenitosti i dražesnosti. Iako je i na vani bila veoma lijepa, nipošto nije bila zavodljiva. Među plemićkim napirlitanim damama Turingije grofica Elizabeta bijaše zbog svoje jednostavnosti u odijevanju te čednosti i skromnosti u životu gotovo prezirana. Ona se na dvorcu Wartburgu nije razlikovala mnogo od sluškinja, jer je i sama neprestano radila, a malo ili ništa se zabavljala. Uostalom, ona je za zabave imala malo vremena, jer je već s 15 godina postala majka, rodivši prvoga sina, u 17. godini rodila je kćerku, a u 20. godini još jednu kćerku.

Slatki i pun ljubavi Elizabetin bračni život trajao je kratko. U ljetu god. 1227. Ludovik je pošao

na križarsku vojnu. Elizabeta je tada pod srcem nosila i očekivala porod svoga trećeg djeteta. Tri mjeseca kasnije jedan joj je glasnik donio vijest da je grof Ludovik u Italiji umro. Elizabeta je tada zabugarila: »Umro! A s njim je umrlo i sve moje dobro na ovome svijetu.«

Postavši udovica i nezaštićena, oboriše se na nju pohlepa i zavist svojte, koja je nikad nije pravo podnosila. Bila je potjerana s dvorca Wartburga; oduzeli su joj i djecu, a ona se njima u prilog odrekla baštine. Kao franjevačka trećoredica prihvatila je u potpunosti evanđeosko siromaštvo. Umrla je 17. studenoga 1231. Samo 4 godine kasnije papa Grgur IX. proglasio ju je svetom.

U jednom pismu duhovni vođa svete Elizabete Konrad Marburški, koji ju je jako dobro poznavao, ovako opisuje njezin život: »Elizabeta je smjesta započela obilovati krepostima. Tijekom svega života tješila je siromahe. A onda je započela sasvim ishranjivati gladne, jer je zapovjedila da se sagradi gostinjac u koji je prihvatila veći broj bolesnika i nemoćnih. Svima koji bi ondje potražili milostinju, darežljivo je dijelila dobročinstvo ljubavi. To nije činila samo tu već po svim krajevima i dokle god dopiraše vlast njezina muža. Sve je svoje zalihe iz četiri kneževine svoga muža do te mjere potrošila, da je naredila da se za potrebe siromaha proda svaki ukras i sva skupocjena odjeća.

Imala je običaj da dva puta na dan, jutrom i navečer, osobno obiđe sve svoje bolesnike. Osobno se brinula za one koji bijahu među njima najodvratniji. Neke je hranila, drugima prostirala, neke na svojim ramenima prenosila i obavljala mnoge

druge čovječne usluge. U svemu tome volja njenog muža blage uspomene nije zatečena nezahvalnom. Potom je, nakon smrti svoga muža, krenula k najvišem savršenstvu i od mene molila uz mnoge suze da joj dopustim da prosi od vrata do vrata.

Na sam Sveti petak, kad su oltari bili razotkriveni, stavila je ruke na oltar u jednoj crkvici svoga grada kamo je dovela malu braću. U prisutnosti nekih odrekla se svoje volje, svih odličja svijeta i onog što je Spasitelj savjetovao u Evanđelju da treba ostaviti. Kad je to obavila i videći da je može progutati buka svijeta i svjetska slava one zemlje u kojoj je za muževog života slavno živjela, iako sam bio protivan, otišla je u Marburg. Tu je u gradu sagradila jedno ubožište. Okupljala je bolesne i slabe, a bijedne i najprezrenije postavljala za svoj stol.

Osim tih djelotvornih djela, pred Bogom svjedočim, rijetko sam kad sreo ženu koja bi više razmatrala. Neke su žene i neki redovnici u nekoliko navrata vidjeli, kad je dolazila iz osame na molitvu, kako njeno lice čudesno sjaji, dok joj iz očiju prosijavaju kao sunčane zrake.

Ispovjedio sam je prije smrti. Pitah je što treba učiniti s njenim imanjem i pokućstvom. Rekla je da sve, za što se već odavno tek pričinjalo da posjeduje, pripadaše siromasima. Zamolila me da im sve porazdijelim osim jeftine tunike koju je sama nosila i u kojoj želi biti ukopana. Kad je to bilo gotovo, primila je Gospodinovo tijelo. Poslije toga sve do večernjeg časa često je govorila o najboljem što je čula u propovijedi. Potom je, najpobožnije, preporučivši Bogu sve koji su sjedili uza nju, izdahnula kao da je blago usnula.«

U svojoj knjizi »Putovi živoga Boga« poznati francuski teolog, dominikanac Yves Congar piše ovo: »Crkva ima za svoju misiju reproducirati i nastavljati Isusa Krista; to zvanje čitavog tijela Crkve također je zvanje svakoga od njezinih udova; no kako je Isus Krist jedini savršen, sveci imaju zvanje reproducirati, svaki od njih, naročito jedan vid, nastavljati na osobit način jedno od njegovih velebnih djela. Tu se nalazi ono žarište u svjetlu kojega valja ispitivati i shvaćati njihov život...

Specijalno je zvanje svete Elizabete bilo pokazati svijetu kako kršćanska ljubav nije samo neko jednostavno čovjekoljublje, jednostavan pothvat dobrotvornosti, već kako ona mora nositi biljege Kristove ljubavi te se suobličavati bitnim uvjetima života s Kristom. A Kristova je ljubav — ljubav križa, ljubav koja vodi na križ: I nema veće ljubavi nego dati svoj život za one koje ljubimo; Kristovo kraljevsko dostojanstvo zadobiva na križu svoj najveći uspjeh: ondje se on izjašnjuje kao kralj, tamo je proglašen kraljem, s križa on privlači srca, da bi nad njima kraljevao. Krist na križu, kad je bio gol i kad je umro, nas je obogatio i oživio.

Tako se na temelju života u Kristu, kao i u životu Krista samoga, nalazi neka vrsta protuslovlja, onoga što sv. Pavao naziva baš ludošću križa. I to nije čudno, jer je život u Kristu mjesto gdje se susreće Bog i čovjek, i Božja se snaga ne može pokazati uspješnom, osim u siromaštini i osrednjosti ljudskih sredstava.

Svako kršćansko djelovanje, sav život u Kristu, mora na neki način nositi na sebi taj Kristov biljeg; no čini nam se da je Elizabetin život na osobit način bio ostvarivanje protuslovlja što je vezano uz kršćanski život, neprestano napredovanje u onoj Pavlovoj: 'Kada sam slab, onda sam jak', nasljedovanje gologa Krista na križu, koje čovječanstvo obogaćuje u samoj njegovoj golotinji. Elizabeta je kao i Franjo toliko željela nositi Kristove rane: ona ih je nosila na svoj način u vršenju svoje ljubavi.

U času svoje smrti, u srcu nije imala drugo do plamena svoje ljubavi kojim je izgarala za svoga Boga i sebi slične: za savršenstvo ljubavi, koja je najveće blago, svega drugoga bila je lišena. Napokon je napustila svoje tijelo, u prve pijetlove, 17. studenoga 1231. kao u veoma smirenu snu. Malo prije toga je u svojoj maloj sobi čula preblagi pjev; nakon toga je rekla: 'Gledajte, to je čas u koji je Djevica rodila Isusa!' Nakon što je živjela potpuno lišena svega, kao i Krist kad je umro na križu, umrla je u istom siromaštvu u kojem se On htio roditi. Ako živimo od Kristove smrti, njegova je smrt za nas počelo novog života, onoga za koji se valja nanovo roditi, da bismo postali Božja djeca.«

Ivan Pavao II. primio je 27. listopada 1979. u audijenciju sudionike plenarne sjednice Papinskog vijeća »Cor Unum«. Kako je poznato, to je Vijeće osnovao papa Pavao VI. sa zadatkom da usklađuje svu karitativnu pomoć i djelatnost Crkve, kako bi je na taj način učinilo što uspješnijom. U svom nagovoru članovima Papinskog vijeća »Cor Unum« Ivan Pavao II. je naglasio kako Crkva vršeći djela ljubavi mora osjetiti i onu duhovnu ljubav, koja je duša tih djela, a plod Duha Svetoga. Svoj je

nagovor zaključio željom da bi se preko svih karitativnih djela očitovala Gospodinova samilost prema mnoštvu što trpi.

Sveta Elizabeta Ugarska zaštitnica je kršćanskoga Caritasa. I pravo je tako, jer je njezin život za sve kršćane pravi izazov — izazov na djela kršćanske ljubavi i milosrđa.

MOLITVA

Bože, Tvojom milošću, Elizabeta je u siromasima gledala i častila Krista. Daj da i mi neumornom ljubavi služimo potrebnima i nevoljnima! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

OBLJETNICA POSVETE BAZILIKA SV. PETRA I SV. PAVLA

Obljetnica posvete bazilika apostolskih prvaka sv. Petra i sv. Pavla u tijeku crkvene godine već je četvrta prilika da se sjetimo velebnih likova dvojice apostola, kojima Crkva toliko duguje i koje zbog toga naročito i poštuje.

Došavši već do predvečerja svoga života »Šimun Petar i apostol Isusa Krista, onima koji su pravednošću našega Gospodina, Spasitelja Isusa Krista, primili istu dragocjenu vjeru kao i mi« (II Petr 1, 1) u svojoj drugoj poslanici pokušava opisati ono što je Gospodin učinio preko njega. Poslanica je puna spasonosnih opomena. Iz nje kao naročito važno i današnjem spomendanu prikladno navodimo ovo:

»Smatram svojom dužnošću, dok sam god u ovom šatoru, da vas opomenama držim u budnosti, jer sam svjestan da ću brzo ostaviti svoj šator, kako mi i naš Gospodin kaza. Ali ću se pobrinuti da se i poslije moje smrti u svakoj prilici mognete sjećati ovoga.

Uistinu, nismo vam navijestili moć i dolazak našega Gospodina Isusa Krista držeći se lukavo izmišljene bajke, nego jer smo bili očevici njegova (božanskog) veličanstva. On je, naime, primio čast i slavu od Boga Oca kad mu je od tako uzvišene Slave došao glas: 'Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao.' I taj glas koji je došao s neba, mi smo čuli kad smo bili s njim na svetoj gori« (II Petr 1, 13—18).

Isv. Pavao opraštajući se pomalo od ovoga zemaljskoga života svome najmilijem učeniku Timoteju povjerava ovo: »Dijeli sa mnom tegobe za Radosnu vijest, oslanjajući se na snagu Boga koji nas je spasio i pozvao svetim zvanjem ne po našim djelima, već po vlastitoj odluci i milosti koja nam je od vječnosti dana u Kristu Isusu, a koja se sada objavila dolaskom našega Spasitelja Krista Isusa. On uništi smrt i obznani život i besmrtnost Radosnom vijesti, za koju sam postavljen glasnikom, apostolom i učiteljem.

Zbog toga ovo i trpim, ali se ne stidim, jer znam komu sam vjerovao i siguran sam da on može sačuvati povjereno mi blago do onoga Dana. Za uzor zdravog propovijedanja uzmi što si čuo od mene u vjeri i ljubavi koja je u Kristu Isusu! Čuvaj dragocjeno povjereno blago uz pomoć Duha Svetoga koji prebiva u nama.

Svi koji su u Aziji — to već znaš — ostaviše me. Među njima su Figel i Hermogen. Neka Gospodin bude milostiv Oneziforovu domu jer me često utješio; nije se stidio mojih okova, već, naprotiv, kad je došao u Rim, brižno me potražio i našao — neka mu dadne Gospodin da nađe milosrđe kod Gospodina u onaj Dan! — a koliko mi je usluga učinio u Efezu, ti to najbolje znaš« (II Tim 1, 1—18).

Vrline i zasluge apostolskih prvaka, njihov rad među Božjim narodom i napokon njihovo svjedočanstvo što ga dadoše, prolivši svoju krv za Gospodina, privukoše štovanje vjernika odmah nakon njihove smrti. Veličanstveni svjedoci toga kulta divne su bazilike nad njihovim grobovima. Na

grobu sv. Petra podigao je baziliku sveti Silvestar (314—335.). Današnja Petrova bazilika u Vatikanu potječe iz XVI. stoljeća. Baziliku sv. Pavla podigao je papa Siricije (384—399.).

Hodočašća u obje bazilike traju sve do dana današnjega. Naročito je živ gotovo svakidašnji priliv vjernika i hodočasnika u baziliku sv. Petra. Ona je, doista, centar kršćanstva. Za obje se bazilike brinu i posebna upravna tijela: Reverenda Fabrica di S. Pietro i Pontificia Amministrazione della Patriarcale Basilica di S. Paolo.

U nagovoru na generalnoj audijenciji srijede 24. studenoga 1965. papa Pavao VI. ovako je prisutne hodočasnike potaknuo na pobožnost prema sv. Petru, apostolskom poglavici te apostolu koji nas uči o postojanosti božanskih istina te našoj trajnoj privrženosti prema njima: »Vama, predragi sinovi, koji hodočastite k ovoj katedri katoličke istine, neka je draga pobožnost Petru, tj. svetom apostolu, koji nas naučava stalnosti božanskih istina te kao posljedicu toga i postojanost našeg pristajanja uz te istine. Petrovo ime na takav se način mora priopćavati svakom kršćaninu; kao karizma, tj. dar što ga Gospodin ne uskraćuje onome koji je imao sreću primiti krštenje, i kao zalog, tj. dužnost što je svaki krštenik mora vršiti da bi bio dostojan uzvišene kvalitete vjernika.

I zapamtite Kristovu riječ: 'Svatko tko sluša ove moje riječi i izvršava ih može se usporediti s mudrim čovjekom koji svoju kuću sagradi na litici' (Mt 7, 24).

Ovdje je litica, dragi sinovi; ovdje je Petar; i u njegovo ime mi vas blagoslivljamo.«

Isti papa Pavao VI. govoreći vjernicima u generalnoj audijenciji srijede 3. studenoga 1965. rekao je ovo: »Posjet grobu apostola-mučenika ne samo da ojačava već i potresa našu vjeru te čini da osjetimo ne samo radost vjere već i druge stvari. Čini da osjetimo kako je vjera veoma ozbiljna i zahtjevna stvar, kako ispovijedanje kršćanske vjere nije nešto površno i lako prilagodljivo svim okolnostima; vjera označuje, vjera zahtijeva vjernost; ona sa sobom povlači rizik i žrtvu, ona traži jak duh, pa ako je potrebno sve do heroizma, sve do najviše ljubavi...

I vama, dragi hodočasnici i posjetnici groba sv. Petra, Kristova apostola i mučenika, prisutni ponizni Ribarov nasljednik, koji je postao rimski biskup, upravlja riječi poticaja i ohrabrenja što od njega dolaze, da bi vaša katolička vjera po njegovu primjeru i po njegovoj zasluzi imala onu punину i onu snagu koja joj pristaje.«

Pavao VI. je želio, a to je u svom nagovoru 17. studenoga 1965. uoči obljetnice posvete bazilike sv. Petra i izrazio, »da posjet sv. Petru ne bude jednostavan turistički i umjetnički izlet, osvijetljen nekom povijesnom uspomenom i nekim osjećajem znatiželje i divljenja za razmjere i za jedinstvenost značajnog spomenika, već da bude pravi čin kulta, s kojeg će svatko moći ponijeti onaj istinski duhovni dojam nad jednim katoličkim hramom, dojam koji baš ovdje zbog razmjera zgrade, njezine povijesti, njezine specijalne zadaće može postati veoma živ i značajan.«

Dobro je da se danas svega toga sjetimo, a pogotovo ako nam se jednoga dana pruži i prilika

hodočašća u Rim na grobove sv. Petra i sv. Pavla te na grobove tolikih mučenika i svetaca u Vječnome gradu.

MOLITVA

Bože, blaženom si Petru, svome apostolu, predao ključeve kraljevstva nebeskoga i dao prvosvećeničku vlast da veže i razrješuje. Daj nam po njegovu zagovoru da se oslobodimo okova grijeha! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

Bože, u svojoj si dobroti pozvao Pavla, dok je još bio progonitelj, da bude posudom izabranom. Svidjelo Ti se da on bude apostol, navjestitelj i propovjednik evanđelja Kraljevstva. Molimo Te, usliši naše molitve i daj nam naučiti i shvatiti što sve za nas znači njegova služba! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

19. studenoga

SVETA MATILDA VON HACKEBORN, DJEVICA

Rodila se god. 1241. od plemenitih roditelja. Bila je mlađa sestra sv. Gertrude. Jednog je dana s majkom posjetila samostan Rodersdorf, u biskupiji Halberstadt, gdje je Gertruda bila već redovnica. Matilda, premda joj je bilo tek 7 godina, bila je tako zahvaćena svetim samostanskim mjestom, da se iz njega više nije htjela udaljiti. Dopustili su joj da ostane u samostanu.

Gertruda je od god. 1251. pa sve do 1292. bila opatica zajednice, koja se god. 1258. preselila u Helftu, kod Eislebena. Kao marna poglavarica, kojoj je bilo mnogo stalo do duhovnog odgoja sestara, imala je u svojoj veoma sposobnoj sestri Matildi veliku i mudru pomoćnicu. Matilda se odlikovala dubokom poniznošću, nevinošću, ljubaznošću, tako da su je susestre, ali i ljudi izvan samostana rado tražili za savjetnicu. Dominikanci iz samostana Halle brinuli su se za duhovno vodstvo samostana u Helfti, a osobito kreposni fra Henrik iz Halle. Oni su redovnicama, pa tako i Matildi, veoma pomogli u duhovnom uzdizanju.

Zbog svojih darova uma i srca, smisla za umjetnost, Matilda je vodila samostansku školu te bila imenovana za predvoditeljicu pjevanja. Njezin lijepi glas te revnost u pjevanju zaslužiše joj časni naziv »Kristov slavuj«. Za Matildu je, hvala Bogu, bila najprvotniji zadatak njezina života te najdublji i najuzvišeniji izražaj njezina bivovanja.

Zbog toga je njezina duša u moljenju i pjevanju časoslova sva treptala od žarke pobožnosti. Često je pri tom upadala i u zanos. Sva njezina sabranost, pobožnost, bijaše upravljena prema bogoslužju, odakle je dobivala mnoga duhovna prosvjetljenja i žar ljubavi prema Bogu. Da bude što sabranija, brižno je čuvala svoja osjetila, a činila je i oštre pokore.

Unatoč tome što je visoko pokročila u duhu, znala se ipak optuživati zbog lijenosti i žalosti. Bog ju je tako zahvatio da joj je sve ono što je činila izgledalo daleko premalo. Mnogo je trpjela od glavobolje, koja je naročito bila teška zadnjih godina njezina života. Posljednje pomazanje primila je pobožno 18. listopada 1299., a umrla je »prikazujući svoje srce Spasitelju i uranjajući ga u njegovo«, na današnji dan iste godine. Iako nikad nije bila službeno kanonizirana, slavi se kao svetica u raznim samostanima što slijede pravilo sv. Benedikta. Blagdan joj spominje i Martirologij.

U povijesti pobožnosti Srcu Isusovu Matilda ima značajnu ulogu. Ona ne samo da je bila veoma pobožna prema Srcu Isusovu, od koga je primila naročite milosti, a o kojima govori i njezina knjiga »Liber specialis gratiae«, — Knjiga posebne milosti, nego je bila i od Gospodina odabrano oruđe da njegovu Srcu privuče i svoju sestru Gertrudu i ostale svoje susestre redovnice. I tako će se pobožnost Srcu Isusovu zaslugom Matilde i Gertrude očitovati prvi puta u punom svjetlu koncem XIII. stoljeća, da dođe do novog procvata u XVI. stoljeću. Iz pobožnosti Srcu Isusovu pobožne su duše po samosta-

nima crpile onaj žar koji se s pravom može nazvati mističnim.

Duhovnost sv. Matilde stapa u sebi razne elemente: one što proizlaze iz benediktinskoga redovničkog pravila, dominikanske, jer su im dominikanci bili duhovni vođe, te druge do kojih je došla čitajući spise sv. Bernarda i nekih franjevačkih duhovnih pisaca. No nad svim tim elementima kao novina dominira pojam »mistika zaručnice«, kojega prije svete Matilde nema u duhovnoj literaturi. No kasnije će taj pojam biti prisutan u spisima sv. Terezije Avilske i tolikih drugih redovnica mističarki.

»Liber specialis gratiae« vjerojatno je u izvorniku bio sastavljen latinskim jezikom, a odaje veoma visok stupanj literarne i teološke kulture redovnica u Helfti. Autograf se, na žalost, nije sačuvao. O tradiciji latinskog i holandskog teksta »Knjige posebne milosti« pomno raspravlja Bromberg u svom djelu »Het boek der bijzondere genade van Mechtild van Hackeborn« godine 1965. O duhovnosti svete Matilde, uz spomenutog Bromberga, pisali su u novije doba još i ovi ugledni duhovni pisci i teolozi: Karrer, Urs von Balthasar, Testore, Hamon i Vagaggini. Sve je to znak da se radi o izvanrednoj duši, koja je vrijedna da je upoznamo i štujemo.

SVETI FELIKS DE VALOIS

Suosnivač skupa sa svetim Ivanom de Matha reda Presvetog Trojstva ili trinitaraca, rodio se god. 1127. u pokrajini Valois, sjeveroistočno od Pariza. Prema zavičaju je i njegovo prezime, a dvojbeno je da li je bio u srodstvu s francuskom kraljevskom kućom de Valois.

Šume i proplanci između Gaudelua i Montigny-Lalliera, gdje se nalazilo i mjesto Cerfroid (Cervus frigidus), bijahu veoma prikladno mjesto za tadašnje pustinjake. Ondje je i Feliks u mladosti pa i kasnije provodio samotnički pustinjački život zapadnoga tipa, kakav je tada bio u cvatu posvuda u Evropi, a naročito u Francuskoj. Takvim je životom želio postići evanđeosko savršenstvo, preporučeno od našega Gospodina. U njemu je ustrajao nekoliko desetljeća. S vremenom se oko njega okupila grupica učenika, koji su bili zahvaćeni istim idealom kao i on. Njima je bio duhovni vođa i učitelj, iako su živjeli odijeljeno, svaki u svojoj zabiti i osami.

Godine 1194. došao je u Cerfroid Ivan de Matha, a bilo mu je tad 40 godina; prije nekoliko mjeseci bio je zaređen za svećenika. On se tada bavio mišlju o osnivanju reda Presv. Trojstva za otkup kršćanskih robova. Feliks de Valois i tri njegova sudruga oduševili su se za tu zamisao i stavili se na raspolaganje, kako bi došlo do njezina ostvarenja. Od tada je njegov život vezan uz postanak i razvitak novoga reda, koji je zadužio mnoge koji

su bili tada žrtve gusarstva — svojevrsni »terorizam« i nasilje onoga vremena.

Na početku života mnogih redova nalaze se sveci, pa je to tako bilo i kod reda trinitaraca. Njemu na početku stoji osnivač sv. Ivan de Matha, a uz njega kao najrevniji suradnik, Božji svetac sveti Feliks de Valois. On je tome redu najviše pridonio svojom svetošću. Umro je u Parizu 4. studenoga 1212., a sahranjen je u glavnom samostanu svoga reda u Cerfroid, sjeveroistočno od Pariza. Takozvanom ekvipolentnom kanonizacijom proglašen je svetim. Blagdan mu se od god. 1694. slavi na današnji dan.

U novije vrijeme neki su pokušali dovesti u pitanje i samo njegovo postojanje, što je bio pokušaj pretjeranog i uskog gledanja na povijesne stvarnosti. Ima posve dostatnih povijesnih podataka, koji takve pretjerane stavove pobijaju kao neutemeljene. Ti su podaci navedeni i obrazloženi u enciklopedijskoj zbirci »Bibliotheca sanctorum«, kojoj se općenito priznaje znanstvena ozbiljnost i temeljitost. Ne smijemo na laku ruku otpisivati svece. Kako god je opravdano razlikovati legende od povijesne stvarnosti, tako je isto pošteno ne držati dokazanim ono što nije dokazano. Nepostojanje sv. Feliksa de Valois nije dokazano, naprotiv o njegovu životu postoje podaci koji ga prilično osvjetljuju.

Sv. Feliksa na slikama obično prikazuju s bijelim jelenom, koji među rogovljem ima križ. Prikazuju ga isto tako obučena u bijeli škapular i plašt s crveno-plavim križem, kako se nose redovnici trinitarci. Zatim ga prikazuju kako mu Presveto Trojstvo pruža škapular s crveno-plavim križem i napokon s raskidanim okovima u ruci, što označuju svrhu reda kojemu je bio suosnivač: oslobađanje zarobljenih kršćanskih robova.

21. studenoga

PRIKAZANJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE — GOSPA OD ZDRAVLJA

Današnji Gospin spomendan ima svoje značenje, svoj smisao, ne samo zato što se pobožno sjećamo jedne tajne iz života One koju je sam Bog odabrao za Majku svoga Sina, a kao posljedicu toga i za Majku Crkve, tajne njezina potpunog prikazanja, darivanja, posvećenja Bogu, već i zato što je današnja proslava jedan konkretan ekumenski čin prema našoj subraći kršćanima Istoka. U uvodnoj bilješci Časoslova Božjega naroda čitamo, naime, ovo: »Na današnji dan (god. 543.) posvete crkve svete Marije Nove, podignute pokraj jeruzalemskoga hrama, zajedno s istočnim kršćanima slavimo 'posvetu', kojom se od djetinjstva posvetila Bogu potaknuta od Duha Svetoga, čijom je milošću bila ispunjena u svome bezgrešnom začeću.«

O Marijinu prikazanju ne govori nam nijedna knjiga Svetoga Pisma, no zato o njemu opširno pišu Apokrifi, oni tekstovi koje Crkva ne priznaje kao nadahnute, pa ih zato nije ni uvrstila u svoj službeni popis svetopisamskih knjiga. Kao zanimljivost navodimo kratko što Apokrifi pišu o Marijinu prikazanju. Prema njima taj je čin bio veoma svečan. Popratili su ga čudesni događaji. Mariju su roditelji obećali Bogu i doveli je u hram kad su joj bile tri godine. Bilo je to u pratnji velikog broja hebrejskih djevojčica, koje su u ruci nosile zapaljene baklje. U svečanosti su sudjelovale hramske vlasti, pa i sami anđeli, koji su vršili službu pjevačâ. Od radosti su pjevali.

Do ulaza u hram bilo je 15 stepenica, kojima se Marija sama uspela, premda je bila još tako malena. Apokrifi govore još da se Marija u hramu hra-

nila neobičnom hranom, koju su joj donosili sami anđeli te da nije stanovala s ostalim djevojčicama, već u samoj svetinji nad svetinjama.

Sve su to samo pobožna i neutemeljena razmišljanja apokrifnih pisaca. Ipak kao neka književna vrsta mogu imati neko značenje. Ono bi bilo u tome što se želi na izvanjski, osjetan način, opisati, dočarati onu stvarnost koja je nevidljiva, stvarnost da je Marija od prvoga časa svoga postojanja bila puna milosti, da je bila predodređena za dostojanstvo Bogomajke, kojim nadilazi i same anđele.

Bog je svojom milošću pripravio Marijino tijelo da ono postane hramom Božjega Sina, svetinjom nad svetinjama, u koju se spustio i nastanio Najsvetiji, Sin Božji. Ona je po svome odabranju prikazana, posvećena Bogu, određena za velike stvari, za ostvarenje Božjega plana o spasenju čovjeka. Kad čitamo one nadahnute tekstove Svetoga Pisma, koji govore o Mariji, onda nam i današnji spomendan postaje tako jasan, rječit. Radi se o velikoj tajni utjelovljenja, u koju je i Marija svim svojim bićem bila uvučena. Crkva joj stoga u svom Časoslovu danas sva radosna pjeva:

Djevojčice ti bez ljage,
Bjelòkosni dome Božji,
Šatore i kućo sveta,
Duhom Svetim pozlaćena.

Ljubavi si čudo pravo,
Zrcalo si svega dobra,
Zora Sunca presjajnoga,
Sjemena božanskog škrinja.

U našim južnim krajevima, osobito u Splitu na Dobrome, pa u Zadru, Dubrovniku i tolikim drugim dalmatinskim gradićima i selima danas se veoma svečano slavi blagdan Gospe od zdravlja. To posve odgovara zazivu Gospi u Lauretanskim litanijama: »Zdravlje bolesnih, moli za nas!«

Blagdan Gospe od Zdravlja, kojoj su u krajevima negdašnje Mletačke Republike bile podignute brojne crkve, crkvice i kapele, vezan je s jednim događajem. Kad je god. 1630. na području Mletačke Republike harala strašna kuga, koja je u samoj Veneciji pokosila 80.000 života, mletački se Senat obratio Gospi za pomoć. Učinjen je zavjet baš na današnji dan god. 1631., da će Gospi, ako prestane kuga, podići crkvu. Kuga je prestala, a zavjet je ispunjen. Podignuta je god. 1687. velebna crkva »Madonna della salute«, koju i danas svaki posjetnik Venecije može posjetiti. Pobožnost prema Gospi od zdravlja došla je iz Venecije i u naše južne krajeve.

Bolest nam je i danas čest gost i bit će do konca svijeta. U bolesti čovjek trpi, na osobit način osjeća svoju ograničenost, nemoć, slabost i zato mu je potrebna moralna snaga. Nju će dobiti moleći, dobit će je i po Marijinu zagovoru, koji je moćan. Iz Svetoga Pisma znamo da ni jedna dobro obavljena molitva ne može biti uzaludna. Bog se vezao da će nas uslišati, a on je vjeran i ne može se iznevjeriti svome obećanju. No, to je uslišanje ne po našoj volji i našem shvaćanju, već po Božjem, koji »onima što ga ljube sve upravlja na dobro«, koji će nas uslišati u svemu što će nam biti na spasenje.

Zato je opravdano moliti i za zdravlje i to po zagovoru Gospe od zdravlja, no s potpunim predanjem u Boga, onako kako je to molio Isus u Getsemaniju: »Oče; Ako hoćeš, otkloni ovaj kalež od mene! Ali neka ne bude moja, nego tvoja volja!« (Lk 22, 42). Lijepo je da se u našim južnim krajevima za blagdan Gospe od zdravlja mnogi ispovjede i pričeste. Ti su sakramenti najbolji lijek protiv naših slabosti. Od njih dobivamo izvanrednu duhovnu snagu. Blagdan Gospe od zdravlja, kad se vjernici u većem broju no obično okupljaju, valja pastoralno dobro iskoristiti, da ih se tom zgodom pouči o vrijednosti molitve, sakramenata, o Gospinu zagovoru, koji nam je tako potreban.

Sjećam se dobro, dok sam bio u Dubrovniku, kako se današnji Gospin blagdan u katedrali slavio. Takve veće ili manje proslave unosile su u našu sivu svagdašnjicu uvijek radosti, poleta, nekog svečanog raspoloženja, što je sve čovjeku potrebno. No davale su nešto još daleko više: nutarnju utjehu u vjeri da nam je Marija duhovna majka i zagovornica, zvijezda u tamnoj noći, utočište u našoj grešnosti, zdravlje u bolesti. Zato smo njezine spomendane, blagdane i svetkovine tako rado i slavili te slaveći rasli u vjeri i nadi, koje ne varaju.

MOLITVA

Častimo, Gospodine, slavni spomendan presvete Djevice Marije; molimo, po njezinu zagovoru, da i mi zavrijedimo primiti od punine Tvoje milosti. Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI MAVRO, POREČKI BISKUP

Opstojnost jednog biskupa i mučenika u Poreču po imenu Mavro izvan svake je sumnje. Za to jamči natpis pod velikim oltarom Eufrazijeve bazilike u Poreču, sagrađene u VI. stoljeću, koji glasi: »Hoc cubile sanctum confessoris Mauri nibeum continet corpus; haec primitiva eius oratibus reparata est ecclesia; hic condigne translatus est, ubi episcopus et confessor est factus, ideo in honore duplicatus est locus«.

Uhrvatskom prijevodu: »Ovo sveto počivalište sadrži tijelo ispovjedaoca Mavra; ovo je prvotna njegovim zagovorom obnovljena crkva; ovamo, gdje je postao biskup i ispovjedalac, bio je dostojno prenesen; zbog toga je ovo mjesto dvostruko u časti.« Taj se latinski natpis nalazi na jednoj velikoj ploči iz grubog vapnenca. Delehaye i drugi odličniji učenjaci stavljaju taj natpis u razdoblje između V. i VI. stoljeća, kao i stari epigraf iste vrste pronađen na ruševinama jednoga zida biskupske palače, a koji glasi: »Cuius victricia membra a nunc requiescunt intra muros huius civitatis Parent.« — »Čiji pobjednički udovi odsada počivaju unutar zidina ovoga grada Poreča« — a koji se također odnosi na biskupa Mavru.

On je bio biskup u Poreču u IV. stoljeću i to kao »confessor« — a što ne isključuje i mučeništvo pod Dioklecijanom, jer su se tako nazivali mučenici u V. i VI. stoljeću, dakle, u doba iz kojeg potječu spomenuti natpisi u Poreču. Na prekrasnom mozaiku u apsidi Eufrazijeve bazilike sv. Mavro je prikazan s mučeničkom krunom u ruci. On

je bio po tadašnjim rimskim zakonima pokopan na jednom groblju izvan grada, no dva stoljeća kasnije biskup Eufrazije ga je zbog razloga sigurnosti dao prenijeti u grad, u svoju baziliku.

Papa Ivan IV. (640—642.), rodom Dalmatinac, poslao je opata Martina u Dalmaciju da otkupi kršćanske robove i prenese relikvije domaćih sve-

taca-mučenika u Rim. Da bi im pružio dolično počivalište, pretvorio je oratorij sv. Stjepana, uz lateransku krstionicu, u kapelu sv. Venancija. Papa je tamo dao izraditi i mozaike, što se čuvaju još i danas. Od osam osoba što su na njima prikazane,

svi s knjigom u ruci, prvi je s lijeva biskup, odjeven u tamnu planetu i palij, s imenom svetoga Mavra.

Delehaye misli da svečeve relikvije, prenesene jednom iz Poreča u Rim, više odande nisu micane. Drugi, naprotiv, misle da je onamo bila prenesena samo neka relikvija; ili: kad je nestalo opasnosti, da su sve relikvije vraćene u njihovu domovinu: »hic condigne translatus et« — ovamo dostojno prenesen — odnosilo bi se upravo na taj povratak.

Sve tamo od X. stoljeća pa dalje u Poreču se nalaze svjedočanstva što govore da Poreč posjeduje relikvije svoga svetog zaštitnika. Jedna diploma cara Otona II. od 7. lipnja 983. godine govori da u bazilici u Poreču počiva tijelo sv. Mavra. Jedna kronika Ivana Đakona govori o posjetu što ga je god. 1.000. učinio dužd Pietro Orseolo II. oratoriju sv. Mavra, što bi bilo svakako nevjerojatno, da nije bio uvjeren da se ondje nalazi svečevo tijelo. Te su relikvije kasnije doživjele još razne peripetije, pljačkane su, prenašane, vraćane djelomično i napokon god. 1934. konačno. Od tada počivaju unutar umjetnički izrađenog kovčežića iz srebra i zlata u porečkoj katedrali-bazilici.

Sveti Mavro je zaštitnik grada i biskupije Poreč, koja je danas ujedinjena s biskupijom Pule. U Poreču se veoma svečano slavi 21. studenoga.

22. studenoga

SVETA CECILIJA, DJEVICA I MUČENICA

Sveta Cecilija je jedna od najznačajnijih figura ranoga kršćanstva. Srednjovjekovni pisac Jakov da Voragine u svom djelu »Flos sanctorum« u imenu Cecilije gleda nebeske ljiljane — Coeli lilia. Pa ipak kritični povjesničari u vezi života svete Cecilije stavljaju mnoge poteškoće, dakako ne moralne prirode, već što je legenda, a što stvarnost? Unatoč tome kod obnove kalendara spomendan je sv. Cecilije ostao i to kao obavezan. Hagiografi kažu da bi bez nje, koju glazbenici štuju kao svoju zaštitnicu, naš kalendar ostao siromašniji.

Što se tiče sv. Cecilije, sigurne su i rječite barem dvije činjenice: prva je naslov bazilike sv. Cecilije, koji je veoma star; datira sigurno iz vremena prije Milanskoga edikta, dakle, prije 313. godine. Blagdan se svetice slavio u njezinoj bazilici u Trastevere — rimskoj četvrti — već godine 545.

Druga je činjenica također veoma značajna, a ta je da je bila pokopana u Kalistovim katakombama i to na počasnom mjestu, uz takozvanu »Kriptu papa«. Kasnije je njezino tijelo papa Paskal I., koji je bio veoma pobožan prema svetici, dao prenijeti u kriptu bazilike u Trastavere.

Koncem XVI. stoljeća sarkofag je sv. Cecilije ponovno otvoren, a tijelo pronađeno u još dosta očuvanu stanju, obučeno u odjeću iz svile i zlata. Tada je slavni kipar Maderna isklesao poznati svetičin kip u mramoru, koji je vjerna reprodukcija

— kako se pripovijeda — pogleda i položaja tijela svete mučenice. Kopija toga kipa nalazi se još i danas u Kalistovim katakombama, podsjećajući tako da je svetičino tijelo najprije ondje počivalo.

U legendarnom opisu mučeništva sv. Cecilije, koji je nastao dosta kasno, ona se uzvisuje i slavi kao najsavršeniji uzor kršćanske žene, koja je iz ljubavi prema Kristu ispovijedala djevičanstvo i podnijela mučeništvo.

Legenda kaže da je Cecilija bila plemenita roda, bogata, da je svaki dan išla na misu, koju je u katakombama pokraj Apijeve ceste služio papa Urban. Putem su je čekali brojni siromasi, prema kojima je uvijek bila milostiva i darežljiva srca. Kad su je dali za zaručnicu Valerijanu, na dan zaruka, »dok su odzvanjali glazbeni instrumenti, ona je u srcu pjevala samo Gospodinu.« Odatle je došlo i do toga da su je kasnije glazbenici izabrali za zaštitnicu. Prije nje se slavio zaštitnik glazbe sv. Ivan Krstitelj, čiji je otac Zaharija kod njegova rođenja zapjevao svoj kantik »Benedictus«.

Kad je Cecilija prema legendi postala Valerijanova žena, rekla mu je prve noći: »Neka me ne dotakne nijedna profana ruka, jer mene štiti anđeo. Ako me budeš poštivao, on će te ljubiti, kao što ljubi i mene.« Valerijan se tada pokorio Cecilijinu savjetu, dao poučiti u vjeri i krstiti od pape Urbana te je onda skupa s Cecilijom i svojim bratom Tiburcijem podnio mučeništvo. Iako baš u takvom obliku izvještaj je samo pobožna legenda, to ipak postoje povijesne osobe i to mučenici Valerijan i Tiburcije, koji su pokopani u Pretestatovim katakombama.

Prema legendarnom opisu muke Cecilija je bila osuđena na smrt i to tako da joj se odrubi glava. Krvniku to nije uspjelo učiniti ni s tri udarca. Cecilija je tada zamolila da prije smrti smije još vidjeti papu Urbana. U očekivanju toga posjeta kroz tri dana je nastavila ispovijedanjem kršćanske vjere. Ne mogavši je više ispovijedati riječima, izrazila je prstima svoju vjeru u jedinoga trojstvenoga Boga. I upravo ju je u tom položaju i ovjekovječio slavni majstor Maderna.

Eto, to bi bilo sve o svetoj Ceciliji, nešto iz povijesti njezina kulta, a nešto iz legende.

MOLITVA

Gospodine, pristani uz naše zazive i po zagovoru svete Cecilije usliši naše molitve! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

ANTIFONE

Djevica Cecilija vazda je u svom srcu nosila Kristovo Evanđelje; ni danju ni noću nije prestajala o Bogu govoriti i njemu se moliti.

Kad je već svanulo, Cecilija usklikne i rekne: »O vojnici Kristovi, odbacite djela tame i obucite se oružjem svjetla!«

23. studenoga

SVETI KLEMENT I., PAPA I MUČENIK

Da bismo bolje shvatili povijest Crkve, korisno je uočiti i fenomen »kontestacije« — osporavanja, koji je kao pojam nov, ali kao stvarnost u Crkvi prisutan sve tamo od njezina početka. Uvijek je u Crkvi bilo ljudi koji su smatrali da su pozvani »rasuđivati«, pokazivati na onaj jedini »pravi« put, izvan kojega drugoga nema, koji su sve oko sebe smatrali zaprekom napretka u Crkvi, a na taj način u Crkvu unosili smutnje, razdore, stranke, svađe i ostale ljudske slabosti. Uvijek je bilo ljudi koji su smatrali da su za neke službe i odgovorna mjesta u Crkvi prikladni samo oni koji odgovaraju njihovim predodžbama, dok su druge, što su izlazili iz tih okvira, smatrali nepoželjnima i štetnima po opće dobro, pa su ih osporavali i nastojali onemogućiti. Stoga bi se ljuto varao onaj koji bi mislio da povijest Crkve bijaše uvijek mirno more. Ne, nije tako bilo, lađa Crkve često je plovila i plovi uzburkanim morem.

Za jedan veoma bučan slučaj osporavanja u Crkvi znamo već u I. stoljeću, i to u Korintu. Taj je slučaj mogao imati preteške i nesagledive posljedice, da nije svojom mudrošću, ljubavlju, ali i odlučnošću, intervenirao svetac koga danas slavimo, sveti Klement, koji je kao treći Petrov nasljednik potkraj I. stoljeća upravljao Rimskom Crkvom. I, hvala Bogu da je taj svetac, koji je u ono doba nosio najveću odgovornost za Crkvu, odmah i intervenirao. Bio je budan i neustrašiv pastir, koji se nije bojao preuzeti na se odgovornost.

Kako nas izvješćuje sv. Irenej, Klement je bio četvrti rimski biskup, nakon Petra, Lina i Anakleta. Bio je na čelu Rimske Crkve od god. 92. do 101. Podrijetlom je bio Židov iz dijaspore, a po kulturi Helen. Nije nam poznato gdje je i kako došao u dodir s kršćanstvom. Sv. Pavao doduše u Poslanici Filipljanima piše o nekom Klementu kao o »svom suradniku«, no to je ipak i odviše malo, da bi toga Pavlova suradnika mogli poistovjetovati s kasnijim papom Klementom. Tradicija je starih kršćanskih pisaca složna u tome da je Klement bio apostolski učenik, čak i u izravnim vezama sa svetim Petrom.

O pontifikatu pape Klementa, osim onoga iz njegove Poslanice Korinćanima, nemamo nikakvih drugih podataka. Umro je vjerojatno na Istoku, na Kersonezu, kamo je bio prognan.

Njegova ličnost i njegov veliki autoritet proizlazi iz Poslanice, što ju je između god. 96. i 98. upravio u Korint. Bilo je to baš malo nakon drugog progonstva kršćana pod carem Domicijanom. Od tog je progonstva mnogo pretrpjela i Rimska Crkva, koju je u tim teškim i kritičnim časovima podržavao njezin revni biskup Klement. I gle, kad se progonstvo smirilo, oborila se na Crkvu u Korintu ne manja oluja, no ovaj put iznutra. Takve su bure još neugodnije i opasnije. To dobro znamo iz vlastitog iskustva u našoj mjesnoj Crkvi.

Predmet spora u Korintu sastojao se u tome što je šačica mladih bunila mjesnu kršćansku zajednicu protiv zakonito postavljenih svećenika. Osporavatelji zakonite vlasti u Crkvi činili su svoj razorni posao vjerojatno iz zavisti, interesa ili nekih drugih nečasnih motiva. Žalosno je bilo to što

su ti nepozvani glasnogovornici uspjeli zavesti jedan broj vjernika na svoju stranu, što je dakako crkvenu zajednicu u Korintu dovelo do veoma teškog stanja. To je išlo čak tako daleko da je prijetio i bio već na pomolu raskol.

O svemu tome bio je u Rimu kao prvi autoritet Crkve obaviješten i papa Klement. On je smatrao svojom dužnošću da umiri duhove te ponovno uspostavi mir i red. Stoga je Crkvi u Korintu uputio svoju Poslanicu, koja je puna i dobrote i čvrstoće. Poslanicu je uručio trojici pouzdanih ljudi: Klaudiju, Valeriju i Fortunatu, koji su se dali na ne baš lagan i kratak put iz Rima čak u Korint. Strepeći pomalo i za te pismonoše te nadajući se u sretan ishod njihova putovanja, Klement je ovako zaključio svoju Poslanicu: »Vratite ih natrag brzo s mirom kao glasnike radosti, da nam što prije jave o miru i slozi, što ih tako zazivamo i želimo, da bismo se mogli radovati i mi zbog uspostave reda među vama.«

Klement se u pismu protiv uzročnika nereda u Korintu ne služi baš nekim baršunastim riječima, jer je i on dobro znao da na ljutu ranu valja staviti ljutu travu. On zato piše: »Ustadoše nečasni protiv časnih ljudi, neslavni protiv slavnih, bezumni protiv mudrih, mladi protiv starih. I zbog toga su tako daleko pravda i mir, jer je svak napustio strah Božji te je potamnila vjera u njega; nitko više ne koraca po normama njegovih zapovijedi, niti se ponaša na način dostojan Krista, već svatko ide za željama svog zloga srca, što je začelo onu opaku i bezbožnu zavist, zbog koje u svijet uđe smrt.«

Izrekavši te oštre i odlučne riječi, Klementova se ruka što piše ublažuje. Čini to jer se boji da njegove riječi ne bi još ljućom učinile ranu osporavatelja. Zato sada nakon žigosanja bira drugi put, sada želi uvjeravati, pa stoga ovako piše:

»Predragi, te vam stvari pišemo ne samo da vas opomenemo, već da ih dozovemo u svijest i samima sebi, jer smo i sami na istoj areni i jer nas čeka isto natjecanje.

Napustimo stoga isprazne i nekorisne pretjerane brige te uđimo u slavnu i časnu normu naše tradicije!

Pogledajmo što je lijepo, ugodno u očima Onoga koji nas je stvorio!

Uprimo pogled u Kristovu krv te spoznajmo kako je dragocjena za Boga, njegova Oca, jer je čitavom svijetu donijela milost pokajanja.

Gajimo osjećaje poniznosti, odbacujući u stranu svaku nadutost i ludost i srdžbu, sjećajući se naročito riječi što ih je izrekao Gospodin Isus, da nas pouči u odmjerenosti i plemenitosti. Sjedinimo se s onima što slijede mir s pobožnošću, a ne s onima što hoće mir s licemjernošću.

Krist je svojina onih poniznih, a ne onih što se podižu na njegovo stado.«

Kad čitamo te Klementove, nama vremenski tako daleko napisane riječi, možemo se ispuniti ponosom zbog naše tradicije, koja je tako stara, a ujedno tako živa i sadržajna, da nam i danas može služiti kao duhovna hrana, da nas može i danas odgajati u našemu kršćanskom životu. Ono što mi ispovijedamo danas, ispovijedao je i sv. Klement i toliki drugi već prije 1900 godina. Ono za što se

oni boriše, oko čega su nastojali, to isto i mi danas činimo. Zato su duhovni i pastoralni spisi već prvih kršćanskih pisaca, tako zvanih apostolskih Otaca, odlično duhovno štivo i za nas danas.

Uvjeravajući Korinćane o onome jedino ispravnom, sveti Klement Rimski ukazuje na Kristovu poniznost, koja je najjači zov za svakoga. Osporavatelje poziva na obraćenje poniznomu Kristu, a njemu se obratiti znači vladati se kao i on, koji je blag i ponizan srcem.

No evo samih Klementovih riječi: »Častimo Gospodina Isusa Krista, čija je krv dana za nas; poštivajmo one koji nas vode, poštivajmo starije, odgajajmo mladež za stegu i strah Božji, upućujmo naše žene prema dobru!

Nek one pokazuju ljubazne običaje čistoće, neka daju dokaz svoje spremnosti na blagost, neka šutnjom objavljuju umjerenost svoga jezika, nek vrše djela ljubavi na jednak način prema svima što se boje Boga!

Neka naši sinovi sudjeluju u poučavanju prema Kristu; neka nauče kakvu snagu ima kod Boga čista ljubav, kako je ljubav prema njemu lijepa i velika te kako spasava sve one što u njemu žive sveto, u čistoći misli.«

Sve te opomene, sva ta pouka prema svečevu pisanju imaju svoj smisao u Kristu. Takav valja biti jer nas tako Krist uči i riječju i primjerom. Poučavati se po Kristu i prema Kristu znači biti onakav kršćanin kakvog nam je Krist sam ocrtao.

Vrijednost je Klementove Poslanice Korinćanima i u tome što daje jasnu nauku o hijerarhiji u Crkvi. Samo tako će se Korinćani, ali ne samo oni,

već i mi danas vratiti k miru te izbjeći štetna osporavanja koja toliko koče razvoj i napredak Crkve.

Sv. Klement piše: »Apostoli su od našeg Gospodina Isusa Krista primili dobru vijest za nas; Isus Krist je bio poslan od Boga.

Krist je, dakle, od Boga, a apostoli od Krista; prema tome jedan i drugi određeno dolaze od Božje volje.

Primivši naloge, postavši sigurni o uskrsnuću Gospodina našega Isusa Krista, pouzdavajući se u Božju riječ, potvrdom Duha Svetoga pođoše naviještati radosnu vijest da se približava Božje kraljevstvo.«

Za sv. Klementa, koji je bio daleko bliže apostolima, negoli mnogi današnji samozvani tumači obnove i koncilskog duha, hijerarhija bilo kojeg stupnja ne potječe od izaslanstva jedne zajednice, zato je nijedna zajednica vjernika i ne može maknuti.

On piše: »Oni koji su bili postavljeni od apostolâ ili susljedno od drugih odličnih ljudi, s odobrenjem cijele Crkve, i koji su na besprijekoran način služili Kristovu stadu s poniznošću, vedro i bez niskosti, postigavši dobro svjedočanstvo od sviju, u mnogim okolnostima, njih vjerujemo da nije pravo ukloniti s njihove službe.«

Svoju misao o tom pitanju sv. Klement još jače naglašava govoreći ovako: »Dragi moji, sramotno je, veoma sramotno i nedostojno čudorednog ponašanja, prema Kristu, čuti da se veoma solidna i stara crkva u Korintu, zbog jedne ili dvije osobe podigla protiv prezbiterâ — svećenikâ.

I taj glas nije došao samo k nama, nego i k onima koji su drukčije vjere od naše; i tako se s jedne strane zbog vaše bezumnosti nanose pogrde Gospodinovu imenu, a s druge opet stvara se opasnost po vas same.«

Tako je ta neugodna afera urodila dvostrukom sablazni: unutar i izvan Crkve u Korintu. A tko daje sablazan, mora to i popraviti. Jedinstvo i mir nisu dobra koja bi se mogla olako i bez kazne proigrati. Zato i papa Klement u svojoj Poslanici izričito traži da se krivcima naloži primjerena pokora.

»Vi, dakle, koji ste dali povod buni, podložite se svećenicima te kao pokoru primite od njih prijekor, sagibajući koljena svoga srca!

Naučite se pokoravati, odlažući drsku i oholu okorjelost vašega jezika; bolje, je naime, za vas da budete maleni te u broju Kristova stada, nego li isključeni od njegove nade.«

A sada se može pitati da li su tako jasne i odlučne riječi pape Klementa potigle željeni učinak? On sam se nadao da će njegov zahvat poslužiti dokrajčenju razdora, no kao čovjek realist, poznavajući dobro ljudsku tvrdoglavost, nije isključivao ni drugu protivnu mogućnost. To naslućujemo iz završnih riječi njegove Poslanice, gdje kaže i ovo: »Ako tko ne posluša Božje riječi izrečene preko nas, neka zna da će na se navući krivnju i ne baš tako malu pogibao. A mi ćemo biti nevini od toga grijeha te tražiti da Stvoritelj svemira neokrnjenim sačuva broj svojih odabranika, koji se povećava svuda po svijetu posredstvom

njegova ljubljenoga Sina Isusa Krista, po kojem nas je pozvao iz tame u svjetlo, iz neznanja na spoznaju slave njegova imena.«

MOLITVA

Svemogući vječni Bože, čudesnom svojom moći očituješ se u svim svojim svecima. Daj nam radosno proslaviti obljetnicu mučeništva svetog Klementa! On je bio svećenik i mučenik Tvoga Sina, i svjedočanstvom je svoga života potvrđivao što je otajstveno slavio, a primjerom pokazivao što je naučavao ustima. Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI KOLUMBAN, OPAT

Zahvaljujući djelovanju apostola Irske sv. Patriciju te drugim irskim monasima, osobito sv. Kolumbi i svetoj Brigidi, Irska — zeleni otok — postade i otokom svetaca, kršćana veoma stroga života, apostolâ i misionara. Bilo je to providencijalno za evropski kontinent, jer kad su Evropu za seobe narodâ preplavili barbari, kad se među preostalim kršćanima pojaviše i krive nauke, prava duhovna suša i zahirenost, s otoka svetaca dođoše nove, mlade, svježe duhovne sile, koje stari kontinent zadahnuše novim životom.

Irski su misionari pošli drugim smjerom nego njihov apostol sv. Patrik, koji im je došao iz Velike Britanije. Oni su pošli prema Engleskoj, Normandiji, Franačkoj, Njemačkoj, Italiji. Pa premda su dolazili iz evropske zemlje, koja je prostorno

najudaljenija od Rima te premda su imali različite religiozne tradicije i obrede, irski su monasi u Evropi bili najposlušniji Papi.

Nitko im to u povijesti nije priznao kao papa Ivan Pavao II. u svojoj homiliji, u srcu Dublina, u Phoenix parku, 29. rujna 1979. Papa im je tom zgodom rekao: »Kao sveti Patrik i ja sam čuo 'glas Irske', koji me zvao i došao sam vam, svima vama u Irsku. Od najprvih početaka svoje vjere Irska je bila povezana s Apostolskom stolicom u Rimu. Stare uspomene svjedoče da je vašeg prvog biskupa Paladija poslao u Irsku papa Celestin i da je sv. Patrika, Paladijeva nasljednika, 'u vjeri učvrstio' papa Leon Veliki.

Od izreka što se pripisuju Patriku glasovita je ona upravljena 'crkvi Iraca, štoviše Rimljana', označujući im kako će moliti da budu 'kršćani kao što su to Rimljani'. To jedinstvo ljubavi između Irske i svete Rimske Crkve ostalo je nepovredivo i neslomivo kroz vjekove. Vi irski katolici prihvatili ste i ljubili jedinstvo i mir Katoličke Crkve, cijeneći ga iznad svakog drugog blaga ove zemlje. Vaš je narod tu ljubav prema Katoličkoj Crkvi, kamo god je dospio, u svakom razdoblju vaše povijesti, širio. To je bilo djelo prvih redovnika i misionara u mračnim razdobljima Evrope, onih što su se uspjeli spasiti u progonstvima, izgnanika i misionara — ljudi i žena — prošloga i sadašnjega stoljeća.

Došao sam k vama kao rimski biskup i pastir opće Crkve, da s vama proslavim to jedinstvo u euharistijskoj žrtvi, ovdje u Dublinu, glavnom gradu Irske, prvi put u povijesti vaše zemlje. U ovaj

čas moj položaj hodočasnika zbog Krista u ovu zemlju, iz koje su se toliki drugi hodočasnici zbog Krista, hodočasnici za Krista, razgranali po Evropi, obje Amerike, Australiji, Africi i Aziji, omogućuje mi doživljaj velikog ganuća. Ovdje se nalazim u društvu tolikih stotina tisuća Iraca, ljudi i žena, razmišljajući koliko se puta kroz stoljeća u ovoj zemlji slavila Euharistija . . .«

Već iz tog dijela — zapravo uvoda u homiliju vidi se koliko papa Ivan Pavao II. voli Irce i zašto ih voli. Irci su prvi evropski narod, iako se jedan drugi veći narod diči nazivom »najstarije kćerke Crkve«, koji je primio kršćanstvo već sredinom V. stoljeća, dakle, prije Francuske. Kad govorimo o pokrštenju današnjih evropskih naroda, Irska vremenski stoji na prvome mjestu, no jer se radilo o jednom malom narodu, to se nije toliko naglašavalo. Sada sâm Papa to naglašava pred cijelim svijetom. I mi Hrvati, kao pripadnici jednoga malog, često zapostavljenog naroda, možemo se tolikom priznanju Irskoj samo radovati. U nj Papa uključuje sve one male narode koji su isto tako Petrovoj stolici i u najtežim uvjetima uvijek bili najvjerniji.

Bilo je mnoštvo misionara, što su u Evropi VI. i VII. stoljeća, pa i kasnije, pripadali takozvanoj irskoj dijaspori. Tako se, na primjer, u Italiji gotovo svaka pokrajina još i danas diči kojim svecem iz plejade starih irskih misionara. Dosta je navesti svetoga Orsa u Aosti, svetoga Frediana u Lucci, svetoga Catalda u Tarantu, svetoga Donata u Fiesole, svetoga Emilijana u Faenzi, svetoga Folca u Piacenzi. No prvi i najslavniji je od tih

irskih misionara današnji svetac sv. Kolumban. On je u povijesti označen kao »div evropskog formata«. Stoga nije čudo da samo u Italiji desetak mjesta nose njegovo ime.

Kolumban se rodio sredinom VI. stoljeća u irskoj pokrajini Leinstar. Humanističke i teološke nauke svršio je pod vodstvom svetog Comgalla u samostanu Bangor, na sjeveru Irske. I sam je prihvatio monaški život te kao misionar pošao na evropsko tlo. S njim je pošla i grupica njegovih učenika, koji su posvuda širili monaški život, i to irskoga tipa. Tako je sv. Kilijan pošao u Arras, u Galiju, sv. Gal na Bodensko jezero, gdje je utemeljio glasovitu opatiju, koja se po njemu zove te mu je ovjekovječila ime, sv. Rombold u Malines, u Belgiju, sv. Livin u Gand, isto u Belgiju te sv. Virgilije čak u Salzburg.

Sveti Kolumban je kao mladić prošao kroz najstrožu monašku školu pod pravilom sv. Comgalla. U njoj je išao iz pokore u pokoru, s otoka na otok, jer su se najglavniji samostani u Irskoj nalazili na pojedinim otocima usred jezerâ. U samostanu Bangor bio je prije puta u Evropu i sam duhovni učitelj mladih redovnika kroz desetak godina.

Kolumbanove putove po Evropi teško je pratiti i povjesničarima stručnjacima. On je promijenio mnogo mjesta i osnovao brojne samostane, ali ono što se nigdje nije mijenjalo, bila je stega i najveća strogost života. Strogost neka osvijetle samo ovi podaci: Za jednostavno ispuštanje jednoga »amen« u koru bijaše kazna od 30 udaraca. Neumjerenost u jelu plaćala bi se sedmicom dana posta o kruhu i vodi. A postovi i stega bijahu svakidašnja praksa.

Sv. Kolumban je osnovao prve samostane u Luxeuilu i u Fontainesu, u Burgundiji, zatim Faremoutiers i Jouarre. Napokon je prešao Alpe te došao u Italiju. Pred njim je već išao glas o njegovoj mudrosti i svetosti. Ispočetka je bio savjetnik langobardskih kraljeva, no kasnije im se zbog svog protivljenja arijanskoj herezi zamjerio. Zato je ostavio Lombardiju te se preselio u ligurske Apenine između Genove i Pavije.

Ondje je svojim rukama, u već veoma poodmakloj dobi, sagradio crkvu i samostan Bobbio, gdje je i umro god. 615. Taj je samostan postao jedan od centara zapadnoga monaštva. Obnova monastičkoga života, koju je poduzeo sv. Kolumban, uz početne uspjehe kasnije se zbog pretjerane pokore i strogosti nekako ukočila. Njegovo pravilo, koje nije posjedovalo onu odmjerenost jednoga sv. Benedikta, nije ni moglo doživjeti istu dugovjekost kao benediktinsko.

Unatoč tome moramo priznati istinsku veličinu sv. Kolumbana, no svaka je ljudska veličina — pa i svetačka — ograničena i po svojoj biti nužno relativna. Sv. Kolumban je bio misionar koga je pokretao istinski apostolski duh i velika ljubav prema Bogu i prema duhovnom dobru čovjeka. Bio je snažna ličnost. To neka osvijetli ova zgoda. Zbog svoje neslomljivosti istjerala ga je iz Luxeuila baka veoma mladoga burgundskoga kralja Thierria, koji je naslijedio velikodušnog i širokogrudnog Gontrana. Kolumban je prije ukrcavanja iz Nantesa svojim monasima napisao veoma lijepo pismo, puno snažnih misli, među inim i ovo: »Ako nekome oduzmete slobodu, oduzeli ste mu i dostojanstvo.«

Sveti Kolumban je bio veoma dubok i duhovan čovjek. O tome svjedoče njegove Pouke, što su kasnije ušle u blago Latinske patrologije. Njegove su pouke nadahnute Svetim Pismom. Tako već kod njega na temelju biblijskih tekstova nalazimo veoma lijepih misli o Srcu Isusovu, barem uključno. Polazeći od ovih tekstova: »O svi vi koji ste žedni, dođite na vodu; ako novaca i nemate, dođite! Bez novaca i bez naplate kupite vina i mlijeka!« (Iz 55, 1). »Ako je tko žedan, neka dođe k meni; i neka pije tko vjeruje u me!« (Iv 7, 38), Kolumban iznosi ove lijepe misli:

»Ljubljena braćo, ako vaša duša žeđa za božanskim izvorom, o kojem ću vam govoriti, potičite tu žeđ, a ne gasite je! Pijte, no ne budite zasićeni! Jer nas životvorni izvor poziva i zdenac života kaže: Neka onaj koji je žedan dođe k meni i pije! Pije što? Čujte! Prorok vam kaže, sam izvor to ovako tumači: 'Oni su me napustili, mene, izvor života, govori Gospodin' (Jer 2, 13). Gospodin sam, Isus Krist naš Bog, je dakle vrelo života, i zato nas poziva da ga pijemo. Pije ga tko ga ljubi; pije ga onaj koji se nasićuje Božjom riječju, ljubi ga i želi; pije ga onaj koji gori od ljubavi prema mudrosti . . .

Vidite odakle izvire taj izvor: on dolazi odakle je sišao Kruh, jer Kruh i izvor su jedno: jedini Sin, naš Bog, Isus Krist Gospodin, za kojim uvijek mora žeđati. Čak i ako ga blagujemo i svojom ljubavlju upravo gutamo, naša nam želja još uvijek uzrokuje žeđu za njim. Kao vodu s izvora, pijmo ga bez prestanka beskrajnom ljubavlju, pijmo ga svom svojom pohlepom i naslađujmo se

njegovom slatkom blagošću! Jer Gospodin je blag i dobar. Bilo da ga blagujemo ili pijemo, uvijek ćemo za njim gladovati i žeđati, jer on je hrana i pilo apsolutno neiscrpivo. Kad ga blagujemo, ne biva potrošen; kad ga pijemo, ne iščezava; jer naš je Kruh vječan i naš je izvor vjekovit, naš slatki izvor. Odatle ova prorokova riječ: 'Svi vi koji ste žedni, dođite na vodu' (Iz 55, 1). On nje, uistinu, izvor žednih, a ne zasićenih. Žednih, koje drugdje proglašava blaženima (Mt 5, 6), on ih poziva: one koji nikad nemaju dosta za piti, no koji imaju to veću žeđ što ga više piju.

Braćo, izvor mudrosti, Božju Riječ na visinama (Eccl 1, 5), želimo je, tražimo je, ljubimo je: u njoj su skrivena, kako kaže Apostol, sva blaga mudrosti i znanja (Kol 2, 3); i ona poziva one koji su žedni da crpe. Ako si žedan, pij na izvoru života; ako si gladan, jedi Kruh života! Blaženi oni koji gladuju za tim Kruhom i žeđaju za tim izvorom! Oni jedu i piju bez prestanka, a još će željeti piti i jesti. Kako je to dobro što se uvijek može jesti ili piti, a da se ne izgubi žeđ ni tek, što se neprestano može kušati ne prestajući za njim čeznuti. Kralj prorok to ovako izražava: 'Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin' (Ps 33, 9)«

Iako sv. Kolumban u tom tekstu nigdje izričito ne spominje Srce Isusovo, prema sveukupnoj kršćanskoj tradiciji znamo da je taj neiscrpivi izvor provreo na Veliki petak, kad je vojnik otvorio kopljem Isusovo Srce, a iz njega potekla krv i voda, simbol svih novozavjetnih dobara spasenja.

Na temelju teksta iz proroka Jeremije: »Ta, zar sam ja Bog samo iz blizine — riječ je Jahvina

— zar iz daljine nisam više Bog? Može li se tko skriti u skrovištima da ga ja ne vidim? — riječ je Jahvina. Ne ispunjam li ja nebo i zemlju?« (23, 23—24) — sveti Kolumban iznosi ove misli:

»Bog je posvuda, čitav, neizmjeran. Posvuda je bliz, prema svjedočanstvu što ga daje o samome sebi: Ja sam, kaže on, blizi, a ne daleki Bog. Bog koga tražimo ne stanuje, dakle, daleko od nas: mi ga imamo među sobom. On stanuje u nama kao duša u tijelu, a mi da smo za njega barem zdravi udovi, koje grijeh nije ubio... Pod tim uvjetom on, uistinu, stanuje u nama, on koji je rekao: 'Stanovat ću među njima i među njima hodati' (II Kor 6, 16). Ako nam on čini milost da stanuje u nama, mi smo po njemu istinski oživljeni, kao njegovi živi udovi. 'U njemu, kaže apostol, živimo, mičemo se i jesmo' (Dj ap 17, 28).

Ali tko može slijediti Svevišnjega sve do u njegov neizrecivi i neshvatljivi bitak? Tko će istraživati Božje dubine? Tko će se usuditi raspravljati o vječnom počelu svemira? Tko će se hvaliti da poznaje beskonačnoga Boga, koji sve ispunja i sve obuhvaća, sve proniče i sve nadilazi, sve grli, svemu izmiče, 'kojega nitko od ljudi nije vidio' (I Tim 6, 16) onakvim kakav jest? Neka, dakle, nitko ne bude preuzetan da istražuje Božju dubinu, 'što', 'kako' i 'zašto' njegova bića. Ono ne može biti ni izrečeno, ni istraženo, ni proniknuto. Vjeruj jednostavno, ali čvrsto, da je Bog onaj koji je bio i koji će biti, jer Bog je nepromjenljiv.

Tko je, dakle, Bog? Otac, Sin i Duh Sveti, Bog je jedan. Ne traži više o subjektu Boga! Neka oni koji žele saznati temelj stvari koje se odnose na

Boga, započnu s promatranjem naravnoga reda. Znanje o Presvetom Trojstvu s pravom se uspoređuje s dubinom mora, o kojem je Mudrost rekla: 'Temelj dubina, tko ga može dohvatiti?' Kao što je dno morâ nevidljivo čovjekovim pogledima, tako božansko Trojstvo ostaje nedohvatljivo ljudskom shvaćanju. Stoga, ako netko želi znati što mora vjerovati, neka si ne umišlja da to može učiniti više umovanjem nego vjerom, jer će se Božja mudrost, ako je tako budemo tražili, još dalje povući.

Istražuj, dakle, najvišu spoznaju ne raspravljajući, već provodeći savršen život, ne jezikom nego vjerom što provire iz jednostavnog srca, a nije rezultat učenih nagađanja. Ako neizrecivoga tražiš umovanjima, on će se još više udaljiti od tebe; ako to činiš vjerom, mudrost će se držati ondje gdje boravi: na tvojim vratima; a gdje se ona nalazi, može se i vidjeti ... Budući da je Bog nevidljiv, mi moramo u njega vjerovati; no ipak se Bog na neki način može i vidjeti čistim srcem.« Pri tom sv. Kolumban misli na Isusove riječi: »Blago onima koji su čista srca, jer će Boga gledati!« (Mt 5, 8).

MOLITVA

Bože, Tvojom je pomoću sveti Kolumban u sebi divno združio službu naviještanja Evanđelja i rad na promicanju monaškog života. Daj nam njegovim zagovorom i primjerom Tebe iznad svega tražiti i svom se dušom zalagati da se poveća narod što u Te vjeruje! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI SPES, BISKUP

Imena triju bogoslovnih kreposti: vjera, nada i ljubav, nosili su i neki sveci i svetice. Tako se u Rimu 1. kolovoza spominju tri mučenice, zvane Fides, Spes, Caritas, za koje hagiografi misle da su više simbolična nego stvarna imena, kao i ime majke tih mučenica Sofija, što na grčkom jeziku znači mudrost. Možda se radilo o neznanim mučenicama, pa im je kršćanska pobožnost dala krasna imena triju bogoslovnih kreposti i jedne ćudoredne. Nije to jedini takav slučaj. Poznat nam je i slučaj svete Četvorice okrunjenih. Radi se o mučenicima, kojih su imena bila nepoznata, pa su ih jednostavno tako nazvali, a ono »okrunjeni« znači palmom i slavom mučeništva.

Fides je ime jedne svete mučenice iz Agena, veoma poznato u pučkoj pobožnosti srednjega vijeka u Francuskoj. To ime i danas rado nose mnoge redovnice, kao i imena Spes i Caritas. Na hrvatskom imamo i narodna imena, koja isto označuju: Vjera ili Vera, Nada.

Danas slavimo ime sveca, koji nosi ime Spes, a ta riječ znači nada. To je u katoličkom kalendaru jedini slučaj da muškarac nosi takvo ime. Povjesničari misle ipak da je takvo ime u prvim vremenima kršćanstva morala nositi i koja druga osoba, i to u Spoletu, u Umbriji, gdje se slavi i sveti Spes. O današnjem svecu sačuvan je nadgrobni spomenik s natpisom njemu u čast, koji se još i danas čuva.

Spes, biskup lijepoga umbrijskoga grada Spoleta, vjerojatno se u tome gradu i rodio. To se za-

ključuje po tome što je upravo u Spoletu ime Spes bilo veoma poznato i prošireno. Spes je vršio biskupsku službu veoma dugo, 32 godine, u kojima je mnogo toga proživio i pretrpio. Bilo je dobra, no isto tako — ako ne i više — i zla. Sve je to dalo povoda da njegove sposobnosti, a još više kreposti, dođu na vidjelo, do izražaja. On je kao pastir duša morao u svim tim prilikama i neprilikama uvijek biti bliz svome stadu. Morao ga je poučavati, odgajati, braniti, što u VI. stoljeću — dok je još uvijek trajala seoba narodâ, navale barbara — i nije bilo baš tako lako.

Dan svečeve smrti znamo točno. To je današnji dan, ali godinu ne znamo točno. Stari natpisi na grobovima nisu bili tako precizni uvijek kao naši danas. Sveti Spes je bio pokopan u staroj crkvi sv. Petra u Spoletu. Tu je crkvu sagradio njegov prethodnik na biskupskoj stolici godine 419. Jedan dio relikvija svetoga Spesa prenesen je u ondašnju Francusku, u Aix-la-Chapelle a današnji Aachen u Njemačkoj. To govori o stanovitoj proširenosti njegova štovanja. Svečevo ime, koje označuje nadu, moglo je vjernike raznih krajeva sjedinjavati u zajedničkoj nadi u spasenje.

24. studenoga

SVETI KRŠEVAN, MUČENIK

»Evo pravoga mučenika, koji je za Kristovo ime krv svoju prolio; nije se bojao prijetnja sudačkih, i tako je ušao u kraljevstvo nebesko.«

Tako ulaznom pjesmom Zadrani slave danas blagdan svetog Krševana, latinski Krisogona, zaštitnika svoga grada. Koliko je taj svetac bio štovan i u općoj Crkvi, najbolji je dokaz da je njegovo ime ušlo u Rimski kanon mise. Zadrani su svom zaštitniku Krševanu podigli krasnu romaničku crkvu, koju je 4. svibnja 1175 posvetio prvi zadarski nadbiskup Lampridije. Zadarska je biskupija daleko starija. Spominjem to da nas ne iznenadi ime prvog zadarskog nadbiskupa. Biskupija u Zadru spominje se već god. 530. i 533. prigodom zasjedanja Crkvenoga sabora u Saloni. U doba provale Avara i Hrvata, Zadar ostaje pošteđen, pa se zato u crkvenom, političkom i narodnom pogledu bez prekida razvija. U njemu je bilo sjedište bizantskog carskog namjesnika. Zadarska je biskupija bila sredinom XII. stoljeća podignuta na nadbiskupiju i metropoliju za biskupe sufragane Osora, Raba, Krka i Hvara. Za biskupa Hvara samo do godine 1181. Jedni drže da je zadarska biskupija bila podignuta na nadbiskupiju god. 1145., tako, na primjer, poznati povjesničar i arheolog Don Frane Bulić, dok drugi drže da je to bilo godine 1154.

Zadar je svečanim euharistijskim slavljem dostojno proslavio 800. obljetnicu posvete crkve sv.

Krševana. Tom je zgodom zadarski nadbiskup Marijan Oblak u prigodnoj propovijedi ocrtao lik i štovanje svetoga zaštitnika grada Zadra. Iz te propovijedi donosimo u ovom prikazu neke podatke i misli, koji će nam pomoći da upoznamo i toga sveca.

Krševan, akvilejski mučenika iz IV. stoljeća, istaknuo se u doba Dioklecijanova progonstva beskompromisnom vjerom u Isusa Krista. Predaja ga povezuje sa Svetom Stošijom ili Anastazijom, mučenicom. Po toj predaji on joj je bio vjeroučitelj. Dok je Stošija bila u tamnici, Krševan ju je svojim pismima tješio i bodrio. Krševan je sam bio stavljen na veliku, životnu kušnju. Bio je nagovaran da se odreče vjere, da apostatira. Ako to učini, ponuđen mu je visoki, upravni položaj: prefektura i konzulat Rimske provincije. Krševan je odbio tu laskavu karijeru, samo da ne zaniječe sebe i ne pogazi svoje vjere. Najvjerojatnije na današnji dan, 24. studenoga, Krševan je zbog vjere bio smaknut. Odrubljena mu je glava.

Povijesno nije moguće utvrditi koje je godine tijelo sv. Krševana iz Grada, pokraj Akvileje, preneseno u Zadar. Po predaji to se dogodilo god. 649. Prvi povijesni spomen o crkvi svetog Krševana u Zadru imamo u ostavštini gradonačelnika — priora Andrije iz godine 918. Na temelju te oporuke sv. Krševan — tako se obično naziva njegova crkva — spominje se ravno prije 1057 godina. Tako je to bilo god 1975. Nema sumnje da je štovanje sv. Krševana u Zadru starije od te godine.

Kult sv. Krševana znači za vjerski, kulturni, društveni i politički život srednjovjekovnoga Za-

dra jedan snažan dinamizam, obogaćenje i svojevrstan duhovni procvat. U prvom je redu štovanje sv. Krševana obdarilo Zadar prekrasnom i skladnom crkvom, draguljem i ljepoticom romaničkog graditeljstva. Ona spada među najstarije i najljepše romaničke crkve u čitavoj našoj domovini. Uz crkvu se javlja naša najstarija, najuglednija i najdužeg vijeka benediktinska opatija sv. Krševana u Zadru. Opatija sv. Krševana organizira u Zadru naš najpoznatiji samostan benediktinki, Svetu Mariju, koji je do danas preživio sve povijesne vihore. Koliko su ta dva benediktinska samostana, sv. Krševan i sv. Marija dali vjerskog i kulturnog dobra Zadru i hrvatskom narodu!

Crkva i samostan sv. Krševana jedna su neodvojiva cjelina. Zadrani su htjeli u svome gradu benediktince. Benediktinci su bili u srednjem vijeku u svoj Evropi uz svoje vjersko poslanje prvorazredni faktor kulture i civilizacije. Zadrani su htjeli u vjerskom i kulturnom pogledu ići ukorak s ostalom Evropom.

Benediktinci iz Monte Cassina, kolijevke reda sv. Benedikta, 986. god. nisu došli u Zadar na prazno. Oni su oživjeli i nastavili samostansku tradiciju upravo na mjestu obnovljenoga sv. Krševana i, vjerojatno, baš benediktinsku stariju tradiciju u Zadru. Zanimljivo je da je prvi opat obnovljenoga benediktinskog samostana sv. Krševana po svoj prilici Zadranin, opat Madije. Ugledna je zadarska obitelj Madijevaca bila u rodbinskoj vezi s kraljevskom kućom Trpimirovića. Da je prvi opat Madije bio Zadranin, svjedoči mu ime, toliko

poznato u Zadru i Zadrani ga u ispravama nazivaju »monachum nostrum« — naš redovnik.

Benediktinci sv. Krševana svoje su poslanje i očekivanje Zadrana časno ispunili. Sveti Krševan — samostan — je zaorao duboke brazde u vjerskom, kulturnom i društvenom životu Zadra. Tome su dokaz crkva, skriptorij, relikvijari, darovnice i sačuvani arhiv.

Sveti Krševan je oličenje borbe Zadrana za samostalnost i slobodu svoga grada. On je sa Zadrom dijelio njegovu sudbinu, sretnu i nesretnu. Kad je Zadar bio samostalan, Sveti Krševan je cvao. Kada su Zadrom vladali tuđinci: Mlečani, Francuzi, Austrijanci, Sveti Krševan je bio u oporbi i proživljavao svoje vanjske i unutrašnje krize, koje su dovele do utrnuća i dokidanja samostana. Francuska je vladavina 1807. god. dokinula samostan. Za vrijeme II. svjetskog rata zapaljive su bombe god. 1944. uništile samostansku zgradu, koja je od god. 1807. služila za licej i gimnaziju.

Preko brojnih darovnica, zavjetnih darova i poklona Svetom Krševanu iz drevne nam starine izranjaju imena zadarskih biskupa i nadbiskupa, priora i knezova, hrvatskih kraljeva i banova, obrtnika i ribara. Mnoga su ta imena hrvatska. To svjedoči o međusobnoj povezanosti Zadra s hrvatskim zaleđem. Po tome se može pratiti stapanje romanskog i hrvatskog življa u Zadru.

Najveće i povijesno priznanje Zadrana mjestu i ulozi Svetoga Krševana u Zadru jest činjenica što su oni svetog mučenika Krševana odabrali zaštitnikom svoga grada i njegov su lik uzeli za grb, pečat i barjak Zadra.

Sveti Krševan nema samo svoju veliku kulturnu i društvenu povijest. Sveti Krševan ima još jednu veliku i svetu, tisućgodišnju povijest. Ona je starija od posvete crkve 1175. godine. Ta povijest nije upisana na pergamene ni pohranjena u zemaljske arhive. To je povijest samo Bogu znana. To je povijest vjere i ljubavi prema Bogu i Crkvi. To je povijest satkana od molitava, odricanja, svjedočenja za Isusove evanđeoske savjete poslušnosti, siromaštva i čistoće. To je povijest stoljetnih generacija, znanih i neznanih, pobožnih i kreposnih redovnika benediktinaca. Oni su na mjestu uz crkvu sv. Krševana preko 800 godina po Pravilu sv. Benedikta molili i radili. Oni su tu ljubili Boga i bližnjega. Svoj su kruh sa strancem i siromahom dijelili. Na tom se mjestu benediktinski »Opus Dei« — Božje djelo — časoslov i sveta misa — svednevice uzdizao kao miomirisni kâd Bogu za blagoslov i sreću, napredak i slobodu Zadra.

Tko može proniknuti i procijeniti dalekosežnost i sve blagodati te duhovne, svetokrševanske »pozadine« u dugoj, burnoj i ponekad tragičnoj povijesti Zadra?

Zato se u najdubljem poštovanju sagibamo pred svetokrševanskim benediktincima, pred njihovim djelom i pred svima onim biskupima, priorima i knezovima, kraljevima i banovima, obrtnicima i pučanima, koji su crkvu i samostan Svetoga Krševana u Zadru učinili našom prvorazrednom vjerskom i kulturnom zadužbinom.

Ljubav i primjer starih Zadrana prema sv. Krševanu neka i nama bude poticaj i nadahnuće

da i mi tu zadarsku, drevnu i slavnu zadužbinu još više zavolimo, cijenimo i pomažemo, čuvamo i sačuvamo za nova pokoljenja na čast Bogu i na slavu svetom Krševanu, mučeniku, zaštitniku grada Zadra.

Kao što je Split vezan uz svetog Dujma, Dubrovnik uz svetog Vlaha, Šibenik uz svetog Jakova, apostola, tako je i naš Zadar vezan uz svetog Krševana. Slično je tako i s drugim našim gradovima i selima, našim župama, gdje je vjerski život vezan i uz kakvog sveca, mjesnog zaštitnika. Dobro je uočiti i tu stranu štovanja svetaca, uočiti je i prihvatiti sa zahvalnošću Gospodinu.

MOLITVA

Milostiv budi, Gospodine, našim molbama, da se mi, koji spoznajemo da smo krivci zbog svoje opačine, oslobodimo po zagovoru blaženoga Krševana, mučenika Tvoga. Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETA MARIJA CROCIFISSA DI ROSA, DJEVICA

Mnogi bolesnici po bolnicama, djeca u školama, djevojke u ubožnicama i odgojnim zavodima bijahu svjedoci upravo majčinske brige sestara anđela ili kako se službeno zovu Ancelle della Carità, službenice milosrđa, koje u Italiji nazivaju još i bolničarkama te klanjateljicama. Njih je u prošlom stoljeću osnovala u Bresci Marija Crocifissa di Rosa. Njihovu su samaritansku ljubav već

tada osjetili brojni ranjenici za vrijeme glasovitih 10 dana Brescie, kad ih je dvorila i njegovala sama utemeljiteljica s prvom skupinom svojih sestara. Osjetili su je i ranjenici prvog talijanskog rata za nezavisnost, kao i žrtve gladi i raznih zaraznih bolesti.

Marija Crocifissa Di Rosa bila je žena koja je imala upravo čudesnu sposobnost da spaja i usklađuje najživlju apostolsku i karitativnu djelatnost s izvanredno dubokim duhovnim životom, što se penjao do vrhunca mistike, osobito za vrijeme svakidašnjeg klanjanja Presvetom Sakramentu, čemu su njezine ančele sve do danas ostale vjerne. One svako veče imaju sat klanjanja pred izloženim Svetootajstvom. Vjernici našega Dubrovnika i Splita to dobro znaju.

Marija Di Rosa bijaše kćerka jednog imućnog industrijalca iz Brescie i jedne plemenite žene, rodom iz Bergama. Na krštenju je dobila ime Paula, koje će kasnije kao redovnica promijeniti u Marija Crocifissa ili Raspeta. Za nju je već kao veoma mladu djevojku značajno da se kraj sve svoje duboke pobožnosti nije dijelila od društva i problema svoga vremena.

Kao djevojčica primila je odgoj od sestara od Pohođenja. Bila je njihova gojenica. Vrativši se kući, učinila je veoma smion korak u svome životu: zavjetovala je vječnu čistoću. Bilo je to uz negodovanje njezina oca, koji je planirao s udajom svoje veoma darovite kćerke. No to je negodovanje bilo samo privremeno. Vidjevši duhovnu odraslost i zrelost svoje kćerke, a nadasve njezinu finoću, plemenitost, bio je pobijeđen i dao svoj pristanak na ono na što se ona odlučila.

Kad je Paula imala 18 godina, bila je direktorica jedno sedamdesetak radnica što su radile u svilari njezina oca u Acquafredda, kod Mantove. Tu je službu obavljala ne kao ona koja ima u ruci svu vlast, već s istinskim osjećajem socijalne odgovornosti prema namještenim radnicima. Među njima je vršila pravi socijalni apostolat. Tada se prvi put susrela sa stvarnim problemima radničkog staleža, koji su u ono doba bili veoma teški. Za buduću osnovateljicu jedne redovničke socijalno-karitativne družbe bilo je to veoma značajno.

Kad je god. 1836. buknula pošast kolere, Marija Crocifissa se opet pokazala hrabrom, jer je u lazaretu dvorila zaražene bolesnike, dakako uz stalnu opasnost da se u tadašnjim nesavršenim higijenskim uvjetima i sama zarazi. Odande se za kratko vrijeme morala vratiti kući da dvori brata, koji je i sam postao žrtvom pošasti, koja ga je i dokrajčila. Podlegao joj je i umro.

Brzo nakon pošasti kolere svetica je u Bresci osnovala dvije škole za gluhonijeme, zatim je dvorila žene, smještene u jednoj ubožnici, zvanoj Casa d'Industria. Sve to nije joj bilo još dosta, jer njezina ljubav prema bližnjemu, prema Kristu koji trpi u čovjeku, nije poznavala granica ni zastoja. Ona se posvetila i djevojkama što su bile u stalnoj opasnosti za svoju djevojačku čast i poštenje. Bile su to one koje tadašnje društvo nije bilo kadro zbrinuti, pa su prodavale svoje tijelo i svoju nevinost neskrupuloznim tipovima.

Sva ta raznovrsna djelatnost dovela je Paulu di Rosa do nauma da osnuje družbu bolničarki. Namisao je ostvarila u Bresci, dakako uz mnogo

poteškoća i protivljenja. U ostvarenju njezina smionog duhovnog plana zdušno i svestrano ju je pomagao njezin duhovni vođa Don Pinzoni, a financijski njezin otac. Papa Pijo IX. kanonski je potvrdio novu ustanovu. Tada je Paula Di Rosa položila u njoj redovničke zavjete uzevši ime Marije Crocifisse. Brzo je izabrana i za poglavaricu 18 prvih ančela, koje su skupa s njome obukle odjeću nove redovničke družbe. Ančele su se počele brzo širiti. Tako su osim u Bresci osnovane kuće u Cremoni, Mantovi, Udinama, Dubrovniku, Trstu, Vareseu, Desenzanu.

Marija Ćrocifissa nije doživjela otvaranje svih tih kuća, kojih danas ima preko 300. Umrla je god. 1855. u dobi od 40 godina. Kratak, ali djelima bogat život. Kao da je znala da neće dugo živjeti pa se žurila da svoje dane što bolje iskupi. Papa Pijo XII. proglasio ju je god. 1940. blaženom, a svete marijanske godine 1954. i svetom. Ančele imadu kod nas osim u Dubrovniku na Pilama još i samostan u Splitu, gdje im se nalazi i provincijalat. Djeluju i na župama u Malom Lošinju, Žrnovnici, Vrbovcu, Viljevu, Vođincima, u župi sv. Nikole Tavelića u Zagrebu. I one su se poslije rata prilagodile našim prilikama, uklopile se u red i život naše mjesne Crkve čineći posvuda mnogo dobra. U svojoj duhovnoj majci i utemeljiteljici sv. Mariji Crocifissi imaju divan primjer, koji im služi za trajno nadahnuće.

25. studenoga

SVETA KATARINA, DJEVICA I MUČENICA

Najpoznatija svetica Katarina u povijesti književnosti svakako je sv. Katarina Sienska, u povijesti duhovnosti sveta Katarina Genovska, a u pučkoj pobožnosti sveta Katarina Aleksandrijska, koju danas slavimo. Šteta samo što je i njezin život ovijen legendom, lijepom doduše, ali bi nam bilo daleko draže o njoj ono što je povijesno pouzdano i zajamčeno.

Za vrijeme cara Dioklecijana po svim rimskim provincijama bjesnilo je strašno progonstvo. Ono je bilo naročito okrutno u Egiptu, koji su nazivali »Kinom staroga svijeta«. O tim mučenicima nastali su kasnije legendarni izvještaji, takozvane »Passiones«, koji su gotovo uvijek više plod pobožne mašte, nego točni povijesni podaci o dotičnim osobama. Radilo se o legendama kojima je bilo više stalo do pobude, nego do povijesti. Isto, na žalost, moramo ustanoviti i za »Passio sanctae Catharinae martyris«.

Budući da se radilo o jednoj kršćanskoj djevici visokog položaja, veoma inteligentnoj, lijepoj, kako na tijelu tako i na duši, njezino je mučeništvo, što ga je podnijela u Aleksandriji, još više djelovalo na pučku maštu, pa se tako o njoj i rodila legenda, i to u raznim inačicama. Jedna je od njih i ova:

»Maksimin Daia, koji je došao na vlast u rimskim afričkim provincijama naslijedivši rođaka

Galerija, zaljubio se u Katarinu tako jako da je odlučio rastaviti se od svoje žene te oženiti Katarinu. Mlada ga je kršćanka najodlučnije odbila. On ju je tada suočio s pedesetoricom filozofa s namjerom da je oni uvjere kako Krist, jer je umro na križu, ne može biti Bog. No Katarina, služeći se preodlično govorničkom vještinom, a još više dobrim poznavanjem filozofije i teologije, pridobila je na svoju stranu mudrace koji, rasvijetljeni milošću, prionuše uz kršćanstvo. U očima pogana dvostruko poraženi, zadobiše mučeničku krunu, jer ih je Maksimin stavio na muke i pogubio.

Ne mogavši Maksimin slomiti Katarinu, razbjesnio se i dao načiniti strašno mučilo: kotač s bodežima, koji će je sasjeći. No to se mučilo raspalo. Tada je mučenica odvedena izvan grada te joj je odrubljena glava.« Prema toj legendi anđeli su tijelo sv. Katarine prenijeli na Sinaj i ondje ga sahranili. Na tom mjestu podignut je kasnije slavni samostan sv. Katarine, koji postoji još i danas. Egipatski predsjednik Anvar El Sadat kraj tog je samostana 19. studenoga 1979. započeo gradnjom velikog religioznog centra za tri jednobožačke religije: kršćansku, židovsku i muslimansku, da to mjesto, gdje je Bog u Starom zavjetu Mojsiju predao 10 zapovijedi, bude mjestom molitve i klanjanja jedinome pravome Bogu.

U srednjem vijeku sv. Katarinu su osobito slavili studenti filozofije. Tako su i isusovci, koji su u Zagrebu otvorili gimnaziju, što je kasnije prerasla u sveučilište, uz svoj kolegij sagradili krasnu baroknu crkvu sv. Katarine, koja je biser sakralne umjetnosti. Ta se crkva naziva akademskom, a

u njoj se već dugom tradicijom do dana današnjega veoma svečano slavi blagdan sv. Katarine. Osobito velik prinos liturgijskom oživljavanju crkve sv. Katarine u Zagrebu daju studenti, koji se ondje skupljaju svake subote uvečer, da pjesmom i molitvom slave Boga.

Legenda je o sv. Katarini obišla cijelim svijetom prevedena na mnoge jezike, pa tako i na hrvatski. Francisko Iveković objavio ju je u starinskom hrvatskom jeziku u svojoj zbirci svetačkih životopisa. Taj, rekli bismo, literarni uspjeh legende o sv. Katarini učinio ju je u srednjem vijeku veoma popularnom. No ne samo u srednjem vijeku. Sveta Katarina je u našem narodu još i danas veoma popularna svetica, koju kršćanski puk istinski štuje, a mnoge ženske nekim svetim ponosom nose njezino ime.

Lik je svete Katarine simbol čiste i idealne mladosti, one istinske ljudske i duševne i tjelesne ljepote, koju je oplemenila, uzdigla i posvetila Kristova milost. Mnoge nam umjetničke slike prikazuju sv. Katarinu kako joj Krist pruža zaručnički prsten. Te zaruke nisu legenda, već stvarnost. Mislim stvarnost po sakramentu svetog krštenja i mučeničkoj smrti, po čemu je sveta djevica i mučenica, doista, postala Kristova zaručnica, sva njegova u najidealnijem predanju i ljubavi. Zato nije čudo da je upravo u blizini njezina groba nastao jedan od najstarijih samostana, u kojem se proživljava duhovnost utemeljena na evanđeoskim savjetima čistoće i djevičanstva.

Kao malo koja svetica baš je sv. Katarina primila izvanrednu počast u kršćanskoj umjetnosti

od vrhunskih umjetnika koji je prikazuju kao kraljevnu, okrunjenu ružama, **s palmom u ruci,** uz strahovito mučilo kotača s bodežima, ili pak njezine zaruke s Kristom. Evropske su galerije pune takvih slika. Pretpostavljamo da sve to nije samo plod mašte, a još manje tlapnje, već da se iza svega toga krije jedna kršćanska mučenica, po imenu Katarina, koja je na svoje suvremenike ostavila silan dojam, a oni su uspomenu na nju uljepšavanjem i pobožnim pretjerivanjem prenosili dalje. Važna je jezgra, ono bitno: osoba, djevica, mučenica. Sve drugo samo je pokušaj da se izrazi ljepota ljudske osobe, koja se u cvijetu mladosti sva predala Bogu i koja je za ljubav svome zaručniku Isusu Kristu rado pošla u smrt.

MOLITVA

Bože, koji si Mojsiju dao zakon na vrhuncu gore Sinaja i na istom mjestu na čudesan način smjestio po svetim anđelima tijelo blažene Katarine, djevice i mučenice, daj, molimo, da po njezinim zaslugama i zagovoru zavrijedimo doći do brda, koje je Krist, koji s tobom živi i kraljuje u vijeke vjekova! Amen!

26. studenoga

SVETI IVAN BERCHMANS, REDOVNIK

Ivan Berchmans se rodio god. 1599. u selu Diestu, u današnjoj belgijskoj pokrajini Brabantu. Otac mu je po zanimanju bio obrtnik-kožar s dosta skromnim prihodima. Od god. 1612. Ivan se kao đak nalazio u Malinesu. Živeći u razdoblju, u kojem je u ime vjere počinjeno mnogo okrutnosti, mogao je tada kao i mnogi drugi isusovački đaci dobro upoznati povijest tolikih mučenika, pa se i sam želio kao vojni kapelan pridružiti vojskama protureformacije. Tu karijeru zbog prerane smrti doduše nije mogao ostvariti, ali ju je zato ostvario njegov mlađi brat, također isusovac.

Ivan je bio mladić pun prirođenog poštovanja prema drugima, no bez infantilizma. Njegova je vatrena narav i odlučnost došla do izražaja u jednom pismu što ga je napisao roditeljima, kad je nakanio stupiti u Družbu Isusovu, a oni se toj namjeri opirali. Iz tog pisma, napisana u kolovozu 1916. godine, kad mu je bilo 17 godina i kad je u srcu gajio živu želju da se što prije Bogu sasvim posveti te predusretne sve namjere roditelja o njemu bez njega, saznajemo kako im je obrazložio ono što je odlučio. Pismo im je upravio iz Malinesa ovako:

»Poštovani oče i predraga majko! Već 4 mjeseca Gospodin nastavlja kucati na vrata moga srca, koja sam ja do sada na neki način držao zatvorena. Od tog vremena opažam da mi ne dolazi druga misao bilo za učenje, bilo dok počivam, bilo na šetnji, bilo ako što drugo činim, osim misao koji ću

stalež odabrati. Nakon što sam se više puta pričestio te učinio dobrih djela, odlučio sam napokon posvetiti se Bogu, našem Gospodinu, u redovničkom staležu, dakako, ako me u tom bude pomagala njegova milost.

Doduše prijatelji i roditelji običavaju teško podnositi, kad im odilaze oni koje ljube. No ja sâm o svemu tome drukčije mislim. Kad bi ovdje preda mnom bili prisutni otac i majka sa sestrom i ostalim rođacima, tamo pak Bog i Gospodin naš, sa svojom, no kako se nadam i mojom, blaženom Majkom te mi rekli: 'Nemoj nas ostaviti, dragi sine, to te molimo za trud i muke što smo za te podnijeli!' — Isus pak naprotiv: 'Radije slijedi mene, koji sam se za te rodio, bio bičevima izudaran, trnjem okrunjen i napokon na križ pribijen: ovih pet rana što vidiš, nisam li za te podnio? i zar ne primjećuješ da sam do sada tvoju dušu svojim tijelom hranio i svetom krvlju krijepio?' — Jao, predragi moji roditelji, kad o svemu tome ponovno razmišljam, tako se zagrijem da bih odmah, kad bih mogao, u red pobjegao: niti će mi duša ni srce mir uživati sve dok ne otkriju svoga ljubljenoga.

Ja sam, dakle, odlučio radosne duše prikazati se Isusu Kristu te njegove bojeve u njegovoj Družbi vojevati. Sada samo očekujem da ne biste svoje namisli suprotstavili Kristovima.

Radije se preporučujem vašim svetim molitvama i molim Gospodina da me usliši i udijeli mi ustrajnost u svetim odlukama sve do konca života; a zatim da meni i vama udijeli vječni pokoj. Poslušan Kristov i vaš sin. Ivan Berchmans.«

Ivan je u Malinesu god. 1616. stupio u novicijat Družbe Isusove. Bio je to veoma brojan novi-

cijat, a na čelu mu odličan učitelj novaka. Poslije novicijata poglavari su Ivana poslali na studij u Rim, gdje je nakon kratke bolesti — bila je to groznica i zaraza crijeva — u žarkoj rimskoj vrućini 13. kolovoza 1621. u Gospodinu preminuo. Nije mu se ispunio životni san da kao misionar pođe u Kinu ili da se bori protiv krivovjeraca. Gospodin se zadovoljio samo njegovim svjedočenjem vjernosti u malom, u običnom svagdašnjem životu.

No da je on baš u najobičnijem životu pokazao veličinu duha, to pokazuju njegova načela i maksime, u kojima je na jezgrovit i lapidaran način zacrtao svoj stav prema Bogu, prema Družbi i redovničkom zvanju, prema poglavarima i subraći, prema obdržavanju redovničkih pravila i zakonu svladavanja.

A sada evo i što je on u tome pogledu zabilježio i kao cilj si postavio:

Odnos prema Bogu:

1. Ni o kome ovisiti i ne priljubiti se ničemu osim Bogu.

2. Takav si i toliko vrijediš, kakav si i koliko vrijediš pred Bogom, a ne pred ljudima.

3. Neka ti je stalo do Boga, pa će i Bogu stati do tebe.

4. Ne dopusti da ti Bog oduzme tankoćutnost savjesti zbog tvoga nemara i da te prepusti neosjetljivosti.

5. Nikada se ne baviti mišlju što će biti sa mnom, radije ću se sasvim predati Bogu i njemu povjeriti.

6. Živjet ću iz dana u dan, nikada zabrinut za sutrašnji dan.

7. Bit ću duhovan i pobožan čovjek.

8. Bez duha molitve neću se smiriti u Družbi Isusovoj.

9. Ako se dobro molim, neću biti u opasnosti da izgubim svoje zvanje; svaki otpad od Družbe ima tu svoj početak.

10. Sotoni je molitva mrska, zato i upire sve sile da je zapriječi.

11. Dat ću se voditi od uvjerenja da duhovni život i kreposti imaju veću važnost negoli učenost i naravni darovi ili druge stvari, koje vrijede u očima svijeta.

12. U duhovnim stvarima budi onakav kakav je lakomac i trgovac u svojim stvarima.

13. Znam iz iskustva da ne škodi studiju, ako u dane svete pričesti posvetim pola dana, a u druge blagdane jedan sat, svaki mjesec jedan dan duhovnom životu.

14. Tko se dobro moli, dobit će dva neba: jedno tu po raznim utjehama, a drugo u vječnosti.

Stav prema Družbi i redovničkom zvanju:

Što mi koristi dugo živjeti u Družbi, a ne postići svrhu, za kojom Družba ide.

Ako ne budem svet sada, dok sam mlad, neću nikada biti svet.

Mnogo ću se pouzdavati u milost svoga zvanja.

Neću se stidjeti vršiti ono što sam naučio u novicijatu.

Ako hoćeš biti sin blažene Djevice i Družbe, budi revan oko čistoće.

Tako ću dugo biti pravi sin Družbe, dok budem čist.

Neću biti siguran, ako ne budem imao pravu i sinovsku ljubav prema blaženoj Djevici.

Ako ti je do časti Družbe, neka ti je na srcu čednost, a u rekreaciji duhovni razgovor.

Tako ću biti zabrinut za čast Družbe Isusove, kao onaj koji je ambiciozan i zabrinut za svoju čast.

Vladat ću se u Družbi kao da sam prosjak i kao da sam po milosti u nju pripušten; pomišljat ću da je za mene sve milost, štogod mi se dogodi.

Neka ti je mio duh Instituta; toliko ćeš napredovati, koliko ga upoznaš. Duh sv. Ignacija svijetli iz duhovnih vježbi; pismeno je sačuvan u Konstitucijama, a djelom je postao u njegovu životu.

Stav prema poglavarima i subraći:

1. Nastojat ću da u svim svojim poglavarima pronađem Boga.

2. Dotle ću biti pravi sin Družbe, dok budem čist i poglavarima iskren.

3. Ni o kome ovisiti i ne priljubiti se ničemu osim Bogu i svojim poglavarima.

4. Nemoj tražiti da ti poglavar položi račun, kad ti nešto nalaže.

5. Prema drugima budi kao majka, a prema sebi kao sudac.

6. Veoma poštivati braću i na svakom mjestu u odnosu prema njima biti ponizan.

7. Pazi na sebe, a što će biti s drugima, tebe se ne tiče.

8. Brižno ću se čuvati da ne bih osudio druge i da se ne bih miješao u stvari drugih; ako se dogodi nešto, što se ne može ispričati, pokazat ću sućut i gledat ću na sebe.

9. Pazi, da ne bi kome od svojih poglavara bio težak ili da ne bi komu u Družbi bio dosadan, nego nastoj da budeš radije svima na odmor.

10. Poglavar će većma cijeniti, ako poštivaš njegovu volju malim znakovima pažnje, nego u velikim stvarima, jer to činimo već radi njih samih.

11. Ničega se više ne moram kloniti koliko besposlice, žalosti i pretjerane familijarnosti.

12. Ako tko želi da ti svoje stvari povjerljivo priopći, daj mu na znanje da ćeš to što ti govori, ako ustreba, reći poglavaru.

13. Ono što ti se na drugima ne sviđa, nemoj nikada činiti sâm, nego ono što ti se sviđa.

14. Ako ti je stalo do časti Družbe, neka ti bude mila krepost prave čednosti.

15. Lakše je o duhovnim stvarima govoriti s malo njih nego s mnogo.

16. Nije dobro u rekreaciji uvijek biti s istima nego s raznima.

17. Izbjegavaj druženje s mlakima kao s okuženima.

Obdržavanje pravila i svladavanje:

1. Radije ću se dati raskinuti negoli prekršiti i najmanju odredbu ili pravilo.

2. Neću se obazirati na to što drugi govore o obdržavanju pravila i odredaba.

3. Dispenzu od pravila mrziti kao kugu.

4. U svemu slijediti zajednicu te najviše mrziti posebnosti.

5. Neka moja najveća pokora bude zajednički život.

6. Neću olako tražiti opće dopuštenje za kakvu stvar.

7. Štogod me uznemiruje, dolazi od sotone.

8. Najvećma cijeniti male stvari.

9. Obične stvari vršiti na neobičan način.

10. Za male pogreške činiti veliku pokoru.

11. Mnogo raditi, malo govoriti.

12. Dok sam na naukama, ljubit ću sobu i držati je se.

13. U svemu ću biti protivan duhu svijeta.

14. Što je svijetu slatko, neka ti bude gorko, a što mu je gorko, neka ti je slatko.

15. Svim ću marom gajiti mir i veselje.

16. Što mogu izvršiti ovaj čas, neću odgađati za kasnije.

17. Nikada se neću dići od stola, a da se u čemu nisam svladao.

18. Prezirati sebe pravi je put do savršenosti i izvor velikog mira.

19. Ne mogu shvatiti da jedan redovnik može sagriješiti, jer njemu ipak manjka što bi ga moglo navesti na zlo. Ne, ne, ni pomisliti se ne može da bi redovnik mogao sagriješiti!

Možda se danas ne bismo do u svaku pojedinost složili sa stavovima sv. Ivana Berchmansa. No ipak njegova čvrsta i jasna načela predstavljaju, sigurno, i danas veliku duhovnu i moralnu vrijednost. On ih je nastojao provoditi u djelo, a to ga je dovelo do velikog savršenstva. Pogledajmo stoga kratko što su njegova subraća o njemu mislila i držala:

Da su se u Berchmansovo doba izgubila pravila o životu skolastika, dosta bi bilo pogledati na njega, pa bi se opet mogla napisati.

Berchmans je savršena slika pravoga skolastika. O kad bi je svi vidjeli!

Kad bi Bog htio poslati jednog anđela, da nam bude uzorom besprijekornog skolastika, ja bih sebi predstavio onakva, kako je Berchmans među nama živio.

Na obdržavanje naših pravila ne potiče me toliko čitanje i razmišljanje o njima, koliko jednostavan pogled na Berchmansa, koji ih vjerno obdržava.

Ja više neću čitati život sv. Alojzija, ta imam ga živa pred sobom.

Sam Berchmans je na samrti mogao izjaviti svome ispovjedniku, ocu Cepariu, da se ne sjeća da je u pet godina redovničkoga života prekršio koje pravilo.

Tu izjavu pročitao je kasnije blaženi Klaudije La Colombière (1641—1682.) te o njoj razmišljao. Otkrivši na sebi neke pogreške, on se za njih kaje i moli Ivana Berchmansa da mu isprosi milost tako sveto živjeti kako je on živio. I Klaudije La Colombière doslovno nastavlja: »Cijeloga toga dana bio sam prožet bolju, jer su mi pred očima lebdili svi moji nedostaci protiv pravila. Plakao sam tri do četiri puta te se nadam s milošću Božjom da neću biti napastovan kršiti ih.«

Životopis je svetoga mladića Ivana Berchmansa napisao otac Vergilio Capari. To je »Vita di Giovanni Berchmans, Fiammingo Religioso della Compagnia di Gesù« — Roma 1627. prvo izdanje — 6 godina nakon svečeve smrti. Taj je životopis doživio mnogo izdanja i prijevoda, a bio je prikazan i prihvaćen kao pravno svjedočanstvo u procesu

beatifikacije. Prema mišljenju oca Molinaria — stručnjaka na tom području — taj životopis još i danas ide u red najboljih hagiografskih djela svih vremena. Posljednje izdanje doživio je god. 1921. u Rimu.

Za upoznavanje nutarnjega života sv. Ivana Berchmansa veoma je važna studija što ju je napisao K. Schoeters. Isti je pisac napisao i odličan životopis toga sveca.

Već spomenuti otac Pavao Molinari, naš živući suvremenik te kao generalni postulator Družbe Isusove odličan poznavalac Družbinih svetaca, o sv. Ivanu Berchmansu piše: »Ako je Ivan u kratkom tijeku svoga života, što ga je proživio u posve redovnim okolnostima, postigao vrhunac kanoniziranе svetosti, to iznad svega valja pripisati naravno Božjoj milosti i providnosti, koja ga je — osim onoga što je imao sretan temperamenat, uzorne kršćanske roditelje i duhovne vođe prvog reda — očito vodila te ispunila milostima, među kojima odskače dar najsavršenije čistoće. Ne smijemo ipak zaboraviti da je Ivan odgovorio na te Božje darove najvjernijom ljubavlju i osjećajem za dužnost, što bijaše doista izuzetan. Odgajan već od djetinjstva prema načelima stare asketsko-mistične nizozemsko-flamanske škole, on se kasnije posve otvorio ignacijanskoj duhovnoj nauci i tako postigao da je bio dionikom — osim duboke i žarke pobožnosti prema Euharistiji i blaženoj Djevici — isto tako i zdravog i otvorenog duhovnog realizma, koji se očituje u njegovoj sposobnosti odabiranja jasnog cilja, u biranju prikladne metode da ga slijedi te u brizi za njegovim ostvarenjem sve do u pojedinosti.

Vjeran svojim načelima: 'Age quod agis;' — Radi što radiš! — i 'Maximi facere minima!' — Na najsavršeniji način činiti i najmanje stvari — Ivan je uspio izvršavati obične stvari na neobičan način te postati svetac običnoga života u zajednici, u kojem su tako reći bila kanonizirana i pravila njegova reda. Nije u sebi imao ipak ništa od onoga moralizma u lošem smislu, ništa od strogog askete, ništa od sitničavog skrupulanta. Naprotiv, njegova je duhovnost bila slobodna, ugodna, radosna i vedra u Gospodinu, djelotvorna u ljubavi, topla i ljubazna, ona se neprestano produbljivala i pojednostavljivala, osobito pod konac života, kad je nakon prethodnog razdoblja duhovne suhoće postao dionikom mističnog iskustva i Božje prisutnosti.«

Zbog svega toga Ivan Berchmans je bio tako drag i ugodan svima u zajednici. Svetac, koga su svi voljeli i rado imali u svojoj blizini.

MOLITVA

Bože, koji nas uvijek pozivaš na ljubav prema Tebi i ljubiš vesela darovatelja, dopusti da Te po primjeru svetoga mladića Ivana u svemu spremnom dušom tražimo i Tebi ugodino! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI SILVESTAR GUZZOLINI

Približavajući se pomalo završetku crkvene liturgijske godine, kad nam Crkva sve više stavlja pred oči eshatološke stvarnosti, a i svršetku ovoga našega niza »S duhovnim velikanima«, dolaze nam

na pamet riječi sv. Tome Akvinca. On, tumačeći naše kršćansko »Vjerovanje«, piše i o vječnome životu te kaže: »Napokon, život vječni sastoji se u ugodnu društvu svih blaženika. A to je društvo vrhunski ugodno, jer će ondje svatko sa svim blaženicima uživati sva dobra. Jer, svatko ondje ljubi drugoga kao samoga sebe pa se i tuđem dobru veseli kao svome. Što se više povećava radost sviju, to je veća i radost pojedinca.«

Mi smo kroz cijelu liturgijsku godinu već ovdje na zemlji, dok smo još putnici prema vječnom životu, nastojali biti u društvu svetaca, blaženika, Božjih slugu i ugodnika. S njima smo nastojali uživati ona duhovna i milosna dobra koja nam je Gospodin obilno davao. S njima smo nastojali dijeliti onu duhovnu radost u Bogu i od Boga, sjećajući se riječi svetog Augustina: »U obradovane neće ući sva radost, ali će obradovani posve ući u radost.« I dok smo se toga sjećali, u nama je rasla nada da ćemo »posve ući u radost«, koju ćemo uživati u blaženom gledanju Boga sa svim blaženima na nebu.

Da se naše svetačko društvo što više poveća, upoznajmo se danas i sa sv. Silvestrom Guzzolini, koji je kao i toliki drugi utemeljitelji takozvanih reformiranih monastičkih redova, kao što su bili klinijevci, cisterciti, dobro uočio da staro i uvijek vrijedno Pravilo sv. Benedikta valja posuvremeniti te prilagoditi potrebama novih vremena. On je to učinio početkom XIII. stoljeća, kad su bili veoma životvorni i aktivni novi redovi: karmelićani, dominikanci i franjevci.

Silvestro Guzzolini rodio se god. 1177. u Osimu, u talijanskoj pokrajini Marche. Otac mu je bio za-

ljubljen pravnik pa je i o svom sinu sanjao kako bi ga učinio slavnim pravnikom. Radi toga posla ga na studije u sveučilišne centre Paviju i Bolognu. Silvestar se ondje upoznao s mnogim mladim studentima teologije, koji su bili zahvaćeni propovijedanjem sv. Franje i sv. Dominika, idealima novonastalih prosjačkih redova. I on se umjesto studija prava dao sav zanosom idealista na studij svete znanosti — teologije. Kad je to dočuo njegov otac, razljutio se te ga pozvao kući, i držao ga uza se gotovo kao sužnja. Strašno je živjeti i surađivati s odviše autoritativnim ljudima, koji uvijek misle da sve mora biti onako kako oni misle i žele, pogotovo ako su još uvjereni da je to i najbolje.

Kako se nikoga na silu ne može učiniti pravnikom ili bilo kojim drugim stručnjakom, radnikom, majstorom, ako on za to nema smisla ni volje, tako se ni od Silvestra na silu nije moglo učiniti pravnika. On je i dalje proučavao teologiju te u roku od 10 godina dospio ipak do svećeničkog ređenja. Brzo je bio primljen i među kanonike svoga grada. Iako je morao krišom studirati teologiju, on je ipak stekao prilično teološko znanje, pa je izišao na glas i kao propovjednik i kao dobar teolog. Mogao je, dakle, na crkvenoj ljestvici kao svećenik lako postići veliku karijeru. Na taj bi način sigurno, barem donekle, ublažio i razočaranje svoga oca.

No on je drugim očima negoli oni oko njega gledao na svijet, pa je stoga dao prednost pustinjačkom i strogo pokorničkom životu u gustim šumama Della Rossa, nedaleko Valdicastra. U samotničkom životu razmatranja i ručnoga rada imao je

kao sudruga samo jednoga svog učenika. To ipak nije potrajalo dugo, jer mu i drugi dođoše. Silvestar je stoga opet pobjegao i sklonio se na Monte Fano kod Fabriana. Tamo je u samoći neko vrijeme ostao posve sam. Jedino mu je društvo činio neki star, već bolestan vuk. Ali doskora mu se i tu pridruži grupica učenika. Silvestar je u tome vidio jasan mig Božje Providnosti pa je sagradio mali samostan i posvetio ga Gospi. Za normu života uzeli su prvotno Pravilo sv. Benedikta, prilagodivši ga svojim uvjetima i idealima, sačuvavši ipak onu njegovu prvotnu strogost.

Kao nekoć sv. Benedikt u Subiacu, tako je i sv. Silvestar u okolici Monte Fana osnovao 12 novih samostana, u koje se okupilo 400 redovnika, željnih živjeti prema obnovljenom i životno osvježenom Pravilu sv. Benedikta. »Silvestrine« — kako ih nazvaše — odobrio je papa Inocent IV. Redovnička grana sv. Silvestra nije se osušila ni uginula nakon njegove smrti. Ona je živa i danas svjedočeći životnu snagu Pravila sv. Benedikta, ali i sve ono što joj je svojom primjenom i životom dao sveti Silvestar Guzzolini.

MOLITVA

Bože, koji si se udostojao svetoga Silvestra, opata, pozvati u samoću, dok je na otvorenu grobu pobožno razmišljao o ispraznosti ovoga svijeta, i ukrasio ga slavnim zaslugama života, ponizno Te molimo da po njegovu primjeru ne vežemo neuredno svoj život uz ono što je čisto zemaljsko nego uživamo u vječnoj zajednici s Tobom! Po Kristu Gospodinu našemu! Amen!

SVETI LEONARDO DA PORTO MAURIZIO

Toga franjevačkog sveca nazivaju svecem Križnoga puta i Bezgrešne, fratrom koji je od potpune propasti spasio rimski Colosseum, tu građevinu visoku gotovo 50 metara, što se u istoj visini kao i brežuljak Palatin diže nad Forumom, te koji je najveća građevina staroga svijeta. No kad bi se radilo samo o tome, spasiteljska slava Koloseja sv. Leonarda i ne bi bila tako velika. Kolosej je za nas kršćane sveto mjesto, u kojem su toliki kršćani za Krista položili svoj život, poškropivši njegovo tlo svojom mučeničkom krvlju. Zato je hvale vrijedna revnost svih koji su ga nastojali očuvati budućim generacijama. Povjesničari, doduše, misle da su dokazali kako kršćani nisu bili mučeni u Koloseju. No križni put, što ga je ondje zasadio sv. Leonardo, ipak je trajan spomenik svim mučenicima koji su za vrijeme progonstava poginuli u Rimu. Još se jednom vrlinom i zaslugom može dičiti sv. Leonardo da Porto Maurizio. On je bio vatren propovjednik Kristove muke.

Leonardo se rodio god. 1676. u Porto Maurizio, u pokrajini Liguriji, kao sin pomorskog kapetana Dominika Casanove, koji ga je ostavio siročetom u nježnoj dobi. Doveden u Rim, svršio je svoje nauke na glasovitom isusovačkom Rimskom kolegiju. Jednoga dana neki ga je sudrug pozvao u crkvu na propovijed. Tek što su na putu prema crkvi učinili nekoliko koraka, naišli su na čovjeka što se obješen njihao na vješalima. Vidjevši taj jezivi prizor, obojica mladića rekoše u jedan glas: »Evo propovijedi!«

Nekoliko dana nakon toga Leonardo je slijedio dvojicu fratara, koji su se penjali prema samostanu sv. Bonaventure na Palatinu, gdje i sam obuče odijelo franjevaca, zvanih »della riformella« — obnovljenih — a koje su zvali i bosonogi. Kao mladi franjevac tražio je da ga pošalju u misije u Kinu. No kardinal Coloredo mu je odgovorio: »Tvoja Kina bit će Italija!« I doista je ta zemlja koncem XVII. stoljeća svojom moralnom bijedom imala sve značajke misijske zemlje. Leonardo se kao propovjednik dao na obraćenje puka, a kao sredstvo služile su mu teme o muci Isusovoj, osobito o križnome putu, pobožnosti što su je franjevci posvuda širili. Bio je tipičan propovjednik na temperamentan talijanski način. Njegove su propovijedi imale u sebi nešto dramatično i tragično. Propovijed bi popratio javnim bičevanjem ili bi ruku stavio na plamen zapaljene baklje.

Ljudi su masovno hrlili na njegove propovijedi, njima redovito ostajali duboko potreseni, a on je bio neumoran u naviještanju pokore u duhu Kristove muke, pozivajući sve na skrušenje, obraćenje te istinski kršćanski život. Sam sveti Alfonso de Liguori govoraše o njemu: »On je najveći misionar našega stoljeća.« Nije bila rijetkost da je cijelo mnoštvo, slušajući ga, udarilo u plač i jecanje.

Najveći dio svoje svećeničke aktivnosti Leonardo je proveo u Firenzi. Križevi što su ih njegova subraća podigla izvan Porta di S. Miniato, često puta bijahu propovjedaonice na otvorenom, s kojih je naviještao Božju riječ. Kao propovjednik obišao je cijelu Italiju, no ipak je njegovo bojno polje najčešće bilo u Toskani, gdje se borio protiv

janzenističkih hladnih shvaćanja vjere i kršćanske pobožnosti. O uspješnosti njegova propovijedanja svjedoče neke zgode. Tako su, na primjer, na Korzici na koncu jedne njegove propovijedi o Isusovoj muci ljudi, otvrdnuli u stoljetnoj mržnji, bacali od sebe ubojito oružje te se u znak pomirenja među sobom počeli grliti i vikati: »Živio fra Leonardo, živio mir!« U Firenzi se u propovijedima obraćao svima građanima, uključivši i prostitutke. Kad je bio dan znak za njegovu propovijed, zatvarale su se čak i javne kuće.

Za vrijeme Svete godine 1750., koju je otvorio papa Benedikt XIV., sv. Leonardo je 27. prosinca propovijedao u Koloseju o križnom putu. Bilo je to prvi puta da se na tom mjestu obavljao vjerski obred. Od te godine pa sve do danas sam Papa svake godine na Veliki petak obavlja križni put u Koloseju. Križni put sv. Leonarda u Koloseju značio je preokret u povijesti toga zdanja. Do tada je ono služilo kao rudnik kamena, što bi ga sigurno upropastilo. A otada se smatra svetim mjestom pa je tako zaustavljeno i njegovo rušenje.

Fra Leonardo je bio i veliki pobožnik Majke Božje, osobito njezina Bezgrešnog Začeća. Za tu se Marijinu povlasticu vatreno zalagao. Uvjerio je i samoga Papu kako bi bez troška mogao sazvati opći sabor. Neka načini svojevrstan referendum među biskupima, pa čuvši njihovo mišljenje neka proglasi dogmu o Bezgrešnom Začeću. Benedikt XIV. pripremio je za tu svrhu već jednu bulu, službeni Papin dokumenat, no ona ipak nikad nije bila objavljena.

God. 1751. Fra Leonardo je umro u svom omiljelom samostanu sv. Bonaventure u Rimu na Palatinu. Sam Papa je išao obići njegovo mrtvo tijelo, a da se i ne govori o puku koji je nagrnuo u tolikom mnoštvu da su čak vojnici morali uredovati, jer su se ljudi otimali za relikvije. Papa Benedikt XIV. je tada izjavio: »Na zemlji gubimo prijatelja, na nebu dobivamo zagovornika.« Na svečevu grobu bilo je izloženo njegovo proročko pismo, pisano malo prije smrti. U njemu je navijestio da će jednom biti proglašena dogma o Marijinu Bezgrešnom Začeću. I u tom se nije prevario. Trebalo je, doduše, čekati još 103 godine, no proroštvo se ipak ispunilo.

ADAM MICKIEWICZ

Na glavnom trgu u Krakowu diže se veličanstven spomenik najvećem poljskom pjesniku i duhovnom vođi poljske mladeži Adamu Mickiewiczu. Taj je trg bio naročito živ, pun mladih Poljaka, prigodom posjeta Ivana Pavla II. Poljskoj — osobito kad se zadnja tri dana putovanja Papa zadržavao u Krakowu. Mladi su, u duhu svoga velikoga pjesnika i dubokoga kršćanina, bučno i oduševljeno izražavali i očitovali svoju vjernost Kristu, njegovu namjesniku na zemlji, Crkvi i Poljskoj — uvijek vjernoj — koja se i danas plebiscitarno opredjeljuje za Isusa Krista.

Mickiewicz se kao Bogom obdaren genij, pun nadzemaljskog zanosa borio za obraćenje od materijalizma i gajenje kreposti. On je postao svojina ne samo poljskoga naroda i kulture, već i cijeloga kršćanskoga Zapada ili barem onoga Zapada što

je stajao i još stoji pod nekim utjecajem kršćanske kulture. Upravo na današnji dan godine 1879. postavljena mu je bista i u Rimu, u centru grada na Campidogliu.

Mickiewicz se rodio u božićnoj radosti na sam Badnjak godine 1798. u Zaosie, današnja Litva. Ondje je proveo sretno djetinjstvo i mladost; u Litvi su tada bile još veoma žive uspomene na ustanak Kosciuzka. Mladi je Adam Mickiewicz kao četrnaestogodišnjak promatrao prolaz velike Napoleonove vojske na putu prema Rusiji, a koja je god. 1812. i Poljacima ulijevala nadu u oslobođenje ispod ruske čizme te u uskrsnuće Poljske kao samostalne i nezavisne države. No ta je nada bila kratka vijeka, jer je Adam već slijedeće godine morao promatrati žalosno povlačenje Napoleonovih izgladnjelih i napola smrznutih vojnika, koje ubi ruska zima. Svi su ti duboko proživljavani dojmovi u dušu budućeg velikog pjesnika i žreca Poljske udarili neizbrisiv pečat, kojim će biti opečaćena i sva njegova umjetnost, uz koju će biti nerazdvojivo povezan i sav njegov život.

Mickiewicz se god. 1815. upisao na studij na slavnom Sveučilištu u Vilnu, koje tada bijaše jedno od najvećih kulturnih žarišta onoga dijela Evrope. Uz studij bavio se živo i drugim aktivnostima, pa je tako s Tomom Zan osnovao društvo »Filomati«, zatim »Filareti« i napokon onih »koji zrače nadom«. Sva su ta društva prividno imala literarnu svrhu, a u stvarnosti bijahu socijalne i političke težnje, vezane uz ideju narodnog ustanka Poljaka, koji tada bijahu bez svoje države.

Mickiewicz je god. 1819. imenovan profesorom u Kaunasu. Tada je objavio prvu zbirku svojih

pjesama, po kojima je brzo postao slavan. Njegova »Oda mladosti«, koju je cenzura zabranila objaviti, obišla je ipak kao rukopis cijelu Poljsku. Sloboda i duh se ne mogu ugušiti do kraja, pa se našlo mladih koji su tu slavnu odu prepisivali rukom i širili je od ruke do ruke. I tako je imala možda veći uspjeh nego da je bila objavljena. Nasilnici su tako zaslijepljeni da toga ne vide, pa im se njihove zabrane i cenzure dvostruko osvećuju.

Ruski caristički režim upriličio je veliki politički proces, koji je po studentskom društvu »Filareti« nazvan proces filaretâ. Mickiewicz je tada s prijateljima bio uhapšen te je u zatvoru proveo godinu dana. Zatim je osuđen na progon u Rusiju i tako je morao napustiti svoju dragu domovinu, koju više nikad nije vidio.

Rusko razdoblje njegova života bilo je plodno novim djelima. Jedan put na Krim nadahnuo ga je pa je ispjevao »Sonety Krymskie«, što su najljepši soneti poljske literature.

Mickiewicz je god. 1829. dobio vizu za izlazak iz Rusije pa je proputovao Njemačku, Švicarsku i Italiju.

Rim ga je osvojio ne samo klasičnim uspomenama, nego i zato što je u njemu vidio jedan novi svijet i jedan novi humanizam. Njegov je duhovni odgoj bio racionalistički i volterijanski. U Rimu je ponovno otkrio i pronašao svijest o jednoj višoj stvaralačkoj sili što dolazi od vjere — a ne suprotno, ne od samog »čistog razuma«, kao isključivog izvora spoznaje. I od sada će se time nadahnjivati sva njegova poezija. U »Riječima presvete Djevice«, što ih je još prije napisao, kao i u »Djedovi-

ma« te »Poljskoj majci«, imade doduše vjerskih naglasaka, no u »Vjeri i razumu« te u »Večernjem razgovoru« Mickiewiczevo pjesništvo se penje na vrhunac religiozne lirike.

God. 1831., nakon što se uzalud pokušao vratiti u domovinu, koja je bila u ustanku, Mickiewicz je otišao u Pariz. Ondje se okupljala velika poljska emigracija, podijeljena u nepomirljive stranke. Tada je iz Mickiewiczeva pjesničkoga pera izišla »Knjiga o poljskom narodu« i »Knjiga o poljskom hodočašću«, puna biblijskog i proročkog naglaska, u kojoj poziva i to na uzvišen, idealan način na žrtvu, na slogu po Kristovu primjeru. Došavši u Dresden u društvu nekih poljskih emigranata napisao je treći dio »Djedova« i prolog. Kako je onda u »Djedovima« što ih je napisao još u Vilnu, očitovao osobnu bol zbog toga što se Maryla, u koju se bio zaljubio, voljom roditelja udala za drugoga, a ne za njega koji ju je silno volio, tako je sada očitovao svoju bol nad mučeništvom porobljene Poljske. On sam je sve to iskusio kroz sudski proces, zatvor, osudu, dajući svemu tome naglaske tragične sile. Djelo je naišlo na odjek i simpatije cijele Evrope.

Godine 1834. objavio je svoje remek-djelo »Pan Tadeusz«, prožeto čeznućem za ljepotom rodnoga kraja i uspomenama iz mladosti. Ta je poema opširna slika poljskoga života iz godine 1812., a odvija se oko idile dvoje mladih, Tadeja i Zosije, čije obitelji nekoć u neprijateljstvu sada se izmiruju u njihovoj ljubavi.

Mickiewicz je god. 1839. bio pozvan na katedru latinske literature na Sveučilište u Lausanne, a

naredne godine na katedru slavenske literature na Collège de France. Njegova predavanja išla su za čarobnom i privlačnom sintezom zajedničkih značajki svih slavenskih književnosti, a u izvornim različitostima što proizlaze iz naravi svakoga pojedinog naroda.

Mickiewicz je burne godine 1848. — velike bune narodâ — slijedio nacionalne pokrete, bio prijatelj Mazzinia, organizirao legiju što se borila u prvom talijanskom ratu za oslobođenje. Nakon godine 1849. uređivao je u Parizu »Tribune des peuples«, kao što je već god. 1833. surađivao u »Poljskom hodočašću«. Godine 1855. bio je zadužen da s jednom političkom misijom pođe u Carigrad, i tamoje 26. studenoga i umro.

Tada se već na azijskoj obali Turske nalazio mali poljski kutić udaljen 20 kilometara od Beykoza. Taj je kutić god. 1842. osnovao Adam Juraj Czartoryski na jednom unajmljenom zemljištvu. Prvi stanovnici toga mjestanca, po Adamu Czartoryskom nazvana Adamopolisa, bijahu ustanici iz god. 1830—31., poljski zatvorenici, koje su Turci otkupili iz careve vojske te vojnici iz god. 1856. iz raspale divizije W. Zamoyskia. Danas tih Poljaka ima još samo 200. O njima vode duhovnu brigu katolički svećenici iz Istanbula. Njih je papa Poljak Ivan Pavao II. prigodom svoga posjeta Turskoj primio u posebnu audijenciju te im održao prigodni govor.

Mrtvo tijelo Adama Mickiewicza počiva danas u krakovskoj katedrali na Wawelu, tom narodnom hramu poljske slave. Svojom snažnom ličnošću, divnim literarnim djelom što nadilazi čisto literar-

nu vrijednost u uzdizanju rodoljubnih, ljudskih i religioznih vrijednosti, Mickiewicz je najveći pjesnik Poljske. On je u agoniji Poljske bio jedan od najsnažnijih glasova svoga ispaćenoga naroda. U njegovim djelima odjekuje povijest, običaji, praznovjerje, vjera, borbe i bitke njegova ljubljenoga poljskoga naroda.

Da barem malo okusimo nešto od njegove religiozne poezije, donosimo u prijevodu oca Marka Japundžića, franjevca trećoredca, jednu njegovu pjesmu:

VELIKI MAJSTOR

Ima jedan Majstor, duše u zbor svio
I srca u pratnju on je uskladio,
Nategao sve je žile, kao strune,
Vodeći po njima vjetrove i munje.
Jednu pjesmu pjeva, svira od početka
A svijet do sada ne zna joj sažetka.

Majstor taj je slik'o na neba modrini,
Odbljesnuo slike u vode dubine.
Uzorak kolosa izrez'o na gori,
U podzemlju isto od metala stvori:
A svijet kroz toliko djela i vjekova
Nije spozn'o svojeg Stvoritelja slova.

Ima umni Majstor, što silom božanskom
U riječi se javi rodu čovječanskom,
I knjiga djela njegovih što znači
Činom i čudom on to protumači,
Dotle za ljude on je bio svet,
Kad brat im posta, prezre njega svijet.

Ti, majstore zemski, što su slike tvoje
I što rezbarije, forme bilo koje?
Ti se tužiš kada ne cijene te braća,
Tvojih misli djela kad netko ne shvaća?
Pogledaj Majstora, trpi Božji sine,
Kad prezren si od ljudske opačine.

Mickiewicz nije doživio uskrsnuće Poljske. Proći će još duge 63 godine do njezina uskrsnuća. No njegovo je pisano djelo stalno budilo i podržavalo nadu u život Poljske, koja ne može umrijeti. Primjer Mickiewicza, primjer Poljske, govori o nadi u uskrsnuće, govori o žarkom rodoljublju, koje nijedna sila ne može ugušiti, jer ga je u čovjekovo biće usadio sam svemogući Bog. Zato ovaj prikaz završujemo nadahnutim tekstom Mordokajeve molitve iz Esterine knjige. U njoj je sadržana Bogom nadahnuta najdivnija prošnja za domovinu:

»Gospode, Gospode, kralju koji vladaš nad svime, sve je u tvojoj vlasti, i nema toga koji bi se mogao suprotstaviti tvojoj volji da spasiš Izraela!

Ti si stvorio nebo i zemlju i sve što je divljenja vrijedno pod nebom. Gospodar si svega, i nema toga koji se može tebi oprijeti, Gospodine!...

Sada, Gospodine, Bože, kralju, Bože Abrahamov, poštedi narod svoj, jer gledaju samo kako bi nas istrijebili: žele uništiti ono što je od početka bila tvoja baština.

Nemoj zanemariti posjed svoj koji si oslobodio iz egipatske zemlje!

Poslušaj molitvu moju, budi milostiv nasljedstvu svome i u veselje prometni plač naš, da bismo, ostavši živi, mogli hvalospjevima slaviti ime tvoje,

i nemoj dopustiti da iščeznu usta onih koji te hvale, o Gospode!« (Est 4, 17b-17h).

DON GIACOMO ALBERIONE

Osma obljetnica smrti Don Giacoma Alberione, koji je umro 26. studenoga 1971., proslavljena je svečanom koncelebracijom u rimskom svetištu »Regina degli Apostoli«. To svetište Kraljice apostola htio je i ostvario je sam don Alberione, osnivač velike obitelji »Famiglia Paolina«. Don Alberione je već početkom našega stoljeća shvatio potrebu da se tisak, a kasnije kino, radio i televizija upotrijebe u službu Evanđelja. Radi toga je osnovao jednu za drugom devet redovničkih i sekularnih ustanova ili družbi, sve one što sačinjavaju veliku »Obitelj Paolinâ«.

Danas njegovi duhovni sinovi i kćeri, kojih ima oko 7.000, rade po svemu svijetu služeći se »novim propovjednicima«, da navijeste Krista i što više prošire njegov nauk. Lik i djelo don Alberiona dokumentirano je prikazao u veoma živahnom stilu Don Antonio Ugenti. Knjiga je upravo ove dane — osme obljetnice smrti — izišla u izdanju »Edizioni Paoline«. Pod naslovom »Don Giacomo Alberione, glas novih vremena« knjiga uklapa osnivača Paolinâ u njegov povijesni kontekst, iznosi njegovu suvremenu poruku, ocrtavajući kao hitrim potezima kista život toga velikog svjedoka našega vremena. Iz nje Don Alberione izlazi ponovno kao »živ«, kao onaj što ljudima današnjice, osobito mladima, predlaže jedan čaroban životni ideal: radnika što se služi modernim sredstvima društvenog obavještavanja za naviještanje Evanđelja.

27. studenoga

SVETI VIRGILIJE, BISKUP SALZBURGA

Taj je svetac po rođenju bio Irac, monah, a zatim opat samostana Aghaboe. Godine 743. napustio je svoj rodni otok, da »Kristu za ljubav« započne dugo misijsko putovanje po evropskim zemljama. Naviještao je Evanđelje u Bavarskoj, Koruškoj, Štajerskoj i Panoniji. Nakon smrti sv. Bonifacija, apostola Njemačke, bio je god. 755. posvećen za biskupa u Salzburgu, u današnjoj Austriji.

Virgilije kao čovjek veoma velike kulture bio je jedan od najodličnijih učenih ljudi svoga vremena. Toliko je bio upućen i što bismo rekli »kod kuće« u znanostima matematike, da su ga nazivali »geometrom«. Bio je tvorac »teorije antipoda«, koja se sastojala u mišljenju da nasuprot našem svijetu postoji jedan drugi svijet s drugim ljudima, drugim suncem i mjesecom. Kao posljedicu takva stava nijekao je jedinstvo ljudskoga roda, o kojem govori Sveto Pismo. Papa Zaharije označio je njegovu teoriju kao »naopaku«.

Virgilije nakon toga u svoj poniznosti srca napušta svoju kozmološku raspravu te se s još većim žarom daje na ponovno i bolje organiziranje života i rada svoje biskupije. Osnovao je nekoliko benediktinskih samostana, koji su postali važna i živa središta duhovnoga života i kulture. Među tima samostanima i onaj je San Candido u južnom Tirolu.

Krepost i učenost svetog Virgilija dostojno je proslavio u jednoj poemi glasoviti Alcuin. Ta je poema na sreću sačuvana do danas. Svetac je um-

ro u svom biskupskom sjedištu u Salzburgu na današnji dan godine 784., a sahranjen je u katedrali. Iz njegove djelatnosti još je važno spomenuti da je začetnik prve katedrale u Salzburgu, kamo je godine 774. prenio relikvije svetog Ruperta, prvoga biskupa toga sjedišta.

BLAŽENA DELFINA, UDOVICA

Ime i lik ove blaženice bijahu naročito poznati u Francuskoj u kasnom srednjem vijeku. Ona bijaše tip dobre žene, koja je posvuda oko sebe širila sjaj svoje duhovne dražesti, miomiris svojih kreposti i toplinu svoje osjećajnosti. Kod nje se nije radilo o nekoj upadnoj svetosti, o nečemu što bi u životu Crkve ostavilo tragove nečega velikog i izvanrednog.

Delfina je bila kćerka jedinica marsejskog grofa i grofice, a rodila se god. 1283. u Puy-Michelu. Već je kao djevojčica bila na veliku radost i utjehu svojoj obitelji. Po tadašnjem običaju već u dobi od 12 godina zaručena je s jednim mladim plemićem, koji svojom plemenitošću nije zaostajao za njom. Bio je to Elzear, sin grofa od Ariana, i već od malena primio je temeljit kršćanski odgoj.

Vjenčanje je uslijedilo 4 godine nakon zaruka. Bio je to brak u kojem je to dvoje živjelo u čistoći, odabravši baš tu krepost kao sredstvo postizavanja kršćanskog ideala savršenstva U njihovu zamku Ansouis živjelo se više pokornički nego gospodski, živjeli su više kao askete negoli bogati feudalci.

Kad su se preselili u dvorac Puy-Michel, ušli su u treći red sv. Franje. Tada se njihov unutrašnji život obogatio još jednom dimenzijom: ljubavlju prema bližnjemu, koja se očitovala u velikoj dobrotvornosti prema siromasima. Sami su živjeli skromno, da bi svoja dobra mogli što obilnije dijeliti bijednima. Odlikovali su se u svim djelima milosrđa.

Kad je Elzear bio pozvan u svoje vojvodstvo di Ariano kao poklisar u Napuljskom anžuvinskom Kraljevstvu, njegova i njegove žene dobrotvornost postadoše još obilnije. No u tom kraju, koji je bio neprijateljski raspoložen prema vladarima Anžuvincima, pa su bune i neredi bili na dnevnom redu, Elzear i Delfina postadoše i ambasadori mira i sloge među ljudima, postadoše u duhu Evanđelja pravi mirotvorci.

Elzear je nešto kasnije umro u Parizu, i bio sahranjen u Provansi. Delfina ga je naprotiv dugo nadživjela sačuvavši njegovu uspomenu osobito dobrotvornim djelima i ustanovama. Doživjela je veliku radost da je još za njezina života Crkva njezina muža uvrstila u broj svetaca. Umrla je sva sretna u dubokoj starosti od 90 godina. Pokopana je uz svoga svetoga muža, a njoj je priznat naslov blaženice.

Promatrajući život blažene Delfine i njezina svetog muža Elzeara, dolaze nam na pamet riječi francuskog pisca Charles Péguy-a, koji je negdje zapisao: »Potrebno je spasiti se zajedno, doći zajedno dragome Bogu. Ne može se naći dragoga Boga sâm bez drugih. Stoga valja misliti na druge, malo raditi i za druge. Što će nam Gospodin reći

ako mu se vratimo sami bez drugih?« Postoji čitav niz mogućnosti za svagdašnju primjenu ljubavi prema bližnjemu. Valja ih samo uočiti i prihvatiti. Svaki je čovjek moj brat, pa bih se prema njemu morao bratski i ponijeti, u pravoj i nehinjenoj bratskoj ljubavi. To nije lako, koji put zna biti naročito teško. No i tada valja vježbati bratsku i sestrinsku ljubav, jer nas tako uči Gospodin, uči riječima, a još više svojim životom. To nas isto uče svojim primjerom i njegovi najbolji učenici i sljedbenici, Božji sveci i svetice.

28. studenoga

SVETI JAKOV DELLA MARCA, SVEĆENIK

Sveti Jakov Markijski kao i sv. Bernardin Sienski te sv. Ivan da Capestrano bijaše veliki propovjednik svoga vremena. Otkako je na blagdan sv. Antuna Padovanskog god. 1422. u Firenzi u crkvi San Miniato, započeo propovijedanjem, ostao je tome vjeran sve do svoje blažene smrti 28. studenoga 1476. u Napulju. Više od pola stoljeća krstario je putovima Evrope propovijedajući posvuda o imenu Isusovu, što bijaše stalna omiljela tema njegovih propovijedi, kao i njegova velikog učitelja sv. Bernardina Sienskog. Propovijedao je s velikim uspjehom u Italiji, Bosni, Češkoj i Poljskoj. Često je obavljao i veoma delikatne misije u službi papa: Eugena IV., Nikole V. i Kalista III. Bila je u tome upravo poslovična njegova poslušnost. Tako se jednom nalazio baš kod stola, kad mu stiže od Pape nalog da putuje u Ugarsku. On odmah ustade od stola i pođe na put. Poslušnost je uvijek shvaćao i tumačio u najstrožem smislu.

Giacomo della Marca, u svijetu Domenico Gangali, rodio se god. 1394. u Monteprandoneu. Veoma rano je ostao bez oca pa su ga već u sedmoj godini poslali čuvati ovce. Onda to nije bio baš lak poao, jer je posvuda bilo vukova. Tako se i mali Dominik prestrašio vuka, napustio stado te pobjegao u Offidu, jednom svećeniku, svome rođaku. Kasnije će toga vuka nazvati »Božjim anđelom, a ne vukom, kako mu se nekoć činio.«

Dominik je tada pošao u školu, koja mu je veoma dobro išla. Svršivši osnovnu i srednju školu, dakako u obliku svoga vremena, upisao se na Sveučilište u Perugi na studij građanskog prava. Postao je bilježnik te smio nositi naslov Ser Domenico. Nastanio se u Firenzi. Na povratku u zavičajne Marche zbog nekih obiteljskih poslova zaustavio se u Asizu, kolijevci franjevaštva. Ondje nakon razgovora s poglavarom samostana sv. Marije Anđeoske odlučio je i sam stupiti u veliku franjevačku redovničku obitelj, u kojoj će postati jednom od njezinih sjajnih zvijezda. Redovničke zavjete položio je 1. kolovoza 1416. U redu je dobio ime Jakov.

Kao svećenik jednog je dana rekao Fra Bernardinu Sienskom: »Oče, ja idem propovijedati u Gubbio. A vi, kamo idete?« — Bernardin je odgovorio: »Ja ću poći u Regno.« Htio je reći, da ide u Abbruzze, u Aquilu. No nekoliko dana nakon toga Fra Jakov je prosvijetljen doznao da je njegov veliki i ljubljeni duhovni učitelj otišao u jedan drugi Regno, ta riječ u talijanskom znači kraljevstvo. Prekinuo je svoju propovijed te sa svima za velikog pokojnika izmolio pokornički psalam »Miserere«. A zatim je izjavio: »U ovaj čas pao je na zemlju velik stup!« I doista je tada umro Bernardin Sienski.

Fra Jakov Markijski bijaše velik pokornik. Velik dio života proveo je u strogom postu, često se zadovoljavajući porcijom boba kuhana na vodi. Trpio je velike napati u tijelu pa je i po noći činio pokoru trapeći svoje tijelo. Često je bio bolestan te je tako 6 puta primio bolesničko pomazanje i to kao popudbinu za smrt. Pa ipak je kraj svega toga doživio 80 godina.

Kao propovjednik u propovijedima je udarao po lakomosti, škrtosti i lihvi. Ta pošast je u ono doba veoma cvala pa su bogatstvo i novac bili u rukama malog broja bogataša i lihvara, koji su gulili narod. Te gulikože već je sv. Bernardin Sienski nazivao onima koji »ispijaju Kristovu krv«. Da bi se što uspješnije borio protiv toga društvenog zla, sv. Jakov je osnivao takozvana brda dobrote »Monti di Pietà«, gdje su siromasi mogli dobiti pomoć i zajam uz najpovoljnije uvjete. Te će dobrotvorne ustanove kasnije najuspješnije širiti sveti Bernardin da Feltre.

Fra Jakova je na njegovim putovanjima pratio brat Venancije, koji pripovijeda da mu je, dok je propovijedao po Lombardiji, bila ponuđena biskupska stolica u Milanu, no on je to odbio. Bio je ponizan redovnik koji je o sebi ponizno mislio. To se vidi iz toga što je neprestano molio za oproštenje. Naročito je molio svoju redovničku subraću zbog — kako je on u poniznosti mislio — lošeg primjera što im je davao. Umirući je molio: »Isus, Marija, blagoslovljena bila Isusova muka!« Brat Venancije, njegov dugogodišnji pratilac, nakon smrti svoga duhovnog učitelja Jakova Markijskog napisao je njegov životopis, u kojem govori o mnogim čudesima što ih je taj svetac učinio za života i poslije smrti.

29. studenoga

SVETI SATURNIN I SIZINIJE, MUČENICI

Saturnin, već u poodmakloj dobi, bio je za vrijeme cara Maksimijana zbog svoje velike vjere osuđen na prisilni rad nošenja pijeska za gradnju Dioklecijanovih Terma na Viminalu. Đakon Sizinije s drugim kršćanima posvetio se duhovnoj i materijalnoj brizi za osuđenike. Otkriven u tom svom djelu ljubavi i požrtvovnosti, predan je prefektu Laodiciju, bačen u Mamertinsku tamnicu, gdje mu je uz Božju milost pošlo za rukom obratiti mnogo vojnika rimske garde. Saturnin i Sizinije bili su tada podvrgnuti okrutnim ispitivanjima pred sudom u hramu Telude. Odlučno su odbili zahtjev da žrtvuju poganskim bogovima. Njihov je heroizam i među prisutnima na sudu pobudio veliko udivljenje pa se neki od njih obratiše na kršćanstvo. Obojici je svetih mučenika godine 304. na Nomentanskoj cesti bila odrubljena glava, a njihova je tjelesa na svom zemljištu na Salarijskoj cesti sahranio rimski bogataš Trason. Njima u čast podignuta je kasnije bazilika izvan Porta Collina. Na njoj se nalazila uklesana u mramoru pjesma, što ju je u čast svetih mučenika sastavio papa Damaz (366—384), veliki poštivalac rimskih mučenika.

Za vrijeme pontifikata Pija XI. (1922—1939.) nedaleko od Trasonova groblja sagrađena je župska crkva sv. Saturnina pa tako Rim i danas čuva živu uspomenu na toga svetog mučenika.

SVETA KATARINA LABOURÉ

Među one neznatne što ih je Gospodin uzvisio, valja ubrojiti i sveticu čudotvorne Gospine medaljice Katarinu Labouré. Kao i u kasnijim ukazanjima u Lurdu, gdje je bila Gospina odabranica skromna Bernardica Soubirous, tako je i u Gospinu ukazanju u noći 27. studenoga 1830. u ulici Rue du Bac u Parizu odabranica Bezgrešne skromna Katarina Labouré, osoba koja nije bila obdarena ni visokim intelektualnim sposobnostima ni uglednim položajem u društvu.

Katarina Labouré, obiteljski zvana Zoe, rodila se godine 1806. na selu u Fains-les-Moutiers, u Francuskoj, u veoma brojnoj obitelji; djevojčica je imala desetero što braće što sestara. Rano je ostala bez majke. Kad je odrasla, željela je poći u samostan, kao i prije nje njezina starija sestra, i to k sestrama milosrdnicama svetoga Vinka. Otac ju je teška srca pustio. On je bio seljak, pa mu nije baš lako išlo u glavu da mu idu u samostan kćerke, koje bi mogle biti na gospodarstvu dobra radna snaga, a kasnije se udati.

Kad je Katarina bila još novakinja u kući matici u Rue du Bac u Parizu, u noći 27. studenoga 1830., probudio ju je dječak obučen u bijelo, obasut svjetlom, te je tiho odveo u samostansku crkvu. Tu se novakinja duboko sabrala u molitvi. Kad je podigla glavu, primijetila je da se rasvijetlila crkva. Kraj oltara ukazala joj se Gospa, obučena u bijelo s modrim plaštem. Lebdjela je nad sjajnom kuglom, oko glave joj je bilo dvanaest svjetala, kao dvanaest zvijezda. Na dvjema bo-

sim nogama položene su joj dvije crvene ruže, a pod nogama smotana zmija.

U visini srca nebeski bijela Gospa upravljala je globusom, koji je predstavljao kuglu zemaljsku. Kad je s vidika nestala kugla, Gospa je raširila ruke spustivši ih prema dolje. Prsti su joj bili urešeni dragocjenim prstenjem. Iz dragog kamenja na prstenju blještalo je svjetlo. Oko Gospina lika bilo je napisano: »Marijo, bez grijeha začeta, moli za nas koji se tebi utječemo!«

Viđenje je još nadopunjavalo veliko slovo »M«, nad kojim se nalazio križ, a pod njim dva plamena srca: jedno okrunjeno trnjem, a drugo probodeno mačem. Napokon je mlada novakinja čula glas koji joj je govorio: »Daj kovati medalju po ovom uzoru!«

Taj neobični događaj u Rue du Bac dugo je ostao tajna. Mladoj, neukoj, neiskusnoj novakinji nije bilo lako ostvariti Gospinu zapovijed. Ona se obratila svome ispovjedniku, i on se kod poglavara zauzeo za ostvarenje toga naloga. Ipak nije otkrio tajnu tko je bila sretna vidjelica Bezgrešne Gospe.

Sam pariski nadbiskup 18 mjeseci kasnije dao je kovati takozvanu čudotvornu medaljicu. Od tada se po svem svijetu šire čudotvorne medaljice. Nose ih uza se milijuni pobožnih osoba stavljajući se pod zaštitu Bezgrešne. Dakako da je viđenje sestre Katarine bilo prema crkvenim propisima strogo ispitano i tek je onda Crkva priznala vjerodostojnost toga ukazanja. Sestra Katarina, iako je od Gospe tako visoko odlikovana, ostala je uvijek ponizna. Veoma rado je radila u kuhinji,

u praonici rublja, uz uzglavlje neizlječivih bolesnika. Bila je prava milosrdnica, kćerka kršćanske milosrdne ljubavi u duhu svetoga Vinka Paulskoga. Njezini dragulji bijahu najteži poslovi, a imala je samo jednu želju: da se po svijetu što više proširi čudotvorna medaljica, a s njome i čast Majke Božje.

Sveto je u Gospodinu preminula u 70. godini života. Poslije smrti upoznao ju je kao Gospinu vidjelicu i odabranicu cijeli kršćanski svijet. Crkva je njezinu svetost i službeno priznala, proglasivši je blaženom i svetom.

U rujnu 1974., a prigodom 300. obljetnice ukazanja Srca Isusova sv. Margareti Alacoque, održavao se u Paray-le-Monialu kroz nekoliko dana svećenički kongres o štovanju Srca Isusova, na kojem je sudjelovalo nekoliko stotina svećenika, desetak kardinala i tridesetak biskupa iz cijeloga svijeta. Iz Paray-le-Moniala pošlo se u Pariz, da se ondje pod svodovima bazilike na Montmartru kongres okruni svećeničkom posvetom Srcu Isusovu. Kad je kongres bio zaključen, prije nego što su se svećenici razišli, sakupili smo se ujutro na svetu misu u ulici Rue du Bac u Parizu, u crkvi gdje počiva tijelo sv. Katarine Labouré i gdje se zbilo ono ukazanje. Htjeli smo namjerno na tom mjestu odati počast Majci Božjoj i njezinu bezgrešnom Srcu. Koncelebraciji je predsjedao i održao lijepu propovijed o značenju svećeničke posvete Marijinu Srcu toledski nadbiskup i španjolski primas, kardinal Marcelo Gonzales Martin. Kad smo obučeni za misu pjevajući ulazili u crkvu, u dvorištu pred crkvom načinile su nam špalir sestre sv. Vinka.

Videći toliko mnoštvo svećenika, mnoge su, pogotovo starije, od ganuća plakale. Bila je to, doista, lijepa i nezaboravna svečanost, u kojoj smo se s poštovanjem sjetili Bezgrešne i njezine odabranice sv. Katarine Labouré, te ponizne duše, koju je Gospodin koji uzvisuje neznatne, silno uzvisio.

RIJEČ PEČALBARIMA

Izgovorio ju je Ivan Pavao II. prigodom svog posjeta Turskoj u kapeli talijanske ambasade u Ankari ujutro 29. studenoga 1979. katoličkoj zajednici što se nalazi u turskoj prijestolnici kao malo raspršeno stado u tuđini, među drugim narodom, među inovjercima. Ta riječ može poslužiti za nadahnuće, pouku i ohrabrenje tolikim našim pečalbarima, koji se nalaze, žive, rade i trpe u tuđini, daleko od mile domovine.

Nakon što je odmah na početku svoga govora Papa izrazio svoju neizmjernu radost što se kao Petrov nasljednik u apostolskom zboru može obratiti onim istim riječima kojima se prije 19 stoljeća obratio i sv. Petar kršćanima što su isto onda, kao što to i danas, sačinjavali manjinu, Papa navodi te riječi: »Petar, apostol Isusa Krista, izabranim putnicima, rašijanim među poganima Ponta, Galacije, Kapadocije, Azije i Bitinije, izabranim po predznanju Boga Oca za posvećenje koje ostvaruje Duh, da se pokore Isusu Kristu i budu poškropljeni njegovom krvi. Milost vam i mir u obilju!« (I Petr 1, 1—2).

Današnja se Ankara — stara Ancyra — nalazi baš u Galaciji.

I sada Ivan Pavao II. govori: »Kao Petar i ja bih htio najprije zahvaliti za živu nadu koja je u vama, a koja dolazi od uskrsloga Krista; htio bih potaknuti svakoga između vas da bude zahvalan Bogu i čvrst u vjeri, u onoj vjeri 'poslušne djece', čuvajući čiste svoje duše u poslušnosti prema istini, u iskrenu bratstvu, s dobrim ponašanjem među narodima, da bi ljudi vidjevši vaša dobra djela hvalili Boga.«

Sve te riječi smjeraju na sve ono što piše sv. Petar u svojoj I. poslanici u 1. i 2. glavi. Znamo da je ta Petrova poslanica bila upravljena dijaspori, to jest kršćanima u raseljeništvu u pet provincija Male Azije. I zato Ivan Pavao II. govoreći na mjestu kamo je nekoć bila upravljena ta poslanica, nije mogao izabrati bolji izvor nadahnuća za ono što će reći današnjoj dijaspori u Turskoj.

Toj dijaspori Papa spominje kako je apostol Petar smatrao potrebnim da naglasi poštovanje prema građanskim vlastima. »Pokoravajte se kao slobodni, ali ne služeći se slobodom kao izgovorom za svoju zloću, nego kao sluge Božje!« (I Petr 2, 16).

I sada Ivan Pavao II. doslovno kaže: »Da, htio bih vas pozvati da promatrate kao naročito svoju ovu poslanicu, napisanu onima koji su vam prethodili u ovoj zemlji, da je ponovno i ponovno pozorno čitate, razmišljajući o svakoj tvrdnji u njoj. Sada privlačim vašu pozornost na jednu od njezinih pobuda: 'Štujte u svojim srcima Krista kao Gospodina, uvijek spremni na odgovor svakomu tko vam zatraži razlog nade koja je u vama. Ali neka to bude blago i s poštovanjem, jer imate dobru savjest, da se oni koji ocrnjuju vaše dobro

vladanje u Kristu, posrame u onome u čemu vas kleveću!' (I Petr 3, 15—16).«

I sada Papa tim divnim riječima daje ovaj komentar: »Te su riječi zlatno pravilo za odnose i kontakte što ih kršćani moraju imati sa svojim sugrađanima druge vjere. Danas je za vas kršćane, koji boravite ovdje u Turskoj, vaš udes da živite u okviru jedne moderne države — koja za sve predviđa slobodno izražavanje njihove vjere, ne poistovjećujući se ipak ni s jednom od njih — i s osobama koje se u većini, iako ne dijele kršćanku vjeru, izjašnjavaju kao poslušne prema Bogu, podložne Bogu, dapače i sluge Božje, prema njihovim vlastitim riječima, koje se u nekom smislu sjedinjuju s Petrovima što sam ih naveo. Oni, dakle, kao i vi imaju vjeru Abrahama u jedinoga, svemogućega i milosrdnoga Boga. Vi znate da se II. vatikanski sabor otvoreno izjasnio o tome, a i ja sam u svojoj prvoj enciklici 'Otkupitelj čovjeka' spomenuo kako je Sabor izrazio svoje poštovanje prema vjernicima Islama, kojih se vjera odnosi također na Abrahamovu.«

Nakon toga je Papa vjernicima dozvao u pamet nauku II. vatikanskog sabora o odnosu prema muslimanima. Bitno je u toj poruci, što je i Papa ponovno naglasio, poštivanje religioznih vrijednosti islama. Evo njegovih riječi: »Braćo moja, kad mislim na duhovnu baštinu — kršćansku i muslimansku — i vrijednot što je ima za čovjeka i za društvo, osobito njezinu sposobnost da pruža, naročito mladima, jednu orijentaciju života, da ispunja prazninu što je iza sebe ostavio materijalizam, da daje siguran temelj socijalnoj i pravnoj organizaciji, onda se pitam nije li hitno, upravo

danas kad su kršćani i muslimani ušli u jedno novo povijesno razdoblje, priznati i razvijati one duhovne veze koje nas ujedinjuju, a sve u svrhu zajedničke obrane i promicanja socijalne pravde, ćudorednih vrednota, mira i slobode za sve ljude — kako nas uostalom poziva i II. vatikanski sabor.

Vjera u Boga, što je ispovijedaju duhovni Abrahamovi potomci: kršćani, muslimani i židovi, kad se iskreno proživljava, kad prožima život, postaje siguran temelj dostojanstva, bratstva i slobode ljudi i počelo ispravnosti za moralno ponašanje i život u društvu. A ima nešto i više: po toj vjeri u Boga stvoritelja čovjek se nalazi na vrhuncu stvorenja . . .«

Papa je u svom govoru vjernicima dijaspore u Ankari rekao i ovo: »Htio bih iskoristiti ovaj susret i priliku što mi je nude riječi napisane od sv. Petra vašim kršćanskim predima, da vas pozovem na razmišljanje svakog dana o dubokim korijenima vjere u Boga, u koga vjeruju i vaši sugrađani muslimani, kako bi se iz njih izvuklo načelo suradnje u vidu čovjekova napretka, natjecanja u dobru, širenju mira i bratstva u slobodnom ispovijedanju vjere vlastite svakome.«

U želji da nas ovaj Papin govor u Ankari što više pouči, donosimo i ove njegove lijepe riječi, pouke i poticaje: »To držanje ide usporedo s tako zaslužnom vjernošću vaših kršćankih zajednica ovdje. Ta vjernost je baštinica velike prošlosti. Već smo govorili o poslanici sv. Petra; ona se može proširiti i na ljubav sv. Pavla i sv. Ivana prema crkvama u Maloj Aziji. Jedan profani pisac početkom II. stoljeća, Plinije Mlađi, opisao je s udivljenjem život Kristovih učenika u jednom svjedo-

čanstvu što je u očima povijesti dragocjeno. No kako zaboraviti i ono cvjetno razdoblje što je kasnije uslijedilo, osobito u doba svetih Otaca?

Budući da sv. Petar govori i o Kapadociji, moja misao spontano ide k sv. Baziliju Velikom (329—379.), jednoj od najznačajnijih slavâ Crkve ovoga kraja, tim više što je ove godine 16 stoljeća od njegove smrti. Sretan sam što vam mogu navijestiti objavu jednog papinskog dokumenta koji osvjetljuje lik toga velikog naučitelja, a koji će okruniti ovu značajnu obljetnicu.

Danas, iako su vaše zajednice čedne, one su bogate prisutnošću raznih tradicija, a sačinjavaju je osobe što potječu s brojnih strana svijeta. To vam pruža priliku da uzajamno izražavate svoju vjeru i svoju nadu, a tako i ovdje pružate važno svjedočenje jedinstva i bratstva.

Budite uvijek ponosni i hrabri u svojoj vjeri! Produbljujte ju! Neprestano se približavajte Kristu, ugaonom kamenu, kao živo kamenje, sigurni da ćete postići svrhu vaše vjere, spasenje duša. Već sada je Gospodin Isus učinio od vas udove svoga tijela. Božji Sin vas je učinio dionicima svoje božanske naravi, on vam daje udjela u svome Duhu. Crpite s radošću na bogatom vrelu Euharistije! Neka vas ispuni njezina ljubav! Imajte također osjećaj da ste u zajedništvu s općom Crkvom, što je Papa u svojoj neznatnoj osobi predstavlja pred vama. Vaše je svjedočanstvo to dragocjenije, što vas je na broju manje, ali ne zato i manje u kvaliteti . . .«

Na koncu govora Papa im je posvjedočio svoju duboku ljubav i povjerenje, osobito prema djeci, bolesnicima i onima koji proživljavaju razne kušnje.

30. studenoga

SVETI ANDRIJA, APOSTOL

Andrija kao i brat mu Šimun Petar bijaše ribar na Genezaretskom jezeru u Kafarnaumu, kamo obojica dođoše iz rodne Betsaide. U apostolskom zboru ribari bijahu u većini, iako su bili prisutni i zemljoradnici kao sv. Jakov Mlađi i brat mu Juda Tadej, te trgovac i bankar, carinik Matej. Prvi koji je od dvanaestorice pošao za Isusom bijaše baš Andrija, zato je i on nazvan »prvopozvani«. Uz njega je bio i sveti Ivan Evanđelist.

Oni su bili najprije učenici Ivana Krstitelja, koji je propovijedao skori dolazak Mesije. Kad je na Jordanu upro prstom na njega, Andrija i Ivan, kao pravi idealisti, približiše se k Isusu u jednostavnosti srca, onako spontano, a on ih je tako i prihvatio. Bili su to iskreni i pošteni ljudi koji su željeli živjeti za nešto više i zato već nekako skloni da prihvate i slijede Isusa. Andrija je k Isusu brzo doveo i svoga brata Šimuna, zato ga evanđelisti Matej i Luka u apostolskom zboru stavljaju odmah iza Šimuna Petra. Novi zavjet još u nekoliko zgoda spominje Andriju, tako kod umnažanja hljebova i kad su stranci u Jeruzalemu željeli vidjeti Isusa.

Nakon Isusova uzašašća i silaska Duha Svetoga Sveto Pismo Andriju više ne spominje. No zato o njemu pišu obilno mnogi apokrifni spisi koji dakako nisu vjerodostojni. Jedino ima neku vjerojatnost podatak da je Andrija propovijedao Evanđelje među Skitima, u današnjoj južnoj Rusiji, o čemu govori otac crkvene povijesti Euzebije. Za

Andrijinu mučeničku smrt na takozvanom Andrijinu križu u obliku slova X znamo jedino iz jednog spisa, zvana »Passio«, u kojem je opisano apostolovo mučeništvo.

Predaja veli da je bio raspet u Ahaji u gradu Patrasu, odakle su mu relikvije prenesene u Carigrad, a zatim u Amalfi u Italiju. Svečeva glava bila je god. 1462. prenesena u Rim, a vratio ju je natrag grčkim pravoslavnim vjernicima papa Pavao VI. Spominjemo kao naročito pouzdan povijesni podatak da se blagdan sv. Andrije slavio 30. studenoga već u doba sv. Grgura Nazianskoga, dakle, u drugoj polovici IV. stoljeća.

U čast sv. Andrije podignute su posvuda brojne crkve. U Rimu su najpoznatije dvije: Sant' Andrea della Valle i Sant' Andrea al Quirinale. Bazilika Sant' Andrea della Valle je veoma svijetla, visoko osvođena crkva s pokrajnim kapelama. Na svodu apside slikar Domenichino naslikao je prizore iz života sv. Andrije. Samo svečevo mučeništvo naslikao je slikar Preti. U planu je ta crkva veoma slična isusovačkoj crkvi Il Gesù, no njezina je kupola ipak poslije kupole sv. Petra i Pantheona najveća u Rimu.

Na Via del Quirinale genijalni je Bernini projektirao čudesno lijepu crkvu Sant' Andrea al Quirinale. Crkva je građena u obliku elipse, a nadsvođena je kupolom. Ona je na rimskom tlu najčistiji i najljepši primjer baroknog crkvenoga graditeljstva. Podiže se na ostacima Kvirinova hrama. U crkvi se nalazi grob sv. Stanislava Kostke, jer se uz nju nalazio isusovački novicijat, gdje je taj mladi poljski svetac živio i umro. Soba u kojoj je prebivao i umro, pretvorena je u kapelu.

Prema svetom Andriji, apostolu, u srednjem vijeku naročito su gajili veliku pobožnost Francuzi. Tako je za vrijeme prve križarske vojne ratni poklik njezina vojskovođe Godfrida Bujonskog bio: »Sveti Andrija iz Patrasa!« I francuska burbonska kraljevska kuća stavila se pod zaštitu toga sveca. A glasoviti je viteški red »Toison d'or« imao kao svoje zaštitnike Blaženu Djevicu, sv. Mauricija i sv. Andriju. Mnoga vojnička i viteška odlikovanja bila su načinjena u obliku Andrijina križa.

Iz svega se toga vidi s jedne strane popularnost toga sveca, a s druge opet koliko su u prijašnjim vremenima kršćani bili živo povezani sa svecima. Oni su za njih bili velika stvarnost, s kojom su računali, kojoj su se utjecali. I možemo reći da je u povijesti kršćanstva štovanje svetaca, doista, značajan fenomen, s kojim je povezano toliko duhovnoga iskustva. Uz razna povijesna zbivanja u Crkvi i u svijetu nalazimo često svece, bilo one koji su još živjeli na zemlji, bilo one već u slavi, s kojima su gradovi, pokrajine i narodi kao sa svojim zaštitnicima i zagovornicima bili najuže povezani.

Mnogi su sveti Oci svojim govorima i spisima proslavili sv. Andriju. Od njih spominjem samo sv. Ivana Zlatoustoga, a navodim dijelove iz pohvalnog govora sv. Andriji, što ga je izrekao veliki sv. Atanazije (295—373.), aleksandrijski biskup, koji je sav svoj život posvetio borbi protiv arijanske hereze, što je nijekala božanstvo Božje Riječi, druge osobe Presvetoga Trojstva:

»Andrija bijaše prvi učenik koji je Gospodina priznao svojim učiteljem. On je prvina apostolskoga zbora. Njegov prodorni pogled zamijetio je

Gospodinov dolazak. On je Ivanove pouke zamijenio za Kristove; a na taj je način udario pečat Krstiteljevim riječima. On bijaše veoma cijenjeni Ivanov učenik: u svjetlucanju svjetiljke tražio je istinu svjetla; i u njezinu nestalnom sjaju navikao se na puninu Kristova sjaja.

Dotada je Ivan nalazeći se na obalama Jordana krštavao židovske mase, pripremajući u vodi lijek obraćenja Mojsijevu zakonu... No kad je došao Gospodin, po naumu Mudrosti sakriven, prikrivajući u odjeći smrtnika sjaj svoje slave, Ivan ga je prepoznao. Od učitelja koji bijaše, postaje sluga i odvažni glasnik Krista prisutna pred njim. 'Evo, govori on, Jaganjca Božjeg koji oduzima grijeh svijeta' (Iv 1, 29). Evo onoga koji oslobađa od smrti, evo onoga koji ruši grijeh. Ja sam poslan ne kao zaručnik, nego kao onaj koji ga prati. Ja sam došao kao sluga, a ne kao učitelj.

Pogođen tim riječima Andrija ostavlja ondje svog učitelja i hrli k onome koga je navijestio. On je shvatio značenje tog govora i njegov jezik, glasniji od Krstiljeva. On se primiče Gospodinu, iz njegova koraka nazire se njegova želja, a u zajedničkom hodu on sa sobom vodi Ivana Ivanđelista. Obojica ostavljaju svjetiljku te hrle prema suncu. Andrija je prva biljka apostolskoga vrta. On je onaj koji je Kristovom nauku otvorio vrata. On je bio prvi koji je brao plodove s polja što su ga obrađivali proroci. Pretičući nadu svih drugih on je bio prvi koji je zagrlio onoga koga su svi očekivali. On je prvi pokazao kako su zapovijedi Zakona bile ograničene na određeno razdoblje. On je prvi stavio točku na Mojsijev jezik i nakon Kri-

stova dolaska više se ne može trpjeti njegova upotreba; doduše ne zato što bi on prezirao učitelja židovskoga naroda, već zato što je više od glasnika poštivao onoga koji ga je poslao. Štoviše, on se pojavio kao prvi koji će odati počast Mojsiju, budući da je prvi prepoznao onoga koga je on navijestio, rekavši 'Gospodin Bog vaš podignut će vam proroka kao što sam ja, to je onaj koga ćete slušati' (Pnz 18, 15). On se oprostio od Zakona, ali zato da bi mu bio poslušan.

Andrija je čuo gore spomenutu Mojsijevu riječ. Sada sluša Ivana Krstitelja koji viče: 'Evo Jaganjca Božjeg!' (Iv 1, 29). Čim ga je vidio, odmah spontano odlazi k njemu. On je prepoznao po proroštvu naviještenog Proroka i k onome koga je našao vodi za ruku svoga brata. Pokazuje Petru blago što ga taj nije poznavao: 'Našli smo Mesiju' (Iv 1, 41), onoga koga smo željeli. Čekali smo njegov dolazak, a sada ga promatramo. Našli smo onoga koga nam je veliki glas prorokâ nalagao očekivati. Ovo je vrijeme dovelo do onoga koga je milost naviještala, onoga kome se ljubav nadala da će ga vidjeti.

Andrija je, dakle, pošao potražiti svoga brata Šimuna te je s njim podijelio blago svoga viđenja. On dovodi Petra Gospodinu. Neobično čudo! Andrija više nije učenik, on je već postao voditelj ljudi. Poučavajući, počinje učiti i tako postiže dostojanstvo apostola. Našli smo Mesiju. Nakon toliko noći provedenih bez sna na obali Jordana, sada smo našli svrhu svojih želja. Petar je bio spreman slijediti taj zov. On je bio Andrijin brat i svim se žarom založio za ono što je čuo.

Uzevši Petra sa sobom, Andrija dovodi Gospodinu svoga brata po naravi i krvi, da ga učini dionikom njegova naučavanja. To je prvi Andrijin podvig. On je učinio da je porastao broj učenika, on je predstavio Petra, u kome je Krist pronašao glavu svojih učenika. To je tako istinito da, kad se Petar kasnije bude čudesno ponašao, onda će to dugovati onome što je Andrija posijao. No pohvala upravljena jednomu, odražava se jednako i na drugoga. Jer dobra jednoga pripadaju drugome i slave se dobrima drugoga.

Kakvu je radost Petar pribavio svima kad je odmah odgovorio na Gospodinovo pitanje, prekinuvši zbunjenu šutnju učenika! 'Što govore ljudi, kaže Isus, tko je Sin čovječji?' (Mt 16, 13). I tada, kao da bi bio jezik onih koji su bili pitani i kao da bi svi odgovorili u njemu, on sam u ime svih govori: 'Ti si Krist, Sin Boga živoga!' (Mt 16, 6) U jednoj izreci on navijesti Učitelja i njegov spasiteljski naum. Čudesan sklad riječi! Onih kojima se služio Andrija da bi doveo Petra, Otac ih je potpisao odozgora, kad je iste nadahnuo Petru. Andrija bijaše rekao: 'Našli smo Mesiju'. Otac diktira Petru: 'Ti si Krist, Sin Boga živoga!'«

IZ GOVORA IVANA PAVLA II. O SVETOM ANDRIJI

Taj je govor izrekao Sveti Otac na proslavi svetoga Andrije u grčko-pravoslavnoj katedrali sv. Jurja u Carigradu, na svečev blagdan 1979., a u prisutnosti ekumenskog patrijarha Dimitrosa I.

»Presveti i veoma ljubljeni brate! 'Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti!'« — Te je riječi Papa izrekao na grčkom, a ostalo na francuskom jeziku.

»Te riječi Psalmista — rekao je Papa — naviru mi iz srca na ovaj dan kad sam s vama. Da, kako je dobro i milo kad su braća zajedno!

Sakupili smo se na proslavu sv. Andrije, apostola, prvog pozvanog od apostola, brata Petra prvaka apostola. Ta okolnost naglašava crkveno značenje našega današnjeg susreta. Andrija bijaše apostol; jedan od onih ljudi što ih je Krist izabrao, da bi ih onda njegov Duh preoblikovao i takve poslao u svijet, kao što je i on sâm bio poslan od svoga Oca. Oni su bili poslani da naviještaju radosnu vijest pomirenja što nam je dano u Kristu, da pozivaju ljude na ulazak po Kristu u zajedništvo s Ocem i Duhom Svetim te da tako ljude koji postadoše Božja djeca saberu u jedan veliki narod braće. Sve ujediniti u Kristu na hvalu i slavu Božju, to je misija apostolâ, to je misija onih koji nakon njih bijahu izabrani i poslani, to je zvanje Crkve.

Mi danas slavimo apostola, koji je od apostolâ bio prvi pozvan, i taj nam blagdan doziva u svijest taj temeljni zahtjev našega poziva, poziva Crkve.

Taj apostol, odlični zaštitnik carigradske Crkve, brat je Petrov. Istina, svi su apostoli međusobno povezani novim bratstvom koje ujedinjuje one kojih je srce obnovljeno po Duhu Sina te kojima je povjerena služba pomirenja. No, to ne poništava, daleko od toga, one posebne veze, stvo-

rene rođenjem i odgojem u jednoj te istoj obitelji, Andrija je Petrov brat. Andrija i Petar bijahu braća, pa ih je i u krilu apostolskog zbora morala povezivati veća intimnost, morala u apostolskoj zadaći ujedinjavati uža suradnja.

I nas danas ovdašnje slavlje poziva da između rimske i carigradske Crkve moraju postojati naročite veze bratstva i intimnosti, pa naravno i uža suradnja između dviju Crkava.

Petar, Andrijin brat, prvak je apostola. On je prvi, zahvaljujući Očevu nadahnuću, u Isusu potpuno prepoznao Krista, Sina Boga živoga. Poradi te vjere dobio je ime Petar, da bi se Crkva oslanjala na stijenu. On je bio zadužen da osigurava sklad apostolskog propovijedanja. Brat među braćom, dobio je misiju da ih utvrđuje u vjeri; on prvi ima odgovornost da bdije nad jedinstvom sviju, da osigurava sklad svetih Božjih Crkava u vjernosti 'prema vjeri, koja je jedanput zauvijek predana svetima' (Juda 3).

U tom duhu, pa prožet tim osjećajima Petrov nasljednik je želio na današnji dan posjetiti Crkvu, kojoj je zaštitnik sveti Andrija, i njezina časnog pastira i svu njegovu hijerarhiju i sve njegove vjernike. Htio je ovamo doći da sudjeluje u njezinoj molitvi. Taj posjet prvoj stolici Pravoslavne Crkve jasno pokazuje volju cijele Katoličke Crkve da kroči naprijed u hodu prema jedinstvu sviju, i njezino uvjerenje da je potpuno uspostavljanje jedinstva s Pravoslavnom Crkvom bitna etapa odlučnog napretka cijelog ekumenskog pokreta. Naša podijeljenost nije mogla biti bez utjecaja i na druge diobe koje su uslijedile . . .«

Spominjući razvoj ekumenskog pokreta od Ivana XXIII. pa preko Pavla VI. i patrijarha Atenagore, Ivan Pavao II. je rekao: »Usuđujem se nadati da ćemo se njegova Svetost patrijarh Dimitrios I. i ja ponovno naći u molitvi zajedno i to taj put na grobu sv. Petra. Takvi koraci izriču pred Bogom i pred cijelom Božjim narodom našu čežnju za jedinstvom . . .«

Dalje je Ivan Pavao II. spomenuo kako su dvije sestrinske Crkve rasle jedna uz drugu kao dvije velike i životvorne tradicije iste Crkve, koje su jedna drugu nadopunjavale, čuvajući ne samo mirne i plodne veze, već i brigu za neophodnim zajedništvom u vjeri, molitvi i ljubavi. Drugo tisućljeće je stvorilo diobe i rane, koje još nisu zacijelile. No, Gospodin može tu ranu zacijeliti, a od nas traži da činimo sve što nam je moguće.

MERYEM ANA — KUĆA MAJKE MARIJE

Došašće je razdoblje crkvene godine, kad se na osobit način sjećamo tajne Utjelovljenja. Kako je s tom tajnom najuže povezana B. D. Marija, razumljivo je da nas kao kršćane u vezi s njezinom osobom sve zanima. Tako je to i s njezinim svetištem u Efezu, koje Ivan Pavao II. bijaše uvrstio u program svoga puta u Tursku, te ga na današnji dan god. 1979. i posjetio.

Na takozvanom Brdu slavujâ kod Efeza nalazi se svetište Meryem Ana — Kuća Majke Marije. Radi se o crkvici, sagrađenoj u bizantskom stilu, a

koja počiva na temeljima jedne kuće što datira iz I. stoljeća. Govori se — to je takozvana efeška predaja, a postoji i jeruzalemska — da je Marija, Majka Božja, provela ondje svoje posljednje godine, ondje umrla te odande dušom i tijelom bila uznesena na nebo. Kako je već Pavao VI., za vrijeme svog puta u Tursku god. 1967. posjetio tu Kuću Majke Marije, tako je to isto učinio i Ivan Pavao II. Drukčije ipak od svoga prethodnika, koji se u Gospinu svetištu samo molio, Ivan Pavao II. je slavio i Euharistiju. Prije tog bogoslužnog čina Papa je razgledao najprije ruševine staroga grada Efeza na mjestu gdje je nekoć stajala bazilika Svete Marije, u kojoj je III. opći sabor svečano proglasio dogmu o Marijinu bogomajčinstvu.

Do 1. studenoga 1950. Meryem Ana poznavao je samo veoma uzak krug ljudi. No kad je toga dana Pijo XII. proglasio dogmu o Marijinu uznesenju dušom i tijelom na nebo, umirovljeni švicarski župnik iz Basela, Karl Gschwind, organizirao je iz Carigrada jedno hodočašće u Efez, u Gospino svetište na brdu. Švicarski je župnik imao plan da u svojim starim danima izbliza slijedi tragove sv. Ivana Evanđelista i četvrtog Evanđelja, pa se tako god. 1947. prvi put popeo i do Meryem Ana. Kako je to mjesto vidjelo događaj što ga je 1. studenoga 1950. Pijo XII. svečano proglasio kao dogmu — apstrahirajući dakako od mjesta — prečasni Gschwind je mislio da je došao čas da se to mjesto u blizini Efeza objavi cijelom svijetu. I njegov je pothvat okrunjen uspjehom. Sva su sredstva društvenog priopćivanja u Turskoj donijela izvještaj o tome kako je Marija, Isusova Majka, svoje

stare dane provela u Efezu. I od tog je dana staro svetište na brdašcu nedaleko mora postalo mjesto hodočašća, koje posjećuju ljudi iz čitavoga svijeta.

Svećenik Karl Gschwind proslavio je 11. listopada 1979. — nekoć se upravo na taj dan slavio blagdan Marijina materinstva, u Efezu nekoć svečano proglašena člankom vjere — 98 godina života. On sa svojom tajnicom, gospodičnom Hedwig Schindler, koja je 16 godina mlađa od njega, stanuje u kući za stare osobe u Baselu, u ulici Holeesstrasse 119. Prigodom Papina puta u Tursku posjetila ga je ekipa Agencije KIPA. Kao novinari htjeli su saznati kako je on primio vijest o Papinu posjetu Efeza. Dok je o svemu tome pripovijedala gospodična Schindler, prečasni je Gschwind, koji je 14. studenoga 1967. bio imenovan kapelanom Njegove Svetosti, dakle, monsignorom — samo mirno slušao. Njegova visoka dob ne dopušta mu mnogo govoriti, no on je kimanjem glave odobravao ono što je njegova tajnica govorila. Tek što je započeo razgovor, netko je pokucao na vrata. Upravitelj kuće za stare osobe donio je brzojav. Brzojav je bio od monsignora Dominika Caloyera, nadbiskupa Smirne, današnji Izmir, a u njemu je stajalo: »Pozivam gospodina kanonika Gschwinda i Fundaciju, da prigodom Papina pohoda Efezu dođu u Izmir i Efez.«

Da bi se financirala obnova Marijina svetišta Meryem Ana te sagradila kuća za svećenike i hodočasnike, Karl Gschwind i gospođica Schindler utemeljili su u Baselu fundaciju »Za Efez«. Nakon toga je umirovljeni župnik Gschwind zbog svojih zasluga bio imenovan kanonikom katedrale

u Smirni. I kao 12 godina ranije prigodom hodočašća Pavla VI. u Meryem Ana, nadbiskup Smirne htio ih je opet pozvati u Efez. Oni zbog starosti više nisu mogli poći, no oboje su u pismu posvjedočili svoju radost zbog puta Ivana Pavla II. u Efez, koje je Papi ondje uručio sam nadbiskup Smirne. Tada je gospodična Schindler uzela u ruke to pismo — tada već napisano — te ga prisutnim novinarima pročitala. Oni su već dulje vremena znali da će Papa ići u Efez, no ipak nisu mislili da će se taj plan tako brzo ispuniti.

U tijeku razgovora s novinarima gospodična Schindler je više puta potvrdila ekumensku važnost Meryem Ana. Već god. 1953. uz katoličke biskupe i kardinale stajao je kao potpora fundacije »Za Efez« i patrijarh Atenagora. Danas se još očitije vidi da kršćani svih vjeroispovijesti i Crkava dolaze na molitvu u Efez, u to mjesto marijanskog svetišta iz I. stoljeća.

No među hodočasnicima brojni su i muslimani. Oni dolaze iz okolice, ali također iz cijele Turske. Oni ondje mole po svom zakonu. Monsignor Gschwind ima još jedan neostvaren nacrt, naime, da se uz hodočasničku crkvu podigne i »Kuća studija za islamsko-kršćanske susrete«. Bilo bi to mjesto za »održavanje studija, konferencija, susreta, rasprava«. Ne čini nam se neispravnim, ako bi se reklo, da je put Pape u Carigrad susret s Pravoslavnom Crkvom, a put u Meryem Ana susret s islamom. Gospođica Schindler se sjeća kako se prije nekoliko godina bila obratila Skupštini starješina gradića Selçuk, koji ima oko 9.000 stanovnika te pod koji upravno pripada i Meryem Ana.

Ona ih je tada oslovila: »Braćo moja!« I kad im je protumačila da se muslimani i kršćani klanjaju jednom te istom Bogu te da su svi Božja djeca, pa prema tome i braća, ti su se bradati ljudi počeli među sobom grliti, plačući od ganuća.

Gospodična Schindler je u svom govoru s novinarima rekla da još nema »konačne povijesne potvrde« da je Marija svoje posljednje dane provela baš na brdu kraj Efeza. Nova povijesna i arheološka istraživanja još su u tijeku. Ponovno otkriće svetišta bilo je moguće zahvaljujući viđenjima glasovite Ane Katarine Emmerich, iz njemačke pokrajine Westphalije. U jednom njezinu viđenju što ga je brižno zabilježio pjesnik Clemens von Brentano, vidjelica je vidjela malu crkvu, koju je nazvala »Marijinom kućom«. Na temelju tih bilježaka francuski je svećenik l'abbé Julien Goyet tražio i našao mjesto na brdu kod Efeza. Nekoliko godina kasnije to su mjesto posjetili oci lazaristi iz Izmira. Po nalogu svoga nadbiskupa oni su tada ispitali kršćanske stanovnike staroga Efeza, koji su se tada nalazili u Kirkindshe, 8 kilometara daleko od grada, da li oni možda što znaju? Ti su kršćani pripovijedali da se svake godine 15. kolovoza na Veliku Gospu penju na brdo, jer se ondje nalazi lijepo i dobro mjesto, odakle je Marija, Majka Božja otišla u nebo.

Slijedeći to svjedočanstvo i kršćani Smirne počeli su na Veliku Gospu hodočastiti u Meryem Ana. No prošlo je još mnogo godina dok svetište ne postade poznato i izvan uskih obližnjih granica. Tumači Svetoga Pisma započeli su oštru znanstvenu bitku o tome da li je ili nije Marija bila uz

Ivana u Efezu? Izgleda da ih je danas većina u prilog Efezu, premda se ne može posve zabaciti ni mišljenje da je Marija svoj zemaljski vijek dovršila ipak u Jeruzalemu, gdje također postoje spomenici koji svjedoče o tome.

No činjenica je da nakon proglašenja dogme o Marijinu uznesenju broj hodočasnika u Meryem Ana raste. Tako ih je prošle godine bilo više od 200.000, od kojih polovica bijahu muslimani. I tako je Meryem Ana postalo mjesto na kojem se »kršćanstvo i islam susreću mirno i na ekumenski način«. Tko je sretan uzrok svemu tome? — Jedan švicarski umirovljeni župnik i njegova tajnica. No ako ih se o tome pita, oni jednostavno odgovaraju da su bili samo oruđe Božje Providnosti.

Današnji Efez, u odnosu na veliku i slavnu prošlost, sa svojom sićušnom kršćanskom zajednicom, doista je malen. Grad jonske obale Male Azije prešao je god. 133. prije Krista u rimske ruke, pod kojima je bio najbogatiji trgovački anatolski grad. Efez, domovina poznatog filozofa Heraklita i drugih uglednih ličnosti, bio je i pozornica apostolske aktivnosti sv. Pavla, a zatim svetoga Ivana. Efeška je mjesna Crkva u I. stoljeću bila u velikoj časti. Kasnije su je pisci nazivali »željkovanom« i »prvom izgubljenom ljubavlju«, jer je u kršćanstvu među prvima izgubila svoju negdašnju važnu ulogu.

Neki arheolozi tvrde da se prva sakralna zgrada u Efezu nalazila ondje gdje se sada vide ostaci bazilike sv. Ivana, dok je drugi poistovjećuju s »dvostrukom crkvom«, onom svete Djevice, gdje se god. 431. održavao III. opći sabor.

Bazilika u kojoj se održao taj Sabor bila je »od pamtivijeka« posvećena svetoj Djevici. To se jasno tvrdilo bilo u pismu kojim je sazvan Efeški sabor, bilo na dvanaestak mjesta u saborskim dokumentima. Već god. 431. bazilika Efeškog sabora bijaše jedina crkva posvećena Gospi. Tada još nije bila poznata nijedna crkva ni u Rimu, ni u Carigradu, ni u Jeruzalemu, koja bi bila posvećena Gospi. A kada se zna da u ono doba nijedna crkva nije mogla biti posvećena u čast kojeg sveca doli u mjestu gdje je on svoju dušu predao Bogu, onda bi se opravdano moglo i pitati nije li Marija ipak završila svoj čudesni zemaljski život u Efezu?

U hodočasničkoj crkvi Meryem Ana nalazi se jedan Gospin kip s oštećenim rukama, a u jednoj maloj niši bronča na svjetiljka, dar pape Pavla VI.

U maloj sobi što sačinjava desno krilo kapele, a koja bi prema jednoj predaji bila spavaća soba Majke Božje, susreću se često i muslimani, koji klečeći na ćilimu te okrenuti prema Meki blagoslivljaju Boga što je »odabranu i očišćenu Mariju uzdigao nad sve žene svijeta.«

Na maloj čistini ispred Meryem Ana Pavao VI. je prigodom svog hodočašća izrekao jedan govor. Isto je učinio, ali za vrijeme svete Mise, i Ivan Pavao II.

Efeška crkva jedna je od sedam crkava što ih spominje Apokalipsa, a koju su proslavila pisma sv. Pavla i sv. Ivana. To malo kršćansko sjedište s tako slavnom prošlošću i danas je veoma drago kršćanskom srcu.

Austrijski arheolozi, koji već desetljećima upravljaju iskapanjem staroga Efeza, došli su do ot-

krića koja bi se mogla smatrati senzacionalnima. Iz njih proizlazi jedna svijetla prošlost visokoga društvenog i kulturnog sadržaja. Potvrđuje se i važnost efeškog kršćanskog centra u širenju Evanđelja po čitavoj Maloj Aziji. I u tom se gradu kršćanska misao utkala u grčku kulturu. Iz tolikih elemenata što ih susrećemo u spisima svetih Otaca možemo zaključiti da je Efez kroz veoma dugo razdoblje u djelovanju Crkve prvih stoljeća igrao ulogu prvog reda.

UZ SVETKOVINU KRISTA KRALJA

Svaka svetkovina i svaki blagdan ima svoj sadržaj i svoju poruku. To vrijedi i za svetkovinu Krista Kralja. Njezin je sadržaj Pavao izrekao u poslanici Kološanina ovako: »Krist je savršena slika Boga nevidljivoga, prvorođenac svakoga stvorenja, jer je u njemu sve stvoreno — sve na nebu i na zemlji; vidljivo i nevidljivo, bilo prijestolja, bilo gospodstva, bilo poglavarstva, bilo vlasti; sve je stvoreno po njemu i za njega. On je prije svega, i sve se u njemu drži u redu. On je i Glava Tijela, Crkve: on je početak, prvorođenac od mrtvih, da u svemu bude prvi, jer Bog odluči u njemu nastaniti svu Puninu, i po njemu pomiriti za nj sve što je na zemlji ili na nebu, uspostavljajući mir krvlju njegova križa« (1, 15—20).

A poruka je svetkovine Krista Kralja da je Krist naš konačni Kralj i Gospodar, kome smo jedinome konačno svi odgovorni. Nadalje, da je svakome od nas dan zadatak da prema svojim mogućnostima ostvarujemo Kristovo kraljevstvo već ovdje na zemlji.

Kako to konkretno možemo ostvarivati, pokazuje nam Matejevo Evanđelje, glava 25, 31—46, a koje Crkva u Godini A svojim vjernicima čita baš na svetkovinu Krista Kralja.

Veoma zanimljiv, konkretan i pristupačan način ostvarivanja Kristova kraljevstva pokazuje nam i René Voillaume, koji nas uči da svakome donosimo bratsku ljubav Isusa Krista. Takvo nešto uči nas i Novi Zavjet.

»Sve što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima! U tome je sav Zakon i Proroci« (Mt 7, 12).

»Nikomu ništa ne budite dužni, osim da ljubite jedan drugoga, jer tko ljubi bližnjega, ispunio je Zakon. Uistinu: 'Ne učini preljuba! Ne ubij! Ne ukradi! Ne poželi!' — i ako ima koja druga zapovijed — sadržana je u ovoj riječi: 'Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!' Ljubav ne čini bližnjemu zla. Dakle: ljubav je ispunjeni Zakon« (Rim 13, 8—10). Taj tekst pokazuje kako je ljubav srž svih zapovijedi.

»Što se nas tiče, mi ljubimo, jer je on nas ljubio prije. Ako netko tvrdi: 'Ljubim Boga', a mrzi svog brata, lažac je; jer tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi. Ovu zapovijed imamo od njega: tko ljubi Boga, neka ljubi i svoga brata!« (I Iv 4, 19-21).

Otac René Voillaume (rođen 1905.) u svjetlu života i pouka Charlesa de Foucaulda i vjeran njegovu duhu, osnovao je u listopadu 1933., u El Abiodhu u Sahari, prvo bratstvo Male Isusove braće. U svojim djelima »U srcu masa« i »Pisma brat-

stvima« istančanim smislom za iskonsku duhovnost u najsiromašnijim ljudima otkriva lik Krista koji pati. On piše: »Valja imati na umu da je svaki čovjek Božja slika, dakle, nešto apsolutno pisano malim slovom. Zbog toga nije gubitak vremena ljubiti najmanjega između ljudi kao brata, kao da bi sam bio na svijetu: kakva god bila njegova moralna bijeda, usudio bih se reći da je isto tako vrijedan ljubavi kao i Bog sam. Isus želi da budete predani ljubavi svoje braće . . .«

DODATAK

Prilozi za upoznavanje svetosti u Hrvata

HRVATSKI ISUSOVAC — MISIONAR U TIBETU I U INDIJI OTAC NIKOLA RATKAJ

Čitatelji niza »S duhovnim velikanima . . .« sigurno se sjećaju dvaju krasnih pisama, što sam ih objavio 25. veljače, na smrtni dan isusovca, oca Nikole Ratkaja, a napisala ih njegova plemenita majka Eufrozina. Već tada sam želio što više saznati o tome našem hrvatskom misionaru XVII. stoljeća, koji je ne manje od 38 godina proboravio u Indiji i Tibetu. Tada je to bila, doista, samo pusta želja, jer o njemu nisam imao pouzdanih podataka. Sada sam do njih došao te želim da i naši suvremenici bolje upoznaju toga našega duhovnoga velikana.

Ivan Bojničić, koji je god. 1925. u »Vjesniku kraljevskog državnog arkiva u Zagrebu« (1), prvi put u latinskom izvorniku objavio 7 Ratkajevih pisama iz Indije, kaže za njihova autora ovo: »Svakako, bio je Nikola barun Rattkay vrijedan sin našega naroda, koji potpunoma zaslužuje trajnu uspomenu.« Ona će biti to trajnija, što o njemu budemo više znali. Stoga prije negoli u hrvatskom prijevodu iznesem neka Ratkajeva u mnogom pogledu veoma zanimljiva pisma, koja se čuvaju u Državnom arhivu u Zagrebu među spisima Zagrebačkog isusovačkog kolegija, želim nešto podrobnije o njemu samome reći.

Bit će to velikim dijelom ono što je o njemu već napisao u »Vjesniku kraljevskog državnog arkiva u Zagrebu« Ivan Bojničić, ali nadopunjeno i drugim podacima i refleksijama, što će sliku našega junaka učiniti još potpunijom.

Srednjoazijska zemlja Tibet, »krov svijeta«, koja se od god. 1950. kao neka autonomna oblast nalazi u sklopu kontinentalne Kine, bila je u Evropi sve do najnovijih vremena, osobito do istraživanja slavnoga Šveđanina Svena Hedina (1865—1952.), samo malo poznata te još i danas veoma teško pristupačna. Sven Anders Hedin pretežno je istraživao Prednju i Centralnu Aziju te o rezultatima svoga istraživanja i o svojim ekspedicijama objavio 64 sveska. 9 svezaka pod naslovom »Southern Tibet« govore samo o Južnom Tibetu. Od god. 1200. do 1870. bilo je u Tibetu samo četrnaestak Evropljana, među njima samo sedmorica u glavnom gradu Lhasi, »budističkom Rimu«. Zato je tim zanimljivije da je već u prvoj polovini XVII. stoljeća jedan hrvatski isusovac aristokratskoga podrijetla boravio u bajoslovnom Tibetu te o tome ostavio i pismene obavijesti, koje su za povijest zemljopisa ne bez zanimljivosti. Bio je to otac Nikola Rattkay od Velikog Tabora.

Barun Nikola Ratkaj (Rattkay i Rathkay) od Velikog Tabora rodio se baš na samu Novu Godinu 1601. u gradu Velikom Taboru, u Hrvatskom zagorju. Otac mu, barun Đuro Rattkay, bijaše sin prvoga baruna Petra Rattkaya. Majka mu bijaše grofica Eufrozina Pállfy, kćerka grofa Ivana Pállfya, kapetana gradova Tata i Leva, u Ugarskoj, te njegove supruge, Katarine, plemenite Körösy. O ljepoti Eufrazinine duše najrječitije govore njezina dva biser-pisma, što ih je upravila svome sinu Nikoli, isusovcu, kad je on odlučio kao misionar poći u Indiju. Pisma očituju ženu i majku skroz naskroz prožetu kršćanskim načelima i duhom najproživljenije vjere. Ona pokazuju majku u odnosu prema redovničkom i misionarskom zvanju sina.

Bojničić je podatke o Ratkajevu životu uzeo dijelom iz njegovih 7 pisama, što ih je objavio, a dijelom iz isusovačkoga arhiva u Španjolskoj.

Nikola Ratkaj bio je već u 14. godini đak isusovačkog Kolegija u Zagrebu, možda još i ranije. Tu će ustanovu tako zavoljeti da će s njom cijeli život ostati povezan, a njoj će pokloniti i svoj dio baštine, za koju se s braćom tako borio. Ta žilava borba, za koju doznajemo iz njegovih pisama, nije bila za neki njegov osobni interes ili korist, već za dobro one visokoškolske ustanove koja je za kulturu hrvatskog naroda postala tako zaslužna. Za ono dobro što je ona učinila dugujemo zahvalnost i ocu Ratkaju, koji je u pismu iz Goe 29. ožujka 1630. čitavo svoje baštinsko pravo predao isusovačkom redu, odnosno zagrebačkom isusovačkom Kolegiju — kako to svjedoči sedmo po redu pismo, što ga je objavio Bojničić. Isusovci su se god. 1631. konačno s braćom Pavlom i Sigismundom Ratkajem nagodili, tako da su im oni u ime baštine svoga brata isplatili 2.000 zlatnih forinti. Ta svota odgovara svoti od 4 milijuna dinara, dakako u vrijednosti koju je ta svota imala godine 1925.

Nikola je veoma mlad 3. svibnja 1614. stupio u isusovački novicijat u Brnu. Majka Eufrozina u

pismu sinu o tome piše: »Znam, premili moj Nikola, da se dogodilo protiv očekivanja sviju nas, kada si stupio u ovaj sveti red.«

Ratkaj je u Brnu u kolegijskoj matici zapisan »Taborensis Croata« — Hrvat iz Tabora. Nakon novicijata Ratkaj je u Grazu studirao filozofiju, a onda je bio poslan u Rim, na slavni isusovački »Collegium Romanum«. Kolegijska matica o njemu piše ovako: »Nikola Radkay iz Ugarske, 22 godine star, primljen u red 3. svibnja 1614. Učio je jednu godinu retoriku, tri godine filozofiju, a sad prvu godinu teologiju.« Kako je u Rimu zatekao na studiju još sv. Ivana Berchmansa i s njim bio velik prijatelj, onda je došao u Vječni grad prije 13. kolovoza 1621., tj. prije smrti mladoga flamanskoga sveca. Ne treba nas čuditi što u Rimu za Ratkaja piše da je iz Ugarske. Tada je Hrvatska bila pod ugarskom krunom sv. Stjepana, pa su tadašnji pisani dokumenti i Hrvate često navodili kao da su iz Ugarske. To je nepopravljiva sudbina svih naroda koji nemaju svoje vlastite države.

Nikola Ratkaj gajio je u srcu želju za misijama, pa je zamolio generala reda da bude poslan u misije. Molbi mu je bilo udovoljeno, pa je ne dovršivši još teološki studij god. 1623. bio poslan u Indiju. Bilo je to teško i dugo putovanje, u kojem je valjalo preko rta Dobre nade oploviti Afriku. O tome putovanju imamo dva zapisa. Prvi je od talijanskog isusovca, oca Brune Bruni (1590—1640.), koji 3. listopada 1623. piše iz Mozambiquea ocu generalu kroz kakve je sve nevolje morala proći lađa što ih je vozila u Indiju. O našem Ratkaju piše ovo: »Il fratello Nicolò Rackay non fu

quasi mai lasciato dalla sua febre quartana«. — Frater, tako se prije ređenja zovu isusovački skolastici, Nikola Ratkaj, — prezime malo iskrivljeno, što je tada bila česta pojava — gotovo nije nikad imao mira od svoje groznice. Bila je to malarija, koja je bolesnika napadala redovito svaki četvrti dan, odatle joj i ime »la febre quartana«. Taj dragocjeni podatak objavio je glasoviti isusovački povjesničar Beccari u 12. svesku svog monumentalnog djela »Rerum Ethiopicarum Scriptores Occidentales«. Djelo je izišlo u Rimu godine 1912.

Drugi je zapis od patrijarha Mendeza, koji je 9. listopada 1624. pisao isusovačkom generalu, ocu Muciju Vitelleschi o svome i svojih sudrugova boravku u Mozambiqueu. Ondje su glad i bolest uništile živote gotovo 500 vojnika, dok su svi oci Družbe Isusove ostali pošteđeni. Među isusovcima nalazio se i naš Ratkaj. Mendez dalje piše kako je strašna oluja nekoliko lađa potopila u samoj luci, dok su se neke nasukale. »Kad su se napokon pojavili pogodni vjetrovi, doplovili smo u Gou 28. svibnja.«

Eto, to je bila duga i mučna »Odisejada«, u kojoj je sudjelovao i naš Ratkaj, dok nije napokon sretno stigao u Gou, glavni grad portugalske Indije, kažem portugalske, jer je tada Indija bila u vlasti Portugalaca. Kršćanska povijest Goe počinje dolaskom Portugalaca god. 1498. Potkralj Alburquerque odabrao je god. 1510. Gou kao glavnu bazu novoga portugalskog Imperija Istoka i tako taj grad postade vjerska i politička metropola. Premda je ondje bilo već nekih tragova kršćanstva, s evangelizacijom Goe i Indije započeli su

franjevci, domikanci i augustinci. Jurisdikcija ili crkvena vlast nadbiskupije u Goi protezala se na cijeli Istok od rta Dobre nade pa sve do Kine i Japana.

Prvi isusovac, koji je god. 1542. došao u Gou, bio je sveti Franjo Ksaverski, a za njim su onda došli i drugi te ondje i po cijeloj Indiji, Japanu i Kini razvili veliku djelatnost. Tijelo sv. Franje Ksaverskoga i danas počiva u bazilici Buon Gesù u staroj prijestolnici Velha Cidade — stari dio Goe. Papa Leon XIII. (1878—1903.) podijelio je god. 1886. bulom »Humanae salutis auctor« nadbiskupu Goe naslov patrijarha Istočne Indije. Taj naslov nadbiskup Goe nosi još i danas.

Došavši u Gou Ratkaj je, kako i sam o tome u pismu piše, 21. rujna 1624. od naslovnog etiopskog patrijarha bio zaređen za svećenika. Svoju prvu misu s velikom je pobožnošću, duhovnom utjehom i svečanošću služio nad moćima apostola Indije i Japana sv. Franje Ksaverskoga. Od tada je pa sve do konca života kao misionar djelovao u Indiji, osim onog kratkog boravka u Tibetu.

Iako je bio daleko od rodnoga kraja, nije ga zaboravio. Osobito nije mogao zaboraviti dragi zagrebački Kolegij, s kojim se revno dopisivao. Na sreću, nekoliko je tih pisama u Zagrebu i sačuvano do danas. U prvome od njih, koje donosimo u hrvatskom prijevodu, datiranom u Goi 5. veljače 1625. te upravljeno rektoru zagrebačkog Kolegija, Ratkaj opisuje kako ga je teško pogodila i potresla vijest o smrti njegove majke. Ona je umrla god. 1623. Zagrebački isusovački Kolegij smatrao ju je svojom majkom, jer ga je u teškim godinama nje-

govih početaka zdušno pomagala. Iz Vaninova djela »Isusovci i hrvatski narod«, I. svezak, saznajemo: »Kako je ljubila isusovački red, željela je da bude prva pokopana u crkvi sv. Katarine. Želji joj je udovoljeno, pa je u kositrenom lijesu sahranjena pod oltarom Majke Božje. Za potrebe crkve sv. Katarine još je za života poklonila 2000 moravskih forinti investiranih u Hradecu, od kojih je Kolegij prve kamate dobio istom god. 1630., a u oporuci zapisala je Kolegiju 1000 forinti, zlatnu škrinjicu urešenu dragim kamenjem, osim toga toliko srebra koliko je dostajalo da se izradi lik Raspetoga, te šest konja kojima se običavala voziti. Biskup Domitrović odslužio je za pokojnicu zadušnicu i izrekao pogrebnu besjedu. Na 8. veljače odslužio je i Kolegij svečanu misu zadušnicu postavivši u crkvi krasan odar, dok su crkveni zidovi bili ukrašeni raznim slikanim emblemima.«

Nikola Ratkaj svojoj nezaboravnoj majci sačuvao je uvijek zahvalnu uspomenu. Iz njegova prvog pisma doznajemo kako je na putu u Indiju bio teško bolestan, no došavši u Indiju, lijepo se oporavio, dovršio teološki studij i bio zaređen za svećenika. A sada dolazi ono najzanimljivije, on se polako priprema za svoj misijski rad. Ići će ili u Etiopiju ili u Kogor. Vjerojatnije u Kogor. I onda u pismu opisuje tu zemlju, kamo će i on poći, da u znatnoj mjeri obogati anale svoga reda. Iz njegova pisma razabiremo da se radi o Tibetu. Opisujući dalje tu zemlju, vidi se da je Ratkaj kao i mnogo pisaca i putnika poslije njega krivo shvaćao i tumačio budizam, koji doduše ima nekih čisto vanjskih sličnosti s kršćanstvom. Tu veliku zemlju,

kako piše Ratkaj, otkrio je teškom mukom i uz pogibelj »jedan od naših otaca«. Bio je to otac Andrade, o kojem valja ovdje nešto reći.

Slavni misionar te istraživač Tibeta Antonio de Andrade rodio se god. 1580. u Oleirosu, u pokrajini Beira Alta, u Portugalu. U dobi od 16 godina stupio je 16. prosinca 1596. u Družbu Isusovu. Već 4 godine kasnije nalazimo ga kao misionara na otoku Salette. Kao poglavar misije u Agri od 1621. do 1624. odlučio je prokrstariti Himalaye te kao prvi Evropljanin novog vijeka prodrijeti u Tibet. Put je onamo započeo 30. ožujka 1624., a već je u kolovozu iste godine stigao na područje jednog tibetskog kneza. Došao je do gradića Tsaparang, u dolini Sutleja. Mjesni ga je vladar veoma lijepo primio te mu dopustio naviještati Evanđelje. Vrativši se natrag u Agru, otputovao je opet 17. lipnja 1625. u Tibet, u Tsaparang, sjedište nove tibetske misije, gdje je radilo drugih 5 portugalskih i 1 francuski isusovački misionar.

Naš Ratkaj je god. 1626. s još trojicom braće poslan u tibetsku misiju. Ti su isusovci navodno ondje imali znamenitih uspjeha te su mogli pokrstiti mnogo Tibetanaca. Nikola Ratkaj nije dugo ostao u Tibetu, jer ga već koncem god. 1627. nalazimo opet u Kolegiju sv. Pavla u Goi. Tamo ga u maticama nazivaju »Padre Nicolao Jorge Italiano«. Kad ni danas mnogi u Evropi ne znaju gdje je Hrvatska ili da postoje i Hrvati, ne čudimo se da su u Indiji XVII. stoljeća našega Ratkaja smatrali Talijanom. U istoj se matici za oca Nikolu Ratkaja kaže da je kroz 2 godine poučavao teologiju, da je star 27 godina te da se 14 godina nalazi

u Družbi. Ratkaj piše još god. 1629. da živi samo za misiju u Tibetu.

U pismu od 15. ožujka 1629., pisanom u Goi te upravljenom rektoru zagrebačkog Kolegija, Ratkaj opet opširno opisuje tibetsku misiju. Piše da je tamo već više od stotinu kršćana, te da u kršćanstvu poučavaju i samu kraljicu. Nadalje, da su tamošnji lame skloni isusovačkome redu kao i sam kralj i njegovi velikaši. Svi se oni zanimaju za širenje kršćanstva. Po Ratkajevu pismu izgleda, kako je on mislio, da u Tibetu ima više kraljevstava, nad kojima stoji jedan vrhovni kralj. Tu se vjerojatno radi o Dalai-Lami, vjerskom i političkom vrhovnom poglavaru Tibeta. Prema Ratkaju isusovce je navodno pozvao taj vrhovni tibetski kralj u svoj glavni grad, koji je od njihova boravišta udaljen 40 dana puta. Taj grad Lhasa, bio bi tako velik da ga čovjek ne može obići ni za osam dana.

Dalai-Lamu u Lhasi Ratkaj uspoređuje s papom u Rimu i njegovom ulogom u katoličkom svijetu. Dalai-Lama je u upravnim i pravosudnim stvarima nad svima vrhovni. Okružuju ga njegovi vikari, koji odgovaraju našim biskupima, te u njegovo ime upravljaju okolišnim kraljevstvima. Taj vrhovni vladar nosi na glavi krunu, koja je veoma slična biskupskim mitrama. Isto tako, prema opisu oca Ratkaja, on navodno samo jedanput godišnje »čita misu«, no kojim obredom to njemu nije poznato. Jedino sa sigurnošću može tvrditi da tom prigodom upotrebljava kruh i kalež. U tome glavnome gradu Tibeta ima i visokih škola, u kojima se studenti među ostalim poučavaju i u svetim

knjigama. Nakon svršenih nauka dobivaju od vrhovnoga Lame čast doktora. Na žalost, Ratkaj te škole dalje više ne opisuje.

Tibetska isusovačka misija dovršila se bez uspjeha, i to po Ratkajevim tvrdnjama zbog građanskih ratova, koji su tom zemljom bjesnili.

To je mišljenje posve u skladu s onim što povjesničari pišu i o ocu Andradeu, osnivaču tibetske misije. I oni kažu da je ta misija nadživjela samo malo godina nakon odlaska oca Andradea iz Tibeta, jer su u toj zemlji nastale bune i ratovi. Otac Andrade je bio pozvan u Gou za poglavara provincije, koja je brojila 300 isusovačkih misionara, razasutih od Himàlaya do granica Malabara i Perzije te na istočnim obalama Afrike. Završivši svoj provincijalat, koji je trajao od god. 1630. do 1633., Andrade je postao rektorom kolegija sv. Pavla u Goi. On se prvi put odvažio na put u Tibet s jednim bratom pomoćnikom zbog vijesti o toj zemlji, koje su širili trgovci. Nije ju nikako mogao više zaboraviti pa se opet spremao na put u Tibet kao rektor kolegija sv. Pavla u Goi. No taj je put bio ometen, jer je nenadano umro 19. ožujka 1634., izgleda otrovan od jednog izopačenog kršćanina.

De Andrade je o oba svoja putovanja u Tibet napisao dva izvještaja, koji su svuda po Evropi bili veoma traženi te prevedeni na španjolski, francuski, poljski i talijanski jezik. Talijanski prijevod izdan je u Rimu god. 1628. pod naslovom »Relatione del nuovo scoprimento del gran Cataio, ovvero regno Tibet« — Izvještaj o novom otkriću velikog Kataja ili kraljevstva Tibet. Objavljene su u Rimu god. 1627. i njegove »Lettere annue del Tibet 1626«. Tko bi imao vremena i mogućnosti da čita i proučava te spise, doznao bi mnogo toga o prilikama kad je išao u Tibet i naš Ratkaj.

Nadamo se da ćemo o našem Ratkaju mnogo više doznati, kad Historijski institut Družbe Isusove u Rimu bude u »Monumenta historica Societatis Jesu« objavio veoma bogat arhivski materijal o onome razdoblju misijskoga isusovačkoga djelovanja u Indiji, u kojem je u toj zemlji djelovao taj naš znameniti misionar. No do toga valja još čekati, jer još nije potpuno dovršeno izdanje arhivske građe o misijama u Indiji u XVI. stoljeću. Povjesničar, Švicarac o. Josip Wicki, koji godinama radi u Historijskom institutu Družbe Isusove u Rimu, svojim znanjem prilično mi je ulio svjetla u traganju za ovim našim duhovnim velikanom, na čemu sam mu veoma zahvalan.

Po smrti svoga oca Đure i majke Eufrozine naš je Nikola od svoje braće Pavla i Sigismunda morao dobiti svoj dio ostavštine, no braća su oklijevala s diobom. Da bi konačno došao do svog dijela gradova Velikog i Malog Tabora, Stubice i Susjedgrada, o. Nikola je pisao iz Indije god. 1625. i 1629. rektoru zagrebačkog isusovačkog Kolegija, tadašnjemu banu grofu Sigismundu Erdödiju, dapače i samome caru Ferdinandu. God. 1629. poslao je zagrebačkom rektoru i pismenu punomoć u toj stvari. I ta je punomoć, kako dobro primjećuje Bojničić, veoma zanimljiva i po svom obliku i po sadržaju. Pisana je na žutom indijskom papiru u Goi, u Indiji, dne 15. ožujka 1629. Pisao ju je po »portugalsko-indijskom običaju« bilježnik Franjo Rodericius. Kao svjedoci bili su prisutni te ispravu

potvrdili: portugalsko-indijski potkralj Ljudevit de Britto a Menese; nadbiskup Goe i primas čitave Indije Fray Sebastian de San Pedro; vrhovni inkvizitor pape i kralja Juan de Delgado; čitav metropolitanski kaptol u Goi te konzuli i suci istoga grada. Svi su oni potpisali punomoć uz vlastoručnu klauzulu te je providjeli svojim pečatima.

Kako je mlad otišao iz domovine, čini se da je naš Ratkaj samo još slabo razumio svoj materinji jezik, jer u jednom pismu zagrebačkom rektoru piše da osim latinskoga znade još portugalski jezik te moli da mu se uvijek piše latinski. Sve smo te podatke naveli da se s većom lakoćom mogu čitati njegova pisma i dokumenti što ih objavljujemo u hrvatskom prijevodu.

O daljnjem tijeku života oca Nikole Ratkaja iz raznih isusovačkih arhiva saznajemo da je god. 1633. postao župnikom na Salsetti, nekoliko kilometara sjeverno od Bombaya, te za onih 12 sela, koja su u duhovnom pogledu pripadala isusovačkom kolegiju u Thani (Thanaha). Godine 1639. položio je svečanu profesiju. Godine 1641. još ga uvijek nalazimo kao župnika na Salsetti. No župnikovo je isto tako u selima nedaleko Bandore i sjeverno do Baçaima.

Da je u redu uživao ugled i povjerenje, dokazom je što je god. 1653. bio rektor kolegija u Chaulu, južno od Bombaya, a prije toga bio je neko vrijeme vicerektor u kolegiju u Damaunu. Na tom se mjestu nalazio do god. 1658. U siječnju i studenom 1659. spominje se opet kao župnik u Bandori. U jednom pisanom dokumentu u studenom 1659. kaže se da je nekoć bio vizitator sjevera za kolegije i župe od Chaula do Diua. Godine 1660. bio je župnik u Tannahi, a umro je na glasu svetosti 25. veljače 1662.

Isusovac Josef Stöcklein izdao je god. 1728. u Augsburgu na njemačkom jeziku veliko djelo o isusovačkim misijama u Istočnoj i Zapadnoj Indiji. U njemu spominje i našega oca Nikolu Ratkaja te kaže da je umro »ne bez posmrtne slave svetosti«. Tako je i on uz velikog pučkog misionara oca Jurja Muliha jedna svetačka pojava među hrvatskim isusovcima iz stare Družbe.

Da bismo što bolje razumjeli njegova pisma, napominjemo da su mučenici koje on spominje da su g. 1622. bili mučeni u Japanu bili blaženi Karlo Spinola, koji je poginuo 10. rujna 1622. te još 31 iz njegove grupe, no neki od njih u razdoblju između 1617. i 1632. godine. Sve te mučenike proglasio je blaženima papa Pijo IX. godine 1867., a njihov se spomendan u Družbi slavi 4. veljače. O njima sam pisao za njihov spomendan.

Tko se želi baviti istraživanjem života oca Nikole Ratkaja, važno je da još uoči kako je on dopuštenjem svojih poglavara iz nekih razloga napustio svoje obiteljsko prezime barunâ Rattkay te se nazivao »Nicolaus Georgii«, a Portugalci su ga zvali Nikolaus Jorge. Na to me je prvi upozorio o. Wicki, a kad sam dobio fotokopiju Ratkajevih pisama, onda sam se uvjerio kako je rečeni otac vrstan poznavalac isusovačkih misionara u Indiji.

Mislim da je otac Nikola Ratkaj duhovna veličina našega naroda, koja bi zavrijedila da je još bolje upoznamo. Možda bi njegov život i misijsko djelovanje kakvome mladome učenjaku mogli pru-

žiti mnogo građe za licencijatsku ili čak za doktorsku tezu. Sigurno, da bi to bio vrijedan i koristan posao, kojim bi se obogatila spoznaja o jednom našem veoma zanimljivom misionaru. Dok do toga ne dođe, zadovoljimo se i ovim u ovom svesku »S duhovnim velikanima«, koje upotpunjeno onim što sam objavio 25. veljače, to jest za njegov smrtni dan, daje ipak priličan uvid u njegovu ličnost.

A sada, da još staro povežemo s novim, prošlo sa sadašnjim, te postanemo »nalik na domaćina koji iz svoje riznice vadi novo i staro« (Mt 13, 52), donosimo i najnovije podatke o prisutnosti Družbe Isusove u Indiji danas. Ti su podaci veoma utješni, no da je do njih moglo doći, bili su potrebni rad i žrtve tolikih prijašnjih misionara, u koje se ubraja i naš Ratkaj. I on je kasnijem razvoju Družbe u Indiji dao svoj dragocjeni obol.

U Isusovačkom godišnjaku 1979—1980. sadašnji regionalni asistent Indijske asistencije, Indijac o. Kazimir Gnanadickam ovako je opisao sadašnje stanje Družbe u Indiji: »Nije rijetkost vidjeti ljude kako širom otvaraju oči kad čuju da su isusovci Indijske asistencije (koja obuhvaća i Sri Lanku i Nepal) sa svojih 3.116 članova po broju na drugom mjestu u Družbi, odmah iza Sjedinjenih Američkih Država. Taj brojčani rast ima svoje tumačenje u činjenici da je sv. Franjo Ksaverski, najuniverzalniji od prvih Ignacijevih sudrugova, bio onaj koji je u Indiji udario temelje Družbe, onako kao što je sv. Toma, apostol, zasijao prvo sjeme kršćanstva. Zanimljivo je uočiti osjećaj što ga velike kršćanske zajednice u Indiji gaje prema svojim osnivačima, osobito 4 velike zajednice: ona u Kerali nalazi glavni motiv svoje životnosti u sv. Tomi; one u Goi i Tamil Barhathi u svetom Franji Ksaverskom; tamulsko pučanstvo u sv. Ivanu de Britto; Chota Nagpur u ocu Lievensu.

Za sv. Ignacija i njegove prve sudrugove govoriti o 'misijama' značilo je govoriti o Indijama, Istočnoj i Zapadnoj. I doista bijaše na stotine onih koji su slijedeći stope sv. Franje Ksaverskoga dali svoj život i svoj rad na pomoć Crkvi Indije, da bi ona dospjela do onog stupnja razvoja na kojem se danas nalazi...

Danas Indijska asistencija Družbe Isusove broji 16 upravnih jedinica, svaka sa svojim višim poglavarom: 5 provincija, 6 vice-provincija, 5 ovisnih regija. U njima je 77,4% isusovaca indijskog podrijetla. Od 19 viših poglavara 15 ih je Indijaca. Sve te brojke pokazuju životnu snagu današnje Indijske asistencije Družbe Isusove.«

Do nje nije došlo preko noći, već dugim nesebičnim radom i žrtvama tolikih generacija. Dobro je uočiti kakvu su ulogu u tome razvoju imale velike svetačke ličnosti počevši od sv. Tome, apostola, pa preko sv. Franje Ksaverskoga, sv. Ivana de Britto, do oca Lievensa u XIX. stoljeću. Isto je tako dobro uočiti kako je primjer tih ličnosti poput magneta djelovao na druge, koji su ih onda slijedili. To je tako očito u životu svetoga Ivana de Britto (slavi se 4. veljače), koji je bio tako pobožan prema svetom Franji Ksaverskom, koji je po njegovu primjeru pošao u Indiju i ondje se žrtvovao do svoje mučeničke smrti. To je očito i kod našega oca Ratkaja, koji je želio svoje mladomisničko slavlje proslaviti baš na grobu sv. Franje Ksaverskoga.

Velike ličnosti, sveci, uvijek označuju jednu epohu, oni su na životnome putu Crkve veliki svjetionici, koji pokazuju put u luku spasenja. Zato je nadasve korisno uočiti ih, upoznati ih. I to je jedan od onih spasonosnih zakona po kojima živi i razvija se organizam Kristova kraljevstva na zemlji.

I.

Goa u Indiji, 5. veljače 1625.

Ocu rektoru Zagrebačkog kolegija.
Velečasni u Kristu Oče!
Milost i ljubav našega Gospodina!

Smrt veoma pobožne majke, koliko mi je makar i protiv moje volje izranila dušu, riječima nije moguće opisati; ne bi li ona sama, koja je drugima liječila rane, mogla pružiti lijek i mojoj rani, koja će zbog prevelikog gubitka s vremenom postati još teža. Jedino je što može ublažiti bol: utjeha neumrlog sjećanja na krepost pokojnice. No vidim isto tako da se u tolikoj boli moram radovati; jer imam olakšicu što ću je staviti na tu najveću nevolju, a to je mir. Ona, naime, živi sebi i nebu (kako se je nadati), neka, dakle, nama i svima, a meni prvome bude samo kao da je iščezla. Da tako, naime, o njoj mogu pobožno vjerovati, čini uspomena njezine prema Bogu tako jedinstvene, tako revne i zato trajne bogoljubnosti i pobožnosti; zatim onaj njezin veliki prezir ljudskih stvari, a ne manji i same sebe; onaj njezin u najvećim poteškoćama uzvišen duh, koji urešen tolikim i takvim odlikama kršćanskih kreposti, što bi drugo i mogao obećavati doli besmrtnog života, dužne nagrade tolikoj kreposti. Da me pak oživljene pohvale takve majke bez nje još više ne oslabe, te pomisao na veličinu gubitka i osjećaj lišenosti još više ne izrane, prelazim na drugu stvar.

Zahvaljujući nebu već ozdravljam od dvogodišnje bolesti, koja me je cijelim putem teško mučila (bila je to malarija, koja ga je napadala svaki četvrti dan) te pomalo dokončavam svoj studij teologije, koji će — nadam se — biti gotov koncem ove godine.

Međutim se pomno pripremam za misiju ili u Etiopiji ili u Kogoru, mislim ipak da ću ići u ovu posljednju, koja je nedavno otkrivena, a otvorena je prema Kini; njezinu veličinu i prostranost i ne treba opisivati; bit će zgodnije to učiniti kad budem ondje, makar da o njoj Anali Družbe nešto i naslućuju. To kraljevstvo graniči s Kinom i Mongolijom; dapače je usred njih, svojom veličanstvenošću baš im mnogo ne popuštajući. Njegovi se stanovnici priznaju polukršćanima, jer priznaju trojstvenog i jedinog Boga, utjelovljenje Sina Božjega, u Majci Božjoj časte plodno djevičanstvo, služe se nekim sakramentima, kao ispovijeđu, ipak samo u nekim slučajevima; njihov Lamba (Lama), tako nazivaju klerike, koji upravljaju crkvama ili bogomoljama, ispovijedaju siromaštvo i uzdržljivost. Oni se u pojedine dane sastaju dva sata prije izlaska sunca na božanski časoslov, a isto tako i preko dana četiri do pet puta, popraćen glazbom, onakvom kakvom se i mi služimo u našim zbornim i katedralnim crkvama. Kako kažu, oni štuju trojstvenog i jedinog Boga. Ipak između tih znakova

prave vjere nalazi se i mnoštvo drugih lažnih. To je kraljevstvo sada uz najveće napore i pogibli prvi otkrio jedan od naših otaca, a ono nam obećava veliku žetvu. (Bio je to Portugalac, otac Antonio de Andrade.)

Što se tiče kućnih poslova, a ponajviše baštine koju od braće valja tražiti, obojici sam pisao o toj stvari, pisao sam i caru, da ukoliko se braća pokažu tvrdima, on sâm se udostoji upotrijebiti svoj autoritet, što mislim da ipak neće biti potrebno. Budući da ja tome činu ne mogu prisustvovati, molim Vašu velečasnost da bi to umjesto mene učinili; stoga Vam u svoje ime u svemu dajem vlast ili kako se to kaže punomoć da prema pravima kraljevstva moj dio od baštinskih dobara, bilo u naravi bilo u novcu, od gospode braće Pavla i Sigismunda mojim autoritetom uz dobru nagodbu tražite. Nikad se, naime, nisam odrekao svoga redovitog prava, što ga imam kao jedan od njih, te želim da mi se ono vrati u pokretnim dobrima tako i u nekretnini. Sve to Vaša velečasnost kao polog može čuvati u Vašem Kolegiju, sve dok od Vaše velečasnosti ne budem obaviješten o količini baštine, pa tek onda odredim za koje će se svrhe upotrijebiti. To ipak ne činim sada, kako zbog toga što ne znam koliko će takva baština iznositi, tako zbog toga što će to biti lakše učiniti kad sve bude unovčeno. Vašu velečasnost molim da me što prije o toj stvari obavijesti. Uostalom, ako gospoda braća ne budu platili sve u gotovu novcu, nego samo djelomično, a drugi dio u nekretnini, Vaša velečasnost moći će u potpunosti upravljati tim dobrima, dok ja nešto ne odredim, osim ako bi bilo prikladnije izmijeniti ih ili prodati. Dobivši za njih

jednaku vrijednost u novcu, moći ćete međutim uživanje tih nepokretnih dobara upotrijebiti za svoj Kolegij, osim ako bi se činilo da valja drukčije činiti. Molim Vašu velečasnost da se za tu stvar pokaže brižnim, pa ako ustreba, utecite se i samome caru, kome sam o toj stvari već pisao, ili drugim javnim vlastima, naročito presvijetlom gospodinu banu Hrvatske, koga ponizno molim da svojim ugledom bude u prilog ovome poslu. Od Vaše velečasnosti očekujem pismo, u kojem ćete me obavijestiti o čitavoj stvari i što je moguće prije o količini moga dijela bilo u pokretnim bilo u nepokretnim dobrima, da bih s njima raspolagao, kako mi se u Gospodinu već bude činilo.

Prošle godine bio sam od prečasnog patrijarha Etiopije — Alfonsa Mendesa — na dan sv. Mateja zaređen za svećenika; prvu misu svečano sam služio u našem Kolegiju, u prisutnosti gotovo svih otaca i braće što u njemu borave te uz glazbu Sjemeništa svete Fides. Želio sam to učiniti uz tijelo sv. Franje Ksaverskoga. Sjetio sam se tada, kako je i trebalo, Vaše velečasnosti te čitavog Zagrebačkog kolegija, što i sada uvijek činim, nadajući se istome od Vaše velečasnosti i svih Vaših, što će za mene biti i daleko više nego što zaslužujem. Novosti što ću ih poslati s ovog istoka, iako ih imam, na njima ipak sjedim, jer će to — kako se nadam — učiniti otac asistent, kome će sve biti poslano. Iz Japana i Kine ove godine još ništa novo k nama nije donešeno, što je i razlog da Vam neću poslati ništa od malih darova. Brodovi se, naime, iz Kine i Japana još ne očekuju. Prije dvije godine, naime, godine 1622. četrnaestorica od naših bili

su u Japanu za Kristovo ime živi spaljeni, isto toliko i iz drugih redova, s premnogim drugim svjetovnjacima, kojih broj doseže gotovo tri stotine, mučeni dijelom na isti, dijelom na drugi način. Nadam se da će Vam broj mučeništava biti poslan od oca asistenta. Slijedeće godine, ako Bog da, zajedno s malim darovima pisat ću o mnogim novim stvarima. Odavde je prije dva mjeseca otplovilo 8 brodova silne veličine, o kojima sam Vam pisao već prošle godine, opisavši njihovu veličinu, položaj, jakost itd. Svaki od njih vozi po 50 ili 60 ratnih oružja, kojih je mjedena kugla teška 70 ili 80 libara...

Pozdravljam velečasnog oca Stjepana Rattkaya (to je brat Nikolina oca, također isusovac), čija je uspomena kod mene blagoslovljena, bio živ bio mrtav, i sve druge oce i braću Kolegija, moleći od sviju otaca na moju nakanu najmanje dvije mise, a od braće 2 ili 3 krunice, s nekim drugim djelima pobožnosti. Uostalom, živo želim upoznati stanje Vaše austrijske i češke provincije, a osobito starih prijatelja, koje sve neka predobri i preveliki Bog na slavu svoga imena dugo u zdravlju očuva. Pisma koja mi želi pisati Vaša velečasnost ili tko drugi, neka upravi na ovaj, a ne na drugi način: Ocu Nikoli Georgi, Družbe Isusove, itd. Iz nekih, naime, razloga s dopuštenjem našeg prečasnog oca generala promijenio sam prezime.

Dano u Goi, 5. veljače 1625.

Vaše velečasnosti u Kristu nedostojni
Nikola Georgi, nekoć Rattkay,
vlastitom rukom.

P. s.

Ni jedno pismo o smrti presvijetle gospođe majke ni od koga iz onih strana pa ni od oca Fara, nisam primio; možda su se pogubila. Stoga napominjem ako netko ovamo želi pisati, neka to učini na dva ili tri puta, da bi se pismo moglo ponijeti raznim brodovima. Ako neki od njih i nestane, neće svi, pa će se tako sačuvati barem jedno ili više pisama. Saznao sam iz pisma velečasnog oca asistenta Germanije da je na zadušnicama presvijetle gospođe majke bio govornik zagrebački prečasni (sâm biskup). Neka mu se u moje i cijele obitelji ime dostojno zahvali, o čemu sam već opomenuo i gospodu braću. Očekujem od Vaše velečasnosti da mi javi od kakve je bolesti i kakvom je smrću umrla presvijetla gospođa majka.

Na hrptu: Velečasnom u Kristu Ocu N., rektoru Zagrebačkog kolegija Družbe Isusove, tko god on bio!
Iz Istočne Indije
Prvim putem

Zagreb

Bilješka od druge ruke: Predano 5. veljače 1625. Primljeno 7. kolovoza 1626., jednu i pol godinu nakon što je predano.

II.

Goa u Indiji, 1. ožujka 1629.

Preuzvišeni i presvijetli gospodine bane!

Vaše presvijetlo Gospodstvo, bez sumnje, već znade da su moja braća Pavao i Sigismund, pošto je umrla presvijetla i uzvišena naša gospođa maj-

ka Eufrozina Pallfy, ima tome već 6 ili 7 godina, u diobi i dijeljenju baštinjenih dobara na mene posve zaboravili, kao da sam se ja kada odrekao svoga prava ili kao da nisam njihov brat, što je oboje i po njihovu priznanju očito posve lažno. I tako su onaj zakoniti dio baštine i dobara, što po pravu pripada meni, silom oteli; ustanovio sam također da mi i dalje niječu baštinu, iako sam je ponovno i ponovno zahtijevao, bilo preko pisama, bilo preko moga otpravnika ili ovlaštenika, prečasnoga oca rektora Zagrebačkoga kolegija, kome sam povjerio brigu i dao punomoć da me u tome poslu zastupa. Kojim pravom kraljevstva ili kojom pred Bogom savješću to učiniše, a i još čine, nije mi poznato?! Možda, jer sam odsutan te živim u ovim najudaljenijim krajevima Indije, ne davši se iscrpsti naporima, brinući se samo za duše, pa me drže nevrijednim baštine, koja mi se kao jednom od braće duguje pravom naravi? Stoga neka mi ni odsutnom ne niječu ono što bi mi, svakako, htjeli ili ne htjeli, dali, da sam prisutan u kraljevstvu Slavonije ili Hrvatske ili Ugarske. Ili možda misle, jer sam redovnik Družbe, da sam lišen svoga prava, ili kao da sam ja kada u toj stvari odstupio od svoga prava? Posve su u zabludi: nikako se ne mogu odreći onoga što daje samo narav, nikad se toga nisam odrekao, a neka znaju da nikada to neću ni učiniti. Primi, dakle, presvijetli gospodine Bane, ovu moju pismenu molbu, u kojoj se pozivam na pravdu Tvoje vrhovne službe, da osiguraš moj zakoniti dio, bilo u pokretnim bilo u nepokretnim dobrima, kao i sve plodove tih dobara kroz zadnjih 6 ili 7 godina, što su ih oni nasilno prisvojili, premda sam to od njih tražio i zahtijevao kao

svoje pravo; molim Te dobrohotno da me usliši, kao što to običavaš činiti svima. Stoga molim da ono što mi pripada, u što je moguće kraćem roku, bilo prijateljski, bilo pravno, gospoda braća vrate velečasnom ocu rektoru Zagrebačkog kolegija, tko god sada vršio tu službu, a kome sam u tome poslu dao svu punomoć, učinivši ga svojim otpravnikom i opunomoćenikom. Na taj način zauvijek ćeš me zadužiti te najsavršenije izvršiti pravdu, koja ide u tvoju službu. Ta zato si Ban da sve ono što je pravo i pravedno, odbacivši i prezrevši svaki mamac, bilo prijateljstva, bilo rodbinskih veza — a što sve izopačuje dušu — sudiš i vršiš. Predobri Bog neka Vaše presvijetlo Gospodstvo i sve Vaše, kao i čitavo kraljevstvo, sačuva i učini sretnim na mnogo ljeta.

Dano u ovoj Istočnoj Indiji, 1. ožujka 1629.

Nikola Georgy, nekoć Rattkay, v. r.

Na hrptu: Preuzvišenom i presvijetlom gospodinu banu Slavonije, tko god on bio.

Prvim putem

Iz Indije

III.

Goa u Indiji, 15. ožujka 1629.

Ocu rektoru zagrebačkog kolegija.
Velečasni u Kristu Oče!
Mir Kristov!

Pismo Vaše velečasnosti od 14. studenoga 1626. godine primio sam s velikom radošću u lipnju prošle godine. Iz njega sam saznao mnogo toga što me djelomice obodrilo, a djelomice rastužilo. Za sve koliko mogu, zahvaljujem. Vašu velečasnost molim

za pismo svake godine te obećajem da ću i ja svaki put uzvratiti. Radujem se što su svi u kolegiju zdravi, u prvom redu Vaša velečasnost. I ja sam isto tako zdrav. Bogu neka je hvala! Čitavim svojim bićem bavim se spasavanjem duša, naporima ipak ne iscrpljen. Molite, jer s Božjom voljom mnogo me čeka i velik je put preda mnom. Smrt uzvišenog gospodina Petra Gall, a još više smrt sestre Eufrozine, koja živi Bogu, kako od svoje strane piše otac Stjepan, prošela je moju dušu onim osjećajem koji se priliči. Gospodinovi smo, jedno nam preostaje, da nas on po svojoj blagosti blaženom besmrtnošću njima pridruži.

Iako ima malo indijskih novosti, i to malo primite. Tibetska misija, za koju predan i posvećen živim, iz dana u dan sve više raste. Kraljica će se uskoro pokrstiti spasonosnom vodom i zato se poučava u vjeri. Nju će, kako se nadamo, drugi slijediti. Imamo već više od 100 kršćana. I sami redovnici, koje nazivaju Lamama, dosta su nam dobro naklonjeni, a pogotovo kralj i ostali velikaši. Svi danonoćno nastoje oko rasta našega pothvata i naše vjere. Pozvani već od drugoga kralja, koji je od ovoga udaljen 15 dana puta, naši su oci na njegov trošak sagradili veličanstvenu crkvu. Štoviše, doskora će otac superior Tibetske misije poći u još udaljenije kraljevstvo, što je od ovoga udaljeno više-manje 40 dana puta. Isto je tako onamo pozvan molbama kralja. On prebiva u gradu takve veličine, koji se jedva može obići za 8 dana. Grad je bogat i veličanstven. U njemu prebiva vrhovni Lama, kako ga zovu, a on odgovara onom što je nama rimski biskup. O njemu ovo jedinstveno i novo čujte! On je u vlasti najviši, a tu vlast pri-

općuje svojim namjesnicima, što su razasuti po okolišnim kraljevstvima. Ti namjesnici, niži od njega, odgovaraju onome što su kod nas evropski biskupi. No oni su viši od svih drugih klerika i redovnika njegova kraljevstva, kojima stoje na čelu. Vrhovni Lama na glavi nosi krunu što je slična biskupskoj. Pripovijeda se da on jedanput na godinu govori misu, ali kojim obredom nije mi poznato. Sigurno je da se u njoj služi kruhom i kaležom. U onom gradu postoje akademske studije po običaju te zemlje, u kojima se proučavaju profane i svete knjige, a sam vrhovni Lama svoje klerike i redovnike kad nakon prethodnih javnih rasprava (disputacija) završe studije, koji to zaslužuju, odlikuje i nagrađuje. Ostalo ću opisati kad stigne otac poglavar. Uostalom, ustanove i običaje tibetskoga naroda opisao sam dostatno i u pojedinosti, koliko se sjećam, prijašnjih godina. Zato to ove godine ne ponavljam.

Jedino dodajem: da je ovdašnji kralj svome bratu, koji u ovome kraljevstvu zamjenjuje vrhovnog Lamu (što odgovara našem biskupu), zabranio primati i odgajati nove klerike, nove Lame i redovnike, i to zato da svojim prevelikim mnoštvom ne bi ometali propovijedanje kršćanske vjere. To nije doduše javno rekao, već je kao razlog naveo hitnu potrebu velikog broja vojnika, da bi se obranio od okolišnih neprijatelja. A i suvišno je toliko mnoštvo klerika i redovnika. I zbog toga je zapovjedio da ih više od 3.000 odloži kleričku i redovničku odoru te uzmu oružje.

Mogorska misija nešto se zbog ratova smanjila, jer gdje zveči oružje, ondje šute duhovne stvar-

nosti. U Japanu su trojica od naših otaca s mnogim drugima zbog vjere bili živi spaljeni. O ostalim misijama, budući da još nisu doplovile lađe, nemam ništa novo iznijeti. U svjetovnom pogledu stanje Indije isto je kao i prijašnjih godina. Prošle godine na blagdan sv. Tome, apostola, dva su portugalska čamca, bolje čamčića, napala u samoj suratskoj luci oveću englesku lađu te ognjem i mačem sve opustošila, ubivši više od 80 Holandeza i Engleza, a ono što su im otela procjenjuje se vrijednošću od 60.000 forinti. Toliko o Indiji!

Sada prelazim na glavnu temu ovoga pisma. Iako nisam vješt u sastavljanju pravnih pisama, ipak sam ga, pokupivši sve ono iz pisma Vašoj velečasnosti, sastavio što sam bolje mogao, te ga šaljem Vašoj velečasnosti. Pismo je potvrđeno pečatima obiju vlasti, naime, potkralja Indije, grada Goe, nadbiskupa primasa i metropolita čitave Indije te kaptola iz Goe. Možda ću dodati, premda to ne smatram potrebnim, i pečate presvijetlih inkvizitora svete Rimske Crkve i kralja Španjolske u ovoj Indiji . . .« — (I sada Ratkaj od oca rektora Zagrebačkog kolegija traži da sve poduzme što je u njegovoj moći, kako bi mu braća dala njegov dio baštine, dajući mu opet svu punomoć).

Zatim nastavlja: »Pišem također presvijetlom banu Hrvatske, tko god bio. Neka isto učini i Vaša velečasnost te ga u moje zamoli da taj posao što prije okonča pa da za tu svrhu sakupi i sve one u moje ime koji moraju posredovati. Tako držim uputnim da Vaša velečasnost o toj stvari piše caru i kralju Ugarske, moleći ga u svoje i moje ime da najkraćim putem riješi taj posao i privede ga do željenog cilja. Ove godine, ako dopusti vrijeme,

pisat ću mu, to sam učinio i prijašnjih godina, ali nisam dobio odgovor. Neka napokon učini što mu se bude činilo, niti drukčije nego kao da bih i ja ondje bio nazočan te od poduzetoga neka ne odustane sve dok ne završi. Molim da to učini što prije te me o svemu pojedinačno obavijesti, osobito o količini i kakvoći.

Pišem latinskim jezikom gospođi Barbari Pallfy (bila je to sestra njegove majke, a supruga baruna Zdenka Schampacha). Pišem joj latinski, jer u svemu drugome nisam dosta vješt, osim u portugalskom jeziku, pa stoga molim i za odgovor na latinskom jeziku. U pismu gospođi tetki molim milostinju za ovu tibetsku misiju, kojoj sam posvećen, 4 ili 5 tisuća talira, jer je bogata.

Molim Vašu velečasnost, da sami, ako možete, ili po drugome koji će to dobro učiniti, protumačite joj pismo te je potaknete kao i gospodina Sampocha, njezina muža, i jednome i drugome se obraćam za tu milostinju. Protumačite im veličinu toga čina, besmrtnu slavu, itd.

I ako im se bude svidjelo, neka pošalju milostinju preko trgovaca ili preko prokuratora provincije pišući što prije u Rim ocu asistentu, da je on istim putem što prije pošalje meni u Indiju (kako se to svaki dan običava činiti). Ako Bog da svoj posao s braćom sretno dovršim, nadam se da će i zagrebački Kolegij i crkva dobiti svoju nagradu. Stvar valja Bogu preporučiti. Međutim se radujem uspjesima koje opisujete. Opominjem Vašu velečasnost, ako braća plodove što su ih dosada od zakonitog dijela baštine primili, ne mogu odmah sve odjedanput predati, bilo u novcu ili na

koji drugi način, neka to onda učine pomalo tijekom točno određenog vremena. Isto tako, ako uopće sve ne mogu isplatiti, ako se Vašoj velečasnosti bude učinilo shodnim, može im jedan dio otpustiti, no mislim, ako je moguće, da im se ništa ne otpusti. Službeno je pismo na latinskom jeziku po portugalsko-indijskom običaju sastavio također javni bilježnik slavnoga grada Goe, metropole cijele Indije, da bi se moglo shvatiti i razumjeti. Uostalom u cijelom tom poslu neka Vaša velečasnost učini ono što joj se bude činilo najboljim u Gospodinu. Neka radi s carem i drugima da se sve što prije izvrši. Vašoj Velečasnosti preporučujem se u sv. molitve i žrtve.

Dano u Indiji 15. ožujka 1629.

Vaše velečasnosti sluga Nikola Georgy,
nekoć Rattkay, v. r.

SADRŽAJ OSTALIH RATKAJEVIH PISAMA

Ostalu arhivsku građu o našem Nikoli Ratkaju ne kanim prevoditi, jer je po sadržaju gotovo ista s onim što se nalazi u prva tri na hrvatski prevedena pisma.

Četvrto pismo zaprávo je pravni dokumenat o Ratkajevoj baštini i o punomoći koju on u pogledu nje daje rektoru zagrebačkog Kolegija. Tu je ispravu potpisao i on »Nicolaus Georgy olim Rattkay m. p.«, a uz njega i one ličnosti što ih spominje u prijašnjem pismu. Isprava je napisana u Goi, 15. ožujka 1629. Počinje riječima: »U ime Gospodnje!«

Peto pismo, pisano u Goi, 26. ožujka 1629. Ratkaj je upravio hrvatskom banu moleći ga za posredovanje u sporu oko svoje baštine. Pismo počinje ovako: »Moji mi poglavari nalažu da po starom običaju naše Družbe učinim posljednju odredbu o svojim dobrima...« To je posve u skladu s praksom, koja još i danas postoji u redu. Prije posljednjih zavjeta isusovac mora srediti pitanje baštine. To može učiniti na razne načine. Može se nje naprosto odreći, može izraziti želju u što da se ona upotrijebi. Danas je stvar mnogo jednostavnija, nego u prijašnja vremena kad su u Družbu stupali plemićki sinovi, koji su obično postajali baštinici bogate baštine, kako je to bio tipičan slučaj našega Ratkaja.

Šesto Ratkajevo pismo, pisano u Goi, 27. ožujka 1629. upravljeno je o istom predmetu opet rektoru zagrebačkog Kolegija.

Sedmo pismo, pisano u Goi, 29. ožujka 1630. upravljeno je »iz Istočne Indije u Zagreb, velečasnom ocu Jurju Dobronoky, rektoru zagrebačkog Kolegija Družbe Isusove«. U njemu je riječ o riješenom pitanju njegove baštine. Piše opet i o pomorskim bitkama između Portugalaca s jedne te Engleza i Holandeza s druge strane. Iz tog opisa kao i iz prijašnjega izbija osjećaj da se radilo ne samo o suprotnim političkim silama, već isto tako suprotnima i u vjerskom pogledu, jer su Portugalci katolici, a Englezi i Holandezi inovjerci, anglikanci i kalvini. Osjećaj reformacije i protureformacije bio je tako jak da se odražavao na svim područjima.

I u tome pismu Nikola Ratkaj poimence pozdravlja svog rođaka oca Stjepana Ratkaja, kome

i inače piše, te ostale oce i braću zagrebačkog Kolegija. Pismo završava ovako: »Zbogom, moj oče, i Bogu me svesrdno preporučite! Mnogo mi s onih strana i o mojim rođacima pomno napišite!«

Na dnu pisma nalazi se bilješka, napisana u Zagrebu, a glasi ovako: »Pismo o konačnoj namjeni baštine oca Nikole Ratkaja primljeno je 4. veljače 1632.« I tako je naš slavni misionar, skinuvši sa sebe tu neugodnu brigu, mogao u Indiji na njivi Gospodnjoj nesmetano još punih 30 godina raditi.

OTAC ANTUN PUNTIGAM

Ima duša, koje možda osobno poznajemo, kao i onih za koje smo doznali iz pripovijedanja, iz knjiga, članaka, zapisa, za koje želimo da nikad ne padnu u zaborav. Toliko su nam se svidjele, svojim primjerom, idealizmom na nas djelovale, da su naprosto postale naši životni pratioci, suputnici, u društvu kojih i mi proživljavamo svoje ideale, tako slične njihovima, osjećajući s njima naprosto neku duhovnu srodnost, pa jer su nam tako prirasle srcu, iz punine srca rado o njima govorimo i spominjemo ih. Mislim da je jedna takva duša bio i isusovac otac Antun Puntigam, po rodu i odgoju Austrijanac, ali koji je ipak najživotnije sile svoga života utrošio u dobro hrvatske mladeži, osobito one u Bosni, gdje je dugi niz godina bio odgojitelj u travničkom Sjemeništu i sarajevskoj Bogosloviji, no vršeći silan utjecaj i zračeći idealizam daleko izvan okvira sjemenišnih prostorija. O njemu sam u više navrata već pisao, pa tako i

na njegov smrtni dan 4. rujna, no jer sada raspolažem s još više potrebne građe o njemu iz pera Adolfa Innerkoflera, koji je nakon smrti trojice svećenika napisao kratak njihov životopis pod naslovom »Drei Wiener Priester, dahingeschieden im Ruf der Heiligkeit« — Tri bečka svećenika, koja su umrla na glasu svetosti, a među njima je i »P. Anton Puntigam, S. J., ein Apostel der Jugend« — O. Antun Puntingam, DI., apostol mladeži, to želim tog divnog i toliko zaslužnog svećenika opširnije opisati. Neka njegova uspomena i danas među nama bude trajna i neka nas njegov primjer potiče, da onakvim elanom kao on u svoje vrijeme i mi danas u svoje ostvarujemo svoje kršćanske ideale.

Jedan je prijatelj oca Puntigama ovako ocrtao njegov značaj: »Otac Puntigam je bio jedan od najljubaznijih ljudi što sam ih poznavao. Uvijek prijazan, živahan u izražaju lica i u kretnjama, uslužan i pažljiv, uvijek poletan i vedar, utjelovljeni idealist. Zbog toga je nailazio kod velikih i malih, kod mlada i stara, na ljubazno prihvaćanje, razumijevanje i spremnost na pomoć. Njega je naprosto valjalo voljeti. Njegovi dečki u Travniku i u Sarajevu bili su mu privrženi kao dobrom ocu. Đaci i šegrti bili su mu u istoj ljubavi privrženi. No on je bio i kao stvoren za apostola mladeži: pobožan i veseo, agilan i poduzetan, bogat novim mislima i prijedlozima. U savršenoj nesebičnosti poput jednog Don Bosca sav se predavao na službu mladeži. Zbog toga su ga srca dječaka radosno oblijetala u neograničenom pouzdanju.«

S time će se lako složiti svi koji su patra Puntigama poznavali. Gotovo isto o ocu Puntigamu

čuo sam od oca Rudolfa Patéa, a čitao u jednom rukopisu pokojnoga oca Srećka Dragičevića, koji je uz drugo zapisao da bi otac Puntigam sve dao za mladež.

Njegov su duh zaokupljali veliki planovi. On je u Sarajevu, glavnom gradu Bosne, planirao podignuti veliki omladinski dom za sve potrebe dušobrižništva mladih kao i za obrazovanje naroda. Uz dom se imala podignuti i lijepa crkva. Svi su građevinski nacrti za to bili gotovi, pripremljeno gradilište, prikupljena znatna novčana svota. Da se nacrt ostvario, bilo bi to za odgoj mladeži sjajno djelo. Prvi svjetski rat sa svojim posljedicama čitav je taj plan bacio u vodu. O. Puntigam, »nepopravljivi optimist«, ni tada se nije dao slomiti. Vrativši se u Beč i nalazeći se u krugu svoje subraće i prijatelja, izgledao je tako kao da bi im mogao javiti:

»Moj je omladinski dom gotov.« A ipak nije tako bilo, već je započeto djelo, započeto uz nebrojene žrtve i nade, bilo zauvijek uništeno. No sveci su čudni ljudi. Oni na ruševinama svojih planova i životnih djela smažu još snage za pjevanje »Te Deuma«. Takav je bio i otac Puntigam, »der Idealist reinsten Wassers«, kako piše o njemu Adolf Innerkofler, a što bi značilo najčistiji, nepatvoreni idealist. On se ni čim nije dao slomiti, ostao je uvijek pun nade i posve predan Gospodinu.

Posljednjih 6 godina života o. Puntigam je proveo u Beču. Tjelesno prilično iscrpljen i slomljen, ali duhom ispravan i nikad besposlen. Dao se na ono što je tada mogao još činiti. Tada je osnovao »Euharistijski savez narodâ«, veliku molitvenu za-

jednicu za ujedinjenje svih naroda u pravoj vjeri u Isusa Krista. Lijep pothvat, a ideja vodilja nije mu ni danas zastarjela, štoviše, poslije II. vatikanskog sabora, nakon Konstitucije o Crkvi i pastoralne o Crkvi u suvremenom svijetu, postaje vrlo aktualna, čak hitno potrebna. Zadaća je Crkve da promiče jedinstvo velike ljudske obitelji narodâ u Isusu Kristu. To je bila već Pavlova želja »sve ujediniti u Kristu kao u glavi«, o njoj je razmatrao u Manresi sv. Ignacije u razmatranju o pozivu Krista Kralja, o njoj nam govori svetkovina Krasta Kralja, koju je u posljednjoj godini života oca Puntigama uveo papa Pijo XI. napisavši i veoma značajnu encikliku »Quas primas«.

U posljednjim godinama života o. Puntigam se dao neumorno i na pisanje te je napisao nekoliko knjižica, koje su veoma proširene. Pričao mi je otac Paté kako je njega kao mladog isusovca, a i druge, o. Puntigam svojski poticao na pisanje. »Pišite samo, pišite i postat ćete pisci!« On sâm, kad više nije imao sila ni mogućnosti za velike vanjske pothvate, postao je apostol pera. Pisao je tako reći do posljednjeg daha, uz tjelesne muke i boli, sve dok ga sile nisu posve izdale. I tako je sve više rastao u onom tako dragocjenom heroizmu kršćanske strpljivosti. Kad je na tijelu podnosio najteže muke, njegovo je lice odsijevalo ipak vedrom smirenošću.

Posljednje sedmice života otac Puntigam je proveo u bolnici. Za sve svoje posjetitelje bio je uvijek onaj stari, dobri, vedri, prijazni otac Puntigam. I njegova je smrt, kako piše Innerkofler, bila jedinstveno lijepa, kao preobražena nebeskom poezi-

jom. Dok su nazočne redovnice bolničarke pjevale »Grosser Gott, wir loben Dich« — Tebe Boga hvalimo: duša je oca Puntigama 4. rujna 1926. na prvu subotu u mjesecu, na dan drage Gospe, poletjela u Očev zagrljaj, na Isusove proslavljene grudi, k onom Srcu koje otac Puntigam tako ljubljaše i za koje osobito u našoj domovini kao apostol mladeži toliko revnovaše.

Već ovaj letimičan pogled na njegov život pokazuje da se radi o izvanredno lijepoj i bogatoj ličnosti, koju je vrijedno još bolje upoznati. Zato ćemo se pobliže upoznati s pojedinim etapama njegova života.

Antun Puntigam bijaše pravi seljački sin zelene Štajerske, koji se rodio usred raspjevanog Gospina mjeseca svibnja 1859, u seocu Salsach, župa Straden. Budući zaljubljenik mladosti, tipičan idealist, nije se ni mogao roditi u drugom mjesecu, nego u onom kad u Božjoj prirodi sve cvate, pjeva, buja, vri od života. A kada se na selima živjelo još onim tihim, patrijarhalnim, lijepim, idiličnim životom, onda se ljepota prirode još ljepše osjećala, još dublje proživljavala. Obitelj Puntigam bila je brojna. Kad je Innerkofler pisao Puntigamov životopis, bijahu još na životu jedna njegova sestra, karmelićanka u Grazu, jedan brat, kao brat pomoćnik u Družbi Isusovoj u St. Andrä, u Koruškoj te dva brata seljaci u rodnome selu.

Tonerl, kako su po domaću zvali Antuna, bijaše između djece najživahniji. Ta ga živahnost neće nikada ostaviti. Iz očiju mu se krijesila nevinost, bezazlenost i nasmijana radost. U osnovnoj školi među dječacima bijaše pravi junačina u svakom pogledu, junak u onome što je dobro i lijepo. Zato nije čudo da mu se veoma rano rodila želja za svećeništvom. Da se ona može ostvariti, poslali su ga u Dječačko biskupsko sjemenište u Graz, metropolu Štajerske. I u sjemeništu bijaše vedar dječak, pun smisla za igru i šalu, no uz to iskreno pobožan, uzorno marljiv, pa je zbog toga bio obljubljen i od sudrugova i od odgojitelja. Svi su ga imali veoma rado. Zato je mnogima bilo teško i pomalo nevoljko, kad je već nakon VI. razreda gimnazije ostavio sjemenište te pošao za višim idealom, za zvijezdom svoga zvanja, koja ga je odvela u novicijat Družbe Isusove u St. Andrä. Gospodin ga je želio imati u svojoj Družbi, a Antun se najspremnije i najidealnije odazvao; on je trebao jednoga dana postati dobri otac Puntigam.

Anton Puntigam pošao je god. 1879. iz svoje Štajerske u ništa manje lijepu Korušku, St. Andrä, stari biskupski gradić u Labudskoj dolini, da ondje obavi svoj dvogodišnji novicijat i tako kao mudar čovjek postavi dobre temelje zgradi svoga redovničkoga zvanja. Imao je odličnoga i u mnogom pogledu veoma zanimljivoga učitelja novaka. Bio je to otac Emil von Bülow, nekoć pruski barun, po vjeri protestant, koji je prešao na katoličku vjeru te stupio u Družbu Isusovu. Bijaše to fin, ozbiljan, pruski uredan i temeljit gospodin, koji je imao veliko iskustvo o tadašnjem svijetu, ali ništa manje i duhovnog iskustva o Bogu i duhovnim stvarima. Bila je to Družba Isusova nešto drukčija od današnje, koju neki isusovci kritiziraju, no oni trijezniji ipak priznaju da joj se ne može poreći činjenica da je odgojila velik broj isusovaca, koji su na veoma ozbiljan i velikodušan, upravo heroj-

ski način, proživljavali svoje redovničko zvanje, svojim životom svjedočili i učinili mnogo dobra. Pater von Bülow bio je tipičan predstavnik te Družbe. Pod njegovim duhovnim vodstvom u novicijatu, a i kasnije već kao svećenik u trećoj probaciji u Lainzu — XIII. Bezirk Beča — mladi je Puntigam mnogo pokročio u duhovnoj izgradnji, stekao onu toliko potrebnu vrlinu upornosti u ostvarivanju pothvata. Od njega kao obraćenika s protestantizma baštinio je i veliko zanimanje za obraćenike, a tim se apostolatom podrobnije i bavio posljednjih godina svoga života.

Svršivši novicijat, Puntigam je još ostao u St. Andrä na studiju retorike, na kojem se proučavalo i vježbalo ne samo umijeće govorništva, nego i jezici, oni stari klasični: latinski i grčki, ali i živi moderni njemački jezik s gramatikom i literaturom, da bi se budući isusovački apostoli što više osposobili za apostolat riječi i pera. U tome su stari isusovci bili glasoviti i te su takozvane humanističke nauke davale sjaj njihovu odgoju. Nakon retorike Puntigam je pošao u Požun, današnju Bratislavu, na trogodišnji studij skolastičke filozofije, da se upozna s Aristotelovom logikom i metafizikom, no i s filozofijom velikih srednjovjekovnih skolastičkih filozofa, osobito sv. Tome Akvinskoga. Predavanja su bila na latinskom, održavale su se redovite tjedne dispute i repeticije, a nekoliko puta na godinu i svečane dispute. Učilo se ozbiljno, ne zanemarujući pri tom ni najmanje duhovni život i nutarnju izgradnju isusovaca, koji u sebi mora stopiti u skladnu cjelinu duhovni, intelektualni i apostolski odgoj. Družba nije nikad žalila

vremena za što solidniju izgradnju svojih članova, u čemu je i bila uvijek njezina snaga.

Nakon završenog studija filozofije po običaju Družbe Puntigam je pošao u magisterij, na praksu u odgojiteljskom radu. Ta praksa traje najmanje godinu dana, no može se produžiti i na nekoliko godina. U prijašnja vremena rijetki su prošli samo s jednom godinom magisterija. Puntigama su poglavari poslali u magisterij u Travnik, u Bosnu, u tamošnje Dječačko sjemenište, što ga je osnovao prvi vrhbosanski nadbiskup, veliki Stadler. Sjemenište je započelo radom god. 1882. i djelovalo plodonosno sve do g. 1945., kad su isusovci iz Travnika bili protjerani, a sjemenište nacionalizirano. U razdoblju od 65 godina izredao se u njemu velik broj isusovaca odgojitelja, a jedan je od tih bio i Puntigam, koji je u tome zavodu ostavio neizbrisive tragove. On je, došavši u magisterij u Travnik, odmah zavolio Bosnu, zavolio čitav hrvatski narod, njegovu kulturu, njegov jezik, koji je u kratkom roku naučio tako dobro da je odmah na početku u prva dva razreda mogao držati obuku na hrvatskom jeziku.

Innerkofler o tome piše: »Vatreni, prirodno snažni hrvatski dječaci bili su osvojeni srdačnom, oduševljenom ljubavlju prema uvijek vedrom, ljubaznom i punom razumijevanja ocu Puntigamu. On je bio sjajan magister i odgojitelj koji je osvajao srca. Te je uspjehe imao već kao klerik.« Iz kućnog dnevnika Travničkog sjemeništa, koji se na sreću sačuvao, a danas se nalazi u posjedu Muzeja u Travniku, moglo bi se mnogo toga saznati i o tim godinama Puntigamova magisterija. No taj posao prepuštamo povjesničarima, ako ih još bude.

Poslije magisterija Puntigam se vratio u Austriju na studij teologije. Godine 1895. bio je zaređen za svećenika te uskoro opet poslan u Travnik. Kako tada još nije postojala hrvatska isusovačka provincija, a zbog neznatnog broja hrvatskih isusovaca nije ni mogla postojati, za austrijsku provinciju pod koju su potpadali Travnik i Sarajevo bili su isusovci vješti hrvatskom jeziku više nego dragocjeni, pogotovo ako su se još kao Puntigam znali savršeno prilagoditi sredini u kojoj su djelovali.

Za njega je sada nastupilo razdoblje od 13 godina veoma uspješnoga odgojnoga rada u Bosni. Kao generalni prefekt u travničkom Sjemeništu imao je tako reći svu sjemenišnu mladež u svojim rukama. No on je djelovao i na tolike mlade izvan sjemeništa, osobito svojim životopisom Petra Barbarića, koji je za tadašnje doba bio pisan jezikom što je osvajao. Knjiga je u isto vrijeme izišla na njemačkom i hrvatskom jeziku i veoma se proširila, a bila je prevedena i na talijanski, mađarski, slovenski i češki jezik. Nije rijetkost da za tim životopisom netko još i danas posegne, kao glasoviti pisac iz isusovačkog kolegija pisaca u Rimu »La Civiltà Cattolica«, otac Domenico Mondrone.

Tko želi više doznati o odnosu oca Puntigama prema Petru Barbariću, neka samo čita Barbarićeve životopise i ostale spise što su o njemu do sada objavljeni. O tome sam do sada u više navrata pisao, pa se ne želim ponavljati. Spominjem samo jedno: da nije bilo oca Puntigama, možda bi Petar Barbarić pao posve u zaborav. A ovako zahvaljujući njemu, možda ćemo ga jednom slaviti i na

oltarima. On nam je prvim životopisom Petra Barbarića oteo zaboravu toga našega velikana duha, koji je mnogima služio kao uzor vjernosti u zvanju, vjernosti u malim svagdašnjim dužnostima.

Otac Puntigam je bio duša i organizator velike i svečane posvete hrvatske mladeži god. 1900. na početku ovoga našega stoljeća Presvetom Srcu Isusovu. Jedan njegov tadašnji travnički gojenac, Petar Perica, kasnije isusovac, ispjevao je za tu zgodu pjesmu posvetnicu »Do nebesa nek se ori«, koja je sve do danas ostala najrašireniji crkvena pučka popijevka. Sam Puntigam je o posvetnom slavlju hrvatske mladeži god. 1900. napisao i objavio spomen-knjigu, punu dragocjenih podataka o tome događaju.

Ljubav i oduševljenje prema Kristu otac Puntigam želio je očitovati i jednim spomenikom. Zato je na jednoj uzvisini u travničkoj okolici dao podignuti visoki križ, koji je bio veoma svečano blagoslovljen. To je za neke uskogrudne krugove tadašnje Bosne, višenacionalne i višekonfesionalne zemlje bio izazov, pa su tražili od austrijskih vlasti da se otac Puntigam ukloni iz Bosne. I tako je on u punom muževnom zamahu svojih poslova morao ostaviti Bosnu i poći u Beč.

Bio je to za njega pravi glavosijek. U takvoj tjeskobi, kad ljudska riječ pruža slabu utjehu, jednog je dana šetao u parku, u Kalksburgu kod Beča, te opazio puža kako lagano puže preko puta, uzeo ga je u ruku te ga lagano postavio na travu. Tada mu je nenadano došla ova misao: »Gledaj, baš tako si i ti u Božjoj ruci. Bog je uništio sve tvoje planove, ali kao što sam ja sada uzeo ovu životinjicu

i oprezno je postavio na travu, tako i još bolje Bog bdije nada mnom.« I odmah ga je prošla sva potištenost, a on je u potpunom miru svu svoju budućnost s pouzdanjem stavio u očinsku Božju Providnost.

Njegova nada i pouzdanje ne bijahu varavi. Gospodin je odredio da on opet bude pozvan u njegovu predragu Bosnu, no taj put kao profesor teologije u Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište u Sarajevo. To je kao centar Bosne bilo još prikladnije mjesto za njegovu djelatnost na dobro mladeži iz cijele zemlje. To je razdoblje Puntigamova života Innerkofler označio kao »Hochblüte«, a što znači cvat.

Puntigamu je više od svega drugoga bilo stalo do duša, a osobito do duša mladih. On je bio svom dušom svećenik i samo svećenik i zato je takav stav posve naravan. Današnji papa Ivan Pavao II. u svojim pismima, nagovorima svećenicima neprestano baš to ponavlja: »La Chiesa vi vuole preti e niente altro che preti!« — Crkva hoće da budete svećenici i ništa drugo nego svećenici. Taj je ideal otac Puntigam u svom svećeničkom životu trajno i na odličan način ostvarivao. To svjedoči sav njegov apostolski rad, svi njegovi ostvareni i neostvareni pothvati. U takvome je duhu odgajao travničke sjemeništarce i sarajevske bogoslove i zato nije čudo da je kao odgojitelj odgojio čitav niz markantnih svećeničkih ličnosti.

Uz rad na sarajevskoj Bogosloviji o. Puntigam je odmah počeo okupljati po Sarajevu đake i šegrte te za njih osnovao živu i aktivnu Marijinu kongregaciju sa zadatkom da im pomogne u izgrađivanju vlastite ličnosti, u produbljivanju kršćanskoga života, u osposobljavanju za apostolat. Za svoje kongreganiste kao dalekovidni vođa mladeži stvorio je prikladan dom, mjesto okupljanja mladih. Tu se s njima redovito sastajao, posvećujući im svoje vrijeme, šaleći se s njima, igrajući i pjevajući, no držao bi im i veoma zanimljiva predavanja, nagovore što su mlade zahvaćali u srce, a s mnogima je od njih često razgovarao u četiri oba, rješavajući njihove probleme, dajući im mudre i korisne savjete.

Da bi svoje mlade pridobio za često primanje svete pričesti, pobrinuo se i zato da bi odmah mogli dobiti i doručak. To je tada kad se pričešćivalo samo prije podne i kad se morao prije pričesti od ponoći održavati najstroži euharistijski post, za đake i šegrte koji su morali odmah u školu ili na posao, bilo važno. Iz toga je nastala i menza sv. Antuna, koja je za đake i šegrte pribavljala besplatnu prehranu. Za taj svoj socijalni pothvat, kojega su blagodati uživali toliki siromašni učenici, o. Puntigam je imao veliki broj dobrotvora, koji su ga zdušno i velikodušno novčano pomagali. Tako mu je redovito davao novčane priloge i jedan sarajevski Židov. Na taj je način Puntigam dolazio u dodir s tolikima, što nije ostalo bez blagotvornog utjecaja. Iz njegova se rada kao samo od sebe razvilo veliko djelo socijalne skrbi za mladež i bosanski puk. U povezanosti s tadašnjim aristokratskim krugovima Austrijske Monarhije on je stvorio udruženje »Hilfsaktion für Bosnien« — bila je to pomoć za postupni razvoj tada veoma nerazvijene i zaostale Bosne. Može se danas o tome misliti i piskarati što se hoće, sigurno je to da je otac Puntigam želio na-

šemu narodu, pogotovo mladeži u Bosni, samo dobro i da je to konkretnim djelima socijalne skrbi i dokazao. Onda nije čudo da je njegovim radom u Sarajevu porastao ugled Katoličke Crkve i kod nekatolika.

On je za tadašnju prilično siromašnu Katoličku Crkvu u Bosni prosio tako reći po cijelom katoličkom svijetu. Za mnoge je župe, kapele i samostane skupljao potrebne crkvene predmete. Prostoriju u kojoj se sakupljeno privremeno čuvalo nazvao je »riznicom siromašnog Spasitelja«. U Bosni se tad govorilo: »Idite k patru Puntigamu!«

Uz taj svestrani rad o. Puntigam je još uvijek pronalazio vremena i za pisanje. Svojim knjižicama, člancima po časopisima, bio je njegov apostolat među mladeži u Bosni poznat po cijelom katoličkom svijetu. On je, naime, mnogo pisao i na njemačkom, što je bilo pristupačno daleko većoj čitalačkoj publici.

Mnogo je i putovao, nastupao, držao predavanja. Tako je na Marijanskom kongresu god. 1910. u Salzburgu održao izvanredno snažan govor, da su svi sudionici Kongresa samo o Bosni govorili, a jedna je učiteljica Slovenka odmah sa šeširom u ruci pošla od osobe do osobe te za pothvate oca Puntigama sakupila svotu od 700 kruna.

Križ, što ga je otac Puntigam podigao u travničkoj okolici, razvio se u pravu Kalvariju s križnim putem te ono mjesto postade neko malo prošteništе na čast Muke Isusove. Sve to govori o onome »magis« — više — iz knjižice Duhovnih vježbi sv. Ignacija, kojim je o. Puntigam kao pravi Ignacijev sin skroz-naskroz bio prožet i koji ga sve do posljednjega daha nije puštao na miru. On se poput sv. Pavla i tolikih apostolskih duša za Kristovu stvar zalagao i opet preobilno zauzimao, da to izrazim baš Pavlovim rječnikom.

O. Puntigam je planirao u Sarajevu sagraditi jednu veliku crkvu, a kraj nje velik dom za mladež s dvoranama za predavanja, za studij, za kino te jedan centar za pučko obrazovanje. Sve je to planirao u vihoru I. svjetskog rata. Zadivljuje kako je za svoje vrijeme bio moderan, gotovo bih se usudio reći da je u sebi imao neke sličnosti u planiranju velikih pothvata s Maksimilijanom Kolbeom. Za taj je plan pridobio u Beču mnoge prijatelje i zagovornike. Čak mu je u prilog njegova fonda austrijska pošta tiskala posebne poštanske marke, a prihod od prodaje tih maraka išao je ocu Puntigamu. Njegov originalni propagandni plakat »Ziegelbogen« — luk opekâ — obišao je cijelu Evropu, pa i Ameriku. Dakako da je ishod I. svjetskog rata god. 1918. uništio čitavo djelo oca Puntigama. On se tada privremeno opet vratio u Beč, u isusovački kolegij u Kalksburg.

Nakon kratkog vremena bio je od poglavara opet poslan u Hrvatsku i to ovaj put u Split, u tamošnju isusovačku rezidenciju na Manušu. Ondje je radio god. 1919. i 1920. i to, jasno, među mladima, koje okupljaše u Kongregaciji i u Oratoriju. U posve novo nastalim prilikama nije se više snalazio, pa je zamolio poglavare da se vrati u Austriju. Isusovački bečki provincijal, otac Leifert, uslišao mu je molbu izjavivši: »Meni je potrebno još deset Puntigama.« I tako se otac Puntigam definitivno vratio u svoju domovinu, ne zaboraviv-

ši nikad onu zemlju kojoj je poklonio svoje najljepše godine, svoj zanos, svoju ljubav, svoje vrijeme, svoje talente, svoj dragocjeni rad. Nije jedini isusovac koji je doživio i ono što je bilo teško i bolno.

Došavši u ljetu god. 1920. u Beč, bio je određen za redovničku zajednicu uz crkvu sv. Petra Kanizija. I to bijaše posljednja postaja njegova života. Imao je tada 61 godinu, no nakon onako neumornog rada bio je već prilično iscrpljen. U bečkoj rezidenciji uz pastoralni rad vodio je i dvije dječje Kongregacije. No tada je iskreno priznao: »Da se može posvetiti mladeži, valja biti zdrav i svjež. Jedanput dolazi vrijeme kad čovjek za to više nema snage.«

Pa ipak baš u toj dobi, u jesen njegova života, dušu je oca Puntigama zaokupljala jedna velika misao: Valjalo bi sve narode okupiti i ujediniti oko Isusa Kralja u svetohraništu. Svi bi narodi morali postati jedno u Kristu. Da bi to i ostvario, otac Puntigam je tada oko sebe okupio čitavu vojsku molitelja, koja će se boriti za Srce Isusovo u svetohraništu. I tako je on osnovao onaj glasoviti »Eucharistischer Völkerbund« — Euharistijski savez narodâ, koji se veoma brzo popeo na 50.000 članova. Innerkofler kaže o tome: »Sam Bog zna koliko je time učinio dobra dušama. Na djelu očito bijaše Božji blagoslov. Tražitelji Boga obraćali su se za savjet i pomoć ocu Puntigamu, da im on pokaže put prema istini. A on je to činio od srca rado. I kad je bilo potrebno, pomagao im je i u vremenitim potrebama.«

Neumorni je otac Puntigam u Beču uz pastoralni rad, uz vodstvo Kongregacijâ i Euharistij-

skog saveza narodâ našao vremena još i za pisanje, opet se — i to u još većoj mjeri — bavio apostolatom pera. On nije bio pisac po zvanju ili prirodnoj sklonosti. Ali je postao duhovni pisac iz svojih apostolskih pobuda, koje su ga tjerale da i preko tog sredstva djeluje za proširenje Kristova kraljevstva. Njegova je riječ bila jasna i jednostavna, no jer je proizlazila iz jednog velikog ljudskog srca, osvajala je mnoge, stekla je mnogo čitalaca, prijatelja, a njegove knjige mnogo dobrotvora. Zato je običavao govoriti: »Novca mi nikad ne manjka.« On je znao otvoriti ne samo srca, nego i novčanike, a novac je išao za ostvarenje njegovih velikih planova.

Još u svojim mladim godinama o. Puntigam je pokrenuo vlastiti listić »Die Stimmen aus Bosnien« (Glas iz Bosne). Bio je to originalan i zanimljiv list, koji se popeo na nakladu od 10.000 primjeraka. Nakon rata taj je list prekrstio u »Balkanstimmen« (Glas Balkana), a svrha mu je tada bila ekumenska, rad na kršćanskom jedinstvu, jer je na Balkanu velik dio kršćana pravoslavne vjere, koji žive odijeljeni od Katoličke Crkve. Pokrenuo je i časopis »Der Eucharistische Völkerbund«, koji je uz onu glavnu ideju služio i pokretu obraćenikâ, a izlazio je 12 puta na godinu.

»Uz svoju djelatnost kao suradnik raznih listova te uz izdavanje vlastitog časopisa tjerala ga je ljubav prema narodu i mladeži i na razne druge spisateljske radove. Njegova prva knjižica opisala je životni lik jednoga idealnog travničkog đaka; ona nosi naslov: 'Peter Barbarić, ein Studentenideal'. Iz te su knjige na tisuće đaka zadobili ljubav prema čistoći i oduševljenje za visoke ži-

votne ideale«, piše Adolf Innerkofler, a mislim da to u potpunosti odgovara stvarnosti. Svoje sam mišljenje o tome stekao na temelju tolikih svjedočanstava i zapisa u dokumentima za beatifikaciju Petra Barbarića.

S ništa manjim oduševljenjem bila je primljena i druga Puntigamova oveća knjižica »Kroz oluje mladosti«, izdana na njemačkom te prevedena i na hrvatski jezik. Iskusni odgojitelj mladeži govori u njoj tako uvjerljivo i toplo i lijepo o blagoslovu kreposti mladenačke čistoće, da je zaslužio priznanje mnogih pastoralnih radnika i odgojitelja. I ta je knjiga među mladima učinila mnogo dobra. Iz nje na svakoj stranici govori prijatelj mladeži, koji joj svojski želi pomoći u njezinim proljetnim olujama.

Svoje duhovno-religiozne članke, što ih je već prije objavio po raznim glasnicima, Puntigam je sakupio zajedno te objavio u knjizi »Der Wandel zu Gott« (Obraćenje Bogu).

Uz to je izdao još nekoliko manjih knjižica, koje su također bile veoma proširene. Tako npr. »Klein Peter, ein Apostel der Kinderkommunion« (Mali Perica, apostol dječje pričesti). Ta je knjižica izišla u nakladi od 150.000 primjeraka. Izišla je i u hrvatskom prijevodu. Zatim životopis dječaka: »Vitus, eine Frühlingsblume Gottes« (Vid, proljetni Božji cvijet), a u hrvatskom prijevodu »Živko, dijete Euharistije« — koja je kasnije izišla pod naslovom »Eine Kindesseele« (Jedna dječja duša). Ta je knjižica prva njemačko jezično područje upoznala s dječakom Guidom de Fontgallant. Započeo je i izdavanjem zbirke »Neue Konvertitenbilder« (Novi likovi obraćenika) izdavši prvi sveščić, a kasnije su izdana još 4 od 32 do 64 stranice. Svi su ti spisi izišli u Nakladi »Fahne Mariens«.

Nalazeći se već u danima svoje bolesti, otac Puntigam je pisao svoje memoare »Lebenserinnerungen«, u kojima je neusiljeno opisao radosti i žalosti, planove i djela svoga života, svojih 66 nadasve plodnih i stvaralačkih godina. Koliko mi je poznato, taj »opširni rukopis koji se čita neobično napeto i uzbudljivo« — kako kaže Innerkofler — nije bio tiskan. Ako je negdje sačuvan, mogao bi odlično poslužiti za jedan opširniji kritički Puntigamov životopis.

Posljednje djelo što ga je o. Puntigam već teško bolestan pisao, bile su njegove duhovne vježbe za mlade. Uz teške tjelesne patnje diktirao ih je u pero svome vjernom tajniku, g. Frey-u. Djelo je tiskano pod naslovom »Exerzitien für Laien« (Duhovne vježbe za laike) u poznatoj nakladi Felizian Rauch, Innsbruck. Prevedeno je i na hrvatski, ali je ostalo u rukopisu. Šteta! I iz tog djela u svakom retku više od samih riječi govori onaj duh i ona ljubav apostola mladeži, čija je živa riječ znala biti još življa i toplija od one pisane.

Prije nego prijeđemo na opisivanje smrti oca Puntigama, želimo ga prikazati još i kao čovjeka duboke i proživljene pobožnosti, koja je prožimala čitav njegov unutrašnji i vanjski život. U središtu njegova života stajao je božanski Spasitelj Isus Krist sa svojom bezgraničnom ljubavlju, sa svojim Srcem, koje želi zagrliti sve ljude. Jedna je iskra iz tog žarkog ognjišta ljubavi Srca Isu-

sova pala i u srce oca Puntigama te ga ražarila u ljubavi prema čovjeku, a osobito mladeži. Da je on dočekao encikliku Ivana Pavla II. »Otkupitelj čovjeka«, koliko bi mu ona govorila! On joj je svojom pobožnošću, svojim duhom, svojim apostolskim radom za čovjeka nekako prethodio.

Poput današnjega Pape, iz čijeg je srca izišla enciklika »Otkupitelj čovjeka«, otac Puntigam je isto tako kao i on djetinjim srcem štovao Majku Božju i širio njezinu slavu, osobito osnivajući i vodeći Marijine kongregacije. On je bio pravi apostol cvatućih Marijinih kongregacija, on je veoma brzo uočio njihovu veliku odgojnu vrijednost, one su mu bile odlično apostolsko sredstvo za odgoj, izgradnju i pravilno usmjerenje mladeži. Tu je mladež oduševljavao za čarobnu ljepotu Bezgrešne, pokazujući na njezinu primjeru divotu i ljepotu čistoga naraštaja. On, koji je bio seljački sin, uzrastao uz zelena, cvjetna polja Štajerske, kad nije bilo još onoga što mi danas nazivamo ekološkim problemom, zagađenošću okoline, razumio je dobro ljepotu ljiljana u polju, ruža u vrtu, ljepotu netaknute, djevičanske prirode, koja je krasan simbol ljepote, čistoće srca, nevinosti ljudskih očiju. On, zaljubljenik ljepote, nije mogao ne biti kao pravi Božji trubadur i zaljubljenik One koja je sva čista, sva lijepa, sva netaknuta, Bezgrešna Djevica i Majka, pravo utjelovljenje ljepote i nevinosti.

Ljubav prema Srcu Isusovu, ljubav prema Gospi bijahu dva vrela koja su neprestano natapala Puntigamov duhovni život, čineći ga neobično plodnim. Iz tih je izvora crpio uvijek novu snagu za

rad, crpio jakost u poteškoćama, neuspjesima i glavosjecima, crpio nadu kad je izgledalo sve beznadno, crpio onaj neuništivi životni polet, crpio onu požrtvovnost kojom se nesebično drugima davao. Innerkofler piše o njemu: »Nikada ga nitko nije vidio žalosna ili neraspoložena, nikad nestrpljiva ili nabusita. Ta vedrina i srdačnost njegove ćudi bijahu odsjev Božjega mira u njegovoj duši.« A taj se mir, možemo mirne duše reći, izlijevao u njegovu dušu iz Božjega Srca preko Majke Marije. I zato nije čudo da su dva posljednja dana njegova života bila prvi petak i prva subota u mjesecu, 3. i 4. rujna 1926. godine. Na Gospinu prvu subotu, 4. rujna 1926. godine, zaklopio je svoje umorne i od bolesti ispaćene oči te pošao u zagrljaj dvaju srdaca: Isusova i Marijina, koja je u životu tako žarko ljubio.

Kako je u zemaljskome životu Isusu i Mariji bio najbliži sv. Josip, posve je razumljivo da je jedan duboko pobožan pater Puntigam bio i velik pobožnik sv. Josipa. Njemu je naročito preporučivao svoje velike apostolske pothvate. U posebnoj je bilježnici bilježio svoje preporuke sv. Josipu i svoja uslišanja što ih je zadobio po njegovu zagovoru. Ima ih među njima i takvih koja graniče s čudom. On je jednostavnošću djeteta i s neograničenim predanjem i pouzdanjem sv. Josipu, glavaru svete Obitelji, sve svoje brige izručivao, kao što je to prije njega činila i jedna sv. Terezija Avilska i zato velik dio njegovih ostvarenih pothvata valja zahvaliti zagovoru svetoga Josipa.

Od svetaca otac Puntigam je još naročito štovao sv. Malu Tereziju. Dajmo riječ njemu samo-

me, neka nam o tome nešto ispripovjedi. »Započeo sam 3. prosinca 1925. devetnicu Maloj Tereziji s molbom da mi odozgor baci jednu malu ružu, tj. isprosi jednu milost, koju baš ona drži da će mi biti naročito važna i korisna. Molio sam dnevno na tu nakanu 24 Slava Ocu u čast Presvetom Trojstvu, a kao zahvalnost za sve milosti koje od Trojedinoga Boga kroz njezine 24 godine života bijahu dane njoj samoj. Bio sam veoma znatiželjan hoće li mi Svetica zaista izmoliti tu milost. Stoga sam je zamolio, ako to nije nedolično, neka mi za to dadne jedan znak. Smatrat ću takvim znakom ako mi po nekome za vrijeme devetnice pošalje jednu svježu rascvalu ružu. Bio sam veoma znatiželjan hoće li mi dati takav znak. I stvarno, treći dan devetnice došla mi je jedna dobra duša iz ureda Euharistijskog saveza narodâ te mi donijela čudesno lijepu, s dugačkom stapkom crvenu ružu. Moje iznenađenje bijaše veliko.

Upitao sam: 'Kako ste došli na to da mi donesete ružu?' Gospođica je odgovorila: 'Imala sam rođendan te sam na dar primila ruža i tada mi je došla namisao da i vama jednu od njih donesem. Vas će to, sigurno, obradovati.'

Može to biti slučaj, ali još nikad mi inače nitko nije donio ma i jednu jedinu ružu, i to još u zimi za vrijeme dubokog snijega i 10 stupnjeva hladnoće.« — Lijepo molim svoje čitatelje da taj događaj ne mjere današnjom sveopćom rasprostranjenošću staklenika s centralnim grijanjem. Čime, dakako, ne želim nijekati da su se i god. 1925. i u zimi uzgajale ruže, no ne u tolikoj mjeri kao danas.

I otac Puntigam nastavlja svoje pripovijedanje: »Jelom dolazi do teka. 24. prosinca započeo sam novu devetnicu moleći za dvije milosti. Za prvu nisam želio nikakav znak, jer sam uslišanje mogao pipati; ali za drugu milost. Ovaj put sam kao znak predložio bijelu ružu; o tome nitko ništa nije znao. I gle! Četvrti dan dođe mi k postelji sestra bolničarka Živka s bijelom ružom u ruci govoreći: 'To je nešto od Male Terezije, ona vas mnogo pozdravlja.' Radosno začuđen upitao sam: 'Ali otkuda nosite tu malu ružu?' Sestra je odgovorila: 'Bila sam u kapelici gdje je izložen i urešen kip Male Svetice. Posve protivno svom običaju došla sam k oltariću i gle opazih kako je s oltara pala ruža. Htjela sam je opet natrag gore postaviti, no nisam znala kamo, pa mi je došla misao da je vama donesem.' — Tako mi je sveta Mala Terezija sama sa svog oltara dala željeni znak. Nije li to dražesno? Moglo bi se reći slučajno; no ja utemeljeno mislim da mi je Mala Svetica dala stvaran znak one milosti koju mi je izmolila.« Slušajući to pripovijedanje samoga oca Puntigama, možemo reći da su sveci uvijek jednostavni kao djeca. Takva je bila sama sveta Mala Terezija, koju je on tako štovao, takvi su bili svi oni koji su prihvatili Isusovu poruku da pred Bogom budemo kao djeca.

U zadnjih pet godina života Gospodin nije slao ocu Puntigamu samo ruže, nego i trnje. Zahvatila ga je veoma teška bolest: jedna vrsta raka na žlijezdama, koja mu je zadala mnogo boli, teških dana i neprospavanih noći. Šest puta je morao biti podvrgnut operaciji; a nakon toga su se ponovno javljale teške boli.

Kaže naša poslovica: »Na muci se poznaju junaci!« Tako se i u patnji pokazala sva ona unutrašnja izgrađenost i snaga duha oca Puntigama, koji je predan Gospodinu hrabro nosio svoj križ. Unatoč patnji bijaše vedar i Bogu posve predan. I zato se u njegovoj blizini svatko dobro osjećao.

Nalazeći se u teškim patnjama, diktirao je u pero svoje posljednje nagovore »Exerzitien für die männliche Jugend« (Duhovne vježbe za mušku mladež). Knjiga je kasnije tiskana pod naslovom »Exerzitien für di Laien«, a sadrži 27 predavanja za duhovne vježbe, naročito prikladnih za mladež. Ima 158 stranica. Rukopis je sam odnio ocu provincijalu rekavši mu: »Donosim vam svoju posljednju knjigu.« Otac provincijal smiješeći se odvratio mu je: »O, vama će već opet nešto pasti na pamet.« A njemu će na to otac Puntigam: »Ne, ne, sada više neću pisati!« Tako je i bilo.

On je već po deveti put morao poći u bolnicu sestara franjevki, u Hartmannovoj ulici u Beču. Otac Werner je ovako opisao taj događaj: »Nikad neću zaboraviti kako se oprostio od isusovačke kuće 'Canisiushaus'. Duboko pognut, zbog velikih boli upravo svinut, zadnjih se mjeseci neprestano po kući povlačio. Sada je stajao preda mnom posve malen, sa šeširom, štapom i kaputom. Tek što smo izišli iz sobe i vrata iza sebe zatvorili, on se uspravio, štap podigao u vis te počeo pjevati, samo da bi od nas otjerao žalost. Pjevao je pjesmu: 'Kako se lijepo živi, tiha kućo . . . !'

U bolnici je rekao sestrama da je sada više živ neće ostaviti. A kad bude došla smrt, onda neka mu pjevaju 'Te Deum' i jednu poznatu marijansku pjesmu 'Mariju ljubiti'. Mogu mu u ruku staviti i onu bijelu ružu, što mu je prošloga prosinca poslala sveta Mala Terezija.

Otac Puntigam je zadnji put došao u bolnicu 10. kolovoza 1926. Stalne groznice tako su ga oslabile da bi samo noću malo živnuo. Sakramente umirućih primio je 25. kolovoza.

Došao je napokon i 4. rujna 1926. Bila je subota. Oko podneva donijeli su mu od papinskog nuncija apostolski blagoslov, a on već na umoru dugim stiskom ruke izrazio je svoju zahvalnost. Oko 3 sata poslije podne sestre su mu otpjevale pjesmu 'Mariju ljubiti'. On je samo zahvalno gledao. Oko pola pet započeše molitvama za umiruće, a onda je došla na red pjesma 'Te Deum'. Kod treće kitice umirući je digao ruku, u kojoj je držao ružu sv. Terezije, zatim ju je spustio na srce. I sada je došlo ono posljednje: suza na oko, izdisaj i o. Puntigam je izdahnuo dušu« — završava o. Werner opisivanjem njegove smrti.

Otac Antun Puntigam, apostol mladeži, je umro. »Svaki je dan dobar da se rodimo i da umremo« rekao je jednom papa Ivan XXIII. Četvrti rujna 1926. godine bio je isto tako. Bio je to dobar dan da otac Puntigam umre, a netko drugi da se rodi.

Dr. RUDOLF ECKERT

(1889—1915.)

Mahnićev katolički pokret dao je divnih mladih apostola koji su svojim životom i radom zaista bili pravi duhovni velikani, a među njima posebno

mladi pravnik i novinar dr. Rudolf Eckert. Vrijedno je upoznati ga pa uvrštavamo u našu zbirku duhovnih velikana ovaj prikaz što ga je ljubazno napisao prof. Radovan Grgec.

Raspoloženje hrvatske katoličke javnosti nakon smrti dr. Rudolfa Eckerta, koji je umro navršivši tek dvadeset i šest godina života, izrazio je Milan Pavelić u pjesmi »Dragulj«, objavljenoj u časopisu »Luč«. U njoj čitamo i ove stihove:

Sve želje naše uzalud su bile,
Gromove snijuć mi smo mučno spali,
U bolnici su sestre suze lile,
A treći pijetli zoru zvali,
Kad skonča put mu i Kalvarija
I usnu s klikom: Isus, Marija . . .

Dr. Rudolf Eckert umro je kao žrtva prvoga svjetskog rata (pošto je zbog bolesti bio otpušten iz vojske) 12. III. 1915. u riječkoj bolnici. Kad je osjetio da mu se približuje smrtni čas, rekao je prisutnoj sestri: »Molite, ja ću umrijeti!« I odmah nakon toga umro je s riječima koje navodi u svojoj pjesmi Milan Pavelić, hrvatski katolički pjesnik, koji je kasnije i dr. Ivanu Merzu posvetio poznatu pjesmu »Lovac Srca Isusova«.

Zaista, možemo biti ponosni i Bogu zahvalni što su početkom ovog stoljeća među nama živjela dva intelektualca, koji su, tako reći u cvijetu mladosti, umrli na glasu svetosti. Kao i Merz odlikovao se Eckert evanđeoskim siromaštvom, poniznošću i pobožnošću u osobnom životu te požrtvovnošću i hrabrošću u borbi za unošenje kršćanskih vrijednosti u javni život, dakle upravo onim vrlinama koje

moraju biti pred očima i današnjim katoličkim laicima ako žele da nakon Drugoga vatikanskog koncila u vršenju svojih kršćanskih i staleških dužnosti budu doista zreli i ravnopravni članovi naroda Božjega, tj. Crkve. Kao i Merz bio je Eckert pravi »hrvatski rodoljub s njemačkim prezimenom«. To je i naslov knjige koju je pred dvadesetak godina o životu i radu dr. Rudolfa Eckerta napisao njegov prijatelj i suborac prof. Petar Grgec kao dio ciklusa »Svjetovnjaci u hrvatskom katoličkom pokretu« (u rukopisu).

O Eckertovoj pobožnosti, duhovnosti i velikodušnosti dali su posebno svjedočanstvo njegovi ispovjednici, kao što je bio isusovac p. Petar Bock, njegovi katehete u srednjoj školi, voditelji Marijine kongregacije kojoj je Rudolf pripadao i riječki kapucini koji su ga primili u Treći red sv. Franje. Iako je Eckert živio vrlo kratko, svi se slažu s mišljenjem da ga možemo ubrojiti u najistaknutije prvake hrvatskoga katoličkog pokreta i u velikane našega duhovnog života.

Rodio se 27. II. 1889. u Travniku, gdje je započeo osnovno školovanje, koje je završio u Stocu, kamo mu je otac po potrebi službe bio premješten. Gimnaziju je završio u Sarajevu, gdje je upoznao svojega kasnijeg velikog prijatelja Petra Rogulju, najistaknutiju ličnost pokreta. Neko je vrijeme studirao u Pragu, u München-Gladbachu (danas München-Gladbach) i u Louvainu, a diplomirao je i doktorirao u Zagrebu s odlikom iz svih predmeta, za što je dobio priznanje »sub auspiciis regis«. Kad je Eckert položio zadnji rigoroz, dekan Pravnoga fakulteta dr. Andrassy čestitao mu je u ime ispitne

komisije rekavši da dotad nitko u Zagrebu nije na ispitu pokazao toliko znanja i stručne spreme kao Rudolf Eckert.

Poznat je Eckertov rad »Determinizam i indeterminizam u kriminalistici«. Bavio se naročito socijalnom naukom i bio urednik »Luči« za društvena pitanja. Predsjednik »Domagoja« postao je 1910., a zatim je bio član Seniorata, koji je bio vodstvo katoličkog pokreta. Svega sebe dao je u radu za katolički pokret. Bio je poznati predavač koji se isticao mirnoćom i staloženošću izlaganja. Surađivao je i u Mahnićevoj »Hrvatskoj Straži« i u jeronimskoj »Danici«. Nakon završenog fakulteta odbio je sveučilišnu karijeru i postao glavni urednik »Riječkih novina«. 1911. umrli su mu otac i majka, koju je nježno ljubio i prije smrti uzeo k sebi. 1913. mobiliziran je Eckert kao vojni dobrovoljac. Prije smrti bio je zbog bolesti dva puta superarbitriran (oslobođen vojne službe). Grob mu se nalazi na Trsatu.

Teško je bilo naći čovjeka koji je uz sve javne dužnosti posvetio toliko brige i pažnje svojim najbližima, svojem stručnom usavršavanju, izgradnji svoje osobne duhovnosti. Bio je Eckert primjer potpunog kršćanina. Znao je da bez rodoljublja ne može biti pravoga kršćanskog humanizma. Svojoj domovini Hrvatskoj posvetio je nezaboravne stranice. Bio je protivnik Khuena i Cuvaja i osobiti poštovalac uspomene na Zrinske i Frankopane. Živio je vrlo skromno, isticao se strpljivošću u patnji, revnošću u molitvi, karakternošću i svetošću života. Kao što je i živio, tako je i umro. Dao je primjer svim katoličkim vjernicima kako u svim

vremenima, pa i onda kada im je otežan ili onemogućen pristup u javni život, mogu savjesnim vršenjem staleških dužnosti, molitvom i žrtvom, akcijom i kontemplacijom prenositi Kristovu poruku svojim suvremenicima.

Radovan Grgec

POGOVOR

Kad sam pisao pogovor prvom svesku ovoga niza »S duhovnim velikanima kroz Advent i Božić«, iznio sam podatak da je u velikoj zbirci »Bibliotheca Sanctorum« obrađeno 15.000 članaka, uz suradnju 500 suradnika. Tada sam, uz veliku neizvjesnost, u srcu gajio želju ne da sâm učinim nešto slično, ali barem da za svaki dan u godini obradim pokojeg velikana duha. Prvi je svezak, ne mojom krivnjom, dugo ležao u rukopisu i čekao na tisak, što svakako baš nije bio poticaj za daljnje pisanje. Napokon je uz razne peripetije god. 1974. izišao iz tiska. Onda sam se u grčevitoj brzini, ispočetka uz veoma skromnu literaturu na raspolaganju, dao na daljnje pisanje. I, eto, napokon sam uz Božju pomoć, obavljajući mnoge druge službe i poslove, uz malo slobodnog vremena i potrebnog mira za pisanje, niz sretno priveo kraju. Velik poticaj na ustrajnost u započetom pothvatu davala su mi brojna pisma čitateljâ. Hvala svima koji su mi pisali ili me usmeno na pisanje poticali. I oni u ovome dovršenom djelu imaju svoj udio.

Stara je mudrost zabilježila da nitko nije sudac u vlastitom poslu. To vrijedi i za mene, pa stoga ne želim izricati sud o onome što sam napisao. Spominjem jedino da je u 12 svezaka obrađeno 800 naslovâ, dakle, približno i toliki broj ličnosti, koje su zavrijedile da ih nikada ne zaboravimo.

Neka je vječna hvala Božjoj Providnosti, koja je blago sve tako upravljala da je ovaj pothvat mogao biti ostvaren. Ako se još k tome duše njime na duhovno i ćudoredno izgrađivanje budu trajno koristile, onda će se uloženo vrijeme, trud i troškovi, zaista, isplatiti. Neka sve koji budu čitali ovu svetačku zbirku prati zagovor svetaca, blaženika, Božjih ugodnika u njoj opisanih!

U Rimu, 12. prosinca 1979., na spomendan svete Ivane Franciske Frémyot de Chantal.

Pisac

LITERATURA

Mario Sgarbossa — Luigi Giovannini, Il santo del giorno (Edizioni Paoline, Roma, 1978).

Piero Bergellini, Mille Santi del giorno (Vallecchi editore, Firenze — Seconda edizione ottobre 1978).

In Cristo Gesù, Profili spirituali dei Santi e Beati della Compagnia di Gesù (Editrice Ancora, Milano 1974).

Dr Josip Butorac — Dr Antun Ivandija, Povijest Katoličke Crkve među Hrvatima (Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1973).

ABECEDNI POPIS SVIH IMENA

Ovdje su navedena imena svih osoba i blagdana koji se nalaze u 12 svezaka »S duhovnim velikanima«. Uz ime osobe ili blagdana prvi broj označuje svezak, odnosno mjesec, a drugi stranicu.

Abraham Jednostavni, sv., pust., 10 - 257
Abraham, sv., pust. 10 - 256
Adalbert, sv., biskup 4 - 181
Adam Mickiewicz 11 - 245
Adelhajda, sv., 2 - 60
Adolf, sv., biskup, 2 - 114
Agab, sv., prorok, 2 - 108
Agapije, sv. 9 - 190
Agata, sv., dj. i m. 2 - 57
Agaton, sv., papa 1 - 60
Agneza, sv., (vidi Janja)
Agneza od Montepulciana, sv. 4 - 157
Agneza Praška, sv., (vidi Janja)
Agrikola, sv., biskup, 2 - 196
Ahil, sv., muč. 5 - 138
Akvila, sv., 7 - 113
Albert Veliki, sv., biskup, 11 - 143
Albin, sv., biskup, 3 - 11
Aleksandar Haleški, bl., 8 - 246
Aleksije, sv., 7 - 185
Aleta, bl., 4 - 33
Alfonz de Liguori, sv., 8 - 11
Alfonz Ratisbonne, 5 - 76
Alfonz Rodriguez, bl., muč., 11 -
Alfons Rodriguez, sv., redovnik, 10 - 269
Alix Le Clerc, bl., 5 - 60
Alojzije Gonzaga, sv., 6 - 199
Alojzije Stepinac, zagr. nadb., 2 - 94
Amando, sv., 2 - 66
Ambrozije, sv., biskup, 12 - 71
Amfiloh, sv., muč., 3 -229
Amos, sv., prorok, 3 - 254
Ana, sv., majka Bl. Dj. Marije, 7 - 241
Anna Katarina Emmerick, 2 - 83
Anastazije Solinski, sv., muč. 8 - 303
Andrija, sv., apostol, 11 - 269, 12 - 9

Andrija Beltrami, 12 - 236
Andrija Bobola, sv., muč., 5 - 170
Andrija Corsini, biskup, 2 - 54
Andrija Hubert Fournet, sv., 5 - 148
Anđela iz Foligna, bl., 1 - 30
Anđela Merici, sv. 1 - 163
Anđeli Čuvari, sv. 10 - 38
Angelo iz Acria, bl. 10 - 267
Antim, sv., biskup 4 - 210
Antonin, sv., biskup 5 - 117
Ante Antić, 3 - 29
Antun Baldinucci, bl., 7 - 32
Antun Bauer, nadb. zagr., 12 - 80
Antun Marija Claret, sv., biskup, 10 - 245
Antun Marija Gianelli, sv., biskup, 6 - 62
Antun Marija Zaccaria, sv., 7 - 79
Antun, sv., opat, 1 - 94
Antun Padovanski, sv., 6 - 102
Antun Puntigam, 9 - 41, 11 - 318
Anzelmo, sv., biskup, 4 - 163
Apolonija, sv., djevica, 2 - 82
Ardelio Della Bella, 12 - 40
Arkadije, sv., 1 - 69
Arno, sv., 1 - 143
Arnold, sv., 2 - 6
Atanazije, sv., biskup, 5 - 35
August Czartoryski 10 - 142
August Klemens von Galen, biskup, 3 - 188
Augustin, sv., biskup, 8 - 338
Augustin Bea, biskup, 11 -
Augustin Engleski, sv., 5 - 277
Augustin Kažotić, sv., biskup zagr. 8 - 27
Avelin Čepulić, 2 - 20

B

Bacho, sv., muč. 10 - 113
Badnjak, 12 - 195
Barbara, sv., dj. i muč. 12 - 47
Barnaba, sv., apostol 6 - 90
Bartol, sv., apostol, 8 - 266
Bartolomej Holzhauser, 5 - 220
Bazilije Veliki, sv., biskup 1 - 15
Beda Časni, sv., 5 - 251
Benedikt, sv., opat, zašt. Evrope, 7 - 130
Benedikt od Aniane, sv., 2 - 102
Benedikt XI., bl., papa, 7 - 110
Benedikt XII., bl., papa, 4 - 201
Benedikt XV., papa, 1 - 129
Benedikt Josip Labre, sv., 4 - 129
Benedikt Rogačić, 5 - 313
Benjamin de Arriba y Castro, 3 - 55
Berlinda, sv., djevica, 2 - 33
Bernard, sv., opat, 8 - 214
Bernard od Mentone, sv., 6 - 135
Bernardica Soubirous, sv., djevica, 4 - 131
Bernardin Realino, sv., 7 - 25
Bernardin Sienski, sv., 5 - 215
Berta, sv., 7 - 67
Bezgrešno Začeće Bl. Dj. Marije, 12 - 83
Bizancije, sv., muč., 2 - 214
Blagovijest, 3 - 207
Blandina, sv., muč. 6 - 35
Blaž, sv., biskup i muč., 2 - 26
Bogojavljenje, 1 - 44
Bogorodice Marije, sv., svetkovina, 1 - 9
Bonaventura, sv., biskup- 7 - 165
Bonaventura iz Potenze, bl., 10 - 253
Bonifacije, sv., biskup i muč., 6 - 53
Bonozije, sv., biskup, 2 - 135
Boris, sv., muč., 9 - 53
Božić — Isusovo rođenje, 12 - 201
Brcko, sv., biskup, 11 - 71
Brigita Švedska, sv., 7 - 214
Brno Džamanjić, 4 - 158
Bruno, sv., 10 - 90
Bruno iz Segnia, sv., biskup, 7 - 192

C

Camille Pouliot, 8 - 95
Cassiodor, 3 - 245
Cecilija, sv., dj. i muč., 11 -
Celestin I., sv., papa, 4 - 43
Celestin V., sv., papa, 5 - 205
Celzo, sv., muč., 7 - 254
Cesare Baronio, 6 - 281
Marije iz Nazianza, sv., 3 - 59
Charitas Pirkheimer, 8 - 212
Charles de Foucauld, 12 - 19
Ciprijan Lisica, 4 - 303
Contardo Ferrini, bl. 10 - 203
Corrado Colfalonieri iz Piacenze, sv., 2 - 149

Č

Četrdeset mučenika, 3 - 71

Ć

Ćiril Aleksandrijski, sv., biskup, 6 - 249

Ćiril Jeruzalemski, sv., biskup, 3 - 143
Ćiril i Metodije, sv., slav. apost., 7 - 72

D

Damaščanski mučenici, 7 - 125
Damaz, sv., papa, 12 - 112
Damjan i Kuzma, sv., muč., 9 - 221
Damjan Josip de Veuster, 4 - 122
Danica Širola, 5 - 320, 6 - 303 i 313, 7 - 289
Danijel Aleksije Brotier, 2 - 210
Delfina, bl., udovica, 11 - 254
Demetrije, sv., muč., 4 - 65
Dionizije, sv., muč. 10 - 116
Dionizije Kartuzijanac, 3 - 83
Dobri Razbojnik, 3 - 211
Dominik, sv., 8 - 67
Dominik Cam, bl., muč., 3 - 76
Dominik Savio, sv. 3 - 67
Dominik Tuoc, bl., muč., 4 - 23
Donat, sv., muč., 2 - 134
Donat Zadarski, sv., biskup, 2 - 186
Duhovi, 6 - 287
Dujam Solinski, sv., muč., 5 - 84

E

Edigna, bl., djevica, 2 - 197
Edith Stein, 8 - 77
Edmund Campion, sv., muč., 12 - 15
Eduard, sv., kralj, 10 - 148
Efrem Sirski, sv., 6 - 78
Egidije Asiški, bl., 4 - 183
Egidije, sv., opat, 9 - 23
Eleuterije, sv., biskup 2 - 153
Elizabeta Picenardi, bl. 2 - 151
Elizabeta Portugalska, sv., 7 - 64
Elizabeta iz Schönaua, sv., 6 - 168
Elizabeta Ugarska, sv., 11 - 168
Ema Krška, sv., 6 - 254
Emerik, sv., 11 - 59
Emigdije, sv., muč. 8 - 75
Emilija Marija Vilka de Rodat, sv., 9 - 186
Emilija de Vialar, sv., 8 - 269
Erhard, sv., biskup, 1 - 57
Etelbert, sv., kralj, 2 - 182
Etiopski mučenici- 6 - 122
Eufrazija, sv. 3 - 94
Eufrazija Fabris Barban, 10 - 78
Eugen Mazenod, bl., biskup, 5 - 226
Eugen Zaninović, franjevac, 8 - 313

Euherije, sv., biskup, 2 - 153
Eustahije, sv., 9 - 190
Euzebije, sv., biskup, 12 - 141
Euzebije Srijemski, sv., muč., 4 - 224
Euzebije Verčelski, sv., 8 - 22
Evermond, sv., biskup, 2 - 136

F

Fabijan, sv., papa, 1 - 113
Felicijan i Primo, sv., muč., 6 - 82
Feliks iz Cantalice, sv., 5 - 194
Feliks Solinski, sv., muč. 5 - 192
Feliks de Valois, sv., 11 - 183
Ferdinand III., sv., kralj, 5 - 288
Fidelis iz Sigmaringena, muč., 4 - 188
Filet, sv., 3 - 229
Filip i Jakov, sv., apostoli, 5 - 43
Filip Benicij, sv., 8 - 261
Filip Jeningen, 2 - 78
Filip Neri, sv., 5 - 270
Filogenije, sv., 12 - 163
Florijan, sv., muč., 5 - 53
Franciska Cabrini, sv. 12 - 179
Franciska Rimska, sv., 3 - 58
François Mauriac, 9 - 24
Frano Krsto Frankopan, 4 - 253
Franjo Asiški, sv., 10 - 64
Franjo Beller, 6 - 21
Franjo Bianchi, sv. 1 - 192
Franjo de Geronimo, sv., 5 - 132
Franjo Ksaverski, sv. 12 - 33
Franjo Pacheco, bl., muč., 2 - 46
Franjo Paulski, sv. 4 - 17
Franjo Saleški, sv., biskup, 1 - 139
Franjo Solano, sv., 7 - 159
Franjo Regis Clet, bl,, muč., 2 - 140
Friedrich Schwendimann, 10 - 171
Friedrich von Spee, 8 - 61

G

Gabrijel Arkanđeo, sv., 9 - 252
Gabrijel Lalemant, sv., muč. 3 - 134
Gabrijel od Žalosne Gospe, sv., 2 - 199
Gaudencije Osorski, sv., biskup, 6 - 20
Genoveva, sv. 1 - 25
Georges Longhaye, 9 - 71
Gerlach, sv., 1 - 35
Germana Cousin, sv., 6 - 137
Gertruda, sv., djevica, 11 - 152

Gervazije i Protazije, sv., muč., 6 - 178
Giacomo Alberione, 11 - 252
Giovanni Luigi Balbiano, 3 - 197
Gleb, sv., muč., 9 - 53
Gorkumski mučenici, sv., 7 - 118
Gothard, sv., biskup, 5 - 69
Gracija iz Mula, bl., 11 -
Grgur Barbarigo, sv., biskup, 6 - 157
Grgur Nazijanski, sv., biskup, 1 - 15
Grgur II., sv., papa 2 - 100
Grgur III., sv., papa, 12 - 106
Grgur VII., sv., papa, 5 - 257
Grgur Veliki, sv., papa, 9 - 33

H

Hedviga, sv., 10 - 198
Heinrich Hahn, 3 - 78
Helena Guerra, bl. 4 - 73
Henri Ghéon, 6 - 114
Henrik, sv., 7 - 147
Henrik Suzo, bl., 1 - 154
Heribert, sv., biskup, 3 - 121
Herman Josip, sv., 4 - 48
Herman iz Reichenaua, bl., 7 - 196
Hermenegildo, sv., muč, 4 - 105
Hijacint, sv., 8 - 189
Hijacint Marescotti, sv., 1 - 182
Hilar, sv., papa, 2 - 206
Hilarije, sv., biskup., 1 - 72
Hilarije i Tacijan, sv., muč. 3 - 120
Hilarion iz Gaze, sv., 10 - 232
Hildegarda, sv., 9 - 158
Hipolit Galantini, bl., 3 - 174
Hozana Kotorska, bl., 4 - 213
Hrvoje Krstić, 11 - 64
Hubert Lyautey, 7 - 247
Hugo, sv., biskup, 4 - 15

I

Ignacije Ishino, 8 - 196
Ignacije Antiohijski, sv., muč., 10 - 198, 12 - 161
Ignacije iz Laconia, sv., 5 - 135
Ignacije Lojola, sv., 7 - 296
Ilija, sv., prorok, 7 - 200
Ime Marijino, 9 - 98
Inocent XI., bl., papa, 8 - 128
Irenej, sv., muč., 6 - 263
Irenej Srijemski, sv., muč., 3 - 214
Ivan, sv., apostol 12 - 217
Ivan Avila, sv., 5 - 122
Ivan Berchmans, sv., 11 - 229
Ivan od Boga, sv., 3 - 52

Ivan Bosco, sv., 1 - 184
Ivan de Brébeuf, sv., muč., 10 - 212
Ivan de Britto, sv., muč., 2 - 37
Ivan del Castillo, bl., muč., 11 -
Ivan Damaščanski, sv., 3 - 230
Ivan Dominici, bl., 6 - 84
Ivan Duns Scot, 11 -
Ivan Eudes, sv., 8 - 204
Ivan od sv. Fakunda, sv., 6 - 97
Ivan iz Fiesole, Beato Angelico, 2 - 143
Ivan Fischer, sv., biskup i muč., 6 - 211
Ivan Franjo Regis, sv., 7 - 36
Ivan Gabrijel Perboyre, bl., 9 - 94
Ivan Gualberto, sv., 7 - 143
Ivan Josip od Križa, sv., 3 - 34
Ivan Just Lanspreg, 8 - 112
Ivan Kapistran, sv., 10 - 238
Ivan Kasijan, sv., 7 - 221
Ivan Kentski, sv., 12 - 187
Ivan od Križa, sv., 12 - 124
Ivan Krstitelj, sv., — rođenje, 6 - 230
mučeništvo, 8 - 346
Ivan Krstitelj de Rossi, sv., 5 - 236
Ivan Krstitelj de la Salle, sv., 4 - 46
Ivan Leonardi, sv., 10 - 117
Ivan Macias, sv., 9 - 179
Ivan Marija Vianney, sv., 8 - 37
Ivan de Matha, sv., 12 - 145
Ivan Martin Moyë, bl., 5 - 63
Ivan Merz, 5 - 127
Ivan Nepomuk, sv., 5 - 179
Ivan Neuman, sv., biskup, 6 - 184
Ivan Ogilvie, sv., muč. 11 - 57
Ivan, sv., trogirski, biskup, 11 - 156
Ivan I., sv., papa, 5 - 190
Ivan XXIII., papa, 6 - 42
Ivan Pavao I., papa, 9 - 246
Ivan i Pavao, sv., muč., 6 - 246
Ivan Ratkaj, 4 - 273
Ivan Ruysbroeck, bl., 12 - 25
Ivan Sarkander, bl., muč., 3 - 136
Ivan Tauler, 9 - 29
Ivan od Triora, sv., 2 - 137
Ivan Zlatousti, sv., biskup, 9 - 103
Ivana Franciska Frémyot de Chantal, sv., 12 - 115
Ivana Marija de Maillé, bl., 3 - 242

Izak Jogues, sv., muč., 10 - 212
Izidor Bistrović, 12 - 51
Izidor, sv., ratar 5 - 164
Izidor Seviljski, sv., biskup 4 - 29

J

Jacques Benigne Bossuet 4 - 85
Jakov i Filip, sv., apostoli 5 - 43
Jakov Berthieu, bl., 2 - 51
Jakov Bidermann 8 - 231
Jakov della Marca, sv., 11 -
Jakov Stariji, sv., apostol 7 - 238
Jakov iz Viterba, bl., 3 - 99
Jakov Zadranin, bl., 4 - 211
Janja, sv., djevica i muč. 1 - 119
Janja Praška, bl., 3 - 40
Januarije, sv., muč. 9 - 184
Jeane D'Arc, sv., djevica 5 - 291
Jelena, hrvatska kraljica 3 - 73
Jeronim, sv., 9 - 258
Jeronim Emilijani, sv., 2 - 73
Jeronim Ghirarducci, bl., 3 - 85
Joakim i Ana, sv., roditelja BDM 7 - 241
Johann Adam Möhleri 4 - 92
John Henri Newman 8 - 117
Jordan Mai 2 - 154
Josip, sv., zaručnik BDM 3 - 154
Josip, radnik, sv., 5 - 15
Josip iz Arimateje, sv., 3 - 132
Josip Anchieta 3 - 167
Josip Benedikt Cottolengo, sv., 4 - 247
Josip Cafasso, sv., 6 - 225
Josip od Calasanze, sv., 8 - 289
Josip iz Copertina, sv., 9 - 175
Josip Görres 1 - 176
Josip Juraj Strossmayer, biskup đakovački 4 - 59
Josip Kentenich 9 - 122
Josip Lang, biskup 11 - 18
Josip Marija Tomasi, bl., 3 - 202
Josip Moscati, bl., 4 - 80
Josip Oriol, sv. 3 - 195
Josip Pignatelli, sv., 11 - 139
Josip Tchang-Ta-Pong, bl., muč. 3 - 87
Jozafat, sv., biskup i muč. 11 - 119
Juda Tadej, sv., apostol 10 - 259
Julijan Maunoir, bl., 1 - 171, 7 - 29
Julijana, sv., muč. 2 - 128
Julijana Billiart, sv., 4 - 56

Julijana Falconieri, sv., 6 - 181
Julijana iz Liègea, sv., 4 - 38
Julije Klović 1 - 41
Juraj, sv., muč. 4 - 178
Justin Filozof, sv., muč. 6 - 13
Justin de Jakobis, sv., 7 - 281
Justo, sv., muč. 11 - 25

K

Kajetan, sv., 8 - 56
Kajo, sv., papa 4 - 175
Kalist I., sv., papa i muč. 10 - 151
Kamilo de Lellis, sv., 7 - 152
Karlo Boromejski, sv., biskup 11 -
Karlo Spinola, bl., muč. 2 - 46
Karlo Veliki, car 1 - 173
Karmelićanke iz Campiègnea, bl., 7 - 187
Karmelska Gospa 7 - 178
Karpos, sv., muč. 4 - 100
Katarina, sv., dj. i muč. 11 - 225
Katarina Bolonjska, sv., 3 - 62
Katarina Kosača, bos. kraljica 10 - 250
Katarina Labouré, sv., 11 - 261
Katarina de Ricci, sv., 2 - 16
Katarina Sienska, sv., 4 - 233
Katarina Švedska, sv., 3 - 200
Katarina Tekakwitha 4 - 145
Kazimir, sv., 3 - 25
Kilijan, Koloman i Totman, sv., muč 7 - 116
Klara, sv., 8 - 106
Klara iz Montefalca, sv., 8 - 193
Klara di Rimîni, bl., 2 - 88
Klaudije de la Colombière, bl., 2 - 116
Klemencija od Hohenburga, bl., 3 - 178
Klement I., sv., papa i muč. 11 -
Klement X., papa 3 - 171
Klement Marija Hofbauer, sv., 3 - 102
Koleta, sv., 3 - 37
Kolumban, sv., opat 11 - 204
Kontardo Ferrini, bl. (vidi pod C)
Konrad Adenauer 9 - 165
Konrad von Parzham, sv., 4 - 168
Kordovski, sv., mučenici, 7 - 246
Kornelije, sv., biskup 2 - 13
Kornelije, sv., papa 9 - 144
Krescenciza Marija Höss, bl,. 4 - 39
Krist Kralj 11 - 284
Kristijana, sv., 12 - 137
Kristofor, sv., muč 5 - 106

Krsto Frankopan 4 - 253
Krševan, sv., muč. 11 - 215
Krštenje Isusovo 1 - 64
Kunigunda, sv. 3 - 20
Kuzma i Damjan, sv., muč. 9 - 221
Kvirin Sisački, sv., biskup i muč. 6 - 49

L

Ladislav, sv., kralj 6 - 256
Leon II., sv., papa 7 - 62
Leon IX., sv., papa 4 - 151
Leon Mangin, bl., muč. 2 - 54
Leon Veliki, sv., papa 11 - 95
Leonard, sv., pustinjak 11 - 62
Leonardo Murialdo, sv., 3 - 250
Leonardo da Porto Maurizio, sv., 11 - 242
Leonida, sv., muč. 4 - 176
Leopold Mandić, bl., 5 - 141
Liberan, sv., biskup 7 - 219
Lidija, sv., 3 - 229
Lidvina, sv., 4 - 109
Lino, sv., papa 9 - 209
Liudger, sv., 3 - 219
Loretska Gospa 12 - 109
Louis Marie Grignon de Monfort, sv., 4 - 227
Lovro, sv., muč. 8 - 98
Lovro iz Brindisija, sv., 7 - 206
Lovro Giustiniani, sv., 9 - 47
Lucija, sv., dj. i muč. 12 - 120
Lucija Filippini, sv., 3 - 216
Ludano, sv., 2 - 105
Lujo Bertrán, sv., 10 - 137
Lujza de Marillac, sv., 3 - 111
Luka Evanđelist, sv., 10 - 207
Lurdska Gospa 2 - 97
Luis de León 8 - 262
Lutgarda Brabantska, sv., 6 - 143

LJ

Ljudevit, sv., kralj 8 - 281
Ljudevit de la Puente 2 - 129

M

Magdalena od Isusa 8 - 336
Magdalena de Pazzi, sv. 5 - 263
Makarije, sv., opat 1 - 22
Makedonij, sv., muč. 3 - 229
Maksimilijan, sv., biskup 2 - 159
Maksimilijan Kolbe, bl., muč. 8 - 143
Malahija, sv., biskup 11 - 31
Mapalik, sv., muč. 4 - 139

Marcel, sv., papa i muč. 1 - 89
Marcelin i Petar, sv., muč. 6 - 34
Margareta Ebner, bl., 6 - 193
Margareta Kortonska, sv., 2 - 168
Margareta Marija Alacoque, sv., 10 - 186
Margareta Škotska, sv., 11 - 148
Margareta Ward, bl., muč. 8 - 350

BLAŽENA DJEVICA MARIJA
Bezgrešno Začeće 12 - 83
Blagovijest 3 - 207
Gospa od brze pomoći 1 - 51
Gospa od sv. Krunice 10 - 97
Gospa, otkupiteljica robova 9 - 212
Ime Marijino 9 - 98
Karmelska Gospa 7 - 178
Loretska Gospa 12 - 109
Lurdska Gospa 2 - 97
Majka dobrog savjeta 4 — 204
Mala Gospa 9 - 67
Marija Kraljica 8 - 250
Marija, Kraljica apostola 5 — 306
Marija, Majka Družbe Isusove 4 - 172
Mariologija u otačko doba 5 - 39
Maryem Ana — Kuća Majke Marije 11 - 277
Očekivanje poroda 12 - 151
Pohod Bl. Dj. Marije Elizabeti 5 - 297
Prikazanje Bl. Dj. Marije u hramu 11 - 186
Snježna Gospa 8 - 44
Srce Marijino 6 - 299, 9 - 15
Svetkovina sv. Bogorodice Marije 1 - 9
Velika Gospa 8 - 154
Zaruke Bl. Dj. Marije sa sv. Josipom 1 - 134
Žalosna Gospa 5 - 5, 9 - 119
Marija Agredska 5 - 244
Marija Ana od Isusa, bl., 4 - 141
Marija Bartolomeja Bagnesi, bl. 5 - 281
Marija Bertilla Boscardin, sv., 10 - 225
Marija od Brabanta 1 - 101
Marija Crocifissa di Rosa, sv., 11 - 221
Marija Dominika Mazzarello, sv., 5 - 158
Marija Egipatska, sv., 4 - 20
Marija Eufrazija Pelletier, sv., 4 - 194
Marija Goretti, sv., dj. i muč. 7 - 93
Marija Katarina Kasper, bl., 8 - 163
Marija Katarina od sv. Ruže Troiani 5 - 79

Marija Kleofina, sv., 4 - 66
Marija Magdalena, sv., 7 - 210
Marija Magdalena Postel, sv., 7 - 180
Marija de Mattias, bl., 8 - 229
Marija Mihaela od Presv. Sakram., sv., 8 - 296
Marija Ruža Molas y Vallvé, bl., 6 - 95
Marija Saloma, sv., 10 - 234
Marija od Bož. Srca Isusova, bl. 6 - 74
Marija Terezija, osnov. karm. Srca Isusova 9 - 192
Marija Terezija Ledochowska, bl., 7 - 101
Marija Terezija Soubiran, bl., 6 - 64
Marija Terezija Scherer 6 - 150
Marija od Utjelovljenja, bl., 4 - 148
Marin iz Kotora, bl., 12 - 76
Marko Evanđelist, sv., 4 - 197
Marko iz Aviana 8 - 138
Marko Križevčanin, bl., muč. 9 - 60
Marko i Marcelijan, sv., muč. 6 - 167
Marko Marulić 1 - 38
Marko Tvrdeić 8 - 275
Marta, sv., 7 - 256
Martin, sv., biskup 11 -
Martin I., sv., papa i muč. 44 - 97
Martin de Porres, sv., 11 - 27
Martina, sv., dj. i muč. 1 - 180
Matt Talbot 6 - 68
Matej, sv., apostol 9 - 199
Matija, sv., apostol, 5 - 152
Matija Jović 1 - 75
Matilda, sv., 3 - 97
Matilda von Hackenborn, sv., 11 -
Mauricije Csák, bl., 3 - 173
Mavro, sv., 10 - 87
Mavro Porečki, sv., biskup 11 - 191
Medardo, sv., biskup 6 - 71
Metodije i Ćiril, sv., slav. ap. 7 - 72
Meinard Josip Gebard Eugster 6 - 124
Mihael Arkanđeo, sv., 9 - 252
Mihael Garicoïts, sv., 5 - 155
Mihael de Sanctis, sv., 4 - 69
Miltijad, sv., papa 12 - 104
Modest, sv., 2 - 58
Modest, sv., biskup 2 - 182
Monika, sv., 8 - 320
Montan i Maksima, sv., muč. 3 - 219
Mucijan Marija Wiaux, .bl., 7 - 19

Mučenici iz Arrasa, bl. 6 - 259
Mučenici vjernosti Kristu, Crkvi i Papi 7 - 227

N

Navještenje Gospodnje 3 - 207
Mučenici iz Arrasa, bl., Nazarije, sv., muč. 7 - 254
Nerej, sv., muč., 5 - 138
Nevina djeca 12 - 222
Nicefor, sv., 3 - 91
Nikola, sv., biskup 12 - 64
Nikola Arsenjev 9 - 112
Nikola Buljan 8 - 305
Nikola von Flüe, sv., 9 - 216
Nikola Owen, sv., muč. 3 - 183
Nikola Ratkaj 2 - 187, 11 - 289
Nikola Tavelić, sv., muč. 11 - 133
Nikola iz Tolentina, sv., 9 - 87
Nikola Wiseman 2 - 119
Nithard, sv., muč. 2 - 32
Nivard, bl., 2 - 68
Nona, sv., 8 - 47
Norbert, sv. 6 - 58
Nunzio Sulprizio, bl., 5 - 73

O

Odilija, sv. 12 - 121
Odilo, sv., opat 1 - 11
Oliver Plunkett, sv., muč. 7 - 136
Onezim, sv., 2 - 126
Optat Milevitanski, sv., biskup 6 - 50
Oreste Fontanella 3 - 223
Oskar, sv., biskup 2 - 28
Oton Bamberški, sv., biskup 6 - 278

P

Pahomije, sv., opat 5 - 109
Pankracije, sv., muč. 5 - 138
Paolo Antonio Capelloni 10 - 156
Pashazije Radbertus, sv., opat 4 - 207
Paškal Baylon, sv., 5 - 185
Patrik, sv., biskup, 3 - 125
Paul Claudel 2 - 178
Paula, sv., udovica 1 - 160
Paulin Nolanski, sv., 6 - 206
Paulina Jaricot 5 - 49
Pavao, sv., apostol 6 - 270
obraćenje 1 - 151
Pavao Pustinjak, sv., 1 - 84
Pavao i Ivan, sv., muč. 6 - 246
Pavao Khoan, bl., muč. 4 - 231
Pavao Kolarić 3 - 185
Pavao od Križa, sv., 10 - 219
Pavao Loc, bl., muč. 2 - 109

Pavao Miki, sv., muč. 2 - 62
Pavao VI., papa 11 - 99
Pavao Verdunski, sv., biskup 2 - 76
Pedro Kasui, muč. 5 - 213
Perpetua i Felicita, sv., muč. 3 - 45
Petar, sv., apostol, 6 - 270
Petar Barbarić 1 - 87, 2 - 121, 3 - 117, 4 - 117, 5 - 167 i 210, 6 - 140, 7 - 175, 8 - 170, 9 - 139, 10 - 173
Petar Chanel, sv., muč., 4 - 220
Petar Claver, sv., 9 - 78
Pier Damiani, sv., 2 - 156
Petar Faber, bl., 8 - 17
Petar Fourier, sv., 12 - 94
Petar Josip de Clorivière 10 - 159
Petar Marija Josip Coudrin 3 - 237
Petar Julijan Eymard, sv., 8 - 13
Petar Kanavelović 1 - 92
Petar Kanizije, sv., 12 - 167
Petar Krizolog, sv., 7 - 264, 12 - 44
Petar Renato, bl., muč. 3 - 22
Petar iz Verone, sv., muč. 4 - 238
Petar Zrinjski — pogibija 4 - 253
Pierre de Bérulle 10 - 44
Pijo V., sv. papa 4 - 243
Pijo IX., papa 2 - 69
Pijo X., sv., papa 8 - 236
Pijo XI., papa 2 - 90
Pijo XII., papa 3 - 17, 10 - 123
Placid, sv., 10 - 86
Placida Viel, bl., 3 - 27
Polikarp, sv., biskup i muč. 2 - 173
Polion, sv., vinkovački muč. 4 - 224, 5 - 284
Pomoćnici, sv., 6 - 131
Poncijan i Hipolit, sv., muč. 8 - 136
Porfirije, sv., biskup 2 - 194
Posveta bazilikâ sv. Petra i Pavla 11 - 175
Posveta Lateranske bazilike 11 - 86
Preobraženje Isusovo 8 - 50
Prikazanje Isusovo u hramu — Svijećnica 2 - 11
Primo, sv., muč. 6 - 82
Priscila i Akvila, sv., 7 - 113
Prosper Akvitanski, sv., 6 - 240
Protazije i Gervazije, sv., muč. 6 - 178
Prvomučenici Rimske Crkve 6 - 276
Prvi petak 3 - 5, 4 - 9, 5 - 5, 6 - 5, 7 - 5, 8 - 5, 9 - 5, 10 - 5, 11 -

R

Rabban Youssef Bousnaya 9 - 237
Rafael Arkanđeo, sv., 9 - 252
Rafaela Marija od Presv. Srca, sv., 5 - 198
Rajmund Lullus, bl., muč. 7 - 58
Rajmund Nonat, sv., 8 - 354
Rajmund Penjafortski, sv. 1 - 47
Reginald Orleanski, bl., 2 - 106
Remigije Isoré, bl., muč. 7 - 198
Rikard Friedl 2 - 201
Rikard, sv., biskup 4 - 25
Rita iz Cascie, sv., 5 - 230
Robert Bellarmino, sv., 9 - 151
Robert Southwell, sv., muč. 2 - 162
Roger Le Fort, bl., 3 - 13
Rok, sv., 8 - 182
Rok Gonzales, bl., muč. 11 -
Roman, sv., opat 2 - 205
Romano Guardini 10 - 28
Romedije, sv., 1 - 85
Romuald, sv., 6 - 173
Rozalija, sv., djevica 9 - 39
Rudolf Acquaviva, bl., muč. 2 - 43
Rudolf iz Berna, bl., 4 - 143
Rupert, sv., 3 - 236
Ruža Limska, sv., 8 - 254
Ruža Venerini, bl., 5 - 88

S

Saba, sv., opat 12 - 56
Salvator d'Horta, sv., 3 - 147
Saturnin i Sizinije, sv., muč. 11 - 260
Sebaldo Nürnberški, sv., 8 - 209
Sebastijan, sv., muč. 1 - 115
Sedam sv. Utemeljitelja 2 - 132
Serafin, sv., 10 - 145
Serapion Thmujski, sv., biskup 3 - 177
Sever iz Antiohije 10 - 263
Siksto, sv., muč., 8 - 55
Siksto III., sv., papa 3 - 241
Silvestar, sv., papa 12 - 241
Silvestar Guzzolini, sv., 11 - 238
Simplicije, sv., papa 3 - 16
Sinerot, sv., srijemski muč. 2 - 177
Skolastika, sv., djevica 2 - 85
Spasovo — Uzašašće Isusovo 5 - 302
Spes, sv., biskup 11 - 213
Spomen vjernih mrtvih — Dušni dan 11 - 22
Srce Isusovo 6 - 294, 7 - 43
Srđ i Bacho, sv., muč. 10 - 113
Srijemski mučenici, sv., 11 - 47

Stanislav, sv., biskup i muč. 4 - 72
Stanislav Kazimierczyk, bl. 5 - 47
Stanislav Kostka, sv. 11 - 124
Stara godina 12 - 246
Stjepan Prvomučenik, sv., 12 - 206
Stjepan Bäuerlein 8 - 84
Stjepan, sv., kralj 8 - 223
Stjepan I., sv., papa 8 - 24
Sveci i blaženici Družbe Isusove 11 - 55
Svi Sveti 11 - 11
Svijećnica 2 - 11

Š

Šimun i Juda Tadej, sv., apostoli 10 - 259
Šimun, sv., biskup i muč. 2 - 142
Šimun Filipović Fra 5 - 113
Šimun, sv., starac 10 - 105
Šimun Stock, sv., 5 - 178

T

Tacijan, sv., muč. 3 - 120
Tarzicije, sv., muč. 8 - 161
Teodolinda, sv., 1 - 126
Teofan Venard, bl., muč. 2 - 18
Teopisto i Teopista, sv., muč. 9 - 190
Teoprep, sv., muč. 3 - 229
Terezija Ansurez, sv., 4 - 199
Terezija Avilska, sv., 10 - 165
Terezija Couderc, sv., 9 - 223
Terezija Majka iz Kalkute 8 - 325
Terezija Margareta, sv., od Presv. Srca 3 - 48
Terezija od Djeteta Isusa, sv., 10 - 15
Timotej i Tito, sv., biskupi 1 - 156
Tjedan molitve za jedinstvo 1 - 103
Toma, sv., apostol 7 - 55
Toma Akvinski, sv., 1 - 168
Toma Becket, sv., biskup i muč. 12 - 226
Toma od Lancastera 3 - 178
Toma More, sv., muč. 6 - 218
Toma od Villanove, sv., 9 - 205
Tosso, sv., biskup 1 - 91
Totnan, sv., muč. 7 - 116
Tri Kralja 1 - 46
Tripun, sv., muč. 2 - 35
Presv. Trojstvo 6 - 290
Turibije Mongrovejski, sv. 3 - 190

U

Ugandski mučenici, sv., 6 - 37
Ulrich, sv., biskup 7 - 68
Urban II., bl., papa 7 - 260

Urban V., bl., papa 12 - 157
Uršula, sv., dj. i muč. 10 - 229
Uzvišenje sv. Križa 9 - 115

V

Valentin, sv., muč. 2 - 112
Valentin, sv., 1 - 49
Vendelin, sv., pust. 10 - 224
Vendelin Vošnjak 3 - 152
Veronika Giuliani, sv., 7 - 121
Vid, sv., muč. 6 - 128
Vigilije, sv., biskup 6 - 247
Villana Botti, bl., 2 - 209
Vilibald, sv., 7 - 106
Vilim, sv., 6 - 242
Vinko, sv., đakon i muč. 1 - 124
Vinko Ferrerski, sv., 4 - 36
Vinko Lerinski, sv., 5 - 241
Vinko Palotti, sv., 1 - 127
Vinko Paulski, sv. 9 - 229
Virgilije Salzburški, sv., 11 -
Vjenceslav, sv., muč., 9 - 241
Vladimir, sv., muč. 5 - 233
Vladimir Kijevski, sv., 7 - 171

W

Wilhelm Emmanuel von Ketteler 6 - 235

Y

Yves De Montcheuil 8 - 102

Z

Zaharija, sv., prorok 9 - 57
Zenon Veronski, sv., 4 - 77

SADRŽAJ

Prvi petak — Razmišljanje o Srcu Isusovu . . 5

1. studenoga:
Svi Sveti 11
Biskup Josip Lang, sluga Božji 18

2. studenoga:
Spomen svih vjernih mrtvih — Dušni dan . . 22
Sveti Justo, mučenik 25

3. studenoga:
Sveti Martin de Porres, redovnik 27
Sveti Malahija, biskup 31

4. studenoga:
Sveti Karlo Boromejski, biskup 35
Papin imendan 42

5. studenoga:
Sveti srijemski mučenici 47
Svi sveci i blaženici iz Družbe Isusove . . . 55
Sveti Ivan Ogilvie 57
Sveti Emerik 59

6. studenoga:
Sveti Leonard, pustinjak 62
Hrvoje Krstić, uzor-mladić 64

7. studenoga:
Sveti Brcko, biskup 71

8. studenoga:
Ivan Duns Skot, oštroumni naučitelj 74

9. studenoga:
Obljetnica posvete Lateranske bazilike . . . 86
Blaženi Gracija iz Mula, redovnik 88

10. studenoga:
Sveti Leon Veliki, papa i crkveni naučitelj . . 95
Papa Pavao VI. 99

11. studenoga:
Sveti Martin, biskup 115

12. studenoga:
Sveti Jozafat, biskup i mučenik 119

13. studenoga:
Sveti Stanislav Kostka, redovnik 124

14. studenoga:
Sveti Nikola Tavelić, prvi hrvatski svetac . . 133
Sveti Josip Pignatelli, svećenik 139

15. studenoga:
Sveti Albert Veliki, biskup i crkveni naučitelj . 143

16. studenoga:
Sveta Margareta Škotska 148
Sveta Gertruda, djevica 152
Sveti Ivan, trogirski biskup 156
Blaženi Rok González, Alfonz Rodriguez, Ivan del Castillo, mučenici 157
Augustin Bea, kardinal 161

17. studenoga:
Sveta Elizabeta Ugarska 168

18. studenoga:
Obljetnica posvete bazilika sv. Petra i sv. Pavla 175

19. studenoga:
Sveta Matilda von Hackeborn, djevica . . . 180

20. studenoga:
Sveti Feliks de Valois 183

21. studenoga:
Prikazanje Blažene Djevice Marije — Gospa od zdravlja 186
Sveti Mavro, porečki biskup 191

22. studenoga:
Sveta Cecilija, djevica i mučenica 194

23. studenoga:
Sveti Klement I., papa i mučenik 197
Sveti Kolumban, opat 204
Sveti Spes, biskup 213

24. studenoga:
Sveti Krševan, mučenik 215
Sveta Marija Crocifissa di Rosa, djevica . . 221

25. studenoga:
Sveta Katarina, djevica i mučenica 225

26. studenoga:
Sveti Ivan Berchmans, redovnik 229
Sveti Silvestar Guzzolini 238
Sveti Leonardo da Porto Maurizio 242
Adam Mickiewicz 245
Don Giacomo Alberione 252

27. studenoga:
Sveti Virgilije, biskup Salzburga 253
Blažena Delfina, udovica 254

28. studenoga:
Sveti Jakov della Marca, svećenik 257

29. studenoga:
Sveti Saturnin i Sizinije, mučenici 260
Sveta Katarina Labouré 261
Riječ pečalbarima 264

30. studenoga:
Sveti Andrija, apostol 269
Iz govora Ivana Pavla II. o svetom Andriji . . 274
Meryem Ana — Kuća Majke Marije . . . 277
Uz svetkovinu Krista Kralja 284

DODATAK

Hrvatski isusovac — misionar u Tibetu i u Indiji otac Nikola Ratkaj 289
Sadržaj ostalih Ratkajevih pisama 316
Otac Antun Puntigam 318
Dr. Rudolf Eckert 341
Pogovor 347
Literatura 349
ABECEDNI POPIS SVIH IMENA 351
Sadržaj 369